

İÇİNDEKİLER

1. Genel Yaklaşımlar.....	4
1.1 İşin Konusu.....	4
1.2 İşin Amacı.....	5
1.3 Rapor Hazırlama Yaklaşımı.....	6
Pa-1: Kayak Merkezi Proje Alanı.....	7
Pa-2:Kayak Merk	9
Pa-3: Termal Otel Proje Alanı:.....	9
2. TEKNİK ANALİZLER,ENVANTER VE ÇALIŞMA SAHASININ ANALİZİ	10
2.1. Topoğrafik Harita	10
2.2. Biyofiziksel Temel Haritalar	11
2.3. Eğim Analizi Haritası	11
2.4. Yön Analizi Haritaları	11.
2.5. Güneş/Gün Işığı Haritaları	11
2.6. 3D Arazi Modellemesi	..
2.7. Potansiyel Gelişimin Teknik Değerlendirilmes	11
2.8. Kayak ve Snowboard İçin Arazi Kapasitesi	11
2.9. Asıl Sahanın Gelişim Elverişliliği	11
3. DÜNYA TURİZM SEKTÖRÜ GENEL BAKIŞ.....	13
3.1 Dünya Turizm Sektörü	14
3.2 Dünya Kış Turizmi.....	23
3.2.1 Avrupa'daki önemli kayak merkezleri.....	26
3.2.2 ABD'deki önemli kayak merkezleri.....	29
4. TÜRKİYE'YE GENEL BAKIŞ VE TURİZM SEKTÖRÜ.....	31
4.1. Doğa ve Coğrafya Türkiye'ye Genel Bakış, Türk Yaşam Biçimi.....	31
4.1.1 Dil	32
4.1.2 Din	32
4.1.3 Türk Yemekleri.....	33
4.2 Türkiye'de Turizm Sektörü.....	33
4.3 Türkiye Turizm Stratejisi (2023).....	50
4.4 Turizm Sektörü ile İlgili Devlet Teşvikleri	52
4.5 Turizm Sektöründe Faaliyet Gösteren Bazı Önemli Gruplar	53
4.6 Türkiye Turizm Türleri	54
4.6.1 Kış Turizmi	54
4.6.2 Kültür ve Tarih Turizmi	56
4.6.3 Deniz Turizmi	58
4.6.4 Doğa Turizmi	58
4.6.5 Spor Turizmi	59

4.6.6 Termal Turizmi.....	61
4.6.7 Kongre Turizmi.....	62
4.6.8 İnanç Turizmi.....	63
4.7 Türkiye Turizm Sektörü GZFT Analizi.....	63
5. VAN	64
5.1 Van a Genel Bakış.....	64
5.2 VAN'DA TURİZM SEKTÖRÜ.....	72
5.2.1 Van'da Turizm Sektörünün Genel Durumu	72
5.2.2 Alternatif Turizm İmkânları.....	74
6.ÇALDIRAN.....	101
6.1. Bölge hakkında ile ilgili bilgiler.....	101
6.1.1 Çaldıran tarihçesi.....	101
6.1.2 Çaldıran Coğrafi özellikler.....	102
6.1.3 Çaldıran genel bilgiler.....	103
7. ÇALDIRAN TERMAL KIŞ TURİZM MERKEZİ.....	127
7.1. Gözlem ve tespitler Çaldıran turizm tesisleri yatırımları genel yaklaşımlar.....	127
7.1.2 Çaldıran termal kayak merkezi ile ilgili bilgiler	128
7.1.3 Çaldıran termal kayak merkezi ve turizm master plan vizyonu.....	128
7.1.4 Çaldıran termal kış turizm merkezi kapsamında planlanan kış spor aktiviteleri.....	129
7.1.5 Çaldıran termal kış turizm merkezi kapsamında planlanan yaz spor aktiviteleri ...	136
8. KAYAK MERKEZİ ANA GİRİŞ NOKTASI İLE ANA ULAŞIM HATTI.....	142
9 . KIŞ TURİZMİ FİZİBİLİTE PLANI HAZIRLANMASI.....	142
9.1.1 Çalışma arazisi planlanmasım.....	142
9.1.2 Kayak merkezi yerleşim bölgesi detaylı bilgiler	145
9.1.3 Planlanan diğer hizmet binaları	152
9.1.4 Kayak parkı ve eğitim alan 1.....	153
9.1.5 Kayak okulu binası	154
9.1.6 Üst istasyon	155
9.1.7 Detaylı mekanik taşıyıcı ve pist tanımlanması	156
9.1.7.1 kayak liftleri	156
9.1.8 Pistler	158
9.1.9 Kayak pistlerinde teknik kar yapma ve pistlerin düzeltilmesi	159
9.1.9.1 Yapay kar yapma	159
9.1.9.2 pistlerin düzeltilmesi	161
10.FİNANSAL BÖLÜM.....	162
10.1. Stratejik yatırım maliyetleri.....	162
10.2 Konaklama alanı yatırım planı	163
10.3 . 1.Etap yatırımları.....	164
10.4 .2. Etap nihai ve tamamlayıcı yatırımlar.....	164
10.4. 3 2. Etap kayak merkezi genişleme alanı.....	165
10.5 proje kapsamında teknik işler için gerekli anahtar personel sayısı.....	167
10.6 tahmini gelir ve gider senaryoları.....	167

11. KAYAK MERKEZİ İŞLETME ÖNERİLERİ.....	169
11.1 Birinci işletme modeli.....	169
11.2 İkinci işletme modeli.....	173
12 . DAĞ YÖNETİMİNİN TEMEL GÖREVLERİ.....	174
13. SWOT ANALİZİ.....	174
13.1 Fırsatlar	174
13.2 Tehditler	176
14.DEĞERLENDİRMELER.....	177
14.1 donanım ve alt yapı gelişimi	177
14.1.1 Pazarlama aktiviteleri	178
14.1.2 Riskler.....	178
15.ÖZET.....	179
15.1 Çaldıran termal kayak merkezi deneyimi	179
16. RAPORUN İDAREYE TESLİMİ	182
EKLER	
-Alanın konumu 1/25.000	
-Çalışma alanı 1/25.000	
-Eğimler 1/ 25.000	
-3D görünüş 1/25.000	
-Yükselme aralıkları 1/25.000	
-Güneş analizleri 1/25.000	
-Çalışma sahasının ve kayak alanının	
-Proje haritası 1/5.000 – 10.000	
17. KAYNAKÇA	182
18. ÇALIŞMA EKİBİ	183

1. GENEL YAKLAŞIMLAR

1.1 İŞİN KONUSU

Turizm aktivitelerini ve uzun vadede Van 1 Türkiye'nin kış, termal, yaz ve doğa sporları merkezi haline getirmek.

Çaldıran Belediyesi, Çaldıran ilçesinde bulunan alan da, kış turizmi, termal turizm ve doğa sporlarının geliştirilmesi amacına yönelik firmamız (CANKUM İNŞ.) 8 Kasım 2018 tarihinde Çaldıran kış sporları, Termal turizm ve doğa sporları fizibilite raporu hazırlanmasına yönelik resmi olarak görevlendirilerek Çaldıran bölgesinde yapılacak olan termal tesisler ve kayak merkezinin analizlerini, kayak liftlerinin ve pistlerinin tanımlanmasını ve yapılacak olan pistlerin teknik özelliklerini, tesis kapasite analizlerini, çevreye duyarlı inşaa çalışması tekliflerini, kayak pistleri oluşturulması için pist düzeltmelerini ve benzer çalışmalarını içeren; kayak ve termal merkezinin ayrıntılı tanımını ve çalışmalarını yaparak, Çaldıran ilçesinde yenilikçi yaklaşımla termal ve kış turizm merkezi oluşturmak için proje çalışması yapmak üzere görevlendirilmiştir.

Çaldıran termal kayak merkezi proje önerileri, farklı olanakları ve hizmetleri kapsamaktadır. Bu öneriler; konaklama olanakları, barbekü ve piknik alanları, eğlence ve çocuk parkları, kayak okulu ve kayak malzemeleri kiralama yerleri gibi hizmetleri içermektedir.

Çaldıran termal Kayak Merkezinin gelişimi için kurumsal yapılar sunulmaktadır. Bu kurumsal yapıların kapsamında; Teklif edilen Özel Sektör-Kamu Sektörü Ortaklığı, Özel sektör ortaklığı veya Kamu Ortaklığı ile ilgili yönetsel yaklaşımlardır. Ortakların arasındaki etkileşimleri organizasyonla beraber kapsam dahilindeki özel sektör ve kamu sektörü ortaklarının rol, sorumluluk ve görevleri de vurgulanmıştır.

PROJENİN HEDEFLERİ:

- Yerel ekonomi ve yerel nüfus için sürekli bir gelir kaynağı yaratmak
- 1000 kişi civarında doğrudan iş imkanı oluşturmak
- 300 Yatak 1000 kişi civarında gece konaklama hedefi ,
- Başlangıç yıllarında Günlük 3000 pasif, 3000 aktif ziyaretçi hedef, nihai hedef 10.000

- Yaklaşık 94.000.000 TL doğrudan gelir hedefi,
- Yaklaşık 25.000.000TL dolaylı gelir hedefi sağlamak
- Yurtiçi ve yurtdışından gelecek ziyaretçiler için farklı ve cazip bir sportif ,sosyal merkez oluşturmak.

Çaldıran ile ilgili raporlar da, kayak pistlerinin mekanik tesislerin konumlandırılması, diğer kış sporları alanlarının belirlenmesi, günübirlik ihtiyaç alanlarının belirlenmesi, toplam kayak alanının belirlenmesi, yaz ve kış spor aktivitelerinin tanımlanması, bu bağlamda sosyal tesislerin konumlandırılması yapılmıştır.

1.2. İŞİN AMACI

Çaldıran ilçesinde termal turizme yönelik kış sporları ve turizm merkezi oluşturulması. Van ilinin turizm gelirlerinin içerisinde farklı ve güçlü yeni bir gelir ve istihdam alanı oluşturmak ilin ve ilçenin doğal turizm potansiyelini ve ayrıca bölgenin ulusal ve uluslararası alanda farkında lığını yaratarak bilinirliğini artırmak Van Büyükşehir Belediyesi ve Çaldıran için turizm ve kış sporlarının geliştirilmesidir. Proje, resmi olarak uzmanlarımızla sözleşmenin imzalanmasına müteakip süratle başlamıştır.

Çaldıran termal kayak merkezi için gerekli yatırımlar, işletim masrafları, gelir tahminleri, kayak merkezinin dolaylı ve doğrudan faydaları, nakit para akışı gibi etkenler proje ile ilgili finansal analizleri içermektedir.

Bu finansal analizlerle alakalı veriler sonucunda nihai tavsiyeler sunulmuştur. Yapılan incelemeler neticesinde Kış sporu alanlarının takriben başlangıçta 2075 – 2270m rakımlar arasında olması öngörülmüştür. Bu rakımlar arasındaki kar örtüsünün, kayak açısından Aralık – nisan ayları arasında verimli olacağı tahmin edilmektedir. Çaldıranda yaklaşık 2075 m. de bulunan dağ evi mevkiinde güçlü bir giriş noktası öngörülmüştür. Bu nokta ile, 2270m rakım arasındaki topoğrafik doğal yapı, çeşitli pist alternatifleri ve eğitim alanları için mükemmel imkanlar sağlamaktadır. Konaklama tesisleri kapasitesi, çeşitli ölçeklerde 300 oda olarak öngörülmüştür. Ayrıca günübirlik ziyaretçilerin istifade edeceği diğer tesislerin minimum 6000 kişiye göre tasarlanması düşünülmektedir. (Cafe, restoran, umumi w.c., mescit, shop ve kiralama üniteleri, sağlık ünitesi v.b.).

- İlçe yakınlarına konumlandırılacak olan teleferik alt istasyonu çevresinde otopark ve diğer gereksinimleri karşılayacak üniteler tasarlanmıştır.

- Yapılan incelemelerde ÇALDIRAN TERMAL kış turizmi merkezi alanında, yaklaşık 2075-2270 m. arasındaki yüksek rakımlı yamaçlarda usta kayakçılar ve adrenalin tutkunlarına yönelik kırmızı pistler, snowboard ve snowkite alanlarının yapılabileceği belirlenmiştir. Bu alanlarda slalom, büyük slalom, snowboard, dağ kayağı, ski do v.b. branşlarında yapılabilecek ulusal ve uluslararası yarış imkanları sağlanması mümkün olacaktır. Ayrıca bu parkurlar yaz spor aktiviteleri için de hazır altyapı oluşturacaktır. Bölgede bulunan mevcut stabilize yollar, tasarlanacak olan mavi, kırmızı ve diğer parkurlara entegre edilerek, pist ve parkur çeşitliliği artırılabilir.

Bu turizm projesinin etaplar halinde gerçekleştirilmesinde fayda vardır. Bölgede yeni turizm alanında altyapı ile ilgili ihtiyaçlar birinci etap işleri içerisinde düşünülmeli ve çevresel faktörler dikkate alınarak titizlikle yerine getirilmelidir.

1.3. RAPOR HAZIRLAMA YAKLAŞIMI

Çaldıran termal Kış Turizmi fizibilite raporu hazırlanması İş'i aşağıdaki 2 ana kısımlardan oluşturulmuştur.

Kısım-1: Çalışma Sahası ve Kış Turizmi amaçlı kullanılması düşünülen kış ve yaz turizmüne yönelik saha (yaklaşık 4 milyon m²) analizler ışığında yapılan taslak planlama.

Kayak alanı faaliyetlerinin teknik altyapı detayları ile oluşturulması, konaklama alanlarının konum ve kapasite detayları ile belirlenmesi; günübirlik faaliyetlerin ve rekreasyon alanlarının belirlenmesi, yaz aylarında çalışma sahasında yürütülebilecek faaliyetlerin belirlenmesi, otopark ve gerek inşaat çalışmaları esnasında gerekse işletme esnasında kullanılacak ulaşım alternatifleri belirlenmiştir.

Bütün bu fikirler yüklenici tarafından idareye sunularak ve yapılması istenen ve sonuçta alternatifler arasında uygun olan tercih edilerek “Uygulanacak Asıl Proje” konsepti oluşturulacaktır.

Çaldıran termal kayak merkezi detaylı olarak analiz edilmiştir. Kış turizm amaçlı kullanılması düşünülen saha mevcut analizler ışığı altında ve teknik analizler ile incelenmiş ve uygun olan yamaçlar 1/25000-1/5000 ölçekli

haritalardan elde edilen veriler doğrultusunda doğa turizmine uygun alanlar, alternatif alanlar içerisinde belirlenmiştir.

(çalışma bölgesinin gen,iş bir alanı kapsadığından dolayı 1/25000 üzerinden çalışılmış rantabil ve uygun lokasyon belirlenmiştir.)

Basta topoğrafik eğimler, yön, gün ışığı analizleri ile titizlikle incelenip dikkate alınmıştır. Kar katmanının sezon sonuna kalış süresi titizlikle incelenip 2075 m rakım üzerinde kış sporları faaliyet alanları belirlenmiştir.

İdare ile de paylaşılan tüm alternatif düşünceler gözden geçirilerek ana giriş noktası gerek ilçe ile kolay bağlantısı, gerekse topoğrafik açısından dolayı uygunluğu tespit edilmiştir.

Yine bu bölgede günü birlik tesisler ve rekreasyon alanları doğa ve yaz spor aktivite alanları ve spor parkurları bu bölgede planlanmıştır. Geniş ölçekli otopark bu bölgede oluşturulması bütün bu fikirlerin arasında en uygun olarak tercih edilerek uygulanacak olan proje konsepti belirlenmiştir.

Kısım-2: Temel tesis alanları, gece konaklama/faaliyet alanları, diğer sportif faaliyetler ve aktiviteler için; dağın fizibilite raporu oluşturulmuştur.

Bu kısımda asıl proje konsepti çerçevesinde başta termal konaklama alanları temel eğlence alanları yaz ve kış spor alan ve güzergâhları kayak merkezi ile ana giriş noktası arası ana bağlantı noktaları dikkate alınarak planlanmıştır.

Yine bu kayak alanı içerisinde acemi ve yeni başlayanlara yönelik eğitim alanı ve kolay parkurlar tasarlanmış haritalarla projelendirilmiştir. Bunlara yönelik aktivistler için, sosyal ihtiyaçlarına cevap verecek mekânlar hizmet binaları haritalarla belirtilmiştir.

Ayrıca bu Kayak bölgesi 2075 rakımda dağ konaklama alanı ve kapasiteleri belirlenmiştir.

Dağın üst bölgelerinde üst düzey sporculara ve adrenalin tutkunlarına göre tasarlanarak yine bu gurubun isteklerine göre sosyal alan ve hizmet mekânları planlara işlenmiştir.

Uygulanacak bu alanlara 9 yaz 11 kış aktivitesi ticari faaliyet alanları planlarda işlenerek tasarlanmıştır.

Yukarıda tanımladığımız “Çalışma Sahası”; Çaldıranda termal ve kış turizmi yapılması düşünülen alanı ve çevredeki doğal değere sahip, yaz turizmine elverişli alanları kapsamıştır. Çalışma Sahası’na ilişkin planlama fikirleri oluşturulurken aşağıdaki “Proje Alanı (PA)” bölgelemelerine ve ilgili bölgelerde bahsedilen hususlara dikkat edilmiştir.

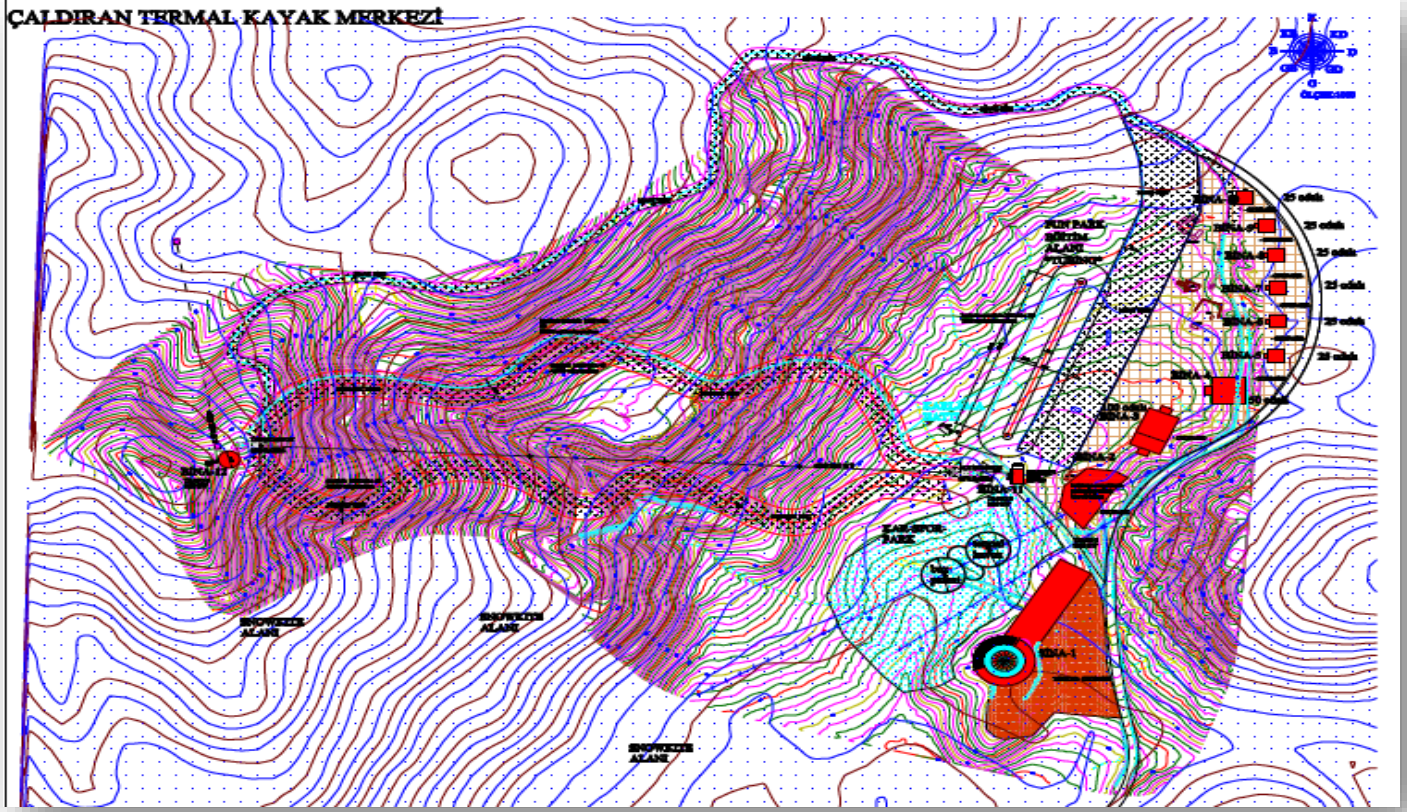
Bütün bu yapılan planlamalar teknik rapor da ek olarak sunulmuştur.

PA-1: KAYAK MERKEZİ PROJE ALANI

Ayrancılar mahallesi ve Ali dayı çiftlik arasını kapsayan alan; Çaldıran Termal kış Turizm Geliştirme Bölgesi’dir. **(Resim 1)**

- Bu Sınırlar içerisinde kalan tarihi ve kültürel değer taşıyan eski yapıların korunması esas alınmalıdır.
- Sınır içinde kalan mevcut yapıların turizme yönelik ticari faaliyetlerde (yöresel ürün teşhir ve satış yeri, pansiyon vb.) kullanılmak üzere dönüşümü desteklenerek ticari koridorların oluşması sağlanmalıdır.
- İlçe merkezden kayak merkezi giriş bölgesine giden mevcut bağlantı yolunun genişletilmesi iyileştirilmesi tavsiye edilir. Projenin başlaması ile birlikte bu yolda tur otobüsleri ve ziyaretçi araçları yoğunlaşacağı düşünülmelidir.
- İlçe merkezinde başlatılan iyileştirilme ve dönüşüm faaliyetlerinde mimari estetik ön planda olmalıdır.
- İlçe girişinden itibaren kayak merkezi sahasına kadar olan güzergahta yön ve info tabelaları bulunmalıdır.
- Projenin rekabetçi olabilmesi ve ilçeye doğrudan katkısının etkin olabilmesi için Van ilinde bulunan turizm eğitim kurumlarından destek alınarak yöre halkına yönelik eğitim programı çalışmaları süratle başlatılmalıdır.

RESİM 1: Çaldıran Termal Kayak Merkezi Proje Alanı

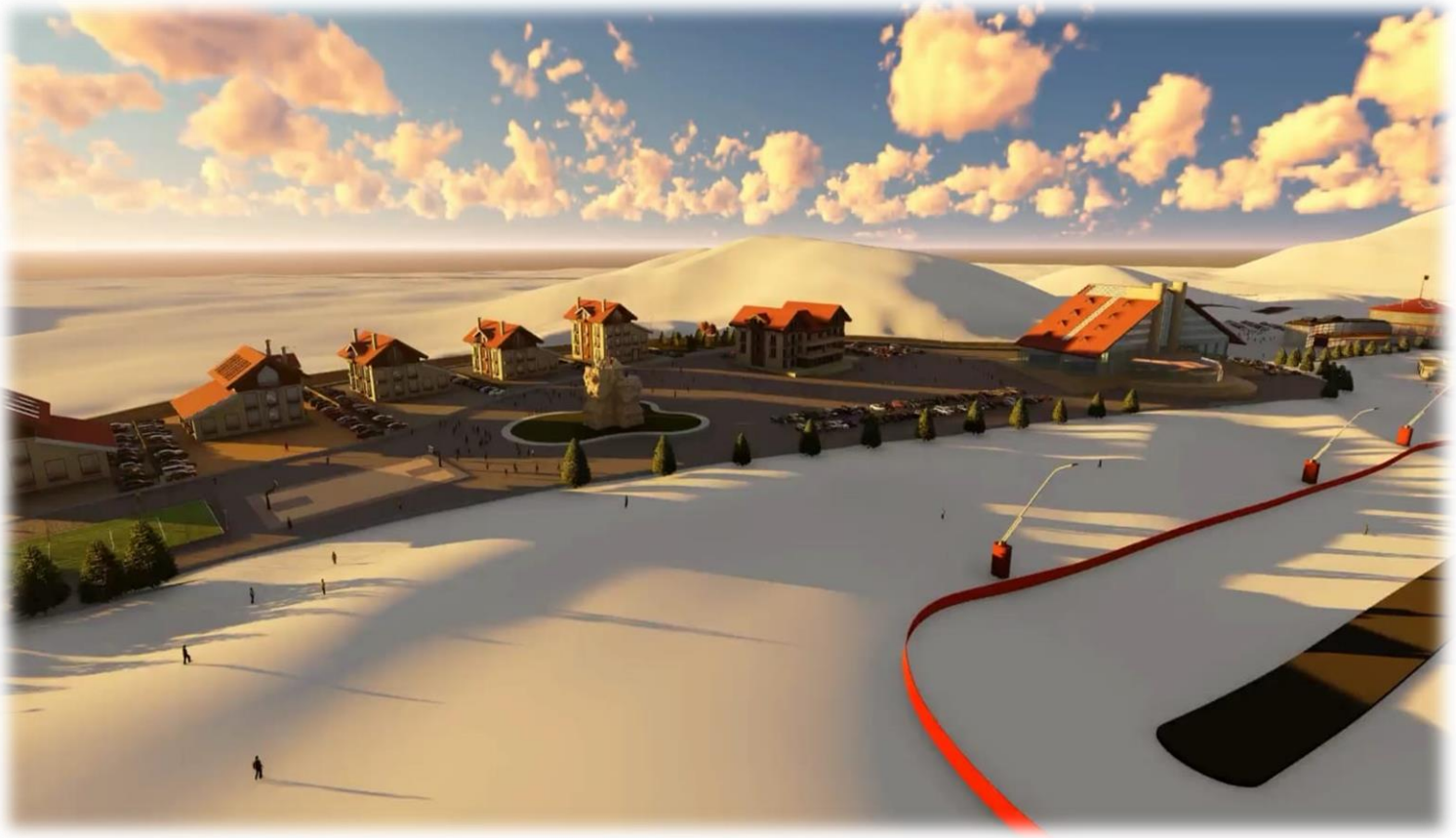

PA-2:KAYAK MERKEZİ GİRİŞİ

Çaldıran ilçesi Van Çaldıran çevre yolu üzerinde Ayrancılar mevkiinde, 2075 kotunda Çaldıran Belediyesi tarafından yapılmış olan mevcut tesisten başlayarak 2270 kotuna kadar olan alanda Kış Turizmi öncelikli Termal Turizm Geliştirme Bölgesi'dir. **(Resim 2)**

- Sınır içinde kalan alanın doğal bitki örtüsünün korunması esas alınacak. Bu amaçla gerekli tedbirlerin alınması sağlanacaktır.
- Doğal bitki örtüsünün korunması sağlanacaktır.
- Sınır içinde kalan alanda, kış aylarında ve yaz aylarında yapılacak faaliyetler ile ilgili teknik ve sosyal altyapı tesis alanlarının (kayak pistleri, teleferik hatları ve istasyonları, konaklama ve rekreasyon tesisleri, trekking alanları, günübirlik tesisler vb.) detayları hazırlanarak belirtilmiştir.

RESİM 2: Kayak merkezi giriş

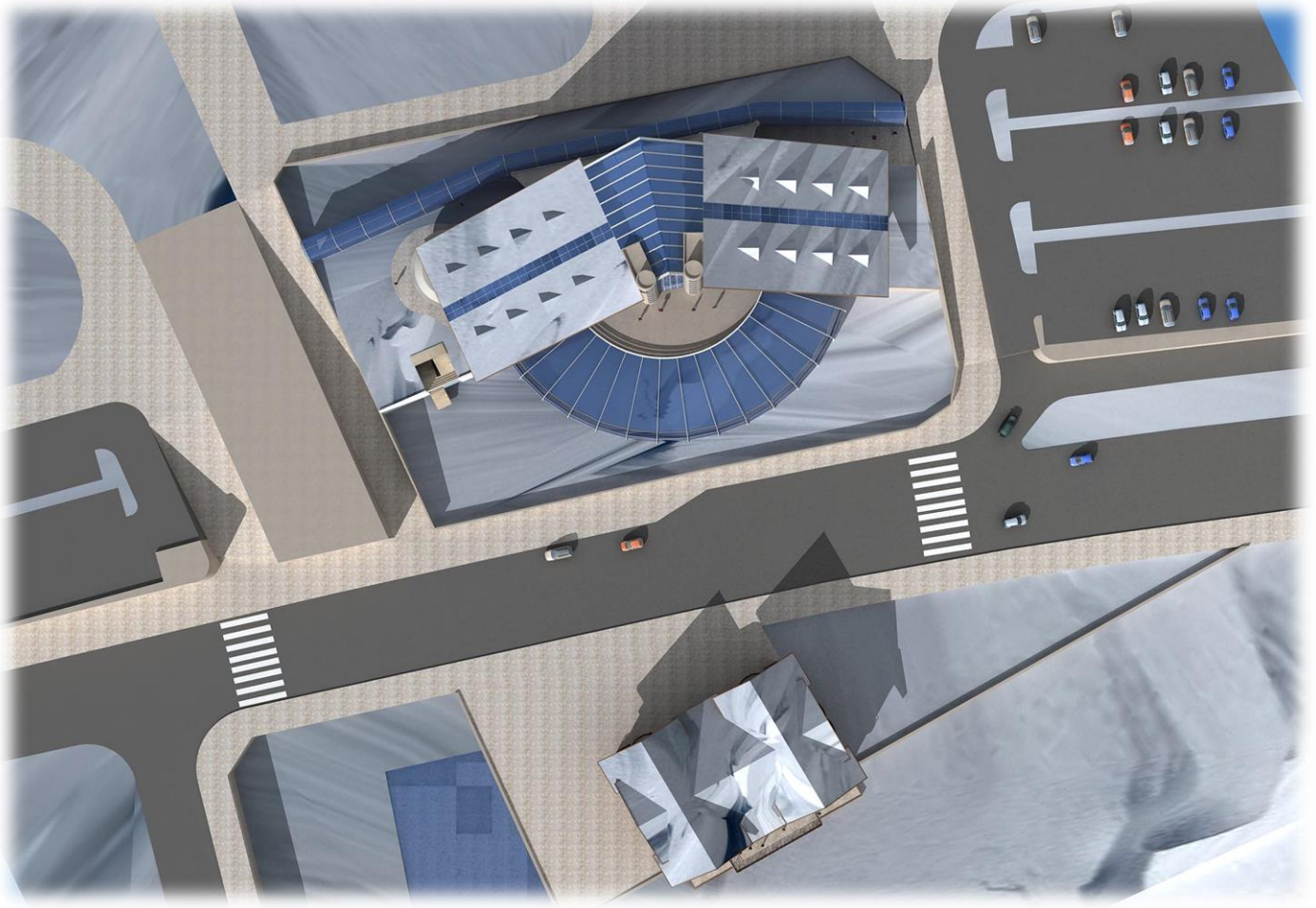

PA-3: TERMAL OTEL PROJE ALANI:

Çaldıran ilçesi Ayrancılar mevkiinde bulunan jeotermal alanda, termal Odaklı Türkiye de tek dünyada sayılı Turizm Geliştirme Bölgesi oluşturulması yapılan incelemelerle uygun görülmüştür.(RESİM3)

- Bu alanda, doğal özelliklerinin korunması esastır. Doğal yapıya olumsuz etki yaratacak müdahaleler engellenecektir.
- Termal alan bölgesinin, doğal özelliklerinin korunması şartıyla, çevre siluet ortamına uygun günübirlik turizm amaçlı kullanımına yönelik düzenlemelerle desteklenecektir.
- Termal otelde bulunan sosyal tesisler ve SPA merkezi ile Van ili termal turizmine önemli katkılar sağlayacaktır.

RESİM 3:Termal Otel Projesi

2. TEKNİK ANALİZLER ,ENVANTER VE ÇALIŞMA SAHASININ ANALİZİ

TASLAK PLANLAMA FİKİRLERİNİN HAZIRLANMASI

Uygulama planının gelişimini ve yüzeyin durumunun eksiksiz analizini titizlikle defaten (mevsimsel) içermektedir. Arazinin fiziki açıdan incelenmesi ve en uygun gelişimini il ve ilçedeki karar vericiler ve alternatif doğa sporları deneyimlerini yaşayan yerel insanlarla bu işle ilgili görüş alışverişleri ve yeni fikirler belirlemek üzere bölgeye pek çok kez ziyaret gerçekleştirilmiştir. Dağın ve ilçenin tüm verileri belirlenmiş dijital ortamda da yeni teknolojik metotlar da kullanılarak ayrıntılı olarak ve analiz edilerek hazırlanmıştır. Projenin içeriğini kapsayan fikirler değerlendirmeler karar verici kişiler ile proje ve fikir değerlendirmeleri teknik değerlendirme Raporu'nun ve planlanan olanakların tasarısının sunumuyla sonuçlanmıştır.

- 2.1. Topoğrafik Harita (ekler bölümünde çıktı olarak verilmiştir.)
- 2.2. Biyofiziksel Temel Haritalar(ekler bölümünde çıktı olarak verilmiştir)
- 2.3. Eğim Analizi Haritası(ekler bölümünde çıktı olarak verilmiştir.)
- 2.4. Yön Analizi Haritaları (ekler bölümünde çıktı olarak verilmiştir.)
- 2.5. Güneş/Gün Işığı Haritaları(ekler bölümünde çıktı olarak verilmiştir.)
- 2.6. 3D Arazi Modellemesi (ekler bölümünde çıktı olarak verilmiştir.)
- 2.7. Potansiyel Gelişimin Teknik Değerlendirilmesi(7ve 9..bölümde detayı açıklanmıştır)
- 2.8. Kayak ve Snowboard İçin Arazi Kapasitesi (7 ve 9. bölümde detayı açıklanmıştır)
- 2.9. Asıl Sahanın Gelişim Elverişliliği(7.8.9 ve 10.Bölümde detaylı olarak açıklanmıştır.)

SONUÇ:

Bu planın son hali, Dağ Merkezinin gelişimi için stratejik yönünü de içerir. Merkezin gerçekleştirilmesindeki temel kuralların yanı sıra, uzun vadeli vizyon da sunulmuştur. Güçlü ve pazarlanabilir bir ürün yaratılmasının önemi ayrıntılı biçimde vurgulanmıştır. Bunun da ötesinde, potansiyel hedef kitlelerinin yanı sıra, modern bir Dağ Merkezinde kazanılabilecek farklı deneyim türleri de tanımlanmıştır.

Mümkün olan tüm seçilmiş ve planlanmış altyapı olanakları sayesinde tüm aktiviteleri tanımlamaktadır.

Bölgenin hareketlenmesinde kış sporları ve termal tesis bununla beraber, dağ merkezinin tüm aileler için cazibesini artırmak üzere alternatif kış ve yaz sporu çeşitleri de tanımlanmıştır. Hedef gruplar ve hedef pazarlar belirtilmiştir.

Günümüz turistleri her yerde, tatillerinde özel bir deneyim arayışındadırlar.

Bundan dolayı ürünü, özel bir pazarlama stratejisi geliştirildiğinde önemli bir rol oynayacak belirli konulara bağlı olarak teklif edilecek şekilde yapılandırmak önemlidir. Bu da, tüm aile için ve toplumun başlıca kesimleri için bir strateji olmalıdır.

3- DÜNYA TURİZM SEKTÖRÜ GENEL BAKIŞ

Turizm sektörü, yarattığı istihdam oranı ve ulaştığı hacim ile dünya ekonomisine önemli katkısı olan sektörlerin başında gelmektedir. 2010 yılında dünya gayri safi milli hâsılasının %9'unu oluşturan turizm sektörünün 2023 yılında 11,1 trilyon ABD dolarını aşacağı tahmin edilmektedir.

Son yıllarda dünya turizm sektöründe geleneksel pazarlardan (deniz turizmi) niş pazarlara (doğa, kültür, spor) doğru güçlü kaymalar gözlemlenmektedir. Doğa ve spor turizmi alanlarındaki yatırımlar ve özel yatırımcıların ciddi artışı söz konusudur. Birçok ülkenin doğa sporları ve doğa turizmi gelirleri GSMH içerisinde önemli seviyelere ulaşmıştır. Dünyada turizmin son derece önemli bir sektör haline gelmiş olduğu aşikardır. Bu büyük pazarın içerisinde bulunan kış sporları ve doğa turizmi önemli bir yer teşkil etmektedir. Ayrıca yöre ve ülke ekonomisine her alanda artarak önemli katkılar sağladığı görülmektedir.

Gözlemlenen bu direk etki alanlarını şu başlıklar altında sıralayabiliriz :

- Sosyal
- Ekonomik
- Kültürel
- Sportif
- İstihdam
- Ulusal ve uluslararası farkındalık
- Teknoloji
- Sağlık
- Emniyet
- Ulaşım

Doğa turizminin gün geçtikçe gelişmesi, sunulan imkan ve seçeneklerin önemli ölçüde artması, dağ ve kış turizmine duyulan ilgiyi kartopu etkisiyle tetiklemektedir.

Tatil için karar verme sürecinde var olan birçok farklı imkâna ek olarak, bu tercihlerde spor çok önemli bir yer teşkil etmektedir. Çaldıran ilçemiz, topografyası ile oldukça geniş kitle sporları imkânı sunmaktadır. Misafirlerin değişen seyahat kıstasları, yenilikçi ve uygun fiyatlı tatil arayışlarının yanı sıra, adrenalini ve mücadele ruhuna hitap eden yeni arayışlara yol açmaktadır. Bu durum turistik bölgeler arasındaki yenilikçi rekabeti artırarak, yatırımların sürdürülebilir seviyelere gelmesine yol açmakta ve yıllardan beri süregelen geleneksel anlayışlara meydan okumaktadır. Doğal güzelliklere sahip olan dağlık bölgeler, kış turizmi pastasından daha büyük bir pay alabilmek için hızla bu alanlara yatırım yaparak, kitlelere sundukları imkânları geliştirmeye odaklanmışlardır. Hatta bu pazardan pay alabilmek için birçok büyük şehrin suni

açık ve kapalı pistlere ciddi yatırımlar yaptıkları ve önemli işletme giderlerini göze aldıklarını söyleyebiliriz.

Örnek : Dubai, Münih, Milano, İngiltere, İstanbul, Ankara, Gaziantep v.s.

Çaldıran ilçemizde oluşturulacak olan termal kayak merkezi şüphesiz, ilçe ve bölgeye hızla büyük bir dinamizm kazandıracak, sosyo-ekonomik hayata çok önemli katkılar sunacak, EK'teki nüfus tablosunda görülen negatif durumu (göç) tersine çevirerek, ilçenin nüfusuna ilave artışlar sağlayacaktır.

Bu proje kapsamında, yeni ve teknolojik iş imkânları ile birlikte, nitelikli iş gücü ve kalifiye eleman başta olmak üzere hizmet sektörünün birçok alanında ilçede güçlü bir istihdam talebi de oluşturacağı bilinmelidir. İnşaat sürecinin başlamasıyla birlikte, bu alanlara yönelik eğitimlerin de planlanması gerekmektedir.

Ziyaretçilerin kayak merkezi tercihlerindeki sebepler incelendiğinde, fiyat unsuruna ek olarak ana ulaşım arterleri, pistlerin çeşitliliği ve imkânları, güvenli eğitim alanı bulunması, manzara, tesislerin görünüm ve kalitesi, pist güvenliği ve teknik destek, aktarım süresi ve bağlantılar, istasyon çevrelerinin sunduğu sosyal aktivite ve etkinlikler etkili olmaktadır. Bu bağlamda Van ilimiz ve Çaldıran ilçemizin var olan ana ulaşım imkânlarının son derece elverişli olduğunu görülmektedir.

Ayrıca, Van ilinin dinamik nüfusu ve çevre etki alanları, başlı başına büyük bir potansiyel sunmaktadır. Bu alanda da, öğrencilere ve genç nüfusa yönelik planlı eğitim ve tanıtım faaliyetleri oluşturulmalıdır. İlk hedef olarak ta, bu potansiyelin %5'i öngörülmelidir.

Çaldıran özelinde yerel nüfusun pansiyonculuk ve konaklama hizmetlerine yönelik eğitim ve farkındalık faaliyetleri oluşturularak, yatak sayısının artırılması düşünülmelidir.

3.1 DÜNYA TURİZM SEKTÖRÜ

2016 yılında uluslararası turizm hareketleri güvenlikle ilgili tüm yaşanan sıkıntılara rağmen artış göstermiş ve 2009 yılından bu yana birbirini takip eden 7 yıl boyunca sürdürülebilir gelişme yaşanmıştır. 2016 yılında uluslararası turizm hareketleri % 3.9 artarak 1 milyar 235 milyon kişiye ulaşmıştır (<http://www.pwc.com/gx/en/hospitality-leisure/assets/european-hotels-forecast-report-2017-2018-web.pdf>; Erişimtarihi: 13.06.2017). Dünya genelinde turizm endüstrisinde 2017 yılı ve sonrası açısından etkileyici bir dönem beklenmektedir. Turizm endüstrisindeki tüm aktörler Amerika Birleşik

Devletleri'ndeki yeni Trump yönetiminin alacağını kararların dünya ticaretine olası etkileri üzerine odaklanmakta, ayrıca Brexit etkisinin Avrupa Birliği ve İngiltere arasındaki ilişkileri ne düzeyde yönlendireceğini tartışmaktadırlar. Tüm bu belirsizliklere rağmen 2017 yılı için küresel turizm hareketlerinde gelişme trendinin devam etmesi beklenmektedir. Trump yönetiminin Amerika Birleşik Devletleri'nin işbirliği yaptığı taraflarla / ülkelerle olan ilişkilerde artan oranda korumacı yaklaşımının taraflar arasındaki ikili havayolu ve açık saha anlaşmalarını etkilemesi beklenmektedir. Brexit kararının uygulanmasının zaman alması beklenmekle birlikte özellikle havayolu, vize ve çalışma izinleri açısından Avrupa Birliği üyeleri ve İngiltere arasındaki anlaşmaların nasıl bir seyir izleyeceği ve belirsizliklerin nasıl çözüleceği merakla beklenmektedir. 2017 yılında petrol fiyatlarının az da olsa artması beklentisine karşılık ulaştırma endüstrisinde yolcu sayısında artış tahmin edilmektedir. Bu durumun özellikle hava, demir ve deniz yoluyla seyahatlere olan talepteki sürekli artıştan dolayı olduğu ifade edilebilir. Kruvaziyer turizminde Çin ve diğer Asya Ülkelerinin artan talepleri buna örnek olarak verilebilir (<http://europe.etbtravelnews.global/311739/tourism-trends-watch-2017>:ErişimTarihi:13.06.2017).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) 2017 yılında tüm bölgeler için büyüme beklentisine sahiptir. Bu bağlamda en fazla büyümenin Asya ve Pasifik bölgesi ile Afrika kıtasında olacağı (% 5-6 dolaylarında büyüme) tahmin edilmektedir. En az büyümenin ise % 2-3 düzeyinde olmak üzere Avrupa kıtasında olması projekte edilmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün 2017 kıtalar ve bölgeler için büyüme beklentisi ve 2016 yılında seyahat eden turist sayıları şu şekilde gösterilebilir;

Tablo 1: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü 2017 Büyüme Beklentisi ve Turist Sayıları

Bölgeler Region	Turist sayısı (Milyon) Number of tourists (Million)	(%)	2017 Beklentisi 2017 Expectations
Avrupa/Europe	615	50	% + 2-3
AsyavePasifik/Asia-Pacific	309	25	% + 5-6
Amerika/America	200	16	% + 4-5
Afrika/Africa	58	5	% + 5-6
Orta Doğu/Middle East	54	4	% + 2-5
Dünya Geneli/Worldwide	1.236	100	% + 3-4

Kaynak: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) World TourismBarometer

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi 2017 Raporuna göre 2016 yılında

ülkümüzde seyahat ve turizm endüstrisinin gayri safi hasılaya katkısı % 4.1 dolayında gerçekleşirken bu oranın 2017 yılında % 2 dolayında artması beklenmektedir. 2017-2027 döneminde ise artışın % 4.9 dolayında olacağı tahmin edilmektedir. İstihdam toplamı açısından seyahat ve turizm endüstrisinin % 12.5 dolayında (495.000 iş) olan katkısının 2027 yılında yaklaşık olarak % 5.1'lik artış göstereceği (797.000 iş) tahmin edilmektedir. 2016 yılında toplam ihracatın % 14.2'sini oluşturan seyahat ve turizm endüstrisinin ülkemizde 2017 yılı için % 0.7 ve 2017- 2027 dönemi için ise % 6.5 dolayında artış göstermesi beklenmektedir (World Travel & Tourism Council, Travel & Tourism Economic Impact 2017 Turkey, s.1). 2016 yılı itibariyle seyahat ve turizm endüstrisinin gayri safi hasıla içerisindeki payının % 84.1'ini tatil turizmi, % 15.9 'unu iş turizmi harcamaları oluşturmaktadır. 2017 yılı için tatil turizminin payının %1 ve 2027 yılında ise % 4.4 dolayında artması beklenmekte iş turizminin payının ise 2017 yılında % 7.9 ve 2027 yılında ise % 4.4 dolayında artması tahmin edilmektedir. 2016 yılında doğrudan seyahat ve turizm harcamalarının % 50'si iç turizm hareketleriyle ilgili olurken, 2017 yılında bu oranın % 3.7 ve 2027 yılında % 2.7 düzeyinde artması beklenmektedir (World Travel & Tourism Council, Travel & Tourism Economic Impact 2017 Turkey, s.6). Uluslararası turizm hareketleri açısından dünyada büyümenin ve değişimin yaşandığı bir döneme girilmiştir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde tüketicilerin güvenlerinin tekrar kazanılması ve harcama güçlerinin de artması sonrasında gayri safi hasılanın da ötesinde tatil harcamalarında yaşanan artışların 2017 yılında da devam etmesi beklenmektedir. Marriott, Hilton ve Intercontinental gibi büyük otel zincirleri 2016 yılında doluluk oranları ve fiyatlar yönünden elde ettikleri başarılarının devam edeceğini, hatta ortalama günlük fiyatlar, odabaşına gelir gibi diğer performans göstergeleri açısından da görünümün olumlu olacağını belirtmektedirler. 2017 yılında otelcileri zorlayabilecek en önemli konulardan bir tanesi özel online taleplerinde sürdürülebilir büyümeyi sağlamak olacaktır. Otelcilerin bu değişime hazırlıklı olmaları ve gelen taleplere uygun arzı uzun süre sürdürebilmeleri gerekebilecektir. 2017 yılında turistler gerçek anlamda mobil olabilmenin keyfini yaşayacaklardır. Şimdiye kadar otelciler ve havayolu şirketleri temel düzeyde ürün ve hizmet sunma tecrübesini elde etmişlerdir. Ancak bu yıldan itibaren teknolojiye son gelişmelerle birlikte daha hızlı bilgi işleme sözkonusu olup, seyahat ve konaklamayla ilgili yaşanan sorunların ötesine geçmek mümkün görünmektedir (<http://www2.deloitte.com/us/en/pages/consumer-business/articles/travel-hospitality-industry-outlook.html>: Erişimtarihi: 13.06.2017).

Seyahat ve turizm endüstrisi dünyada ekonomik gelişmede ve istihdam sağlamada ana bileşenlerdendir. 2016 yılında seyahat ve turizm endüstrisi dünya genelinde doğrudan

2.3 trilyon Amerikan Doları katkıda bulunmuş ve 109 milyon kişiye iş sağlamıştır. Dolaylı ve uyarılmış katkısı da dikkate alındığında endüstrinin katkısı 7.6 trilyon Amerikan Dolarını ve sağladığı iş imkanı da 292 milyonu bulmaktadır. Diğer bir ifadeyle seyahat ve turizm endüstrisi dünya gayri safi hasılasının % 10.2'sine ve her 10 iş'ten 1'ine denk gelmektedir. 2016 yılı verilerine göre tatil amaçlı seyahatler

% 76.8 ve iş amaçlı seyahatler ise % 23.2 seviyesinde gerçekleşmiştir. İç turizm hareketleri gayri safi hâsılanın % 72'sini oluşturmaktadır. Seyahat ve turizm endüstrisi dünya toplam ihracatının % 6.6'sını ve dünya hizmet ihracatının da % 30'unu oluşturmaktadır. 2017 yılında seyahat ve turizm endüstrisinin dünya ekonomisine katkısının % 3.5 düzeyinde artması beklenmektedir. Amerikan Dolarındaki artışın devam etmesi durumunda Amerika Birleşik Devletlerinden yurtdışına yapılacak seyahatlerde % 5.4'lük artış beklenmektedir. Bu durumdan Kanada, Meksika, Karayipler ve Akdeniz destinasyonlarının faydalanacağı tahmin edilmektedir. Takip eden 7 yıl % 20'nin üzerinde yıllık büyüme yaşayan Çin'in 2017 yılında % 12 düzeyinde büyüme gerçekleştirmesi beklenmektedir. İngiliz Sterlininde yaşanan değer kaybı sonrasında 2017 yılı açısından İngiltere'den yurtdışına seyahatlerde önemli ölçüde azalma beklenmektedir. 2016 yılında % 8 olarak gerçekleşen seyahat ve turizm harcamalarının 2017 yılında % 4.2 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu durum yakın mesafe açısından Avrupa Ülkelerini ve uzak mesafeli seyahatler açısından ise Amerika Birleşik Devletlerini etkileyecektir. (<http://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf>; Erişimtarihi: 13.06.2017).

2017 yılı açısından dünyada seyahat ve turizm endüstrisinde beklenen büyüme tahminleri bölgelere göre şu şekildedir (World Travel & Tourism Council, Travel & Tourism Economic Impact 2017 European Union LCU, s.9);

Tablo 2: Seyahat ve Turizm Endüstrisinin Gayri Safi Hasılaya Doğrudan Katkısı

Seyahat ve Turizm Endüstrisinin Gayri Safi Hasılaya Doğrudan Katkısı Direct Contribution of Travel and Tourism Industry on Gross National Product	2017 Büyüme Yüzdesi 2017 Growth %
Güney Doğu Asya / South East Asia	7.3
Güney Asya / South Asia	6.6
Kuzey Doğu Asya / North East Asia	5.9
Orta Doğu / Middle East	4.5
Sahra Altı Afrika / Sub Saharan Africa	4.4
Karayipler / Carribeans	4
Okyanusya Bölgesi / Oceania	3.9
Avrupa Birliği / European Union	2.9
Merkez Asya / Central Asia	2.9
Kuzey Amerika / North America	2.7
Kuzey Afrika / North Africa	2.6
Avrupa Diğer / Europe Other	2.1
Latin Amerika / Latin America	2

Kaynak: World Travel & Tourism Council, Travel & Tourism Economic Impact 2017 European Union LCU, s.9.

Tablo 3: Seyahat ve Turizm Endüstrisinin İstihdama Doğrudan Katkısı

Seyahat ve Turizm Endüstrisinin İstihdama Doğrudan Katkısı Direct Contribution of Travel and Tourism Industry on Employment	2017 Büyüme Yüzdesi 2017 Growth %
Güney Doğu Asya / South East Asia	4.1
Sahra Altı Afrika / Sub Saharan Africa	3.8
Karayipler / Carribeans	3.2
Latin Amerika / Latin America	3.1
Merkez Asya / Central Asia	2.9
Avrupa Birliği / European Union	2.8
Güney Asya / South Asia	2.2
Orta Doğu / Middle East	2.1
Kuzey Amerika / North America	1.7
Kuzey Doğu Asya / North East Asia	1
Avrupa Diğer / Europe Other	0.7
Kuzey Afrika / North Africa	-2.9
Okyanusya Bölgesi / Oceania	-3.3

Kaynak: World Travel & Tourism Council, Travel & Tourism Economic Impact 2017 European Union LCU, s.9. |

Tablo 4: Seyahat ve Turizm Endüstrisinin Toplam Sermayeye Katkısı

Seyahat ve Turizm Endüstrisinin Toplam Sermayeye Katkısı Contribution of Travel and Tourism Industry on Total Capital	2017 Büyüme Yüzdesi 2017 Growth %
Orta Doğu / Middle East	7.2
Kuzey Doğu Asya / North East Asia	6
Kuzey Afrika / North Africa	5.4
Güney Asya / South Asia	5
Merkez Asya / Central Asia	4.7
Güney Doğu Asya / South East Asia	4
Latin Amerika / Latin America	3.5
Avrupa Birliği / European Union	3.5
Kuzey Amerika / North America	2.6
Karayipler / Carribeans	2.5
Okyanusya Bölgesi / Oceania	2
Avrupa Diğer / Europe Other	1.9
Sahra Altı Afrika / Sub Saharan Africa	0.7

Kaynak: World Travel & Tourism Council, Travel & Tourism Economic Impact 2017 European Union LCU, s.9.

Uluslararası turizm hareketleri açısından 2017 yılında bazı gelişmelerin takip edilmesi önemli olabilecektir. Örneğin Çin ve Hindistan gibi gelişen pazarlardaki performans ile Rusya ve Brezilya'nın bu yılki performansları endüstrinin yılsonundaki konumunu etkileyebilecektir. Ayrıca her ne kadar 2015 ve 2016 yıllarına nazaran ekonomik açıdan dünya genelinde sıkıntılı bir durum görünmese de olası ekonomik veya jeopolitik bir krizin birtakım maliyetleri olabilecektir. Paris, İstanbul ve Brüksel örneklerinde olduğu gibi yaşanan terör saldırıları, Asya, Orta Doğu ve Afrika'daki büyük terör olayları, mülteci sorunları ve küresel salgın hastalıklar her zaman için seyahat ve turizm endüstrisinin gelişimine en büyük darbeyi vuran olası riskler arasındadır ([http://www.vdr-service.de/fileadmin/](http://www.vdr-service.de/fileadmin/user_upload/der-verband/fachthemen/studien/cwt-gbta_global-travel-price-outlook-2017_engl.pdf) der-verband/fachthemen/studien/cwt-gbta_global-travel-price-outlook-2017_engl.pdf; Erişim tarihi: 13.06.2017).

Uluslararası düzeyde yürütülen seyahat ve turizm rekabetçilik raporuna göre 2017 yılında en başarılı üç ülke; İspanya, Fransa ve Almanya'dır. Bu ülkeler seyahat ve turizm adına en uygun ortamı sağlayan, doğal ve kültürel değerlere önem veren ve kendilerini ziyaret eden turistlere unutulmaz deneyimler yaşatan ülkelerdir. 2017 yılı seyahat ve turizm rekabetçilik raporuna göre en başarılı 10 ülke ise şu şekildedir (<http://www.weforum.org/agenda/2017/04/which-are-the-most-tourist-friendly-countries/>; erişim tarihi: 13.06.2017);

Tablo 5: Seyahat ve Turizm Rekabetçiliğinde İlk 10 Ülke (2017)

Ülkeler Countries	Küresel Sıralama Global Ranking
İspanya / Spain	1
Fransa / France	2
Almanya / Germany	3
Japonya / Japan	4
İngiltere / England	5
ABD / USA	6
Avustralya / Australia	7
İtalya / Italy	8
Kanada / Canada	9
İsviçre / Switzerland	10

Kaynak: <http://www.weforum.org/agenda/2017/04/which-are-the-most-tourist-friendly-countries/>; erişim tarihi: 13.06.2017

Rekabetçilik raporu sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde Avrupa ve Avrasya'nın yine tüm göstergeler açısından en güçlü olduğu, bu durumda özellikle sahip olunan kültürel değerlerden, turizm açısından çok iyi konumdaki alt yapılarından, uluslararası imkanlara açık olmalarından, Batı ve Güney Avrupa'da yaşanan birtakım güvenlikle ilgili sorunlara rağmen hala güvenli olarak algılanmalarından kaynaklandığı ifade edilebilir. İçinde ülkemizin de yer aldığı Güney Avrupa bölgesinin rekabetçilik sıralaması şu şekildedir (http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2017_web_0401.pdf: Erişim tarihi: 13.06.2017);

Tablo 6: Güney Avrupa (Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Raporu 2017)

Ülkeler Countries	Küresel Sıralama Global Ranking
İspanya/Spain	1
İtalya/Italy	8
Portekiz/Portugal	14
Yunanistan/Greece	24
Hırvatistan/Croatia	32
Malta/ Malta	36
Türkiye/Turkey	44
G. Kıbrıs / South Cyprus	52

Kaynak: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2017_web_0401.pdf; Erişim tarihi: 13.06.2017

Seyahat ve turizm rekabetçilik raporunda en çok dikkat çeken noktalar arasında konunun gelişmekte olan ülkeler açısından yıllar itibariyle giderek daha fazla oranda önemsendiği, bu bağlamda özellikle Asya-Pasifik bölgesinin önemli düzeyde gelişim gösterdiği görülmektedir. Ekonomik açıdan gelişim sağlandıkça, uluslararası talep artmakta bu da uluslararası konulara daha fazla açık olmayı ve konuları önemsemeyi beraberinde getirmektedir. Ayrıca rekabetçilik anlayışının gelişmesi ülkelerarası sınırlandırmaları ve bireylerarası duvarları kaldırmakta, dördüncü endüstriyel devrim ile birlikte her ülke için bağlantı kurmak olmazsa olmaz bir durum almaktadır. Tüm bu gelişmelere rağmen turizm ve seyahat endüstrisi özellikle sürdürülebilirlik noktasında hala bazı sıkıntılar da yaşamaktadır (http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2017_web_0401.pdf; Erişimtarihi: 13.06.2017). Rekabetçilik açısından en iyi 10 ülkenin yanısıra geçmiş yıllara göre en çok ilerleme gösteren 15 ülke de şu şekilde verilebilir (<http://www.weforum.org/agenda/2017/04/which-are-the-most-tourist-friendly-countries/>; erişimtarihi: 13.06.2017);

Tablo 7: En Çok İlerleme Gösteren 15 Ülke (Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Raporu 2017)

Ülke Country	Küresel Sıralama Global Ranking	Performans Değişimi Performance Change	Değişim Change
Japonya/Japan	4	% 6.59	+ 5
Azerbaycan/ Azerbaijan	71	% 6.36	+ 13
Tacikistan/ Tajikistan	107	% 5.27	+ 12
Vietnam/ Vietnam	67	% 5.04	+ 8
İsrail/ Israel	61	% 5.03	+ 11
Cezayir/ Algeria	118	% 4.91	+ 5
Butan/ Butane	78	% 4.73	+ 9
Gabon/ Gabon	119	% 4.68	+ 5
Güney Kore/ South Korea	19	% 4.53	+ 10
Mısır/ Egypt	74	% 4.51	+ 9
Peru/ Peru	51	% 4.09	+ 7
Hindistan/ India	40	% 4.02	+ 12
Meksika/ Mexico	22	% 4.01	+ 8
Çad/ Chad	135	% 3.98	+ 6
Arnavutluk/ Albania	98	% 3.97	+ 8

Kaynak: <http://www.weforum.org/agenda/2017/04/which-are-the-most-tourist-friendly-countries/>; erişimtarihi: 13.06.2017

2017 yılı için uluslararası seyahatlere damga vurması beklenen gelişmelere Y kuşağını (1980-2000 yılları arasında doğmuş olanlar), macera seyahatlerine katılanları, yalnız seyahat eden kadınları, gastronomi turizmini, sorumluluk turizmini, mobil fotoğraf çekimini, iş ve tatil turizmini de ilave etmekte fayda bulunmaktadır. Zira bu örneklerde yaşanacak değişimler uluslararası seyahat trend ve profillerinin değişimine de önemli ölçüde etki edeceklerdir. Y kuşağı seyahat tercihlerinde karar verici konumda olmak istemekte, yeni yılın trendlerini takip etmekte ve istediklerini elde etmede hiç de utangaç davranmamaktadırlar. fayda bulunmaktadır. Zira bu örneklerde yaşanacak değişimler uluslararası seyahat trend ve profillerinin değişimine de önemli ölçüde etki edeceklerdir. Y kuşağı seyahat tercihlerinde karar verici konumda olmak istemekte, yeni yılın trendlerini takip etmekte ve istediklerini elde etmede hiç de utangaç davranmamaktadırlar. Seyahatlerini planlarken online olarak araştırma yapmakta ve ulaşabildikleri tüm imkanları değerlendirmektedirler. Macera seyahatlerine katılanlar özellikle Afrika'da safari, Meksika veya Avustralya'da köpekbalıklarıyla yüzme veya İsviçre Alplerinde doğa yürüyüşleriyle ilgilenmektedirler. Öte yandan seyahat kararlarının % 80'i ister evli, ister bekar veya isterse boşanmış olsunlar kadınlar tarafından alınmaktadır. Dolayısıyla seyahat endüstrisi kadınlar tarafından yönlendirilmektedir. Günümüzde kadınlar cesur, bağımsız, yeni ve keşfedilmemiş şeyleri deneyimlemek istemekte ve buna göre seyahat için yöre, nasıl gidileceğini ve tek gidilip gidilmeyeceğini belirlemektedirler. Tüm bunların dışında gastronomi turizmi de son zamanlarda uzmanların oldukça dikkatini çeker hale gelmiştir. Gastronomi deneyiminin bölgesinin kültürüyle oldukça sıkı bir ilişkisi bulunmaktadır. Birçok turist açısından gittikleri yörenin hikayesi değer verdikleri bir konu olup, gastronomi turizmi bu bağlamda değerlendirilebilmektedir. Sorumluluk turizmi kapsamında giderek artan oranda gidilen lokasyonun çevreyi ne kadar koruduğu, seyahatlerin dünyaya olan çevresel etkileri ve sürdürülebilir turizm anlayışı ön plana çıkmaktadır. Bugünün turistleri karbon ayak izini azaltmak için yaşadıkları yerlere yakın bölgeleri tercih eder hale gelmişler, tur şirketleri de eko turizm uygulamalarını arttırmışlardır (<http://www.trekksoft.com/en/blog/7-travel-trends-for-2017-that-will-drive-the-global-tourism-industry>:Erişimtarihi:13.06.2017).

3.2 Dünya Kış Turizmi

Dünyada ve Türkiye’de Kış Turizmi Tatillerini genellikle yaz mevsiminde geçiren insanlar, bu alışkanlıklarını, yaşam standardı yükseldikçe kış turizminde de sürdürmeye başlamış ve dağ-kış turizmi hareketlerinin hızlanmasına neden olmuşlardır. Dolayısıyla, bu yönde giderek büyüyen talebi karşılayabilmek üzere, turizmde gelişmiş ülkeler dağ-kış turizminin yoğunlaştığı yöreler olarak orta yükseklikte ormanlık ve karlı yörelerinin değerlendirme konusunda başarılı çalışmalara imza atmıştır. Özellikle Orta Avrupa ülkelerinden İsviçre ve Avusturya Alp Dağlarında yarattıkları turizm olanaklarının, döviz girdileri açısından İspanya sahilleri ile yarıştığı bilinmektedir (Turizm Bakanlığı, 2000: 23). İkinci Dünya Savaşından önce 1950’li yıllara kadar kar ve buz sporları elit kesimin yapabileceği pahalı sporlar olarak düşünülmekteyken kış sporları daha sonra yaşanan demokratikleşme dalgası ile herkesin maddi gücünün yetebileceği sporlar olmaya başlamıştır. Tarihi gelişimdeki ikinci önemli değişiklik müşteri tipinde yaşanmıştır. Kış sporları dağların bulunduğu yerlerde yaşayanlar ile sınırlandırılmamaya başlanmış hatta uluslararası bir nitelik kazanmıştır (Frangialli,1999). Dünyadaki kış turizmi gelişiminin takip edildiği ve değerlendirilmelerin yapıldığı Dünya Kar ve Kış Sporları Turizmi Kongresi’nin ilki Nisan 1999’da gerçekleştirilmiştir (Frangialli, 1999). 11-14 Nisan 2002 tarihli 3. Dünya Kar ve Kış Sporları Turizmi Kongresi, Dünya Turizm Örgütü’nün desteği ile Pyrenean Turizm Bakanlığı tarafından organize edilmiş ve gelecek 20 yıllık dönemde kar turizmi için büyüme-kalkınma araştırmalarını konu almıştır. Bu kongrede kar turizmi “Beyaz Altın” olarak nitelendirilmiştir (World Tourism Organization News, 2002: 13). Altın benzetmesi yapılarak değeri anlatılmaya çalışılan kış turizmi tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de

önemli bir turizm çeşidi olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Türkiye’de, turizm hareketlerinin Ege ve Batı Akdeniz kıyılarında yoğunlaştığı bilinmektedir. Turizm Bakanlığı değişen turizm tercihlerine cevap verebilmek ve turizmin dengeli dağılımını sağlamak, turizmin çeşitlendirilmesi ve kullanılma potansiyelini hizmete sunmak amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Yeni turizm politikaları uyarınca, turizm yatırımlarının yoğunlaştığı kıyı yöreleri dışında özellikle İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgelerinde var olan turizm olanaklarının değerlendirilmesi ve bu yörelerin ekonomisine turizm yoluyla katkıda bulunulması amaçlanmaktadır. Bakanlıkça bu amaçla bölgesel turizm alanlarının rehabilitasyonu üzerinde program çalışmaları yapılmaktadır. Bu çalışmalarda, rehabilitasyonu öncelikli olan kuşakların tespit edilerek

oluşturulacak yeni turizm politikasının temel ilkelerinden hareket eden pazar oryantasyonlu dinamik dönüşüm planları ile turizm alanlarının çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır. Çalışmalar kapsamında yer alan en önemli projelerden biri de Türkiye'deki dağ ve kış turizmi olanaklarının turizmde değerlendirilmesidir (TBB). Bu değerlendirme sonucunda yıl boyu süren turizm faaliyetlerinin gelir, istihdam ve benzeri imkanlarından yararlanılmaktadır. Türkiye, Alp Himalaya sıradağları üzerinde yüzölçümünün yaklaşık yüzde 55'i 1500 - 3000 m. yükseklikte dağlık alanlarla kaplı bir ülkedir. Bu sıradağların ülkemizdeki uzantıları Beydağları, Toroslar, Balkanlar, Aladağlar, Munzurlar, Cilo ve Sat Dağları ile Kaçkarlar, Avrupa'daki Alpler ile aynı zaman diliminde oluşmuşlardır. Bu nedenle benzer özelliklere ve benzer floraya sahiptirler. Hatta büyüklükleri bakımından değerlendirildiğinde Alplerin 2-3 katı olduğu dikkat çekmektedir (Turizm Bakanlığı, 2000: 23). Alplerle yarışabilecek nitelikte olanaklara sahipken Türkiye, bu olanaklarını yeni değerlendirmeye başlamıştır. Gereken önemin verilmesi sonucunda kayakçı sayısının artmasına bağlı olarak gerek iç turizm gerekse dış turizm faaliyetleri içinde yadsınamayacak faydalar sağlayacaktır. Kış turizmi, Türkiye Turizm Stratejisi 2023 içinde öncelikli olarak nitelendirilen alternatif turizm türleri arasında yer almaktadır (Soyak, 2013: 13). Kış turizminin geliştirilmesi amacıyla turizm değeri bulunan bölgelere yönelik bütüncül düzeyde yapılması gerekenleri belirlemek için kış turizmi master planı hazırlanması planlanmaktadır. Bu süreçte Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yerel yönetimler sorumlu kuruluşlar olarak saptanmıştır. Diğer bir strateji ise kış turizminde iç turizm pazarının büyütülmesidir. Kış sporlarına yönelik ulusal ve uluslararası yarışmaların düzenlenmesi hedef olarak belirlenmiştir. Kış turizmine katılım için bir takım engellerden bahsedilmektedir. Dünya genelinde kayakçı sayısındaki düşüşün nedenleri arasında; yetersiz kar örtüsü, karın yerde kalış süresinin kısılması, iklim değişikliği (Demiroğlu, 2016: 140; Mishev ve Mochurova, 2010: 197; Falk, 2010: 912), çevresel sorunlar, ekonomik durgunluk, bakımsız tesisler, erkek katılımcıların eşlerinin istekli olmamaları, maliyet yüksekliği yer almaktadır (Koşan, 2016: 54). Yüksek bir kış turizm potansiyeli olan Palandöken dağları bile, uzun yıllar boyunca fiziksel izolasyon ve bunun neden olduğu yetersiz ulaşım olanakları nedeniyle beklenen ilgiyi görmemiştir (Koca ve Diğerleri, 2007: 217). Yöre ekonomisine önemli katkılar sağlayacak bu turizm faaliyetinin gelişmesi için büyük yatırımlar gerekmektedir ve devlet teşviki ile mümkün olabilmektedir. Devlet kurumları ve bölgede yatırım yapan işletmelerin birlikte hareket etmeleri ile kış turizmi merkezlerinin

gelişim süreci hız kazanmaktadır (Koca ve Diğerleri, 2007: 220; Mursalov, 2009: 17; Daştan ve Diğerleri, 2016: 404; Albayrak, 2013: 145). Türkiye dağ ve kış turizmi bakımından zengin kaynaklara sahiptir. Bu kaynakların iç ve dış turizme yönelik olarak değerlendirilmesi amacıyla Bakanlar Kurulu Turizm Teşvik Kanunu'na dayanarak 20 adet kış sporları merkezini Turizm Merkezi olarak ilan etmiştir. Turizm Merkezi ilan edilen kış sporları merkezlerinin planlı gelişmesi hedeflenmekte ve planlarda koruma – kullanma dengesi gözetilmektedir. Şekil 1'de; 9 adedi Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Merkezi olarak belirlenmiş, Turizm Bakanlığı tarafından Turizm Merkezi ilan edilmiş toplam 28 adet kış sporları turizm merkezinin Türkiye'deki dağılımı görülmektedir.

RESİM 4: Türkiye’de Yer Alan Kış Sporları Turizm Merkezleri & KTKGB*

Haritadaki Kış Sporları Turizm Merkezlerinin mevcut durumuna ilişkin bilgiler ŞEKİL 1.'de görülmektedir. Kış turizmi merkezleri, mevcut mekanik tesisler açısından incelendiğinde en büyük kapasiteye (kişi/saat) sahip merkezin Erzurum-Palandöken olduğu, bunu Kayseri-Erciyes Kış Sporları Turizm Merkezinin takip ettiği görülmektedir. Üçüncü sırada ise Bursa Uludağ yer almaktadır. Ancak mekanik tesis sayısı açısından Türkiye'deki en donanımlı

merkezin Bursa Uludağ olması dikkat çekicidir. Bu durumun en önemli nedeni, bölgenin konumuyla açıklanabilir. İstanbul ve en büyük sanayi şehirlerinden biri olan Kocaeli'ne yakınlığı nedeniyle birçok turist tarafından tercih edilmektedir.

3.2.1 Avrupa'daki Önemli Kayak Merkezleri

Avusturya

Büyük bölümü dağlarla kaplı olan Avusturya'nın batısında Alpler yer alırken ülkenin çoğu bölümü ise orta yükseklikteki diğer dağ sistemleri ile kaplıdır. Ülkenin ağırlıklı olarak dağlar ile kaplı olması kayak için uygun bir ortam yaratırken, uzun bir geçmişe dayanan gelenekler ve yarışmalardan elde edilen başarılar bu sporun gelişmesinde katkı sağlamıştır. Bunlara ek olarak, orta ve lise seviyesindeki okullarda, birkaç yıl öncesine kadar, kayak zorunlu bir ders olarak gösterilmekte ve bu nedenle gençler erken yaşlardan itibaren bu sporla tanışmaktaydı.

Ülkedeki gecelik konaklamaların üçte biri Avusturya nüfusunun %8'inin yaşadığı Tyrol Bölgesi'nde gerçekleşmekte ve turistler çoğunlukla Almanya, Hollanda, İsveç, İngiltere ve İtalya gibi ülkelerden gelmektedir. Son birkaç yıldır bölgeyi Rusya ve Çin'den de birçok turist ziyaret etmiştir. Kış turizmi Tyrol, Vorarlberg, Salzburg ve Carinthia'da ortalamanın üstünde gerçekleşmekte ve bu bölgelerde birçok büyük kayak merkezi bulunmaktadır.

Doğu eyaletlerinde bulunan nispeten daha küçük kayak merkezleri ağırlıklı olarak Viyana, Slovakya ve Macaristan'dan günlük geziler için gelen turistler tarafından tercih edilmektedir. Bunların dışında Avusturya, Avrupa'da en fazla dağ buzulunu kullanıma açan ülke konumundadır. Avrupa'da buzullarda bulunan 20 kayak merkezinin sekizi Avusturya'da yer almaktadır. Bu sayı kayak ve kış turizmiyle ünlü Fransa'da sadece ikidir. Tesislerde kayak okulları, kafeler, alışveriş merkezleri, buz patenleri ve çamur banyoları gibi birçok aktivite de bulunmaktadır.

Fransa

Kış sporları tesisleri Fransa'da çok popüler olmakla birlikte çoğunluğu Kuzey Alpler'de, Savoy ve Isere bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Güney Alpler, Pyrennes, Massif Central, Jura, Vosges ve Korsika'da da tesisler bulunmaktadır. Her kayak bölgesinin yapısı diğerlerinden farklıdır ve her bölgenin kendine has özellikleri bulunmaktadır. Her seviyeye hitap eden kayak bölgeleri, aileler için

uygun imkânlar sunarken, profesyonel sporcular için de tatminkâr olanaklar sağlamaktadır. Fransa'nın kayak bölgelerinde kızak, kar sörfü, Alp ve İskandinav stili kayak imkânları ile birçok diğer kar sporu olanakları sunulmaktadır.

En büyük kayak merkezleri (diğer merkezler ile bağlantısı bulunmayan):

-- Serre Chevalier (250 km)

-- Alpe d'Huez (238 km)

-- La Plange (225 km)

Farklı vadilerde bulunan ve diğer merkezlerle bağlantısı olan tanınmış yerler:

-- The Trois Vallees bölgesi; birbirine bağlı 600 kilometreden fazla pistten oluşan 6 kayak merkezi.

-- Les portes du Soleil; 650 kilometrelik pist imkânı, Fransa ve İsviçre arasında bulunur.

-- La Voie Lactee; 600 kilometrelik pist, Fransa ve İtalya arasında bulunur.

Yaz aylarında da kayak yapma imkânı sunan dağ buzullarında yer alan kayak merkezleri:

-- Les Deux Alpes (3.600 m)

-- Tignes (3.456 m)

İtalya

Turistler İtalya'yı sadece denizi, şehirleri ve kültürü için değil ülkenin çeşitli bölgelerine dağılmış 250'den fazla kayak merkezleri için de ziyaret etmektedirler. Kayak yerlerinin çoğu, İtalya'nın kuzeyinde konumlanmıştır. Fakat orta ve güney İtalya da kayak yapmak için uygundur. Toskana, Emilia-Romagna ve Abruzzo gibi bazı bölgelerde yerli halka ve turistlere kış sezonunda kar ve kayak imkânı sunulurken, yaz sezonunda sahillerden ve denizlerden faydalanılmaktadır.

Kış Olimpik Oyunları'nın düzenlendiği Cortina d'Ampezzo, Dünya Kayak Şampiyonaları'nın düzenlendiği Sestiere ve Bormio ile belirli aralıklarla Dünya Kayak Yarışları'nın düzenlendiği Madonna di Campiglio, Courmayeur, Alta Badia ve Val Gardena gibi dünyaca ünlü kayak yerlerinin yanında İtalya'da çoğu kış turisti tarafından bilinmeyen birçok kayak merkezi bulunmaktadır.

İtalya'daki kayak merkezleri çok çeşitli müşteri gruplarını hedeflemekte, bazı merkezler ailelere hitap ederken, bazıları dünyaca ünlü “dopo-sci” yapmayı arzulayanları, diğerleri ise huzur, dinlenme ve yenilenme amacıyla olan müşterilere hitap edecek aktiviteler sunmaktadır. Ülkedeki birçok kayak merkezi, ziyaretçilerine, kayak ve snowboard imkânları haricinde kızak, buz pateni ve kayaklı koşu gibi diğer kış sporlarının yapılması olanağını da sağlamaktadır.

Bölgedeki kayak merkezlerinin tümüne giriş ve kullanım imkânı veren çok günlük biletler, ilgilenen ziyaretçilerin hizmetine sunulmuştur. İtalya'nın kuzeydoğusunda bulunan ve UNESCO Dünya Doğal Mirası listesinde yer alan Dolomitler Bölgesi'nde ünlü Dolomiti Superski adında bir kayak merkezi vardır. 12 kayak bölgesinden oluşan bu merkez 1.200 kilometreyi bulan toplam pist uzunluğuyla dünyanın en büyükleri arasındadır.

İsviçre

Elverişli konumu nedeniyle, İsviçre, Avusturya ile birlikte en çok turist çeken kayak uluslarından biridir. İsviçrelielerin büyük bir çoğunluğu için günübirlik veya bir haftalık kayak tatilleri, kış boyunca oldukça popüler olmakla birlikte, İsviçre turizm gelirinin üçte ikisini kayak sporları oluşturmaktadır. İsviçre'nin %60'ını kaplayan Alp'ler, kayakçılar tarafından rağbet gören bir kayak bölgesidir ve ülkede kış sporlarıyla dünyaca ünlü birçok şehir bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak St. Moritz, Zermatt ve finansal alanda güçlü misafirleriyle dikkat çeken Davos gösterilebilir. Aynı zamanda kayak merakı Alp'lerin ötesinde de rağbet görürken, Zürih ve Basel gibi büyük şehirlerde yaşayanlar için düzenli kayak tatilleri olağan bir hal almıştır. Fakat son zamanlarda alçak dağlar artık yeterli olamamakta, bu nedenle özellikle günlük turlar için Zermatt, Davos ve Grindelwald tercih edilmektedir. Diğer yandan, her geçen gün daha büyük bir turist topluluğu İsviçre'yi ziyaret etmekte ve ziyaretçilerin geneline Almanlar, Hollandalılar ve İngilizler oluşturmaktadır. Söz konusu yabancı turistler için yeni eğilim, uzun yolculuklardır.

Son yıllarda orta yükseklikteki alanlardaki uzun yolculuk eğilimi karın olmamasıyla ve sıcaklıktaki artışla ilintilidir. Sadece yüksek dağlarda belli yükseklikte “kar garantisi” vardır. Bu sebeple bu alanlarda yapılan yatırımlar artarken, alçakta kalan bölgelere yapılan yatırım azalma eğilimine girmiştir. Ayrıca 90’lardan bu yana yerel kayakçıların sayısı azalmakta, kış sporları gençler için etkileyici gücünü kaybetmektedir. Gençlerin birçoğu hala bu sporla ilgili çalışmalarını sürdürmektedir, fakat eskiye oranla çok daha azdır.

3.2.2 ABD’deki önemli kayak merkezleri

ABD’nin en ünlü kayak merkezleri arasında olan Aspen 2.420 m yükseklikte olup merkezde pek çok konaklama tesisi bulunmaktadır. Kayak sezonu Kasım-Nisan dönemi olan kayak merkezi toplam 24.000 kişi/saat kapasiteli mekanik sisteme sahiptir. Kayak merkezi ABD’nin Colorado Dağları’nın üstünde kurulu olup, daha çok üst gelir seviyesine sahip olan müşteri profiline kış tatili için tercih ettiği bir kayak merkezidir.

Aspen’in öne çıkan avantajları arasında uçsuz bucaksız tepeleri, Amerikan standartlarına göre pek de kalabalık olmayan pistleri, çekici ve ilginç karaktere sahip olan şehir merkezi, canlı ve enerjik gece hayatı, çok sayıda farklı türde restoranları, konaklanacak yer sayısının fazla olması ve çevreyi koruma anlayışındaki yüksek hassasiyet yer almaktadır. Dezavantajları arasında ise oldukça pahalı olması ve bazı otellerden liftlere ulaşımın sadece otobüslerle sağlanması yer almaktadır.

Ülkenin diğer bir önemli kayak merkezi olan Vail ise 51.781 kişi/saat taşıma kapasitesine sahiptir. Merkezde restoranlar, kayak okulları, kafeler, barlar ve alışveriş merkezleri bulunmaktadır.

3.3 Kış ve Kayak Turizmindeki Sağduyulu Yaklaşım

Genel olarak dünya turizminde görülen müşterilerin tercih ve beklentilerindeki değişim süreci kış ve kayak turizminde de görülmektedir. Kayak sporunun doğa ile iç içe olması her ne kadar doğaya az zarar verdiği izlenimi yaratsa da gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda doğal çevreye etkileri yadsınamayacak seviyelerde gerçekleşmektedir. Bu noktada turistler ve tesisler için sağduyulu turizm kavramı önem kazanmakta ve ilerleyen dönemlerde kış ve kayak turizmine şekil vermesi beklenmektedir.

Kayak merkezlerinin ve tesislerinin doğal, sosyal ve ekonomik anlamda negatif etkilerini en aza indirerek de sürdürülebilir bir seviyede faaliyetlerine devam etmesi mümkün olmaktadır. Turistlerin, menfaat sahiplerinin ve doğal çevrenin ihtiyaçlarını dengelemek için benimsenebilecek birçok işletme stratejisi bulunmaktadır. Kayak merkezlerinin işletilebilmesi için önemli miktarda enerji harcandığı ve doğal çevrede değişiklikler yapıldığı yadsınamaz bir gerçektir. Ancak, enerji tüketimi konusunda en yüksek paya sahip olan lift olanaklarının yenilenebilir enerji ile çalıştırılması, daha sessiz ve daha verimli hale getirilmesi enerji tüketimini düşürürken; görüntü kirliliği açısından da sökülebilir telesiyej kullanımı ve makine aksamının yeraltına taşınması iyileştirici yöntemler arasında gösterilmektedir. Yapay kar düzeneklerinde de yenilebilir enerji kullanılması ve karın sadece saf su ve hava ile üretilmesi ve bu üretim sürecinde kullanılan su miktarının denetlenmesi doğal çevreye etkiyi en aza indirebilecek yöntemlerdendir. Yapay kar sistemleri, doğal kar miktarı az olduğu dönemlerde kayakçıların araziye verdiği zararı azaltmakta ve bitki türlerini sert kış şartlarından korumaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, yapay kar kullanımıyla birlikte su ve bitki besin miktarlarındaki artışın bazı bitki türlerini etkileyecek olmasıdır. Bu nedenle yapay kar kullanımının kontrollü bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bunun dışında kayakçıları zorlayacak ve hazırlık gerektirmeyen kayak rotaları belirlenerek pist ihtiyacı azaltılabilmekte, doğal çevreye etki en aza indirilip aynı zamanda kayakçıların dikkatli yönetimi ile ormanlar ve vahşi yaşam korunabilmektedir.

Kayak tesislerindeki kayak dışı alanlara bakıldığında, toplu taşımanın desteklenmesi ve talebin bu yöne kaydırılması ile trafiğe kapalı alanların arttırılması yerel anlamda hava kirliliğinin önemli ölçüde azalmasını sağlamaktadır.

Bugüne kadar sektörde daha kolay yapay kar üretebilmek için suya çeşitli kimyasallar atıldığı, doğal kaynak sularının yataklarının değiştirildiği ve yeni pistler yaratmak için ağaçların kesildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca kış döneminde oluşan trafik hava kirliliğini arttırmış ve kayak bölgesinin aşırı gelişimi nedeniyle yerel emlak fiyatlarında da ciddi yükselişler kaydedilmiştir. Buna rağmen, birçok kayakçı ve sektör çalışanı, kayak sporunun çevreye olumsuz etkilerinden habersiz olmakla birlikte bu sporun doğal çevre ile iç içe olduğundan dolayı doğaya herhangi bir zararı olduğunu da düşünmemektedir.

Kış turizminden ve özellikle kayak turizminden faydalanmak isteyen turistler için, gitmeyi planladıkları tesislerin yukarıda belirtilen iyileştirmelere önem

vermesi ve sağduyulu turizmi teşvik etmesi ilerleyen dönemlerde bir tercih sebebi olacağı öngörülmektedir.

Hâlihazırda turistlerin tercih sürecindeki ağırlıklı faktörler yeteneğe göre pist imkânı ve toplam pist uzunluğu gibi kayak ile ilgili olanlar olurken, manzara ve tesisin görünüşü, geleneksel ortam atmosferi ve tesisin saygınlığı gibi etkenler de ön planda tutulmaktadır. Tesislerin yrttğu çevresel faaliyetler kayakçılar tarafından tercih sürecinde fazla önem arz etmezken, bu konuda bilinçlendirilmeleri durumunda ilerleyen dönemlerde bu faktörü de göz önünde tutacakları öngörülmüştür.

4. TÜRKİYE'YE GENEL BAKIş VE TURİZM SEKTÖRÜ

4.1 Doğa Ve Coğrafya Türkiye'ye Genel Bakış Türk Yaşam Biçimi

Türkiye, 814.578 km² yüzölçümüne sahip, İstanbul ile Çanakkale Boğazları aracılığıyla Marmara Denizi zerinden Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan büyük bir yarımada dır. Marmara Denizi'nin kuzeyinde kalan üçgen biçimindeki Trakya Bölgesi Türkiye'nin Avrupa topraklarında bulunan bölümünü oluşturur. Anadolu ise 1.500 km uzunlukta ve 550 km genişliğinde bir dikdörtgen biçimindedir. Türkiye yarımadası, kuzeyde, batıda ve güneyde bazı bölgelerde sıra dağlarla çevrili olup doğu da ortalama yüksekliliği 800-3.200 metre arasında değişen yalçın bir dağlık bölgeye de sahiptir. Batıdaki dağlar ise denize uzanır. Kuzey Anadolu'da bulunan dağlık yöreler ve güneydeki Toros Dağları yay biçiminde doğuya uzayarak yoğunluk kazanırlar.

Türkiye'nin en yükse dağı

RESİM 5: Türkiye nin Konumu

kuzeydoğu da yer alan 5.165 m

yksekliliğindeki Ağrı Dağı'dır.

Bu dağın aynı zamanda Nuh'un

gemisinin karaya oturduğu yer

olduğu da inanılmaktadır.

Türkiye'de 300 doğal ve 130

yapay gl bulunmaktadır. Sahip

olduğu gl sayısı bakımından en

zengin bölge Doğu Anadolu'dur.

Bu bölgedeki göller arasında 3.713 km² yüzölçümü ile en büyük göl olan Van Gölü ile Erçek, Çıldır ve Hazar Gölleri bulunur. Türkiye, birbirinden farklı coğrafi özelliklerinden dolayı bir mozaigi andırır. Bu coğrafyada birbirine paralel dağlar, sönük volkanlar, vadiler ve ovalarla bölünen platolar yer alır. Üç yanı denizlerle çevrili ülkede ılıman bir iklim hâkimdir. Bununla birlikte, bölgeler arasında iklimsel değişimler göze çarpmaktadır.

Karadeniz Bölgesinde ılıman bir iklime sahip iken, güney ve Ege sahillerinde ise Akdeniz iklimi hâkimdir. Anadolu Platosu'nda karasal ve kurak iklim belirgin, doğuda sert dağ iklimi hüküm sürer. Bu iklimsel çeşitlilikler hayvan türleri ve bitki örtüsü yönlerinden

Türkiye'de yaşam, yüzlerce yıllık bir geçmişin, bugünle bir arada var olduğu kültürel ve geleneksel bir çeşitliliğe ayna tutar. Ülkeyi ziyaret eden konuklar, egzotik olduğu kadar tanıdık bir görünümle karşılaşır; zira doğu ve batı dünyasının büyüleyici bütünlüğü Türk yaşam biçiminin özünü oluşturmaktadır.

4.1.1 Dil

220 milyon kişi tarafından konuşulan ve dünyanın en çok kullanılan beşinci dili olan Türkçe, ülkenin resmi dilidir. 11. Yüzyıldan beri bilinen lehçelerden doğmuş olan günümüz Türkçesi, Fince ve Macarcanın da dâhil olduğu Ural-Alтай dil ailesinin bir parçasıdır.

4.1.2 Din

Nüfusun yaklaşık %99'una yakını Müslüman olmasına rağmen, dinin tam anlamıyla kişiye özel bir konu olarak görüldüğü Türkiye, İslam dünyasındaki tek laik ülkedir. Kurumsal yapının kökeninde yer alan laiklik ilkesi dinin devlet işlerinde hiçbir etkisi olmadığına işaret eder. Türkiye'de miladi takvim kullanılır ve haftalık tatil günü Avrupa ülkelerinde olduğu gibi pazardır. Farklı inançlara sahip pek çok kişinin barış içinde yaşadığı Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki inanç çeşitliliği hâlâ korunmaktadır ve günümüzde Türkiye'de 236 kilise ve 34 sinagog bulunmaktadır.

RESİM 6: Akdamar Adası Van

4.1.3 Türk Yemekleri

Dünyanın en iyi mutfaklarından biri olarak tanınan Türk mutfağı, sayısız çeşidi, doğal malzemelerin kullanımı, her damak zevkine hitap eden geniş lezzet yelpazesi ile Avrupa, Asya, Ortadoğu ve Afrika üzerindeki etkisi dolayısıyla dünyanın en temel üç mutfağından biri olarak kabul edilir. Kökleri, Türklerin ilk yerleşim yeri olan Orta Asya'ya dayanan Türk mutfağı, Türker'in Anadolu'ya gelmelerinden itibaren yakın bir kültürel alışveriş içinde bulundukları kıtanın iç bölgeleri ve Akdeniz kültürlerinden gelen katkılarla gelişmiştir. Bu açıdan, Türk mutfağı içerdiği malzemelerin doğal tat ve lezzetlerini zenginleştiren kendine özgü nitelikleriyle, Uzak Doğu ve Akdeniz mutfağı arasında bir köprü görevi görmektedir.

İstanbul'da hâkim olan saray mutfağının yanı sıra, Anadolu'daki yerel mutfaklar pek çok bölgede coğrafi ve iklimsel olarak farklılaşmak suretiyle Türk mutfağının zenginliğini temsil eder.

4.2 Türkiye'de Turizm Sektörü

Seyahat ve Turizm endüstrisinin ülkelerin gayrisafi hasılasına, istihdamına belirli oranlarda katkıları bulunmaktadır. Tablo 7, 8 ve 9'de bu oranlar yer almaktadır. Tablo 7'de görüldüğü üzere 2016 yılında Seyahat ve Turizm endüstrisinin dünya genelinde gayrisafi hasılaya doğrudan katkısında %3.3 artış yaşanmıştır. Ülke bağlamında ise Malta'nın 2016 yılında büyüme oranı yüksek

bir artışla %5.1 iken, Türkiye'nin büyüme oranı ise yalnızca % 0.2'dir. Seyahat ve turizm endüstrisinin istihdama doğrudan katkısı incelendiğinde ise 2016 yılında dünya genelinde %1.9 oranında bir artış olduğu, ülke bağlamında en yüksek artışın %4.1 ile Malta'da gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye'de ki büyüme oranı ise maalesef ki Tablo 8'de görüldüğü üzere %0.2 oranında gerilemiştir. Yine Kıbrıs, Mısır, Tunus, seyahat ve turizm endüstrisinin istihdama doğrudan katkısı hususunda gerileme yaşayan ülkeler olmuştur. Tablo 9'da görüldüğü üzere, seyahat ve turizm endüstrisinin gayrisafi hasılaya toplam katkısı incelendiğinde ise 2016 yılında dünya genelinde ki büyüme oranının %3.5 olduğu görülmektedir. Lübnan, Malta, Kıbrıs, İspanya'nın toplam katkı oranlarında da artışlar gözlemlenmektedir. Türkiye'de ki oran ise %1,1. olarak tabloya yansımıştır.

Tablo 7: Seyahat ve Turizm Endüstrisinin Gayrisafi Hasılaya Doğrudan Katkısı

Seyahat ve Turizm Endüstrisinin Gayrisafi Hasılaya Doğrudan Katkısı	Direct Contribution of Travel and Tourism Industry to the Gross Product	2016 % Büyüme 2016 % Growth
Malta	Malta	5.1
Lübnan	Lebanon	4.8
Kıbrıs	Cyprus	4.3
İspanya	Spain	3.4
DÜNYA	WORLD	3.3
AVRUPA	EUROPE	2.9
Fransa	France	2.9
İtalya	Italy	2.1
Fas	Morocco	2.0
Mısır	Egypt	0.7
Türkiye	Turkey	0.2
Yunanistan	Greece	-0.5
Tunus	Tunisia	-1.0

Kaynak: World Travel & Tourism Council Travel & Tourism Economic Impact 2016 Turkey raporundan derlenmiştir (1-14 arası)

Tablo 8: Seyahat ve Turizm Endüstrisinin İstihdama Doğrudan Katkısı

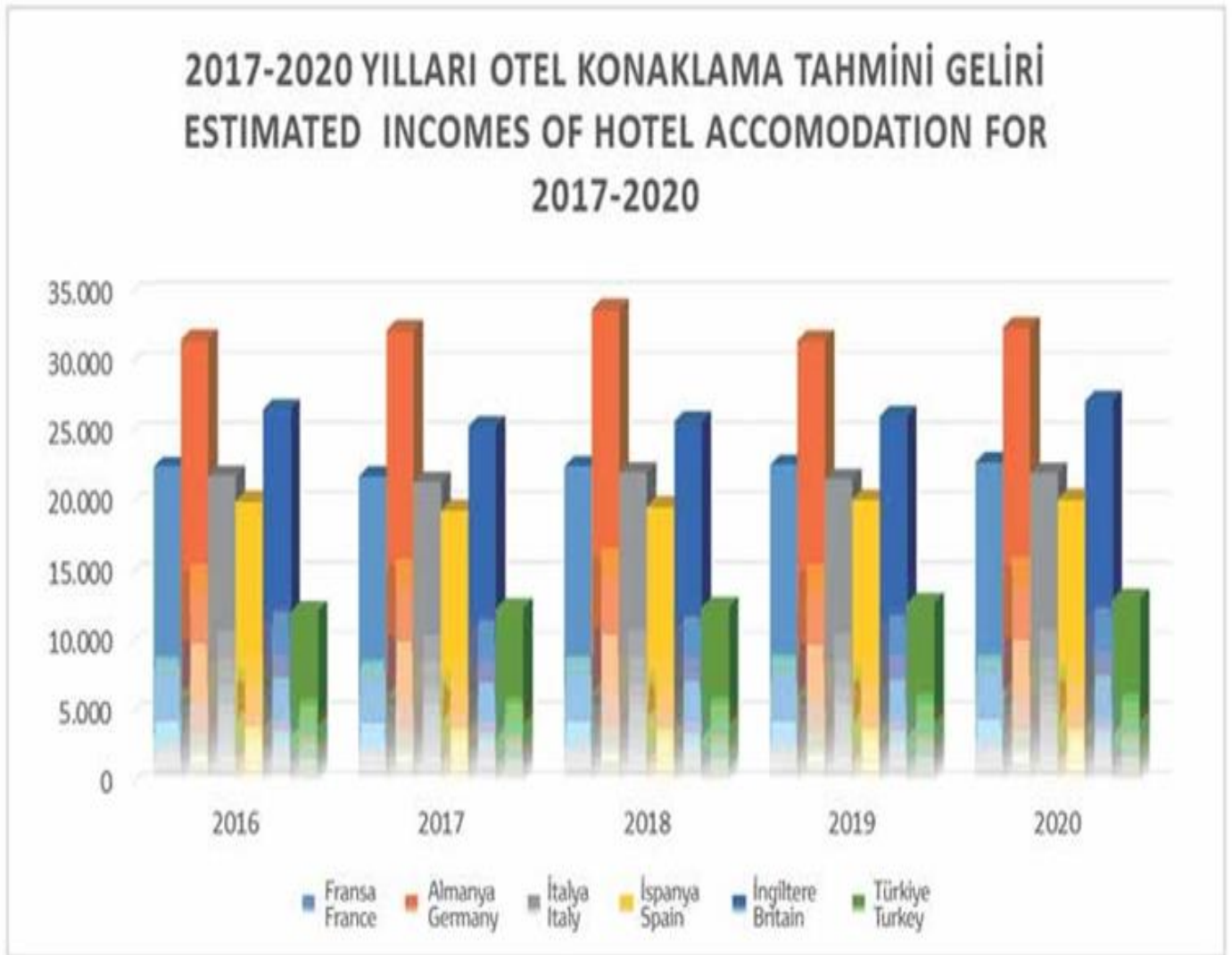
Seyahat ve Turizm Endüstrisinin İstihdama Doğrudan Katkısı	Direct Contribution of Travel and Tourism Industry to Employment	2016 % Büyüme 2016 % Growth
Lübnan	Lebanon	4.1
Malta	Malta	2.6
İspanya	Spain	2.6
İtalya	Italy	2.0
DÜNYA	WORLD	1.9
AVRUPA	EUROPE	1.8
Yunanistan	Greece	0.6
Fas	Morocco	0.4
Kıbrıs	Cyprus	-0.1
Türkiye	Turkey	-0.2
Mısır	Egypt	-0.9
Tunus	Tunisia	-1.3

Tablo 9: Seyahat ve Turizm Endüstrisinin Gayrisafi Hasılaya Toplam Katkısı

Seyahat ve Turizm Endüstrisinin Gayrisafi Hasılaya Toplam Katkısı	Direct Contribution of Travel and Tourism Industry to Gross Product	2016 % Büyüme 2016 % Growth
Lübnan	Lebanon	5.3
Malta	Malta	4.4
Kıbrıs	Cyprus	4.4
DÜNYA	WORLD	3.5
İspanya	Spain	3.5
AVRUPA	EUROPE	2.9
Fas	Morocco	2.0
İtalya	Italy	1.9
Türkiye	Turkey	1.1
Mısır	Egypt	1.0
Tunus	Tunisia	-0.9
Yunanistan	Greece	-1.8

Kaynak: World Travel & Tourism Council Travel & Tourism Economic Impact 2016

Grafik 1: 2017-2020 Yılları Otel Konaklama Tahmini Geliri

Kaynak: World Travel & Tourism Council Travel & Tourism Economic Impact 2016 Turkey raporundan derlenmiştir

TÜRKİYE TURİZM VERİLERİ

TÜRKİYE TURİZMİNİN SON 25 YILINA GENEL BAKIŞ

Tablo 10: Türkiye'nin Son 25 Yıldaki Turist Sayıları (Aylara Göre Türkiye ye Gelen Turist Sayıları) Sayıları

YILLAR YEARS	OCAK JANUARY	ŞUBAT FEBRUARY	MART MARCH	NİSAN APRİL	MAYIS MAY	HAZİRAN JUNE
1992	208 740	255 040	337 582	579 022	739 918	727 002
1993	211 573	273 666	343 780	578 292	797 637	682 401
1994	267 658	301 811	394 107	468 550	644 589	671 333
1995	274 680	302 407	368 195	535 462	732 394	810 419
1996	283 616	324 910	537 452	556 109	874 942	902 015
1997	300 872	314 306	555 204	639 819	1 020 894	1 045 987
1998	346 183	371 526	476 756	642 332	986 237	1 062 961
1999	359 046	371 727	409 483	426 558	691 313	784 642
2000	333 915	354 487	435 158	721 128	986 376	1 079 148
2001	359 320	404 653	547 365	884 805	1 231 562	1 387 955
2002	306 597	426 405	675 687	852 930	1 325 752	1 457 615
2003	363 983	481 252	499 663	669 288	1 146 309	1 510 951
2004	533 694	607 854	784 107	1 104 270	1 799 130	1 898 435
2005	700 469	696 643	1 107 348	1 348 264	2 302 389	2 402 912
2006	667 337	626 565	921 892	1 372 922	1 918 809	2 368 628
2007	714 425	787 048	1 099 960	1 520 954	2 287 645	2 774 076
2008	782 786	896 482	1 305 297	1 647 903	2 748 564	3 305 832
2009	751 817	898 927	1 207 729	1 750 281	2 718 788	3 263 089
2010	809 974	953 848	1 414 616	1 744 628	3 148 337	3 500 024
2011	975 723	1 079 505	1 617 782	2 290 722	3 283 125	3 780 637
2012	981 611	997 571	1 460 563	2 168 715	3 232 926	3 882 592
2013	1 104 754	1 268 440	1 841 154	2 451 031	3 810 236	4 073 906
2014	1 146 815	1 352 184	1 851 980	2 652 071	3 900 096	4 335 075
2015	1 250 941	1 383 343	1 895 940	2 437 263	3 804 158	4 123 109
2016	2 438 293	2 485 411	1 753 045	1 652 511	1 240 633	1 170 333
2017	3.486.940	2 889 873	2 070 322	1 587 007	1 159 833	1 055 474

Turizm, tüm dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de sürekli gelişim gösteren bir endüstri olma özelliğini korumaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın verileri incelendiği zaman Türkiye’nin turizm alanında son çeyrek asırda hangi noktalara geldiği görülmektedir. Turizm endüstrisinin başladığı doksanlı yıllarda ülke geneline turistik amaçlı gelen ziyaretçilerin sayısı 5.3 milyon iken 2000’li yıllarda bu rakam 10 milyonları geçmiş.2010’lu yıllara gelindiğinde artık dünya

pazarında önemli bir yer elde etmiş ve 30 milyon rakamlarını geçmiştir. Son gelinen noktada Türkiye, turistlerin destinasyon (tatil yeri) olarak tercih ettikleri ülkeler kategorisinde dünya sıralamasında 6.sıraya yerleşmiştir. Bu istikrar ile devam etmesi ve alternatif turizm kaynakları ile alternatif destinasyonlar üreterek ülkemiz 2020'li yıllarda ziyaretçi sayısı ile dünya sıralamasında ilk 5 ülke arasında olacaktır. Türkiye Cumhuriyetin 100. Yılında 2023 hedeflerinde 50 milyon turist 50 milyar ABD Doları turizm geliri hedeflemektedir Avrupa, Asya ve Afrika gibi üç kıtanın tam ortasında kalan bir konuma sahip olan Türkiye 5 saatlik uçuş mesafesi ile bu üç kıtaya hâkim konumdadır. Türkiye önümüzdeki yıllarda yeni havalimanları ve diğer yatırımlarının sonuçlanması ile rakiplerine göre daha avantajlı bir konuma yükselecek ve yabancı ziyaretçi bakımında önemli artışlar gösterecektir. Her ne kadar 2016 yılı turizm açısından kayıp yıl olarak nitelendirilse de Rusya ile düzelen ilişkiler ve yeni pazarlar sayesinde önümüzdeki yıllar turizm açısından daha fazla ziyaretçi ve daha fazla turizm geliri anlamına gelecektir.

Tablo 11: Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerin Yıllara ve Aylara Göre Dağılımı 2017

TEMMUZ JULY	AĞUSTOS AUGUST	EYLÜL SEPTEMBER	EKİM OCTOBER	KASIM NOVEMBER	ARALIK	TOPLAM
970 394	992 640	861 166	697 642	370 878	336 072	7 076 096
743 819	784 532	692 967	699 415	382 736	309 820	6 500 638
820 386	899 189	773 954	695 471	392 040	341 530	6 670 618
1 008 709	1 070 234	1 054 871	836 025	393 023	340 467	7 726 886
1 106 242	1 153 755	1 117 429	909 397	452 325	395 893	8 614 085
1 206 226	1 404 876	1 297 455	947 462	538 368	417 535	9 689 004
1 288 439	1 460 075	1 209 256	1 035 237	502 638	371 057	9 752 697
931 895	1 079 249	876 261	800 513	435 790	320 808	7 487 285
1 525 718	1 419 244	1 368 538	1 178 481	602 396	423 564	10 428 153
1 776 821	1 601 331	1 440 365	1 065 825	520 962	398 005	11 618 969
1 897 112	1 900 120	1 770 566	1 420 386	662 985	559 873	13 256 028
2 130 949	2 275 055	1 874 329	1 657 726	776 181	643 872	14 029 558
2 591 140	2 492 794	2 125 025	1 842 277	948 815	789 367	17 516 908
3 180 802	2 861 141	2 502 123	2 108 398	1 052 561	861 836	21 124 886
3 109 727	2 905 817	2 267 146	1 713 916	1 020 106	926 968	19 819 833
3 624 156	3 384 065	2 799 276	2 152 908	1 177 475	1 018 923	23 340 911
4 084 764	3 762 136	2 981 044	2 462 497	1 267 996	1 091 376	26 336 677
4 343 025	3 760 372	3 136 010	2 617 193	1 403 740	1 226 143	27 077 114
4 358 275	3 719 180	3 486 319	2 840 095	1 491 005	1 165 903	28 632 204
4 597 475	4 076 783	3 923 546	3 039 754	1 596 295	1 194 729	31 456 076
4 571 389	4 470 202	3 991 415	3 050 981	1 631 647	1 343 220	31 782 832
4 593 511	4 945 999	4 266 133	3 402 460	1 709 479	1 442 995	34 910 098
5 214 519	5 283 333	4 352 429	3 439 554	1 729 803	1 580 041	36 837 900
5 480 502	5 130 967	4 251 870	3 301 194	1 720 554	1 464 791	36 244 632
3 468 202	1 302 157	1 353 280	2 449 948	2 855 397	3 183 003	25 352 213
						12 249 449

Kaynak: <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>Erişim tarihi: 02/07/2017
Source: <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>AccessDate: 02/07/2017

Kaynak: <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>Erişim tarihi: 02/07/2017

TÜRKİYE TURİZM GELİR VE GİDERLERİ

TÜRKİYE TURİZM GELİRLERİ (2013-2017)

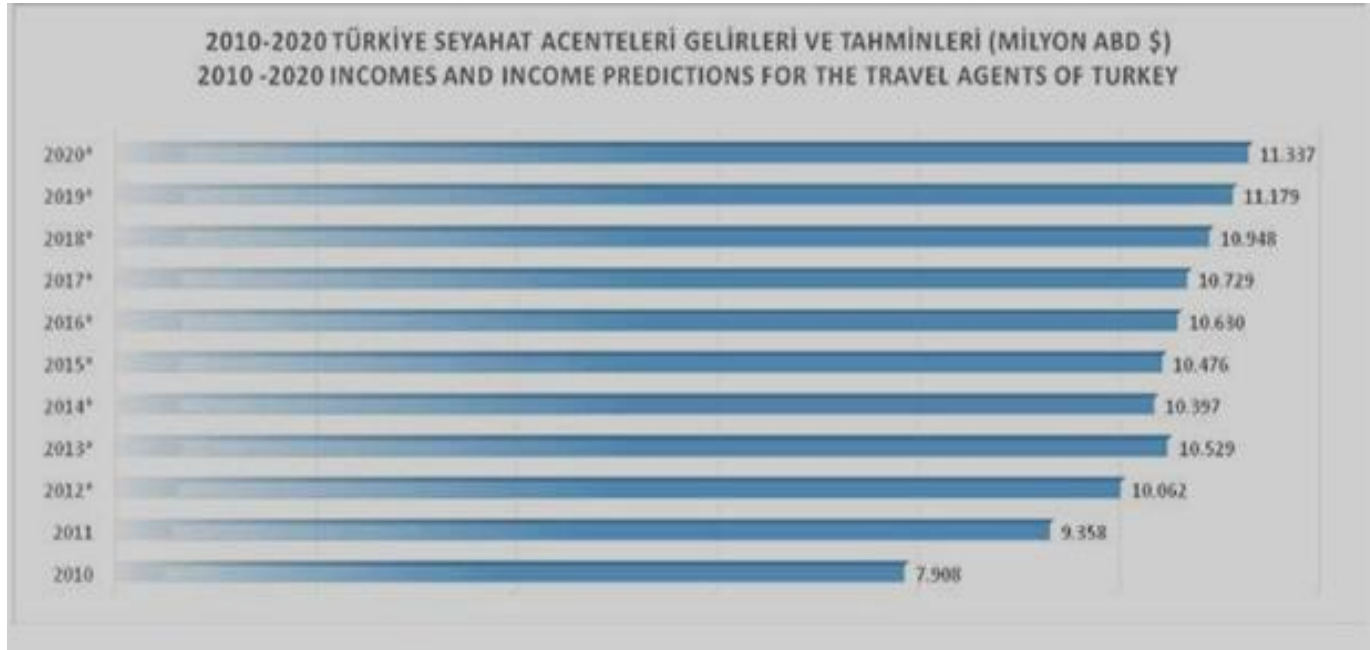
2017 yılının ilk yarısına ait turizm geliri 8,78 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Bu gelirin 6,78 milyar ABD Doları yabancı ziyaretçilerden elde edilmiştir. Tablo 12’de görüldüğü üzere, kişi başı ortalama harcama 654 ABD Doları, ortalama geceleme sayısı 11,4’tür

Tablo 12: TÜRKİYE TURİZM GELİRLERİ (Yabancı + Vatandaşlar)

Yıl Year	Yıllık - Annual	Toplam - Total				Yabancılar - Foreigners				Vatandaşlar - Citizens			
		Türkiye geliri Tourism income (milyar \$) Tourism income (1000 \$)	Ziyaretçi sayısı Number of departing visitors	Kişi başı ortalama harcama Average expense per capita (\$)	Ortalama geceleme sayısı Average number of overnight	Türkiye geliri Tourism income (milyar \$) Tourism income (1000 \$)	Yabancılar geliri Foreigners income (milyar \$) Foreigners income (1000 \$)	Kişi başı ortalama harcama Average expense per capita (\$)	Ortalama geceleme sayısı Average number of overnight	Türkiye geliri Tourism income (milyar \$) Tourism income (1000 \$)	Ziyaretçi sayısı Number of departing visitors	Kişi başı ortalama harcama Average expense per capita (\$)	Ortalama geceleme sayısı Average number of overnight
2013	Yıllık - Annual	33 308 841	39 316 316	84	10,1	33 311 291	33 037 474	749	8,6	6 760 180	5 398 751	1 351	19,7
2014	Yıllık - Annual	34 305 954	41 415 070	83	10,0	37 778 036	35 850 366	775	8,6	6 389 360	5 584 784	1 190	18,5
	I	4 807 836	5 065 759	949	11,3	3 632 382	4 140 524	877	9,9	1 137 621	925 235	1 230	17,7
	II	8 975 976	10 967 100	818	8,8	7 534 385	9 926 316	759	8,0	1 379 104	1 040 784	1 325	15,5
	III	12 854 373	17 084 013	752	9,2	10 438 971	14 664 611	712	8,0	2 328 819	2 419 402	963	15,8
	IV	7 667 719	8 298 198	924	12,4	6 172 289	7 118 835	867	9,8	1 443 716	1 179 363	1 224	27,1
2015	Yıllık - Annual	31 464 777	41 817 830	76	10,1	35 488 933	35 991 160	715	8,7	5 843 074	6 025 370	970	17,5
	I	4 868 890	5 344 575	911	10,9	3 814 817	4 314 332	884	9,8	1 024 308	1 030 243	994	15,5
	II	7 733 677	10 751 351	719	8,4	6 662 826	9 637 458	691	7,8	1 025 871	1 113 893	921	13,1
	III	12 294 189	17 408 994	706	9,7	9 893 997	14 761 540	670	8,5	2 333 483	2 647 454	881	16,4
	IV	6 568 022	8 112 611	810	12,4	5 067 284	6 878 830	737	9,9	1 459 412	1 233 781	1 183	25,8
2016	Yıllık - Annual	31 107 440	31 365 330	705	11,4	35 891 381	35 365 406	633	9,8	5 964 853	6 099 954	978	17,4
	I	4 066 384	5 107 553	796	11,9	2 880 256	4 014 546	717	10,7	1 157 915	1 093 007	1 059	16,0
	II	4 981 318	7 495 035	665	9,4	3 809 413	6 330 571	602	8,8	1 132 473	1 164 464	973	12,6
	III	8 277 009	12 063 311	686	11,1	5 887 775	9 466 509	622	9,7	2 339 500	2 596 802	901	16,3
	IV	4 782 729	6 699 430	714	13,5	3 413 938	5 453 780	626	10,7	1 334 965	1 245 650	1 072	25,7
2017	İlk Yarıyıl First Half	8 781 801	10 708 151	654	11,4	6 780 429	11 447 315	804	10,6	1 948 107	1 260 827	863	15,6
	I	3 369 753	4 844 761	696	13,1	2 404 603	3 772 293	637	12,2	943 919	1 072 468	880	16,2
	II	5 413 048	8 863 391	611	9,7	4 375 826	7 675 032	570	8,9	1 004 218	1 188 359	845	14,9

Kaynak Kül Tur. Bak.

Grafik 2: Türkiye Seyahat Acenteleri Gelirleri ve Tahminleri (2010-2020)

Kaynak Kül Tur. Bak.

TÜRKİYE TURİZM GİDERLERİ VE DEĞİŞİM ORANLARI (2014- 2017)

Türkiye'nin turizm gideri, 2017 yılının ilk 6 ayında 2,24 milyar ABD Doları olarak gerçekleşerek geçen yılın aynı dönemine göre %26,4 azalma göstermiştir.

Tablo 13: Türkiye Turizm Giderleri ve Değişim Oranları (2014- 2017 Yılları)

		2014	2015	2016	2017	2015/14	2016/15	2017/2016
OCAK	JANUARY	394,4	410,8	481,0	275,2	4,2	17,1	-42,8
ŞUBAT	FEBRUARY	493,4	430,7	531,4	277,4	-12,7	23,4	-47,8
MART	MARCH	478,0	441,0	525,2	303,2	-7,7	19,1	-42,3
NİSAN	APRIL	403,4	478,9	475,1	428,9	18,7	-0,8	-9,7
MAYIS	MAY	481,3	554,9	555,1	499,3	15,3	0,0	-10,1
HAZİRAN	JUNE	518,1	509,0	479,5	458,2	-1,8	-5,8	-4,4
6 AYLIK TOPLAM	6 MONTHS TOTAL	2 768,6	2 825,3	3 047,3	2 242,2	2,0	7,9	-26,4
TEMMUZ	JULY	426,4	496,7	436,8		16,5	-12,1	
AĞUSTOS	AUGUST	416,0	445,1	327,6		7,0	-26,4	
EYLÜL	SEPTEMBER	335,7	402,8	367,4		20,0	-8,8	
EKİM	OCTOBER	587,9	551,7	313,3		-6,2	-43,2	
KASIM	NOVEMBER	456,7	481,0	272,0		5,3	-43,5	
ARALIK	DECEMBER	479,1	495,7	285,4		3,5	-42,4	
12 AYLIK TOPLAM	12 MONTHS TOTAL	5 470,4	5 698,3	5 049,8		4,2	-11,4	

Kaynak: <http://www.tulik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temel1st>, 22.07.2016 Türkiye ikametli yurt dışına giden vatandaşların beraberindeki (0-14 yaş grubundaki) kişi sayısı toplamı dahlildir.

Tablo 14: Son 5 Yıldaki Turizm Giderleri (2012-2017)

Yıllar Years	Dönem	Period	Turizm gideri Tourism Expenses (000 \$)	Türkiye’de ikamet eden yurt dışını ziyaret eden vatandaş sayısı Citizens who live in Turkey and visit abroad	Kişi başı ortalama harc.(\$) Average spend per person (\$)	Ortalama geceleme sayısı Average number of stay
2012	Yıllık	Annual	4 593 390	5 802 950	792	12,5
2013	Yıllık	Annual	5 253 565	7 525 869	698	13,1
2014	Yıllık	Annual	5 470 481	7 982 264	685	12,9
	Ocak-Mart	January- March	1 365 770	1 728 284	790	13,6
	Nisan-Haziran	April- June	1 402 783	2 042 086	687	16,3
	Temmuz-Eylül	July- September	1 178 170	2 283 278	516	11,6
	Ekim-Aralık	October- December	1 523 759	1 928 616	790	10,2
2015	Yıllık	Annual	5 698 423	8 750 851	651	11,9
	Ocak-Mart	January- March	1 282 504	1 865 059	688	13,4
	Nisan-Haziran	April- June	1 542 832	2 462 510	627	14,8
	Temmuz-Eylül	July- September	1 344 630	2 571 810	523	10,1
	Ekim-Aralık	October- December	1 528 457	1 851 472	826	9,2
2016	Yıllık	Annual	5 049 793	7 891 909	640	11,0
	Ocak-Mart	January- March	1 537 627	1 825 187	842	11,2
	Nisan-Haziran	April- June	1 509 693	2 035 818	742	11,9
	Temmuz-Eylül	July- September	1 131 773	2 234 774	506	10,4
	Ekim-Aralık	October- December	870 700	1 796 130	485	10,5
2017	İlk Yarıyıl	First Half	2 242 148	4 192 142	528	10,3
	Ocak-Mart	January- March	855 786	1 897 554	451	10,6
	Nisan- Haziran	April- June	1 386 362	2 294 588	604	9,9

Kaynak: <http://www.turk.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelst>, 22.07.2016 Türkiye ikametli yurt dışına giden vatandaşların beraberindeki (0-14 yaş grubundaki) kişi sayısı toplamı dâhildir.

TÜRKİYE’DE EKOTURİZM: YEŞİL YILDIZLI VE MAVİ BAYRAKLI TESİSLER

TÜRKİYE’DE YEŞİL YILDIZLI OTELLERDE SON DURUM

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “Genel Yönetim”, “Çevresel Eğitimler”, “Oda Düzenlemeleri”, “Çevreye Uyum Sağlama”, “Enerji Yönetimi”, “Su Yönetimi”, “Tehlikeli Kimyasal Madde Yönetimi” ve “Diğer Hizmetler” konu başlıkları çerçevesinde belirlenen

122 kriter doğrultusunda otellerin yeşil yıldız uygulamaları kontrol edilmektedir. Yine bakanlık tarafından 2008 yılından bu yana Turizm İşletme Belgesi tesislere

yeşil çevre uygulamaları doğrultusunda uyum sağlayan ve ait olduğu otel grubu bazında yeterli puanı elde ederek söz konusu belgeyi almayı hak kazanan konaklama tesislerinin bulundukları iller ve tesis sayılarının güncel listesi 30.06.2017 tarihi itibarıyla aşağıdaki gibidir. (<http://yigm.kulturturizm.gov.tr>)

Tablo 15: İller Temelinde Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisleri (Yeşil Yıldız Belgeli Tesisler)

Sıra No	İLLER PROVINCES	TESİS SAYILARI / NUMBER OF FACILITIES		
		2015	2016	(Oc.-Hızr) 2017 (Jan- Jun) 2017
1	Adana	1	3	3
2	Afyon	3	3	4
3	Ankara	9	11	20
4	Antalya	159	177	201
5	Aydın	4	5	5
6	Bolu	1	1	1
7	Bursa	2	5	6
8	Çanakkale	-	1	1
9	Denizli	2	2	2
10	Erzurum	2	2	2
11	Eskişehir	1	2	3
12	Gaziantep	3	3	4
13	Giresun	1	1	1
14	Hatay	4	4	4
15	İstanbul	45	48	56
16	İzmir	15	19	27
17	Kayseri	1	1	1
18	Kocaeli	2	2	2
19	Konya	2	3	3
20	Kütahya	1	2	1
21	Malatya	1	1	1
22	Mardin	1	1	1
23	Mersin	1	1	2
24	Muğla	24	33	37
25	Nevşehir	3	2	3
26	Ordu	4	3	3
27	Sakarya	1	1	1
28	Sinop	1	1	1
29	Şanlıurfa	3	3	3
30	Tekirdağ	-	-	1
31	Trabzon	1	1	1
32	Yalova	1	1	1
33	Zonguldak	1	1	1
TOPLAM		300	344	396

Kaynak: <http://yigm.kulturturizm.gov.tr>/Erişim Tarihi: 09/07/2017. Source: <http://yigm.kulturturizm.gov.tr>/AccessDate: 09/07/2017.

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere 2015 yılındaki Çevreye Duyarlı Konaklama Tesislerinin (Yeşil Yıldız Belgeli Tesislerin) sayısı 300 iken, bu sayı 2016 yılı Temmuz sonu itibariyle 344'e 2017'de ise Ocak Haziran itibariyle 396'ya yükselmiştir. Başka bir ifadeyle Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisleri geçen bir yıla nazaran 2017 yılında 6 altı aylık sürede yaklaşık %15'lik bir artış olmuştur.

TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ MAVİ BAYRAKLI TESİS VERİLERİ

Avrupa Topluluğu, kendi ülkelerinde yüzme amacı ile kullanılacak göl ve deniz suları için gerekli su kalitelerini belirleyen mikrobiyolojik parametreleri, yol gösterici ve uyulması zorunlu hükümler olarak ortaya koymuştur. Bu çalışmalar 1987 yılında Avrupa Çevre Eğitim Vakfı (FEEE) tarafından yürütülen Mavi Bayrak Kampanyası adı altında birleştirilmiş önce 11 Avrupa Topluluğu ülkesi daha sonra 22 ülkede başarı ile uygulanmıştır.

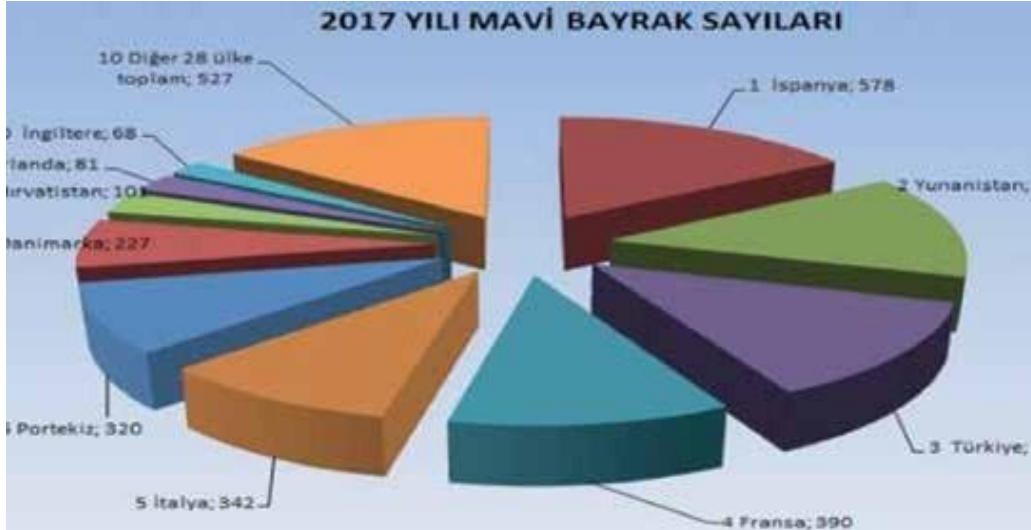
<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11569/mavi-bayrak.html> Mavi Bayrak Programı Bakanlığımızın öncülüğünde 1993 yılında kurulan Türkiye Çevre Eğitim Vakfı'nın (TÜRÇEV) eşgüdümünde yürütülmektedir. 2016 yılında Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı'nca yapılan değerlendirmeler sonucunda ülkemiz 50 ülke içinde plaj sıralamasında 454 plaj ile 3.sırada yer aldı. Birinci sırada ise 578 plaj ile İspanya bulunuyor. Ayrıca, ülkemizde 22 marina ve 13 yatın da Mavi Bayrak ile ödüllendirilmesi uygun görülmüştür. Kıyıların korunması, çevre bilincinin gelişmesinde ve turizm pazarlanmasında Mavi Bayrak Projesinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Esasen bir çevre ödülü olmakla birlikte, uluslararası standart özelliği taşıması ve uygulama alanının kıyıları olması nedeni ile turizm sektörü açısından büyük bir öneme sahiptir. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,50827/uluslararası-mavi-bayrak-istatistikleri.html>

Kaynak Kül.Tur.Bak

Türkiye, 2016 yılı itibariyle 444 mavi bayraklı tesislere sahipken 2017 yılı Temmuz ayı itibariyle mavi bayraklı tesis sayısı, dünyada da İspanya ve Yunanistan'ın ardından üçüncü sıradadır. Aşağıdaki tablolar ve şekiller Türkiye ve dünyadaki mavi bayraklı tesis ve marinaların istatistiklerini göstermektedir.

Grafik 3: 2017 Yılı Uluslararası Mavi Bayrak Sayıları (Plajlar)

Kaynak: Kül.Tur.Bak

Tablo 16: Türkiye ve Dünyadaki Mavi Bayraklı Tesis İstatistikleri

2017 Yılı Uluslararası Plaj Sayıları The Number of International Beach inn 2017		
1. İspanya	1. Spain	578
2. Yunanistan	2. Greece	486
3. Türkiye	3. Turkey	454
4. Fransa	4. France	390
5. İtalya	5. Italy	342
6. Portekiz	6. Portugal	320
7. Danimarka	7. Denmark	227
8. Hırvatistan	8. Croatia	101
9. İrlanda	9. Ireland	81
10. İngiltere	10. England	68
Diğer 40 ülke toplam	Total of other 40 countries	527
Genel Toplam	General Total	3574

Kaynak: <http://yilgm.kulturizmi.gov.tr/TR,50827/uluslararasi-mavi-bayrak-istatistikleri.html>

TÜRKİYE GENELİ HAVALİMANLARI UÇAK, YOLCU VE YÜK TRAFİĞİ İSTATİSTİKLERİ

Tablo 17: Tüm Uçak Trafikği

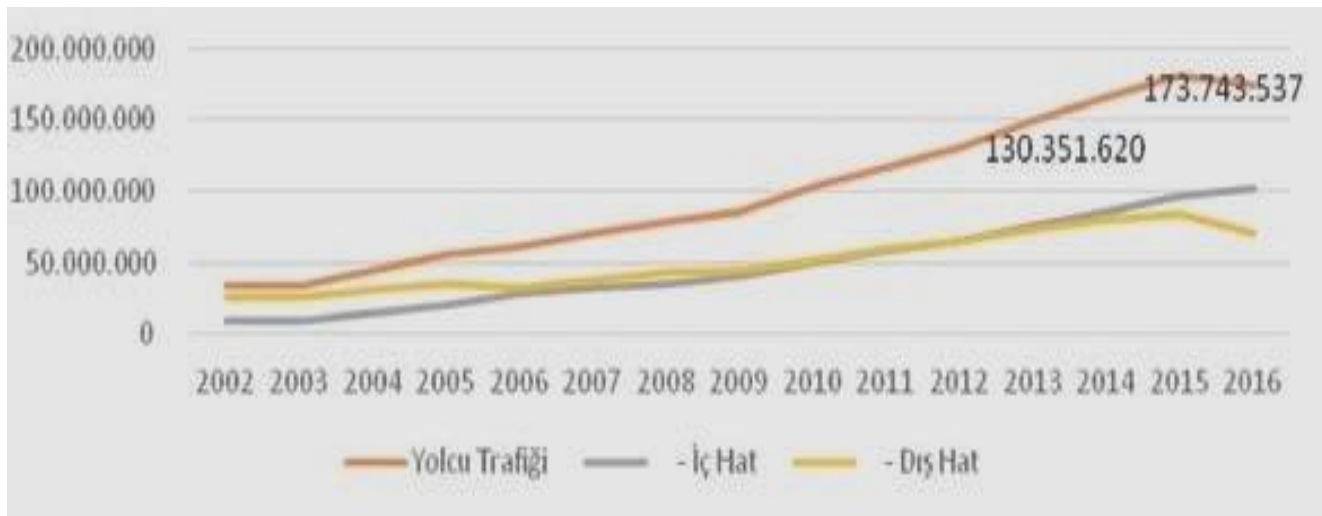
Havalimanları Airports	2016 YILI HAZİRAN SONU END OF JUNE 2016			2017 YILI HAZİRAN SONU (Kesin Olmayan) END OF JUNE 2017 (Indefinite)			2017/2016 (%)		
	İç Hat Domestic Flights	Diş Hat International Flights		İç Hat Domestic Flights	Diş Hat International Flights	Toplam Total	İç Hat Domestic Flights	Diş Hat International Flights	Toplam Total
İstanbul Atatürk	69.381	160.795	230.176	67.023	150.014	217.037	-3	-7	-6
İstanbul Sabiha Gökçü(*)	71.534	41.969	113.503	66.508	38.003	104.511	-7	-8	-8
Ankara Esenboğa	43.746	7.715	51.461	44.840	8.167	53.007	3	6	3
İzmir Adnan Menderes	33.728	6.965	40.693	34.895	6.537	41.432	3	-6	2
Antalya	24.077	27.012	51.089	24.085	36.833	60.918	0,03	35	19
Gazipaşa Alanya(*)	1.697	954	2.651	1.796	748	2.544	6	-22	-4
Muğla Dalaman	5.686	3.874	9.560	5.508	4.570	10.078	-3	18	5
Muğla Milas-Bodrum	8.102	2.512	10.614	7.758	2.361	10.119	-4	-6	-5
Adana	19.957	4.139	24.096	19.254	3.264	22.518	-4	-21	-7
Trabzon	11.076	974	12.050	11.845	1.071	12.916	7	10	7
Erzurum	4.241	85	4.326	4.449	99	4.548	5	15	5
Gaziantep	7.764	787	8.551	7.949	865	8.814	2	10	3
Adıyaman	876	24	900	891	10	901	2	-88	0,1
Ağrı Ahmedî Hani	905	3	908	1.049	2	1.051	16	-33	16
Amasya Merzifon	478	26	504	741	39	780	55	50	55
Aydın Çıldır(*)	9.094		9.094	10.477		10.477	15		15
Balıkesir Koca Seyit	9.800	61	9.861	10.348	45	10.393	6	-25	5
Balıkesir Merkez	66		66	42		42	-36		-36
Batman	1.556	10	1.566	1.582	18	1.600	2	80	2
Bingöl	659	11	670	678	6	684	3	-45	2
Bursa Yenişehir	3.591	192	3.783	3.371	206	3.577	-6	7	-6
Çanakkale	2.830	20	2.850	2.354	27	2.381	-17	35	-16
Çanakkale Gökçeada	82		82	104		104	27		27
Denizli Çardak	3.061	32	3.093	3.117	267	3.384	2	734	9
Diyarbakır	6.666	190	6.856	6.109	284	6.393	-8	49	-7
Elaş	3.395	71	3.466	3.393	64	3.457	-0,1	-10	-0,3
Erzincan	1.431	18	1.449	1.467	8	1.475	3	-56	2
Eskişehir Hasan Polatkan(*)	2.963	170	3.133	2.069	219	2.288	-30	29	-27
Hakkari Yüksekova S.E.				529		529			
Hatay	3.500	1.087	4.587	3.360	1.090	4.450	-4	0,3	-3
İğdır Şehit Bülent Aydın	741	2	743	720		720	-3	-100	-3
Isparta Süleyman Demirel	10.416	549	10.965	11.939	235	12.174	15	-57	11
Kahramanmaraş	1.218		1.218	1.206	19	1.225	-1		0,6
Kars Harakani	1.953	6	1.959	1.954		1.954	0,1	-100	-0,3
Kastamonu	504	4	508	329	9	338	-35	125	-33
Kayseri	6.729	589	7.318	6.453	712	7.165	-4	21	-2
Kocaeli Cengiz Topel	672	15	687	597	8	605	-11	-47	-12
Konya	4.083	422	4.505	4.035	319	4.354	-1	-24	-4
Malatya	3.446	36	3.482	3.504	45	3.549	2	25	2
Mardin	2.922	20	2.942	1.964	11	1.975	-33	-45	-33
Muş	1.240	1	1.241	1.284		1.284	4		3
Kapadokya	2.392	19	2.411	1.570	14	1.584	-34	-26	-34
Ordu-Giresun	2.802	16	2.818	3.733	205	3.938	33	1.181	40

Samsun Çarşamba	9.467	369	9.836	7.720	325	8.045	-18	-12	-18
Siirt	764		764	352		352	-54		-54
Sinop	468	4	472	414	3	417	-12	-25	-12
Sivas Nuri Demirağ	2.016	46	2.062	1.914	36	1.950	-5	-22	-5
Şanlıurfa Gap	2.816	104	2.920	2.866	96	2.962	2	-8	1
Şırnak Şerafettin Elçi	1.304	1	1.305	1.066		1.066	-18	-100	-18
Tekirdağ Çorlu	12.773	639	13.412	16.692	205	16.897	31	-68	26
Tokat	523		523	299		299	-43		-43
Uşak	655		655	584	5	589	-11		-10
Van Ferit Melen	5.686	134	5.820	5.993	42	6.035	5	-69	4
Zafer(*)	385	73	458	374	61	435	-3	-16	-5
Zonguldak Çaycuma(*)	150	93	243	130	72	202	-13	-23	-17
DHİMİ TOPLAMI TOTAL OF STATE AIRPORTS AUTHORITY	342.254	219.579	561.833	343.929	218.136	562.065	0,5	-0,7	0,04
DHİMİ TOPLAMI TOTAL OF STATE AIRPORTS AUTHORITY	342.254	219.579	561.833	343.929	218.136	562.065	0,5	-0,7	0,04
TÜRKİYE GENELİ TURKEY GENERAL	428.077	262.838	690.915	425.283	257.239	682.522	-0,7	-2,1	-1,2
OVERFLIGHT			172.881			188.331	8,9		

(*)İşaretili havalimanlarından Zonguldak Çaycuma, Gazipaşa Alanya, Zafer ve Aydın Çıldır Havalimanları DHİMİ denetimli özel şirket tarafından işletilmektedir. İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı Savunma Sanayi Müsteşarlığı denetiminde özel şirket tarafından, Eskişehir Hasan Polatkan Havalimanı, Eskişehir Anadolu Üniversitesi SHYO tarafından işletilmekte olduğundan DHİMİ toplamında hariç tutulmuştur.

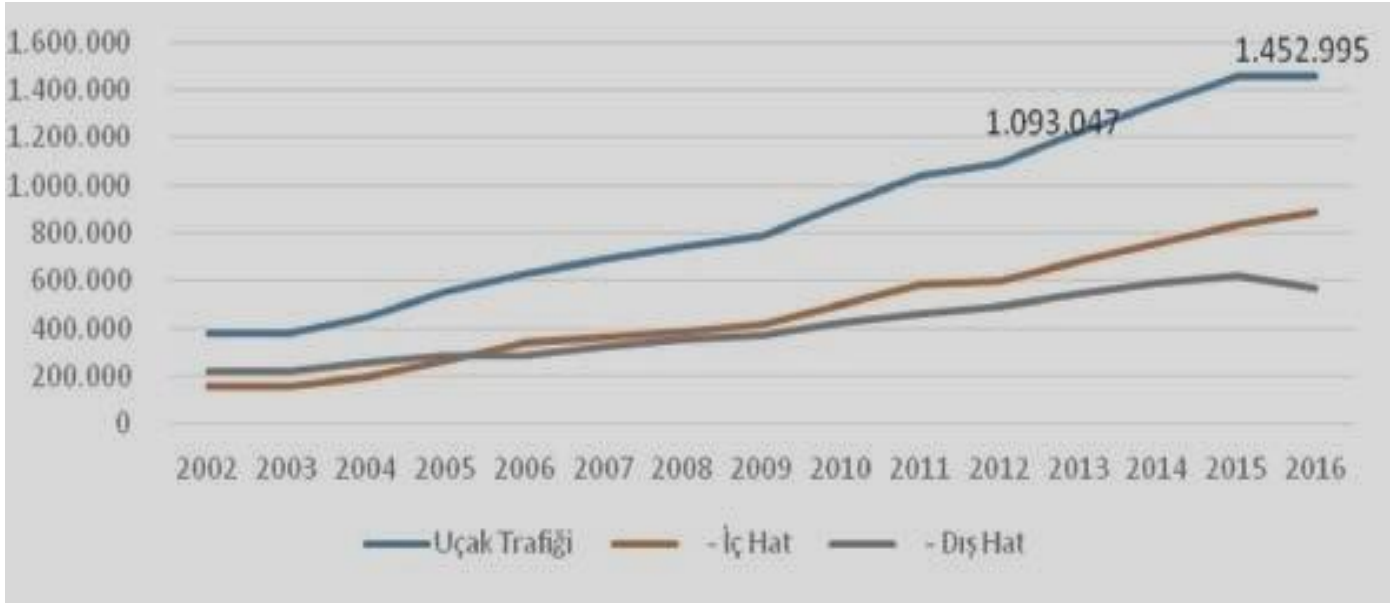
Kaynak TUİK

Grafik 4: Türkiye Geneli Havalimanları Yolcu Grafiği (2007-2016)

Kaynak TUİK

Grafik 5: Türkiye Geneli Havalimanları Uçak Grafiği (2007-2016)

Kaynak TUROFED

Açıklama 1: İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı, Savunma Sanayi Müsteşarlığı denetiminde özel şirket tarafından işletilmektedir. Zonguldak Çaycuma, Gazipaşa Alanya, Zafer ve Aydın ÇILDIR Havalimanları, DHMİ denetimli özel şirket tarafından işletilmektedir. Eskişehir Hasan Polatkan Havalimanı, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sivil Havacılık Yüksek Okulu tarafından işletilmektedir.

Açıklama 2: Türkiye Geneli Yolcu serisi 2010 yılından itibaren. Önceki Yıllar DHMİ işletimindeki havalimanları ile İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı toplamını belirtmektedir.

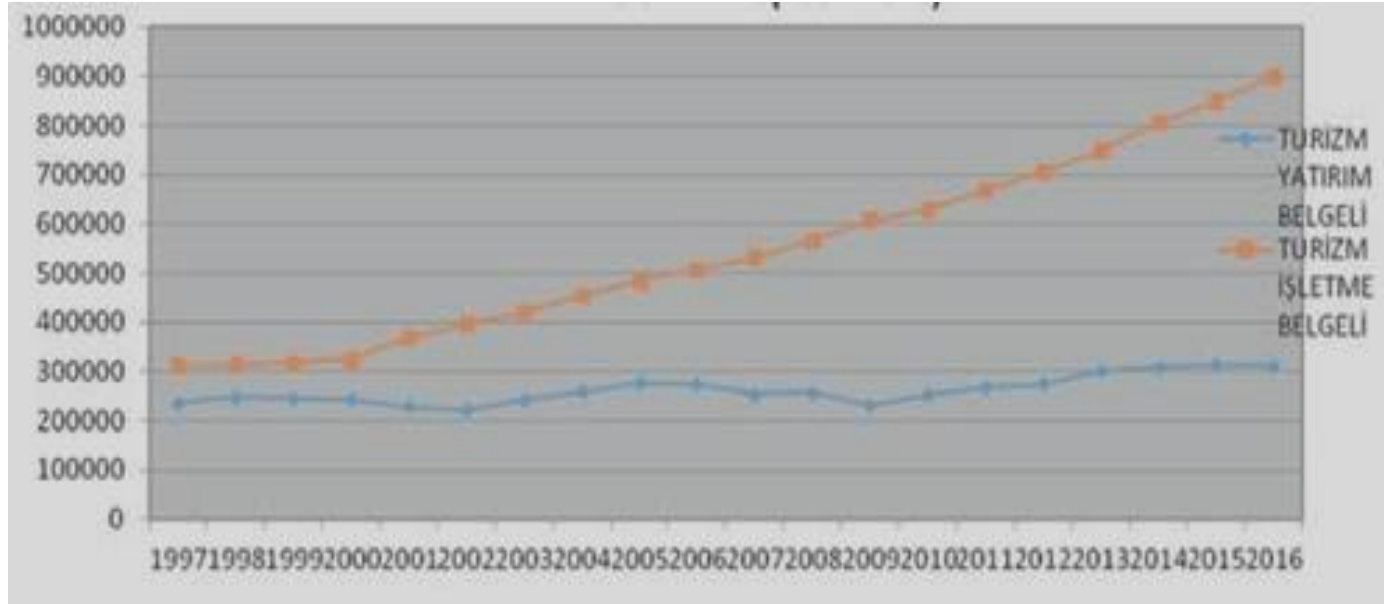
Açıklama 3: Türkiye Geneli Havalimanları İstatistikleri Serisine: Zonguldak Çaycuma Havalimanı (Hizmete Giriş Tarihi: 2007) ve Eskişehir Hasan Polatkan Havalimanı (Hizmete Giriş Tarihi: 1989) 2007 yılında, Amasya Merzifon Havalimanı (Hizmete Giriş Tarihi: 2008) 2008 yılında, Batman Havalimanı (DHMİ Teşkilatında yer alma tarihi: 2010) 2010 yılında, Gazipaşa Alanya Havalimanı (Hizmete Giriş Tarihi : 2009) 2009 yılında, Zafer Havalimanı (Hizmete Giriş Tarihi : 2012) 2012 yılında, Bingöl Havalimanı (Hizmete Giriş Tarihi : 2013) ve Şırnak Şerafettin Elçi Havalimanı (Hizmete Giriş Tarihi: 2013) ve Kastamonu Havalimanı (Hizmete Giriş Tarihi : 2013) 2013 yılında, Aydın ÇILDIR Havalimanı (Hizmete Giriş Tarihi : 2013) 2014 yılında , Hakkari Yüksekova Selahaddin Eyyubi Havalimanı (Hizmete Giriş Tarihi :

2015) ve Ordu-Giresun Havalimanı (Hizmete Giriş Tarihi : 2015) 2015 yılında dahil olmuştur.

TÜRKİYE’DE SON YİRMİ YILDA KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINDAN BELGELİ KONAKLAMA TESİSLERİNİN GELİŞİMİ

TÜRKİYE’DE YİRMİ YILDA KONAKLAMA TESİSLERİNİN GELİŞİM SEYRİ

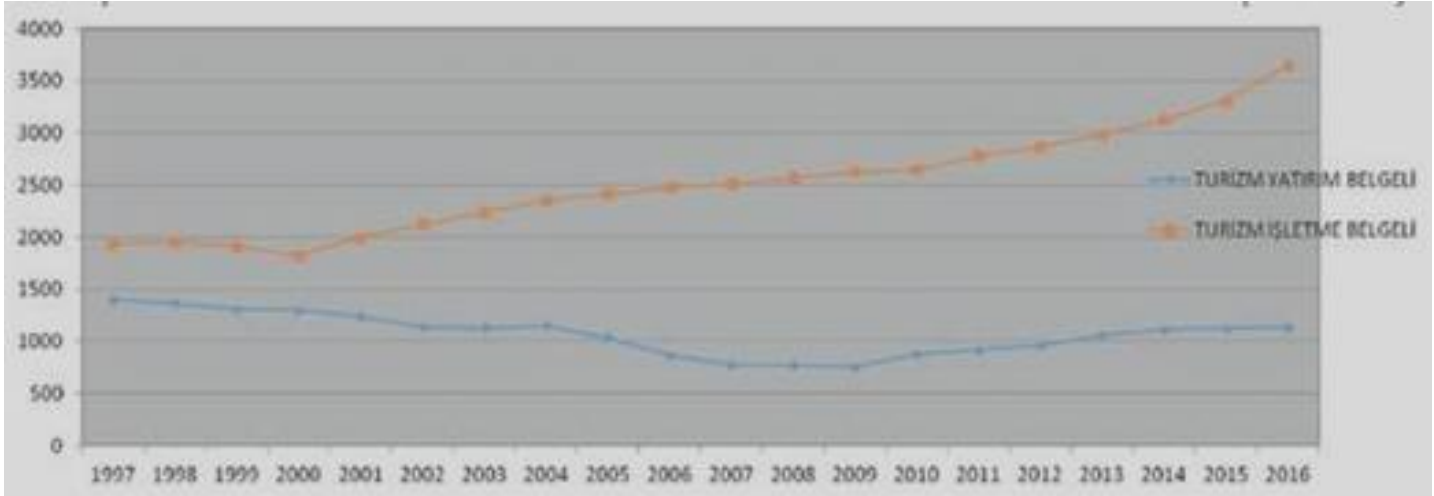
Grafik 6: Yıllara Göre Turizm Belgeli Konaklama Tesislerinin Yatak Sayısı (1997-2016)

Kaynak TUROFED

Grafikte de görüldüğü üzere 1997 senesinde ülkemizdeki konaklama tesislerindeki toplam yatak sayısı yaklaşık 300 binden 20 zarfında 3 katı kadar artarak 900 bine ulaşmıştır. Bu da turizm sektöründeki konaklama tesislerinin sayısının ve kapasitesinin düzenli yüzdelerle arttığını göstermektedir.

Grafik 7: Yıllara Göre Turizm Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı (1997-2016)

Kaynak TUROFED

Yıllara göre turizm belgeli konaklama tesislerini sayısı incelendiğinde grafikte de görüldüğü üzere ülkemizdeki konaklama sayısı son 20 yılda yaklaşık 2000 tesisten neredeyse 4000 tesise ulaşmış durumdadır. 1997 yılından 2016 yılına kadar turizm işletme belgesi tesislerde artışlar düzenli olarak yükselirken, turizm yatırım belgeli tesislerinin bazı yıl aralıklarından düştüğü gözlenmektedir. Grafikte görüldüğü üzere 2007 ve 2009 yılları arasında turizm yatırım belgeli konaklama tesisleri ciddi bir düşüş yaşarken, turizm işletme belgeli tesisler ise giderek artmıştır.

Grafik 8: Türlerine Göre Turizm Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı 2017

Kaynak TUROFED

2016 yılına ait istatistiklerde türlerine göre turizm belgeli konaklama tesisleri incelendiğinde 2.741 turizm işletme belgeli otel işletmesi varken, turizm yatırım belgeli otel işletmesi sayısı 886'dır. Grafik özetlendiğinde 2016 yılı içinde toplamda 9 adet turizm işletme belgeli motel, 81 adet yatırım işletme belgeli tatil köyü, 35 adet turizm yatırım belgeli tatil köyü, 75 adet turizm işletme belgeli termal otel, 44 adet yatırım belgeli termal otel, 2 adet yatırım belgeli termal tatil köyü, 96 adet turizm işletme belgeli pansiyon, 10 adet turizm yatırım belgeli kamping bulunduğu görülmektedir.

2016 yılında Türkiye genelinde toplamda 1.135 turizm yatırım belgeli konaklama tesisi ve 312.912 yatak kapasitesi bulunduğu Tablo 62'de görülmektedir. Yine Türkiye'de 3641 turizm işletme belgeli konaklama tesisi ve 899.881 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Turizm yatırım ve işletme belgeli tesislerin Ege Bölgesi, Akdeniz Bölgesi ve İstanbul'da yoğunlaştığı görülmektedir. Turizm yatırım belgeli tesislerin Ege bölgesindeki sayısı 263 iken, toplamda Ege Bölgesindeki yatak kapasitesi ise 78.380'dir.

Akdeniz Bölgesinde toplamda 237 turizm yatırım belgeli tesis ve 978 turizm işletme belgeli tesis yer almaktadır. İl bazında bakıldığında ise Antalya ili en çok tesis ve yatak kapasitesine sahip olan ildir. Turizm Belgeli Konaklama Tesislerinin İl Bazında incelendiğinde İstanbul'da toplam 200 adet turizm yatırım belgeli konaklama işletmesi ve 45.399 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Yine İstanbul'da toplamda 531 turizm işletme belgeli tesis ve 103.835 yatak kapasitesi yer almaktadır. İl bazında incelendiğinde en çok turizm yatırım belgeli tesis sayısı sırasıyla İstanbul, Antalya ve Muğla'da yer alırken, turizm işletme belgeli tesis sayısı ise sırasıyla Antalya, İstanbul ve Muğla'da yer almaktadır.

4.3 Türkiye Turizm Stratejisi (2023)

Türkiye'de, turizm hareketleri Ege ve Batı Akdeniz kıyılarında deniz turizmi üzerinden yoğunlaşmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, değişen turizm tercihlerine cevap verebilmek ve turizmin dengeli dağılımını sağlamak, turizmin çeşitlendirilmesi ve kullanılmayan potansiyeli hizmete sunmak amacıyla

alışmalar yapmaktadır. Yeni turizm politikaları uyarınca, turizm yatırımlarının yoğunlaştığı kıyı yöreleri dışında özellikle İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde var olan turizm olanaklarının değerlendirilmesi ve bu yörelerin ekonomisine turizm yoluyla katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Türkiye turizm sektörü yaşanan küresel ekonomik darboğaza rağmen 2008 yılında da büyümeyi başarmış ve oldukça başarılı bir yıl geçirmiştir. Bunun yanı sıra sektörün gelecekte istihdam olanakları yaratarak ödemeler dengesini olumlu yönde etkileyerek ülkenin GSYİH artışına olumlu yönde destek olması beklenmektedir.

Turizm sektöründe, kamu ve özel sektörün yönetim ilkesi kapsamında işbirliğine odaklanan ve stratejik planlama çalışmalarının yönetim ve uygulamasına yönelik açılımlar sağlanması amacıyla Türkiye Turizm Stratejisi (2023) hazırlanmıştır. Stratejinin önemli bileşenlerinden biri Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2007-2013'tür. Eylem Planı, kısa, orta ve uzun vadede turizmin öncelikli sorunlarını ele almak, çözüm ile ilgili sorumlu kuruluşları ve bu kuruluşların rollerini belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Bölgesel, yönlendirici ve dinamik bir çerçevede hazırlanan bu plan ile yönetim ve uygulama süreçlerinde sektörün önüne bir yol haritası konularak yönlendirilmesi ana hedeftir.

Türkiye sadece deniz turizmi değil, alternatif turizm olarak adlandırılan sağlık ve termal, kış sporları, doğa, kongre ve fuar, kurvaziye ve yat, golf vb. alanlarda da büyük bir potansiyel barındırmakta olup, bu potansiyel etkili bir şekilde kullanılmamaktadır.

Kavramsal Eylem Planı, ülkenin doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerini koruma-kullanım dengesi içinde kullanmayı ve turizm alternatiflerini daha da geliştirerek Türkiye'nin turizmden alacağı payı genişletmeyi hedef almaktadır. Söz konusu olan mevcut kaynakların noktasal olarak planlanması yerine, turizm koridorları, turizm bölgeleri, turizm kentleri ve eko-turizm bölgeleri kapsamında ele alınması, bu kaynakların doğru kanallarla tanıtılması ve kullanım ölçütlerinin belirlenmesi açısından daha etkili olması beklenmektedir. Bu şekilde turizm potansiyeli olan bölgelerin, söz konusu alternatif turizm çeşitleri ile cazibesi arttırılacaktır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2007-2013 kapsamında oluşturmuş olduğu Kavramsal Eylem Planı Ek I'da sunulmuştur.

Bunun yanı sıra Kuzeydoğu Kalkınma Ajansı tarafından Erzurum-Erzincan-Bayburt illerini kapsayan İnovasyona Dayalı Turizm Stratejisi ve Eylem Planı 2011 yılında hazırlanmıştır. Eylem planı kapsamında yeni ve farklı deneyimleri arayan, çevre konusunda hassas, sık ve kısa süreli tatil yapan, yüksek standartlarda ve iyi kalitede hizmet arayışına sahip “yeni” turist profiline bu bölgede (TRA1 Düzey 2) yeni destinasyonlar oluşturulması hedeflenmiştir. Eylem planının uygulamaya geçmesi, Doğu Anadolu Bölgesi’nin sahip olduğu kültürel ve doğal güzelliklerinin ortaya çıkartılmasına ve bu kapsamda sinerji yaratılmasına katkı sağlanacak, bölgede inovasyona dayalı turizm projelerinde (kış ve spor turizmi, kongre, incentive ve fuar turizmi, tarih ve kültür mirası turizmi, macera ve doğa sporları turizmi, ekoturizm ve agro turizmi ile medikal ve sağlık turizmi projeleri) bir artışa sebep olacak bu projelere teşvik ve destekler sağlanacaktır.

4.4 Turizm Sektörü ile İlgili Devlet Teşvikleri

Turizm sektöründeki yatırımlar için, 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu kapsamında sunulan teşviklerin bir özeti aşağıda listelenmiştir.

- *Turizm yatırımları için arazi tahsisi:* Devlet tarafından kamu arazileri nispeten düşük bedellerle 49 yıllığına turizm amaçlı tesislere sunulmaktadır.
- *Telekomünikasyon kolaylıkları:* Telefon ve teleks talepleri ile ilgili olarak her türlü işlem ve tahsis önceliği sunulmaktadır.
- *İhracatçılara ayrıcalıklar:* Belgesi bulunan işletmelerden, bu amaç doğrultusunda her sene Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen döviz miktarını sağlayanlar, ihracatçı statüsünde değerlendirilmektedir.
- *Yabancı personel çalıştırma:* Kültür ve Turizm Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı’nın görüşü doğrultusunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na verilen izinle yabancı uzman personel ve sanatkârlar belgeli işletmelerde çalıştırılabilmektedirler. Kanunun Türk vatandaşları için geçerli kıldığı bazı yükümlülükler ise söz konusu olan yabancı personel için geçerli olmamaktadır. Söz konusu kapsamda çalıştırılan yabancı personelin miktarı da toplam personelin %10’unu geçmemelidir (Bakanlık kararı ile %20’ye kadar yükseltilebilir). Bu personel işletmenin faaliyetegeçişinden 3 ay öncesinden itibaren çalışmaya başlayabilir.

- *Turizm kredileri:* T.C. Turizm Bankası AŞ. Turizm merkezlerinde ve kültür turizm koruma ve gelişim bölgelerindeki belgesi bulunan yatırımlara tahsis edilmek üzere, yabancı kaynaklardan döviz kredileri alabilmektedirler.

Turizm Stratejisi Eylem Planı 2007-2013'te teşvikler ile ilgili olarak aşağıdaki hususlara değinilmiştir:

- Teşviklerin miktarı, şartları, bölgesel özellikleri ve uygulama dönemleri ayrıntılı çalışmalarla yıllık olarak belirlenecektir.
- Arazi tahsislerinde stratejik planlamayı hedefleyen turizm kentleri yaklaşımı temel olarak alınarak yatırımcıya daha fazla tasarım şansı tanınacaktır.
- Turizm tesislerinin yenilenmesi için sektöre yönelik uzun vadeli ve düşük faizli kredi imkânları sağlanacaktır.

4.5 Turizm Sektöründe Faaliyet Gösteren Bazı Önemli Gruplar

Üstün hizmet kalitesi, tarihi ve kültür zenginlikleri, deniz turizminde sunduğu zengin seçenekler vb. birçok sebepten ötürü dünyanın en çok ziyaret edilen ülkeleri sıralamasında Türkiye'nin ilk 10'da yer alması, uluslararası otelcilik zincirlerinin Türkiye'ye olan ilgisini her geçen gün artırmaktadır. Hâlihazırda dünyanın en büyük 10 otel zincirinden dokuzu Türkiye'de faaliyet göstermektedir. Bunlar arasında Best Western, IHG Group (InterContinental ve Holiday Inn), Hilton Hotels (Hilton, Conrad), Wyndham Worldwide (Ramada), Marriott International (Courtyard, Ritz Carlton), Starwood (Sheraton, W Hotels), Accor (Novotel, Ibis), Carlson Hospitality (Radisson) ve Hyatt (Hyatt Regency, Park Hyatt) bulunmaktadır. Otel sayısı olarak Best Western 15 otel ile Türkiye'de en fazla otele sahip olan gruptur. Bunu 8 otel ile IHG Group takip etmektedir.

Ülkede faaliyet gösteren uluslararası zincirlerin sahip olduğu 5 yıldızlı otellerin büyük bir çoğunluğu, deniz turizmi ile ön plana çıkan Antalya, Muğla ve İzmir şehirlerinde yer almaktadır.

Doğuş Holding bünyesinde yer alan Doğuş Turizm Grubu da Türkiye turizm sektöründe önemli oyuncularından biri olmaya başlamıştır. Grup bünyesinde 4 adet 5 yıldızlı, 1 adet 4 yıldızlı, 1 adet birinci sınıf oteli ile 1 adet 5 yıldızlı tatil köyü barındırmaktadır. Park Hyatt İstanbul Maçka Palas ve Hyatt Regency İstanbul otelleri, grup bünyesindeki oteller arasındadır. Diğer önemli bir zincir olan Rixos da, Türkiye'de 5 adet kıyı oteli ve 4 adet şehir oteli işletmektedir.

4.6 Türkiye’deki Turizm Türleri

4.6.1 Kış Turizmi

Türkiye’de kış turizminin önemli noktaları Bursa Uludağ, Erzincan Ergen, Erzurum Palandöken, Bolu Kartal kaya, Kars Sarıkamış ve Kayseri Erciyes kayak merkezleridir. 1933’te ilk oteli ve muntazam şose yolu yapılan Uludağ’ın ardından, bu önemli merkezlerden sırasıyla 1989’da Erciyes, 1991’de Sarıkamış, 1993’te Palandöken ve 1997’de Kartal kaya kayak merkezi ilan edilmiştir.

Kış turizmine yönelik kaynakların iç ve dış turizm adına değerlendirilmesi amacıyla Bakanlar Kurulu, Turizm Teşvik Kanunu’na dayanarak 12 adet kış sporları yapılabilecek bölgeyi “Kış Sporları Turizm Merkezi” olarak ilan etmiştir.

Türkiye’de faaliyet gösteren kayak merkezleri.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından turizmi çeşitlendirme hedefi doğrultusunda gerçekleştirilen alt yapı, çevre, tanıtım ve yatırım faaliyetleri özellikle Orta ve Doğu Anadolu’da Palandöken (Erzurum), Ergen (Erzincan), Erciyes (Kayseri), Sarıkamış (Kars) gibi kış ve dağ turizmi merkezlerinde yoğunluk kazanmaktadır. Bu merkezler kış sezonunda yerli ve yabancı turistleri ağırlamaktadır. Yabancı turistler, özellikle Rusya, Ukrayna, Azerbaycan, İran, Gürcistan ve Hollanda’dan gelmektedir.

Bu çalışmalar sonucunda Palandöken kış turizmi alanında geleneksel kayak merkezi olan Uludağ’ın en büyük rakibi durumuna gelmiştir. Erciyes’teki konaklama tesislerinin doluluk oranları da sezonda %100’e yaklaşmıştır. Sekiz ay süren sezonu ve kayak için ideal doğal özellikleriyle Palandöken ve Erciyes’e yatırımlar artarken, Sarıkamış da geleceğin önemli kayak merkezlerinden biri olma potansiyeline sahiptir.

Son zamanlarda Türkiye’de Uludağ’ın ardından en önemli ikinci eğlence ve kayak merkezi durumuna gelen Palandöken’e gelen turist sayısı giderek artarken, bölge yatırımcıların da ilgi odağı haline gelmiştir. Kayak için en uygun olan kristal karın 6 ay süreyle yerde kaldığı Sarıkamış ise, çam ormanları içindeki kayak pistiyle Türkiye’deki kış turizminin önemli bir merkez olmaya hazırlanmaktadır.

Türkiye’deki kayak merkezlerinde bulunan otellerde ve konaklama tesislerinde bulunan çeşitli aktiviteler ve imkânlar (disko-bar, oyun salonları, yüzme

havuzları, spa hizmetleri vs.) turistlerin daha keyifli zaman geçirmesine olanak tanımaktadır. Örneğin Palandöken kayak merkezinin en önemli özelliklerinden biri, ışıklandırma yapıldığı için gece müzik eşliğinde kayak yapılabilmesidir.

Bugün Türkiye’de bulunan yaklaşık 7.500 kış turizmi yatak kapasitesinin artırılarak 25.000 düzeyine çıkarılması ve kayak turizminin bu yörelere kaydırılması planlanmaktadır. Turizmde aşama yapmış Fransa ve İtalya gibi Akdeniz ülkeleri ile Avusturya örnek alındığında dağ ve kış turizmine hizmet veren yatak sayısı toplamının genel yatak sayısı içinde $\frac{1}{2}$ ile $\frac{1}{4}$ oranında yer tuttuğu görülmektedir. Türkiye için ise bu oranın önümüzdeki 5 yıllık dönemde 1/10 düzeyinde olması planlanmaktadır. Türkiye’de faaliyet gösteren tüm kayak merkezlerine ait bilgileri gösteren tablo 18 da sunulmaktadır.

TABLO 18 :Türkiye de Faaliyet Gösteren Kayak Merkezleri

No	TM / KTKGB	PLAN DURUMU		YATAK KAPASİTESİ		MEVCUT MEKANİK TESİSLER		
		ÇDP	NİP/UIP	Mevcut	Hedef	Adet	Kapasite (kişi/saat)	Uzunluk (m.)
1	Erzurum Palandöken KTKGB	VAR	VAR	2466	8850	19	24563	22018
2	Bursa Uludağ II. Gelişim Bölgesi KTKGB	VAR	VAR	2250	3500	22	15000	16145
3	Bolu Koroğlu Dağı KTKGB	VAR	VAR	1713	4000	14	10000	10380
4	Kayseri Erciyes KTKGB	VAR	VAR	1072	6000	13	19300	21832
5	Kastamonu Çankırı Ilgaz KTKGB	VAR	VAR	1217	1300	6	5639	5983
6	Kars Sarıkamış KTKGB	VAR	VAR	1013	12000	4	5348	6263
7	Kocaeli Kartepe KTKGB	VAR	VAR	800	1000	4	6400	3250
8	Isparta Davraz Dağı KTKGB	VAR	VAR	467	1600	4	3800	3621
9	Sivas Yıldız Dağı KTKGB	VAR	VAR	110	1600	3	3000	4547
10	Çankırı Ilgaz Kadınçayırı Yıldıztepe KTKGB		VAR	80	400	1	1200	1588
11	Ardahan Yalnızçam Uğurludağ KTKGB	VAR	VAR	74	4250	3	2800	5250
12	Bayburt Kop Dağı KTKGB	VAR	VAR	60	810	1	600	1220
13	Gümüşhane Zigana KTKGB	VAR	VAR	40	470	1	843	661
14	Erzincan Ergani Dağı KTKGB	VAR	VAR		8000	3	3450	6967
15	Denizli Tavas Bozdağ KTKGB	VAR	VAR		2250	3	2400	3822
16	Samsun Ladik Akdağ KTKGB		VAR		800	1	800	1360
17	Aksaray Hasan Dağı KTKGB	VAR	VAR	97	1235			
18	Mersin Tarsus Gülek Karboğazı KTKGB	VAR			8000			
19	Gümüşhane Çakırgöl KTKGB	VAR	VAR		5600			
20	Antalya Alanya Akdağ KTKGB	VAR	VAR		3000			
21	Muğla Eren Dağı KTKGB	VAR			1500			
22	Gümüşhane Süleymaniye KTKGB	VAR			1180			
23	Artvin Kafkasör KTKGB	VAR	VAR		2000			
24	Düzce Gölyaka Kardüz Yaylası KTKGB	VAR	VAR		380			
25	Malatya Hekimhan Yamadağı KTKGB	VAR						
26	Rize İkizdere Ovit Dağı KTKGB							
27	Antalya Akseki Göktepe KTKGB	VAR	VAR		450			
28	Bitlis Sapgözü Kış Sporları TM							
29	Konya Derbent Aladağ KTKGB	VAR						
	TOPLAM	25	21	11459	80175	102	105143	114907
	FAAL OLAN TURİZM MERKEZLERİMİZ (9ADET)							
	TAM ANLAMIYLA FAAL OLMAYAN MERKEZLERİMİZ (7 ADET)							

Kaynak Kül.Tur Bak

Turizm Stratejisi Eylem Planı 2007-2013 doğrultusunda kış turizmi sektöründeyapılması planlanan eylemler aşağıda özetlenmektedir:

- Kış turizmi master planı hazırlanacaktır.
- Tesislere karayolu ya da liftlerle ulaşım kolaylaştırılacak, bunların gerektirdiği inme, binme, bekleme ve otopark gibi alanlar yeterli büyüklükte ve işlevsellikte planlanacaktır.
- Konaklama tesisleri ile kayak pisti arasındaki mesafeler etüt edilerek, pistlerden doğrudan tesislere ulaşılabilir olacaktır.
- Kayak alanı kapasitesine uygun yeterli ve nitelikli konaklama tesisleri planlanacaktır.
- Tüm kayak merkezi için gerekli su, elektrik, ısıtma, kanalizasyon, çöp toplama gibi altyapı gereksinimleri iyi etüt edilerek planlanacaktır.
- Kayak merkezi-kent merkezi ve diğer turizm odakları arasında ulaşım bağlantıları iyileştirilecektir.
- Uluslar arası standartlar dikkate alınarak kayak pistleri düzenlenecektir.
- İlgili Valilikler ve yerel yönetimler, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinasyonunda ulusal ve uluslar arası yarışmaların düzenlenmesi sağlanacak ve tanıtım yapılacaktır.

4.6.2 Kültür ve Tarih Turizmi

Kültür ve tarih turizmi, doğal ve tarihsel kültür varlıklarını, kültürel etkinlikleri ve güncel sanat eserlerinin yanı sıra, bazı sosyo-ekonomik olguları turistik bir formda ziyaretçilerin hizmetine sunan bir turizm türüdür. Bu sebeple sadece tarihsel olan olguları değil, aynı zamanda güncel değerleri de içeren bir turizm türüdür.

Uluslar arası seviyede önem arz eden ve korunmaya değer doğal oluşumlar, anıtlar ve sit alanları “Dünya Mirası” olarak değerlendirilmektedir. Tüm insanlığın ortak mirası olarak kabul edilen değerleri ortak bir geçmiş olarak benimsemek, tanıtmak ve gelecek nesillere bu mirası aktarmak için UNESCO 1972 yılında Paris’te toplanan 16. Genel Konferansında “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmeyi kabul etmiştir. Türkiye, bu

sözleşmeyi 23 Mayıs 1982 tarihinde onaylamıştır. Günümüz itibariyle UNESCO tarafından tanımlanmış 936 adet Dünya Mirası bulunmaktadır. UNESCO Dünya Mirası geçici listesinde Türkiye’den çok sayıda önemli yer bulunmakta olup, bunlar arasında Efes, Karain Mağarası, Sümela Meryem Ana Manastırı, Alahan Manastırı, Aya Nikola Kilisesi, Harran ve Şanlıurfa, Ahlat Mezartaşları, Van Urartu ve Osmanlı Kaleleri, Diyarbakır Kalesi ve Surları, Selçuklu Kervansarayları, Konya Selçuklu Uygarlığı başkenti, Alanya Kalesi ve Tersanesi, Mardin Kültürel Peyzaj, Bursa ve Cumalıkızık, Aziz Pavlos Kilisesi, İshak Paşa Sarayı, Kekova, Güllük Dağı, Afrodisyas Arkeolojik Ören Yeri, Çatalhöyük Neolitik Ören Yeri, Perge Arkeolojik Ören Yeri, Beyşehir, Hatay St.Pierre Kilisesi, Bergama ve Göbekliteş Arkeolojik Alanı bulunmaktadır. Tarih ve kültür turizmi kapsamında Türkiye’den çok ziyaret edilen müzeler ve ören yerleri ile ziyaretçi sayıları aşağıdaki tablolarda(tablo19) verilmiştir.

TABLO 19: EN ÇOK ZİYARET EDİLEN MÜZELER VE ÖREN YERLERİ (2018)

Müze Adı	Ziyaretçi Sayısı
İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi	3.004.620
İstanbul Ayasofya Müzesi	2.922.037
Konya Mevlana Müzesi	2.817.386
Denizli Hierapolis (Pamukkale) Ören yeri	2.189.529
İzmir Efes Ören yeri	1.555.559
Nevşehir Göreme Ören yeri	1.113.409
Çanakkale Troia Ören yeri	534.233
Nevşehir Kaymaklı Yeraltı Şehri	533.850
Aksaray İhlara Vadisi Ören yeri	492.672
Nevşehir Hacıbektaş Müzesi	443.160

Kaynak kültür turizm bak. Müzeler ve ören yerleri

4.6.3 Deniz Turizmi

Dört ayrı denize kıyısı olan Türkiye, gerek kıyı turizmi gerekse yat turizmi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Deniz turizminin yoğun olduğu dönemler, mevsimsel özellikleri sebebiyle Nisan-Ekim aylarıdır. 2018 yılı itibarıyla Türkiye’de 354 adet mavi bayraklı plaj ve 14 adet mavi bayraklı marina bulunmaktadır.

Kaynak Kül.Tur.Bak

3.6.3 Doğa Turizmi

Türkiye, sahip olduğu zengin doğal değerler ile doğa turizmine yönelik büyük bir potansiyeli de bünyesinde barındırmaktadır. Doğa turizmi üç ana başlık altında incelenebilir:

Merkezleri

Yayla turizm merkezleri.

- Botanik Turizmi
- Mağara Turizmi

Sahip olduğu uygun iklimsel özellikler, peyzaj değerleri ve kırsal öğelerin ağırlık kazandığı geleneksel yaşam

biçimi, yayla turizmi açısından

TABLO 20: Yavla Turizm

İl İsmi	Yayla Turizm Merkezi Sayısı
Ordu	5
Trabzon	5
Giresun	3
Sinop	3
Artvin	2
Antalya	2
Bayburt	1
Gaziantep	1
Gümüşhane	1
Toplam	24

Kaynak Kül.Tur Bak

Ülkeyi elverişli hale getirmektedir. Turizm Bakanlığı tarafından, Türkiye'nin yayla turizminde ziyaretçilerin kalış sürelerinin uzatılması ve bu turizm türünün desteklenmesi amaçlı olarak Yayla Turizmi Gelişme/Eylem Bölgeleri'nin belirlendiği bir "Turizm Stratejisi" oluşturulmuştur. Türkiye'deki yayla turizm merkezleri üstteki tabloda özetlenmektedir.

Botanik turizmi ise, birbirinden farklı bitki çeşitlerini ve coğrafi özellikleri incelemek üzere oluşmuş olan bir turizm şeklidir. Değişik coğrafi özellikleri, coğrafi farklılığın getirdiği iklim çeşitliliği, üç kıta arasında doğal bir köprü olması gibi sebeplerle Anadolu Yarımadası, dünyada benzerine az rastlanan bir bitki çeşitliliğine sahiptir. Avrupa'nın tamamında var olan bitki türlerinin sayısı yaklaşık olarak 12.000 adet iken bu sayı Türkiye'de 9.000 civarındadır. Bu durum ülkede botanik turizminin sahip olduğu büyüme potansiyelini göstermektedir.

Doğa turizminin diğer bir alt başlığı olan mağara turizmi ile ilgili olarak, Türkiye'deki mağaralar, ülke turizmi açısından büyük önem arz etmektedir. Türkiye'nin %40'ı, mağara oluşumları açısından önemli bir nitelik olan karstlaşmaya uygun kayalardan oluşmaktadır. Erimeye uygun kayaların kapladığı alan ve bu alanlarda tespit edilen mağara sayısının oranına göre Türkiye'de 20.000'den fazla mağaranın bulunabileceği öngörülmektedir. Sayısal olarak, Türkiye'de toplam 15 ayrı ilde 33 adet Kültür ve Turizm Bakanlığı onaylı mağara bulunmaktadır. Bunların 14'ü direkt ziyaretçi girişine, 12'si donanımla ve rehber eşliğinde girişlere, 7'si ise donanımla ve profesyonel ziyaretçi girişlerine uygundur.

4.6.4 Spor Turizmi

Son yıllarda turizm ile ilişkisi gittikçe artan sportif aktivitelerin, Türkiye turizm sektörüne önemli ölçüde katkıda bulunması beklenmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2016 yılında gerçekleştirdiği çalışmaya göre "sportif aktiviteler/ilişkiler" amacı ile Türkiye'yi ziyaret eden yabancı turist sayısı yaklaşık 615.000 kişi olarak tespit edilmiştir. Bu rakam Türkiye'ye 2014 yılında gelen toplam yabancıların %1,2'sini oluşturmaktadır. Turizme katkıda bulunan bazı ana spor dalları golf, kayak, dağcılık, rafting, hava sporları ve su altı dalıdır.

Su Sporları ve Rafting

Türkiye, su sporları (rafting, kano, nehir kayağı vb.) kapsamında, bu tarz sporlar ile ilgilenen turistlere önemli bir akarsu turizmi potansiyeli sunmaktadır. Türkiye'deki tarihi, arkeolojik, kültürel varlıklara uyum sağlayan akarsu turizmi, çevreyle ve diğer turizm çeşitleriyle bütünleşmektedir. İrili ufaklı yüzlerce akarsuyu barındıran Türkiye'de bu akarsuların birçoğu akarsu sporlarına elverişlidir. Dünya'nın en hızlı akan nehirlerinden biri olan Çoruh Nehri, dünyaca tanınmakta olup, 1993 yılında 28 ülkeden 300 sporcu, bilim adamı ve basın mensubunun katıldığı 4. Dünya Akarsu Şampiyonası'na başarıyla ev sahipliği yapmıştır. Rafting sporunun yapıldığı cazibe merkezlerinden bir diğeri de Fırat nehridir. Toplam uzunluğu 2.800 km olan Fırat Nehri'nin Türkiye sınırları içinde kalan bölümün uzunluğu ise 971 km'dir. Fırat Nehri'nin rejimi Türkiye'deki diğer akarsulara göre daha düzenlidir. Mart ile Haziran ayları arasında yavaş yavaş debisi artan nehrin suyu, Temmuz ile Ocak ayları arasında çekilmiş olmasına rağmen yine de bol su akışına sahiptir. Son yıllarda Erzincan'da rafting sporu ile ilgilenen sporculara hizmet veren kulüplerin sayısının artması ile Fırat Nehri yeni bir cazibe merkezi haline gelmiştir.

Hava Sporları

Türkiye, yamaç paraşütü, yelken kanat, planör, paraşüt, balon gibi hava sporları meraklıları, için çeşitli seçenekler sunmaktadır. Türkiye'de en çok talep gören hava sporlarından biri olan yamaç paraşütü yapılacak bölgelerin başında Muğla Ölüdeniz-Babadağ gelmektedir. Diğer önemli merkezler ise Erzincan, Antalya Kaş, Denizli Pamukkale, Ankara Gölbaşı, Bolu Abant, Isparta Eğirdir, Kayseri Ali Dağı, Erzincan Ergen Dağı ve Eskişehir İnönü'dür. Ayrıca Erzincan ili, 19 ülkeden gelen katılımcılar ile gerçekleştirilen 2011 Dünya Yamaç Paraşütü Şampiyonası'na ev sahipliği yapmıştır.

Dağcılık

Fiziki ve çeşitlilik gösteren coğrafi yapısı ile Türkiye, sahip olduğu dağları sayesinde dağcılık sporu için oldukça önemli bir konumda yer almaktadır. Yükseklikleri 3.000 m ile 5.000 m arasında değişen ve dağcılık sporu için yoğun talep gören dağların başında Ağrı Dağı, Beydağı, Erciyes Dağı, Bolkar Dağları, Aladağlar, Kaçkar Dağları, Mercan Dağı ve Süphan Dağı gelmektedir. Bu

dağların bulunduğu bölgelerde ise yaklaşık 25 adet dağcılık merkezi bulunmaktadır.

Golf

Türkiye’de 1980’lerde Antalya çevresinde bugün golf turizminin başlamasına öncülük eden projeler başlatılmıştır. Bu dönemde Turizm Teşvik Belgesi alan 18 çukurluk golf sahaları şunlardır: National Golf Antalya (6.279 m), Kemer Golf İstanbul (6.113 m), Gloria Old Golf Antalya (6.181 m), Tat Golf Antalya (5.750 m), Klasis Golf İstanbul (6.072 m) ve Nobilis Golf Antalya (5.877 m). Mevcut hükümetin bu spor dalında yapılacak yatırımlara ağırlık vermesi ile Antalya Belek’te iki yeni saha daha hizmete girmiştir. Diğer yeni yatırımlar arasında Sultan Golf Antalya (6.411 m), Paşa Golf Antalya (5.731 m), Gloria Verde Golf (2.926 m) ve Gloria New Golf Antalya (6.239m) bulunmaktadır. Böylelikle özellikle Antalya, son yıllarda birbiri ardına hizmete giren uluslar arası standartlardaki golf tesisleriyle önemli bir golf merkezi haline gelmiştir.

Su Altı Dalış

Dört ayrı denize komşu olan Türkiye’de, çok çeşitli dalış noktaları bulunmaktadır. Bunlardan Bodrum, Kaş, Kalkan, Datça, Kemer, Gökçeada, Ayvalık ve Saroz başta olmak üzere, 50’nin üzerinde farklı dalış noktası su altı sporlarına ilgi duyan turistler için önemli tatil mekânlarının başında gelmektedir.

4.6.5 Termal Turizmi

Türkiye jeotermal kaynak zenginliği ve potansiyeli açısından dünyada ilk yedi ülke arasında yer almakta olup, Avrupa’da ise ilk sıradadır. Termal turizmi, 12 ay turizm yapma imkânı, tesislerde yüksek doluluk oranına ulaşılması, yüksek istihdam oluşturulması ve diğer alternatif turizm türleri ile kolay uyum sağlayarak bölgesel turizmin gelişmesinin sağlanması açısından önemli bir potansiyele sahiptir. 2010 yılı verilerine göre Türkiye’de 46 ilde 200 civarında kaplıca tesisi bulunmaktadır (Tablo 17). Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan termal turizm amacına yönelik olarak Turizm Yatırım Belgesi almış 10 tesisin toplam yatak sayısı 2.461, Turizm İşletme Belgesi almış 30 tesisin yatak sayısı ise 8.562’dir. Yaklaşık olarak 16.000 yatak kapasiteli 156 tesis ise yerel idare tarafından belgelendirilmiştir.

TABLO 21: Türkiye’deki Termal Tesisler.

İl İsmi	Turizm Bakanlığı Onaylı Termal Tesisler
Afyon	2 adet 5 yıldızlı otel
Amasya	1 adet 2 yıldızlı otel
Ankara	1 adet 5 yıldızlı, 3 adet 3 yıldızlı ve 1 adet 2 yıldızlı otel
Aydın	1 adet 3 yıldızlı otel
Balıkesir	2 adet 5 yıldızlı, 2 adet 4 yıldızlı ve 1 adet 3 yıldızlı otel
Bolu	1 adet 4 yıldızlı otel
Bursa	1 adet 5 yıldızlı, 1 adet 4 yıldızlı otel
Çorum	1 adet 4 yıldızlı otel
Denizli	2 adet 5 yıldızlı otel, 3 adet 4 yıldızlı otel
Hatay	1 adet 5 yıldızlı otel
İzmir	2 adet 5 yıldızlı otel
Kırşehir	1 adet 3 yıldızlı otel
Manisa	1 adet 4 yıldızlı otel
Nevşehir	1 adet 5 yıldızlı ve 2 adet 4 yıldızlı, 1 adet 3 yıldızlı ve 1 adet 2 yıldızlı otel
Samsun	1 adet 4 yıldızlı otel

Kaynak: Türkiye ve Kültür ve Turizm Bakanlığı

4.6.6 Kongre Turizmi

Türkiye’nin jeopolitik önemi, Avrupa ve Asya’nın birleştiği yerde konumlanması, ülkeyi toplantı ve kongreler için son derece uygun bir mekân yapmaktadır. Birinci sınıf otel konaklama ve konferans tesisi zenginliği ve konumu gereği dünyanın belli başlı şehirlerine kolayca ulaşım, Türkiye’yi bu tarz turizm aktiviteleri için öne çıkaran etkenler arasındadır. Bunlara ek olarak, son derece elverişli iklimsel özellikler ve alternatif diğer ülkelere göre sağlanan düşük maliyet avantajından da söz edilebilir. Türkiye’de kongre turizmi için, yurt genelinde bu tarz turizmi destekleyici yatırımlar ve gelişmeler halen devam etmektedir. Türkiye, Avrupa ülkelerine yakınlığı ve egzotikliği ile ideal bir merkezdir. İzmir, Antalya ve Ankara’ya transfer bağlantısı ve direkt uçuş imkânıyla, Türk Havayolları ve diğer uluslar arası havayolu şirketlerince Türkiye’ye Avrupa genelinden iki ile üç saat içinde ulaşmak mümkündür.

4.6.7 İnanç Turizmi

Farklı turizm çeşitlerine sahip Türkiye’de diğer önemli bir turizm alanı da, her yıl binlerce turist çekmekte olan inanç turizmidir. Yerli ve yabancı turistlerin ziyaret ettiği önemli yerler arasında; Ağrı Dağı ve Nuh’un Gemisi, Van Akdamar kilisesi Antalya Aziz Nicolaus Kilisesi, Alanya Aya Yorgi Kilisesi, Kapadokya, Efes, Hatay, İstanbul Ayasofya Müzesi, İstanbul Süleymaniye Camii, Kariye Müzesi, Topkapı Sarayı, İzmir Meryem Ana Evi, Trabzon Sümela Manastırı gibi inanç merkezleri bulunmaktadır.

4.7 Türkiye Turizm Sektörü GZFT Analizi

Türkiye turizm sektörünün genel durumunu özetleyen analiz aşağıda sunulmuştur:

TABLO 22: Türkiye Turizm Sektörü GZFT Analizi.

G Güçlü Yönler	Z Zayıf Yönler
▶ Türkiye’nin coğrafi konumunun, deniz-kıyı şeridi özelliklerinin (uzunluğu, kalitesi vb.) ve ikliminin deniz turizmi için ülkeyi cazip bir seyahat noktası haline getirmesi ▶ Uzun bir geçmişe sahip olan ülkenin tarihi mekanlar ve arkeolojik miraslar açısından son derece zengin olması ▶ Konaklama alanında bilgi birikiminin güçlü, otel seçeneklerinin geniş olması ▶ İşgücünün gerekli eğitime ve donanımına sahip olması ▶ Devletin sektörü teşviklerle ve pazarlama kanalları ile destekliyor olması	▶ Kayıt dışılığın özellikle küçük ölçekte olan firmalarca yaygın olması ve dolayısıyla vergi kayıplarının söz konusu olması ▶ Ortalama fiyatların çevre ülkelerdeki konaklama fiyatı seviyelerinin gerisinde kalması ve bu alanda faaliyet gösteren otel sayısının fazla olmasının yarattığı rekabetin fiyatlara kaçınılmaz olarak yansımaları
F Fırsatlar	T Tehditler
▶ Ülkenin sadece deniz turizmi olarak değil, turizmin diğer alanlarında (kış turizmi, sağlık turizmi, termal turizmi, golf turizmi, yat turizmi, konferans turizmi vb.) büyük bir potansiyeli barındırması ▶ Genç ve nitelikli iş gücünün bulunması ▶ Turizmi destekleyen en önemli unsurlardan olan havacılık sektöründeki olumlu gelişmeler	▶ Yabancı kurlarda yaşanabilen dalgalanmalar ve dünya genelinde yaşanan ekonomik krizlerin Türkiye’yi de kaçınılmaz olarak negatif etkilemesi ▶ Politik gündemde yaşanabilecek olumsuzluklar ▶ TL’nin ABD Doları ve Avro karşısında aşırı değer kazanma ihtimali

Kaynak TUIK

Bulunduğu özel konum itibarıyla yüzyıllardır odak noktası olması, turizm açısından son derece elverişli olan iklimi ve doğal güzellikleri ile barındırdığı sayısız kültürel ve tarihi zenginlikler, Türkiye’nin turizm açısından en güçlü özellikleri olarak öne çıkmaktadır. Bu özellikler, ülkenin en çok ziyaret edilen ülkeler sıralamasında ilk 10’da yer almasında büyük rol oynamaktadır.

Büyük bir potansiyel barındıran ve devlet tarafından da her daim desteklenen turizm sektörünün, farklı turizm alanlarının da gelişimi ile güçlenerek daha fazla

sayıda turiste ev sahipliği yapması beklenmektedir. Bu olumlu unsurların yanı sıra sektörde maliyetlerin göreceli olarak yüksek olması ve kayıt dışılığa bağlı olarak yaşanan vergi kayıpları, sektörün daha da gelişmesini engelleyen unsurlar olarak yer almaktadır. Özellikle Akdeniz piyasasında rakip ülkelere nazaran daha sağlıklı bir performans sergiliyor olmasına rağmen, hala çevre ülkelerdeki konaklama fiyat seviyelerine ulaşamıyor olması da Türk turizm sektörünün önündeki en büyük engellerden biridir.

Ülkenin yine bulunduğu coğrafi konum itibariyle özellikle Orta Doğu ile ilişkili politik gündemin de merkezinde yer alması, turizm için son derece büyük önem arz eden politik riski teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra bazı dönemlerde ekonomide gözlenen belirsizlik hâli ve buna bağlı kur riskleri de, turizmsektörü açısından dikkat edilmesi gereken diğer unsurlardır.

5. VAN

5.1 Van'a Genel Bakış

Van dünya üzerinde 42 derece 40 dakika ve 44 derece 30 dakika Doğu boylamları ile 37 derece 43 dakika ve 39 derece 26 dakika Kuzey enlemleri arasındadır. Türkiye üzerinde ise Doğu Anadolu Bölgesinin Yukarı Murat-Van Bölümündeki Van Gölü kapalı havzasındadır. Kuzeyden Ağrı ili Doğubayazıt Diyadin ve Hamur ilçeleri; batıdan Van Gölü ile Ağrı ilinin Patnos ilçesi Bitlis' in Adilcevaz Tatvan ve Hizan ilçeleri; güneyden Siirt' in Pervari Hakkari ili Beytüşşebap ve Yüksekova ilçeleri ile komşudur.

Doğusunda ise İran Devleti sınırı yer alır. İl toprakları 19.069 km kare olan yüz ölçümü ile Türkiye topraklarının %25' ini oluşturur. Van yüz ölçümü bakımından Türkiye'nin 6. büyük ilidir. Van Doğu Anadolu Bölgesinin volkanik dağlarla kaplı çukur kesiminde bulunan Van Gölü' nün doğu kıyısına 5 km uzaklıkta çok az meyilli bir arazi üzerine kurulmuştur. Rakım yüksekliği yaklaşık 1725 m'dir. Türkiye' nin en büyük gölü olan Van Gölü yüksek dağların ortasında bir çöküntü durumundadır. Çevredeki yüksek dağlar Van ilinin sınırını oluşturur.

İKLİM VE BİTKİ ÖRTÜSÜ

İklim:

Van ilinde kara iklimi hüküm sürer. Kışlar sert ve uzun geçer. Çok yüksek bölgelerinde, kışın daha az sert geçmesini Van Gölü temin eder. Kışın 150 güne yakını 0°C altında geçer. Yazın ise 20 gün +30°C'nin üstündedir. Toprak 80 gün karla örtülü kalır. Senelik yağış miktarı ilçelere göre 370 mm ile 570 mm arasında değişir. Yazlar az yağışlı ve çok sıcak geçer. Sıcaklık -26,9°C ile +36°C arasında seyreder.

Bitki Örtüsü

Van Gölü civarı ve vadiler zengin bitki örtüsüyle kaplıysa da, dağlar genel olarak ağaçsızdır. İl toprakları bir bozkır manzarası arz eder. İl topraklarının % 70'i çayır ve meralarla, % 23'ü ekili ve dikili alanlarla ve % 2'si orman ve fundalıklarla kaplıdır.

Plato ve Yaylalar

Plato ve yaylalar, Van yüzölçümünün toplam %33' ünü teşkil eder. Genellikle platolar dağların arasına sokulmuştur. 3.Zaman'da oluştuklarına ilişkin yükselmelerden belirtiler ve özellikler taşımaktadır.

İlin doğusunda yer alan Norduz Yaylaları hayvancılık bakımından çok önemli yerlerdir. Abağa Düzü' nün güneyindeki ortalama 2.450 m yükseltisindeki geniş yaylalar kuzeye doğru eğim kazanır. Manda Dağı'nın eteklerinde de sulak, bol otlulu olan yaylalar vardır. Ahda Dağı'ndan Erçek Gölü' nün kuzeyine kadar Karasu ile Mememdik Çayı arasında otu ve suyu bol geniş yaylalar vardır. Ayrıca, Nacarabat Dağı' nın batı yamaçlarında yer alan yaylalar havancılık açısından oldukça önem taşır.

OVALAR ve VADİLER

Van Ovası

Van ilinin kurulduğu yerde olup, Van Gölü' nün doğusunda 150 km karelik bir alanı kaplamaktadır. Ovanın yaklaşık yükseltisi 200 m kadardır. Van Ovası, kuzeydoğuda Sıhke Düzü, kuzeyinde Akköprü Düzü ve güneyinde de

Şamranaltı Düzü adını alan bir kaç bölümden oluşur. Çok verimli toprağa sahiptir.

Erciş Ovası

Van' ın en önemli ovalarından biridir. Yüzölçümü 150 km² olan bu ova, Van Gölü' nün kuzeyinde yer almaktadır. Nispi yükseltisi çok azdır. Erciş Ovası iki bölüme ayrılır. Bunlar Hatun ve Erciş ilçe merkezinin yer aldığı Sulu Ova'dır. Erciş Ovası' da çok çeşitli sebze ve meyve yetiştirilmektedir.

Hoşap Vadisi

Norduz Yaylası' nın yüksek kesimlerinden doğan Hoşap suyu, Hoşap Ovası' na dek derin ama sarp olmayan bir vadide akar. Hoşap Vadisi, Gürpınar ilçesinin Güzelsu (Hoşap) beldesi merkezi yakınında Hoşap Ovası' na açılır.

Mememdik Vadisi

Özalp yöresinde doğan Memedik Çayı boyunca birçok düzlük uzanır. Vadi boyunca uzanan düzlüklerden Saray ve Mollahasan (Karakallı) düzleri, akarsuyun yukarı tarafında yer alır. Memedik Vadisi oldukça dardır. Bu vadi batıda Erçek Düzü' ne açılır.

GÖLLER

Van Gölü

60 bin yıl önce Nemrut Volkanı' nın patlaması ile Muş Ovası' nı da içine alan büyük su kütesinin özü Tatvan' da kapanmıştır. Böylece 4. zamanda, Nemrut Dağı Volkanı' ndan çıkan lavlar, bir set oluşturarak Van Gölü çanağının Muş Ovası ile bağlantısını kesmiştir. Çanakta toplanan suların dışa akışı kesildiği için zamanla Van Gölü bugünkü şeklini almıştır

Erçek Gölü

Van Gölü' nün 30 km doğusunda, lavların yığılması ile oluşmuş, bölgenin ikinci büyük gölüdür. Van Gölü' nden bir eşikle ayrılan Erçek Gölü, bir çöküntü havzası içindedir. Yüzölçümü 99 km² olup deniz seviyesinden yüksekliği, 1.800 m ' dir. En derin yeri 15 m yi bulur. Göle doğudan karışan Memedik Çayı bol su taşımaktadır. Göl, Van Gölü gibi oldukça tuzlu ve sodalıdır.

Keşiş Gölü

Bir diğer adı da Turna Gölü' dür. Eskiden yapay bir gölet durumundayken, bol kaynaklarla beslenerek bugünkü halini aldığı söylenir. Keşiş Gölü; Kuh, Kozan ve Erek Dağı arasındaki vadidedir. Yüzölçümü 4 km² di

Van Ve İlçeleri Nüfus

Van nüfusu 2017 yılına göre 1.106.891'dir.

Bu nüfus, 563.824 erkek ve 543.067 kadından oluşmaktadır.
Yüzde olarak ise: %50,94 erkek, %49,06 kadındır.

Van Nüfus Yoğunluğu

Yüzölçümü 21.334 km² olan Van ilinde kilometrekareye 52 insan düşmektedir.
Van nüfus yoğunluğu 52/km²'dir. (*Kaynak Van Valiliği*)

TABLO 23 Van İlçe Nüfusları

Yıl	İlçe	Toplam Nüfus	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Erkek %	Kadın %
2017	İpekyolu	300.796	150.768	150.028	%50,12	%49,88
2017	Erciş	173.071	89.405	83.666	%51,66	%48,34
2017	Tuşba	156.717	81.107	75.610	%51,75	%48,25
2017	Edremit	124.375	62.234	62.141	%50,04	%49,96
2017	Özalp	66.495	33.805	32.690	%50,84	%49,16
2017	Çaldıran	63.603	32.750	30.853	%51,49	%48,51
2017	Başkale	51.973	26.946	25.027	%51,85	%48,15
2017	Muradiye	50.715	26.168	24.547	%51,60	%48,40
2017	Gürpınar	35.155	17.888	17.267	%50,88	%49,12
2017	Gevaş	27.565	13.685	13.880	%49,65	%50,35
2017	Saray	20.972	10.886	10.086	%51,91	%48,09
2017	Çatak	20.696	10.787	9.909	%52,12	%47,88
2017	Bahçeşaray	14.758	7.395	7.363	%50,11	%49,89

Sosyo-Ekonomik Durumu

Doğu Anadolu Bölgesi'nin doğu bölümünde, yer alan Van ili, 19.069 km² yüz ölçümüyle alan bakımından Türkiye'nin 6. büyük ilini oluşturur. Van ili kıyı şeridi hariç topraklarının büyük bir bölümü dağlık alanlardan oluşur. Yazların kısa ve sıcak, kışların ise soğuk ve sert geçen karasal bir iklime sahip olması, bunun yanında tarımsal üretimde verimin düşük ve uzun süre ulaşım olanaklarının sınırlı oluşu, Van ilinin gelişimini engelleyerek nüfus ve ekonomik

faaliyetlerin kıyılardaki alüviyal ovalarda ve depresyonlarda toplanmasına neden olmuştur.

Van ekonomisinde, tarım özellikle de hayvancılık hakim faaliyet koludur. Önemli endüstriyel tesislerden, şehirler arası muntazam yollardan mahrum olan Van 1960 yılına kadar kayda değer bir gelişme göstermedi. Ancak 1960'tan sonra kıyının iki yakasında ulaşım açılan kara yolları, 1971'de demir yolları, feribot seferleri ve yakın zamanda hizmete giren hava yolları gelişmeyi teşvik etmişlerdir.

İlde sanayi gelişmemiştir. 11. kalkınmada öncelikli iller arasına alınmasıyla beraber sınırlı da olsa bir gelişme (ivme) kazanmıştır. Bu gelişmede kamu yatırımları, çok ortaklı şirketler ve kooperatif yatırımları esas rolü oynamıştır. 248.259'u ekonomik anlamda faal nüfusu teşkil etmekteydi. Faal nüfusun %73.4'ü tarım sektöründe, geri kalan önemli bir kısmı hizmet ve ticaret sektöründe idi. Sanayi sektörünün payı ise %2.1'dir. Ancak son yıllarda hızlı nüfus artışı, kente olan göç ve kamu yatırımları, inşaat sektörünün hızla gelişmesine ve bu sektörün G.S. yurt içi hasıladaki payının artmasına neden olmuştur.

Madencilik Van ilinde metalik madenlerden demir, Bahçesaray ve Çaldıran (haradukla köyü) yöresinde çıkarılır. İlde elde edilen sanayi hammaddelerinin en önemlisi sodadır. Van gölünde büyük soda rezervleri saptanmış olup 1 (t. göl suyu 9 gr. soda içermektedir).

Erciş'in Kocapınar beldesinde iki ayrı yörede çok iyi nitelikte 1400000 ton dolayında bir rezerve sahip perlit yatakları mevcuttur. Başta Erciş'in Kocapınar beldesi olanak üzere Attnaca, Ataköy ve Mollakasım köylerinde oldukça büyük ponzataşı yatakları mevcuttur. Timar'daki jips yatakları özel kesimce işletilmektedir. Başkale, Bordere, Poyrazala, Kırbalı ve Belliyurt yörelerinde kükürt yatakları vardır. Erciş'in Zilan vadisi yöresinde 2 milyon ton rezervli kömür yatakları ile Gürpınar ilçesindeki kömür yatakları işletilmektedir. İlde ayrıca krom, maden kömürü, sodyum tuzu, perlit, demir, bakır, kurşut, amyant, kükürt, çinko ve çeşitli madenlerin varlığı belirlenmiştir.

Sanayi :

Van gölü çevresi sanayi bakımından gelişmemiştir. Çalışan nüfusun çok küçük bir bölümü (%2.4) sanayi sektöründe çalışmaktadır. 1980'de ilin kalkınmada birinci derecede öncelikli yöreler kapsamına alınmışsada 1970-85 arasındaki 15 yıllık devrede önemli bir gelişme meydana gelmemiş; sınırlı bir takım canlanmalar meydana gelmiştir. Sanayide çalışan işgücünün ezici bir kısmı dokuma ve gıda sanayisinde çalışmaktadır. Dolayısıyla tarım ve hayvancılık sanayi faaliyetlerinde etkili olmaktadır. İlde bulunan sanayi kuruluşlarının mamullerin dışarıya da gönderdiklerinden bölgesel karakterlidirler. Van ilindeki belli başlı sanayi kuruluşlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Erciş şeker fabrikası 1989 yılında Van'da 4 adet un ve fabrikası bulunmakta olup, Van gölü çevresinde elde edilen buğdayın önemli bir bölümünü kullanırlar. Van yem fabrikası yılda toplam 25000 ton yem üretme kapasitesine olup, yöre hayvancılığının gelişmesinde !nüm önemli rol oynamıştır.Faaliyete girmiş olup bölgede yetiştirilen şeker pancarının ekim alanlarında şeker fabrikasının kurulmasıyla beraber gittikçe artmıştır. Erciş şeker fabrikası günde 1500 ton pancar işleme kapasitesine sahip olup kristal şeker, küp şeker ve yan ürün olarak ve küspe üretmektedir.
- Van süt fabrikası Yıllık 6000 ton süt işleme kapasitesine sahip olup bunun dışında özel sektöre ait süt tesislerinde bulunmaktadır. Yine Et ve Balık Kurumu Van Kombinasi günlük 2200 küçükbaş, 200 büyükbaş hayvan kesim kapasitelerine sahiptir. Özel sektör kuruluşu olan "Van Et " son yıllarda Türkiye pazarına yayılacak duruma gelmiştir.
- Sümerbank Van deri ve kundura fabrikasının yıllık üretim kapasitesi 480000 çift ayakkabıdır. Yün iplik fabrikasında ise yıllık 675 ton yün ipliği ile 160000 adet battaniye üretilir. ilde bulunan i adet plastik fabrikası ile beraber hammaddeye dayanan önemli bir sanayi tesisinde Van Çimento Fabrikasıdır. 1969 yılında hizmete açılan Van çimento fabrikası günde 800 ton çimento ve 350 ton klinker üretebilecek kapasitededir. Van'daki önemli diğer sanayi tesisleri ise tıbbi gazlar sanayi, tuğla ve kiremit fabrikası, briket imalathaneleri, tuz fabrikası, teneke ve çivi fabrikasıdır. Küçük sanayi olarakta sanayi sitesi ve mobilyacılar ve marangozlar sitesi örnek verilebilir.

Ticaret :

Van'ın ekonomisinde tarım faaliyetlerinden sonra en önemli payı ticaret teşkil etmektedir. Van ticari açıdan köklü bir tarihi geçmişe sahiptir. Bu gün de ticari faaliyetler eskiden olduğu gibi şehirlerde toplanmıştır. Behirler çevrelerindeki köylerin pazarı durumundadır. Ticarete konu olan malların büyük bir kısmı tarım ve hayvancılığa ya da gıda sektörüne dayanır. Çevredeki kırsal alanlardan şehire getirilerek satılan başlıca ürünler: Tahıllar, kavun, Fasulye, patates, elma, armut, kayısı, ceviz gibi tarla ürünleri ve meyveleriyle canlı hayvan ve yün, peynir, yağ gibi hayvansal ürünlerdir.

Ziraat ürünleri içinde buğday, dışarıya gönderilen başlıca üründür. Türkiye'nin diğer bölgelerine gönderilen diğer ticari malların başında canlı havan ve deri, peynir, yapağı-yün ve et gibi hayvan ürünleridir. Bunun dışında Van kefali, çimento, briket, şeker, un, hayvan ve buğday ihraç edilir. Ancak ihracat düzenli değildir. Türkiye-İran demiryolunun açılmasıyla nan'la olan ticari faaliyetler güçlenmiştir. Son yıllarda İran petrolü ithal edilmekte ve bölgede geniş bir pazar bulunmaktadır.1989 yılı itibariyle Van Sanayi ve Ticaret Odası'na kayıtlı 104 şirket vardır.

Beş Yıllık Kalkınma Planında Bölgesel Gelişme Politikaları kapsamında düzenlenen sınır ticareti, 1987 Yılından başlayarak İl ve Bölge planlamasına katkıda bulunmaktadır. Ancak şuan itibariyle sınırlı ve belli zamanlar dahilinde yapılmaktadır.

Van Gümrük Müdürlüğü, Hakkari Gümrükler başmüdürlüğüne bağlı birinci sınıf bir gümrük müdürlüğü olarak her türlü gümrük işlerini yapmaktadır.

Eldeki mevcut belgelere göre, ilk teftişin 1938 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. Buna göre, kuruluş tarihi biraz daha eskiye dayanmaktadır. Mülkiyet kendisine ait olan bahçe içerisinde Cumhuriyet caddesinde bulunan bir binada hizmet vermektedir.

Kurum ithalat ve ihracat işlemleri yakmaktadır. ihracatta daha ziyade un, şeker, demir, kereste, deterjan, bisküvi ve ham eşya ithalatta ise kaya tuzu ve sofraya tuzu ithalatı yapılmaktadır.

Müdürlüğün en fazla iş hacmini kaçak zannı ile el konulup gümrük müdürlüğüne teslim edilen kaçak eşyalarla ilgili muhafaza, tasfiye ve ilgili mahkemelerle yapılan yazışmalar teşkil etmektedir.

Tarım ve Hayvancılık :

İlimizin toplam nüfusunun %60'ı kırsal kesimde % 40'ı da şehir merkezinde yaşamaktadır. Nüfusun % 60'ının kırsal kesimde yaşamasına ilaveten şehirde oturup köyle bağlantısı olanlarla bu oran yaklaşık % 80'lere varmaktadır. Toplam gayri safi hasılanın büyük bir kısmı tarım ve hayvancılıktan sağlanmaktadır. Üretilen ürün çeşitlenmesi bakımından genelde yem bitkileri ve hububat üretimi birinci sırayı almaktadır. ilimizde tarımsal üretimi arttırmak amacıyla ürün değişikliği çalışmalarımız hızla devam etmektedir. Bu değişiklikler içerisinde meyveciliğin geliştirilmesi cevizcilik, silahlık mısır, yem bitkileri yetiştiriciliği, Norduz koyunu yetiştiriciliği, seracılık gibi faaliyet dalları gelmektedir

Mevcut alanların sulaması devlet yatırımları ve vatandaşın kendi imkanları ile yapılmakta olup toplam 365.312 olan kültür arazisinin % 82'si sulamaya elverişli olmasına rağmen ancak sulanabilir arazinin % 36'sı sulanabilmektedir.

Van ilinde yetiştirilen önemli ziraî ürünlerin verim durumları aşağıda gösterilmiştir. Bitkisel üretim de ilimizdeki mevcut yem açığını kapatmak için yem bitkili i ekiliş alanlarının azaltılmasına yönelik çalışmaların başında silahlık mısır yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması gelmektedir.

Bitkisel Üretim ve Verim, Van'da gece ve gündüz sıcaklık farkının fazla olması elma üretimi için istenen bir durum olduğundan elma üretimi yıllık 2260 c civarındadır. Tarihi açıdan bakıldığında Van'ın daha önceleri üzüm bahçeleri, Erçek kavunu üretimi ve elma bahçeleri ile merkez konumunda olduğu görülmektedir. Sebze üretiminde Erciş ilçesinde patates, lahana, fasulye,

domates; Gevaş, Edremit ilçelerinde fasulye ve örtü altı sebzeçiliğın ön plana çıktığı ve ekonomik anlamda iyi bir üretimin olduğu gözlenmektedir. Meyve ve sebze üretimine ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Toplam süt üretimi 1990 yılında 98.861 ton iken bu rakam özellikle ilimizdeki kültür hayvan sayısındaki önemli artış, suni tohumlama çalışmaları ve işletme büyüklüklerinin artması süt sanayindeki gelişmeler nedeniyle hayvancılık sektöründeki olumsuz gelişmelere rağmen önemli bir artış göstererek 1996 yılında 187.565 tona ulaşmış ancak 1997 yılında azalma göstererek 175.540 tona düşmüştür. Hayvancılıkta uygulanan ülkesel ekonomik politikalar üretimi önemli ölçüde etkilemektedir. Ancak varılan rakam yeterli olmamakta zira ilimizdeki süt fabrikası hammadde yetersizliğinden tam kapasite ile çalışmamaktadır. Aile işletmeciliği şeklinde otlu peynir üretimi yapıldığından üretim miktarı bakımından sağlıklı istatistiği bilgiler toplanamamaktadır. Son yıllarda ilimizde süt işleyen kuruluşlarda otlu peynir üretimine geçmişlerdir. Otlu peynir üretiminde kullanılan bitkiler üreticiler tarafından dağlardan toplanan mirlere katıldığında çeşitlilik göstermekte katılan bitkinin çeşidine göre de otlu peynirin lezzet ve kalitesinde de değişiklikler oluşmaktadır. Son yıllarda yapılan araştırmalarda otlu peynirin besin kalitesinin normal peynirlere göre çok daha besleyici olduğunu göstermiştir. Süt işleyen kuruluşların yıllık kapasiteleri 24.400 ton (yıl olmasına rağmen 1997 yılı üretimleri 2803 ton olarak gerçekleşmiştir).

Ulaşım:

Van, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde ve İran Devleti ile sınır konumundadır. Güneyinde Şırnak ve Hakkâri, batısında Bitlis ve Siirt, kuzeyinde Ağrı ili ile çevrilidir. Bitlis'e 168 km, Ağrı'ya 232 km ile İstanbul'a 1.637 km ve Ankara'ya ise 1.234 km uzaklıktadır.

TABLO 24: Van Ulaşım

Demiryolu

İstanbuldan Vana kadar tren yolu ulaşımı sağlanmaktadır. Ayrıca Van Tebriz, Van Tahran arası demiryolu ile ulaşım sağlanabilmektedir

HAVAYOLU ŞİRKETLERİ

-Türk Hava Yolları

İstanbul Atatürk Hava Limanından her gün iki sefer geliş iki sefer gidiş olmak üzere toplam dört sefer yapılmaktadır.

Anadolu Jet

Ankara Esenboğa Hava Alanından Günde 4 gidiş 4 geliş seferi yapılmaktadır. Ayrıca İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanından bir gidiş bir geliş yapılmaktadır.

Pegasus

İstanbul Sabiha Gökçen Hava Limanından gün içerisinde bir kere olmak üzere her gün gidiş ve dönüş seferi yapılmaktadır.

Sun Express

İzmir ve Antalya Hava Alanlarından gün içerisinde bir kere olmak üzere gidiş ve dönüş seferleri yapılmaktadır.

Kaynak DHMİ

5.2 VAN'DA TURİZM SEKTÖRÜ

5.2.1 Van'da Turizm Sektörünün Genel Durumu

Van ve çevresi, coğrafya bakımından önemli bir konumu olduğu için çok eski dönemlerden beri yerleşim alanı olmuş, birçok uygarlığın izlerini üzerinde barındırmıştır. M.Ö. 4000'li yıllara kadar uzanan tarihiyle Van; Bizanslılar, Selçuklular, İlhanlılar, Huriler, Urartular, Medler, Persler, Partlar, Sasaniler, Karakoyunlular, Akkoyunlular, Safeviler ve Osmanlılar gibi önemli uygarlıklara

uzun yıllar yurtluk etmiştir. Van Gölü, Akdamar Kilisesi, ‘kaleler kenti’ olarak anılmasını sağlayan kaleleri, dünyaca ünlü kedisi ve pek çok turizm aktivitesine olanak veren coğrafyası ile Doğu’nun önemli bir turizm merkezidir.

YERLEŞİM

Resim 7: Van Genel Görünüm

19.069 km karelik yüzölçümü ile Türkiye topraklarının %2,5' ine sahip olan Van da Türkiye nüfusunun %1.37'sine tekabül eden 1.096.397 kişi yaşamaktadır. Bahçesaray, Başkale, Çaldıran, Çatak, Edremit, Erciş, Gevaş, Gürpınar, Muradiye, Özalp, Saray, İpek Yolu, Tuşba olmak üzere 14 ilçeden oluşur.

TARİHİ DOKU

Van ve çevresi eski çağlardan beri devingen bir bölgedir. En eski Türkmen yerleşim alanlarından olan şehir değişik zamanlarda çeşitli etnik grupları barındırmıştır. Van ilinin adının nereden geldiği kesin olarak bilinmemektedir. İlde adı bilinen en eski yerleşme, uzun yıllar Urartuların başkenti olan Tuşpa'dır. Yörenin en eski adı yine Urartular döneminden kalmadır. M.Ö. 9. Yüzyıldan sonra bölge Urartu yazılı belgelerinde Biaina/Biane ülkesi, Asur kaynaklarında ise Nairi olarak geçmektedir. Tuşpa'nın başkent olarak kurulması I. Sarduri zamanında M.Ö. 9. yüzyıldadır. Van Kalesi Höyüğü'ndeki arkeolojik

alışmalar kent geçmişinin M.Ö. 3000'lere, Eski Tunç ağı'na kadar gittiğini göstermiştir. M.Ö. 7. yüzyılda

II. Rusa döneminde Urartu idare merkezi Rusahinili (Toprakkale) yapılmışsa da Urartu kralları "Tuşpa'nın Efendisi" unvanını gurur duyarak kullanmışlardır. M.Ö. 6. yüzyıl başlarında, İskit ve Med akınları, Urartu Krallığı'nın ve Tuşpa'nın sonunun gelmesine neden olmuştur. Eski Tunç'tan I. Dünya Savaşı sonuna kadar kesintisiz olarak yerleşime sahne olan kentte Hurriler, Urartular, Medler, Persler, Parthlar, Bizanslılar, Sasaniler, Selçuklular, Karakoyunlu ve Akkoyunlu Türkmenleri, Safeviler ve Osmanlıların izleri görülür. Osmanlılar döneminde Eyalet statüsü kazanmış olan Van'da o dönemde önemli gelişmeler olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sırasında Ruslar tarafından işgal edilen Van ve çevresi 2 Nisan 1918'de işgalden kurtarılmıştır. İşgalden kurtulduktan sonra "Bağlar mevkii" denilen bugünkü yerinde yeniden kurulmuştur. 1923 yılında il olan Van şehri gelişerek çağdaş bir kent olmuştur.

5.2.2 ALTERNATİF TURİZM İMKÂNLARI

KÜLTÜR TURİZMİ:

Tarih öncesi dönem ile İslam ve Hristiyan kültürünün örneklerini oluşturan tarihi eserler açısından ilimiz son derece zengindir. Urartu döneminde yapılan Van Kalesi, Çavuştepe Kalesi, Anzaf Kaleleri, Yoncatepe Nekropolü ve Ayanıs Kalesi ile Hristiyan kültürünün örneklerinden olan Akdamar Kilisesi, Bartholomeus Kilisesi, Yedi Kilise, Lim Manastır Kilisesi, Ctouts Manastır Kilisesi ve S.Thomas Manastır Kilisesi başta olmak üzere birçok kilise kısmen harap bir vaziyette olmalarına rağmen, ziyaretçilerin en çok uğradıkları yerlerin başında gelmektedir. Kiliselerin ise çoğu harap vaziyettedir. En sağlam olarak günümüze gelebilenler; Akdamar Kilisesi ve Ctouts Manastır Kilisesi'dir ki, bunlarından Akdamar Kilisesi restore edilmiş ve Anıt Müze olarak hizmete açılmıştır.

İslam medeniyetinin ürünlerinden olan Hüsrev Paşa Külliyesi, Ulu Cami,

Halime Hatun Kümbeti, Gevaş Selçuklu Mezarlığı, Süleyman Han Cami, Kaya Çelebi Cami, İkiz Kümbetler, Hoşap Kalesi ile bunların dışında birçok eser günümüze kadar gelmişlerdir. İlimizdeki farklı kültürleri yansıtan bu eserlerden; Hoşap Kalesi, Yoncatepe Nekropolü ve Ayanıs Kalesi'nde kazı çalışmaları halen devam etmektedir.

DOĞA TURİZMİ

Muradiye Şelalesi(resim 8), Ganisipi Şelalesi, Başkale Peribacaları, Başkale Travertenleri, Keşiş Gölü, Süphan Dağı, İnci Kefali üreme göçü, florası ve Van Gölü, ilin başlıca doğal güzelliklerini oluşturmaktadır.

Van Gölü, teknelerle yapılacak turlar ve su sporları için elverişli bir konumdayken bundan yararlanılamamaktadır. Doğal güzelliklerimiz ne yazık ki korunamamış, insanlar tarafından kirletilmiştir. Van Gölü'nde, kirlilik had safhaya ulaşmıştır. Ayrıca göl sularının yükselmesi ve karayolunun hemen sahil Şeridine yapılmış olması nedeniyle, kumsal alanlar azalmıştır. Şu anda Van Gölü'nde

RESİM 8 : Muradiye şelalesi

yüzülebilecek alanlar şehir merkezine 30 km mesafedeki Amik, Ayanıs, Mollakasım ve Alaköy kıyılarıdır. Muradiye şelalesi ve Ganisipi şelalesi etrafında peyzaj düzenlemeleri ile tesislerin yapılmaması ne yazık ki bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

KIŞ TURİZMİ

Kış turizmi açısından ilimizde Merkez Kurubaş Köyü ile Gevaş Abalıköy yakınlarında bulunan yerler kayak yapılan alanlardır. Van Şehir merkezine 40 km mesafedeki Gevaş Abalıköy yakınlarındaki yer; karın kalma süresi, kar kalitesi, coğrafi konum açısından kayak yapmaya elverişlidir. Ancak burası genel hizmetlerin sağlanacağı tesislerden yoksundur. Uluslararası standartların çok dışındadır. Bu bölgenin biran önce yenilenerek güncellenmesi gereklidir.

SPOR TURİZMİ

Yamaç paraşütü, doğa yürüyüşü, kayak ve dağcılık gibi sporlar için elverişli alanlar olmasına rağmen bunlar kısmi olarak yapılmaktadır.

Van Gölü, su sporlarının yapılabilmesi açısından son derece yeterli koşulları taşımaktadır. Yelken, kürek, kano, sörf ve su kayağı gibi çeşitli branşlarda su sporu yapılabilecek koşulları bulunduran Van Gölü'nde turizm amaçlı faaliyetler şu anda kısmi olarak yapılmaktadır.

SAĞLIK TURİZMİ

Mevcut hastaneleri nedeniyle ilimiz, Van Gölü Havzası içerisinde bir merkez konumundadır. Bu sebeple çevre illerden ilimize sağlık nedenlerinden dolayı birçok kişi gelmektedir.

Erciş ilçe merkezine 20 km uzaklıktaki Doğancı Kaplıcası bu yıl yapılan onarımlar sonucunda hizmetine devam etmektedir. Ancak peyzaj düzenlemeleri ve mevcut tesisler yetersiz kalmaktadır.

Başkale Elbak Vadisi ve Başkale Karasu Havzası, termal kaynakları olmasına rağmen işletilememektedir.

İNANÇ TURİZMİ

İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına, dini inançlarını gerçekleştirmek üzere inanç çekim merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları turistik amaçlı gezilerin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi İnanç Turizmi olarak tanımlanabilmektedir.

Dinlerin ortaya çıkışından itibaren dini otoritelerin emirleri doğrultusunda kutsal yerlerin ziyareti kişisel tercihlerin ötesine geçmiştir. Bunun sonucu olarak kutsal yerler yüz binlerce kişiye ev sahipliği yapmış ve kitlesel bir hareket olarak kendisini göstermiştir. Temelini dini inançların tatmininden alan inanç turizmi; dünya barışının ve kültürlerarası iletişimin gelişmesinde de önemli rol oynamaktadır. Aynı dine mensup fakat dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan insanlar, dinlerinin kutsal mekânlarında bir araya gelerek dini inançlarını paylaşmanın yanı sıra birbirleriyle ve aynı dine mensup olsun veya olmasın yerel halka sosyal ve kültürel anlamda bir etkileşim içerisine girerler. Bu noktada inanç turizmi; farklılıkların ve çeşitliliklerin ortaya çıkmasına ve bunlara dinsel hoşgörü, saygı, sevgi ve anlayışla bakılmasına katkı sağlayan evrensel bir kurum niteliğine sahiptir.

Çağımızda üç büyük dinin buluşma yeri olan Anadolu, farklı inançların ve medeniyetlerin buluştuğu bir coğrafya üzerinde yer almaktadır. Bu özelliği ile Türkiye'de inanç turizmindeki mevsimsel özellik (dini tören ve anma günleri) tüm yıla yayılma özelliği gösterir.

Ülkemiz birçok farklı tarihi ve kültürel değerlerin bir arada bulunabildiği ender ülkelerden biridir. Tarih boyunca pek çok medeniyet bu topraklarda uyum içinde yaşamış ve günümüze zengin ve renkli bir miras bırakmıştır. Ülkemizin sahip olduğu tarihsel ve arkeolojik zenginlikler şüphesiz ki, diğer dinler açısından da son derece önem arz etmektedir. Türkiye, inanç turizmi açısından bir açık hava müzesi konumundadır.

İslam ve Hristiyan inancına ait medeniyetlere ev sahipliği yapan ilimiz, inanç

turizmi potansiyeli açısından önemli bir merkez konumundadır. Üzerinde barındırdığı; Hüsrevpaşa Camii, Akdamar Kilisesi, Kaya Çelebi Camii, Çarpanak Kilisesi gibi önemli eserler ziyaretçilerini beklemektedir.

AV TURİZMİ

Van bölgesi av hayvanları yönünden zengin olup, her mevsim avlanmak mümkündür. Başlıca av hayvanları arasında; keklik, ördek, toy, dağ keçisi, tavşan, domuz gibi hayvanlar gelmektedir. Balıkçılıkta son derece gelişmiştir.

DAĞCILIK

Artos, Süphan, ve Erek dağlarında kısmen yapılmaktadır.

SU SPORLARI:

Sualtı Dalışları: Akdamar, Adır, ve Reşadiye açıklarında sualtı dalışları yapmaya müsaittir. Edremit Jandarma Sahil Güvenlik ve Yüzüncü Yıl Üniversitesinde ekipler bulunmaktadır.

Rafting: Bahçesaray ilçesi potansiyel olarak müsaittir ve bu yörede zaman zaman bu spor gerçekleştirilmektedir.

Su Kayağı: Edremit, Gevaş ve merkez Çarpanak açıkları bu spor için müsaittir.

SAĞLIK - KAPLICA TURİZMİ

Van' da kaplıca olarak yalnızca Erciş ilçesindeki Doğancı kaplıcası Özel İdare Müdürlüğüne yaptırılıp hizmete sunulmuş olan kaplıcanın egzama hastalığına şifa dağıttığı bilinmektedir. Birçok doğal kaplıca da bulunmaktadır.

Kamp İmkânları:

Van Gölü çevresinde kamp kurmaya elverişli bir çok alan mevcut olup, bunlar arasında en güzel yerler, Edremit, Kadembastı, Amik, Mollakasım ve İşkirt 'tir. Ayrıca birçok resmi ve Belediye denetiminde olan özel kampingler

MİMARİ DOKU

Van Kalesi (Antik Tuşpa)

Urartuların ilk başkentidir. Van Kalesi(resim 9) M. Ö. 9. yüzyılın ortalarında Urartu Kralı I. Sarduri tarafından yaptırılmıştır. Günümüze oldukça sağlam olarak ulaşan kalenin girişi kuzeybatıdadır. Girişin hemen batısında Sarduri Burcu (Madır Burcu) yer alır. Burada I. Sarduri tarafından Assur diliyle yazılmış Çivi yazılı kitabeler mevcuttur.

Kalenin kuzeybatı ucundan yukarıya çıkıldığında Urartu Kralı I. Argisti'nin mezar anıtı ve giriş kısmındaki duvarlarda çivi yazılı yıllıklar bulunmaktadır. Kalenin güney kesiminde Urartu krallarına ait mezar odaları yer almaktadır.

Güneyde eski Van şehrine ait kalıntılar vardır. Bunlardan Selçuklu Dönemine ait Ulu Camii ile Osmanlı Dönemine ait Kaya Çelebi ve Hüsrev Paşa Camileri dikkat çekici eserlerdir.

RESİM 9 : Van Kalesi

Toprakkale (Antik Rusahinili)

Urartuların ikinci başkentidir. Zimzim kayalıkları üzerine kurulmuştur. Urartu Kralı II. Rusa tarafından kurulduğu için Rusahinili adı verilmiştir. Urartu Baştanrısı Haldi'ye ait tapınak, sur kalıntıları, saray ve su sarnıcı bulunmaktadır.

Çavuştepe (Antik Sardurihinili)

Van'ın 24 km. güneydoğusunda bulunan Çavuştepe Kalesi M.Ö. 764-735 yılları arasında hüküm süren Urartu Kralı II. Sarduri tarafından inşa ettirilmiştir. 1961 yılından beri Türk bilim adamlarınca kazı yapılan Çavuştepe'de; Aşağı ve Yukarı Kale, ortada ana giriş kapısı ile birleşmektedir. Doğuda bulunan Yukarı Kale'de büyük bir kaya platformu ve Urartu Baş Tanrısı Haldi'ye ait tapınak bulunmaktadır. Aşağı Kale' de çok sayıda atölye binaları, 4-5 m. yüksekliğinde taş surlar, saray, depo, mahzenler, Urartu Tanrısı İrmuşini'ye ait tapınak yer almaktadır. Hoşap Kalesi Çavuştepe'nin 40 km doğusundadır. 1643 yılında Osmanlılara bağlı Mahmudilerin Beyi Sarı Süleyman tarafından yaptırılmıştır. Kale aynı adı taşıyan Hoşap Suyu'nun sarp kayalıkları üzerinde yükselmektedir. Kalenin batıya bakan girişi ve özgün kapısı bozulmadan günümüze ulaşabilmiştir. Kapının üstünden yapımı ile ilgili Farsça kitabe ve aslan kabartmaları yer almaktadır. Kale içindeki eski hamam, cami, medrese, çeşme, su sarnıcı, zindan ve odalarda geçmişin izlerini görmek mümkündür.

Gevaş

Van İl merkezinin 37 km. güneyinde, Van-Tatvan karayolu üzerinde yer alır. Urartular Döneminden beri iskâna sahne olan Gevaş'ta M.S. 14. yüzyıla ait Selçuklu mezarlığı özellikle dikkat çekicidir. Urartularca kurulmuş ve sonradan Selçuklular tarafından da kullanılmış olan kalenin güneyinde yer alan, Halime Hatun Kümbeti ve 400'den fazla mezar içeren mezarlık Selçuklu taş sanatının kendine özgü yapısını süsleme ve hat sanatının en güzel örneklerini gözler önüne sermektedir.

ANTİK KENTLER

Biane (Van) Antik Kenti

Van'ın eskiçağlara kadar inen çok eski bir tarihi bulunmaktadır. Özellikle Tilkitepe'de yapılan kazılarda ele geçen buluntular Kalkolitik Çağ'dan (MÖ.5500-3500) itibaren yörede sürekli bir yerleşim olduğunu göstermiştir. Ancak, bu buluntular Van bölgesi ile

Mezopotamya kültürleri arasında yakın bir ilişki olduğunu da ortaya koymuştur. M.Ö.3000’de Hurriler Van’da yaşamıştır. Doğu Anadolu’da yaşayan Hurriler burayı merkez konumuna getirmişlerdir. Hurrilerin Hititler tarafından yıkılmasından sonra Urartular yöreye hâkim olmuş ve Van 300 yıl Urartuların başkenti olmuştur. Bu arada İ.Sardur Van Kalesini kurmuş ve buraya Urartu dilinde Biane adı verilmiş, bu isim zamanla Van’a dönüşmüştür. Urartuların ileri bir kültür düzeyine eriştikleri; Van’da Tuşba, Çavuştepe ve Topraktepe’de günümüze ulaşan sulama, bağcılık ve mimari alandaki eserleri ile anlaşılmaktadır. MÖ. VI. yüzyılın başlarında Medler Urartu Devletini yıkmışlar, bunun ardından da Persler yöreye hâkim olmuştur. Büyük İskender’in Persleri yenmesinden sonra Makedonyalılar, ardından Seleukoslar burada hüküm sürmüştür.

MÖ. III. yüzyılda Van yöresi kısa bir süre Ptolemaiosların eline geçmiş bunu MÖ. 129’da Partlar, MÖ. I.yüzyılda Ermeni krallarından Dikran’ın egemenliği izlemiştir. Van Partlar ile Romalılar arasında zaman zaman el değiştirmiş, MS. III. yüzyılda Romalılar Sasanilerle yöre için savaşmışlardır. Roma’nın ikiye ayrılmasından sonra Bizans yönetiminde kalan Van VII. yüzyılın ortalarında Arapların eline geçmiştir. IX. yüzyılda Saciler, X.yüzyılda Arap ve Ermeni çekişmelerine sahne olmuştur. Bu çekişmelerin ardından 1021’de Bizanslılar yeniden yöreye hakim olmuş ve Bizans’ın Vaspurakan Theması’nın sınırları içerisinde kalmıştır. Van ve yöresinde tarih öncesi devirlere ait kaya ve mağara resimleri de bulunmuştur. Tilkitepe ve Dil Kaya höyüklerinde bu dönemlere ait zengin buluntularla karşılaşılmıştır. Toprakkale (Antik Rusahinili)

Urartular’ın ikinci başkenti olan Toprakkale II. Rusa tarafından Zimzim kayalıklarının üzerine kurulmuştur. Urartular zamanında buranın adı Rusahinili’dir.Rusahinili’nin anlamı Rusa’nın kurduğu kenttir. Rusahinili, milattan önce 735 yılında Asur Kralı III. Tiglat-Pileser’in Tuşpa’ya saldırısından sonra savunulması daha kolay olduğu için kurulmuştur. Bu yeni başkente su sağlamak için Van Ovası’nın doğusundaki Erek Dağı’nın doğusuna bir baraj yapmışlardır. Rusa Barajı adındaki bu baraj Urartu sulama sisteminin en gelişmiş örneğidir. Günümüze bu kentten Urartu Baştanrısı Haldi’ye ait bir

tapınak, sur kalıntıları, saray ve su sarnıcı gelebilmiştir.

Alniunu Su Kanalları

Edremit'in güneyinde Alniunu Antik Kenti bulunmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi'nin kayalık alanında kurulan bu bölgeden kanallar geçirilerek sulama yapıldığı gibi Urartuların da önemli bir yerleşim yeridir. MÖ.3000'de Hurriler burada yaşamıştır. Hurrilerin Hititler tarafından yıkılmasından sonra Urartular yöreye hâkim olmuştur. Bu dönemde Kadembastı'da Şamram Kanalının güneyindeki tepede, yerden yüksekliği 10-12 m. olan Kız Damı (Dev Damı) Mağarası içinde sütunlar, ocaklar, güneyden çıkış yolu oyulmuştur. Urartu Sulama (Menua-Şamram) kanalları, Urartulardan sonra Doğu Anadolu Bölgesinde, Urartuların yapmış olduğu kadar sulama kanalı, göller ve baraj yapılmamıştır. Bundan önemlisi 2800 yılından beri çalışan bu su tesislerinin benzerine, dünyanın hiçbir yerinde rastlanılmamaktadır. İlginç inşa tekniğinin tarihsel gelişimi büyük bir önem taşımaktadır.

Sardurihinili (Çavuştepe) Antik Kenti

Van'ın 24 km. güneydoğusunda Gürpınar Ovası'ndaki Bol Dağlarının uzantısındaki bir tepe üzerinde kurulmuştur. Sardurihinili Urartu dilinde Sardur'un kurduğu kent anlamındadır. Çavuştepe Kalesi Van'a 25, Gürpınar'a da 10 km. uzaklıkta, Van-Hakkâri karayolu

üzerindedir. Urartu Kralı 2.Sarduri'nin M.Ö.764-735 yılları arasında yaptırmış olduğu bu kalede 1961-1986 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden Prof.Dr. Afif Erzen kazılar yapmıştır. Bu kazılar sonrasında Aşağı ve Yukarı kale, ana giriş kapısı ve diğer yapıtlar ortaya çıkarılmıştır.

Çavuştepe Kalesi'nde depo binaları, Tanrı İrmuşini'ye ait tapınak, tapınağın batısında yan yana uzanan çok sayıda atölye, atölye odalarının birer kapı ile açıldığı koridor, bu koridorla geçilen batıdaki saray, su sarnıçları, tuvalet (bu

alaturka tuvalet şu anda dünyanın en eski tuvalet örneğidir) fosseptik çukuru, kanalizasyon sistemine ait kalıntılar bulunmaktadır.

Gevaş (Vostan) Antik Kenti

Tilkitepe’de yapılan kazılarda kalkolitik Çağa (M.Ö.5500-3500) ait buluntular ele geçirilmiştir. Ayrıca Gevaş’ın kuzeyinde Van Gölü kıyısındaki Hişet kalesinin kalıntıları Urartular dönemine tarihlendirilmiştir. Bu bakımdan yörede ilk yerleşimin Urartular zamanında olduğu anlaşılmaktadır. Urartular bu yerleşime Vostan adını vermişlerdir. Sonraki yıllarda Selçukluların Vestan dediği bu sözcük zamanla Gevaş’a dönüşmüştür.

Karagündüz Höyüğü

Van il merkezinin 34 km kuzeydoğusunda, Erçek Bucağı'nın 6 km kuzeyinde, Eski Karagündüz (Şarokonis) Köyü'nün olduğu yerdedir. Van- Özalp karayolu höyüğün 4,8 km güneydoğusundan geçmektedir. Yeni köy, su yükselmesinden dolayı höyüğün 2 km kuzeydoğusunda kurulmaktadır. Karagündüz Höyüğü’nde yapılan kazılarda ise Ortaçağ’dan

Erken Transkafkasya dönemine kadar uzanan 7 yapı katının varlığı görülmüştür. En üst iki tabaka Ortaçağ’a aittir ve 1. yapı katı sırasında tepenin üzeri mezarlık olarak kullanılmıştır. 2. yapı katının altında uzunca bir boşluğu izleyerek sırasıyla Geç Demir çağı gelir. 4.yapı katı ise birkaç evrelidir. Bunların en ilginç Urartu Krallığı dönemine ait olan 4. yapı katıdır. Urartu tabakasının altında Erken Demir Çağı yani 5. yapı katı (bu tabaka nekropolle çağdaştır), arkasından 6. yapı katı (Orta-Son Tunç Çağı), 7. yapı katı ise erken Transkafksasya dönemine aittir ve höyüğün en kalın tabakasıdır.

KALELER VE HARABELER

Van Kalesi

Van Kalesi, Van il merkezi sınırları içerisinde olup, şehir Merkezine 5 km. mesafede bulunmaktadır. Urartu Kalelerinin en görkemlilerindendir. M.Ö. 9.

yüzyılda Lutupri'nin oğlu 1.Sarduri tarafından yaptırılmıştır. Büyük bölümü ayakta kalan kalenin kuzeybatı ucunda bulunan ve Sardur burcu denilen taş bloklarla örülen yapının üzerinde 1.Sarduri'ye ait olan, Asur çivi yazısı ile yazılmış, bilinen en eski Urartu yazıtı vardır. Kalenin kuzey yamacında 2. Sarduri'nin Açık Hava Tapınağı (Analı-Kız) , kale içinde Menau ve Sarduri'ye ait mezar odaları, mağaralar, su sarnıçları ve çeşitli odalar vardır. Kalenin güneyinde ise eski şehrin kalıntıları bulunur. Ulu Cami, Hüsrev Paşa Cami, Kay Çelebi Cami, Hamamlar, Kümbetler ve çoğu tahrip olmuş eski evler, gezenleri tarihin yaprakları arasında seyahate çıkarır.

Hoşap Kalesi

Van il merkezine 60km. uzaklıkta, Gürpınar ilçesinde, Van-Hakkari karayolu üzerindeki Hoşap (Güzelsu)'da yer almaktadır. Dik bir kaya kütlesi üzerine kurulan kale, iç kale ile bunun kuzeyindeki dış kaleden oluşur. Gözetleme kulesi, surları, burçları, beden duvarları, mescit, fırın, zindan seyir köşkü, harem, selamlık ve orijinal demir kapı kanatları kalenin önemli yapılarıdır. Ayrıca kalenin güney tarafında Van Bölgesinin en eski Osmanlı Köprüsü bulunur.

Ağartı Kalesi

Van Gölü' nün doğu kıyısında kurulan kale iyi korunarak günümüze kadar gelen sur duvarları andezit taş bloklarla örülmüştür.

Kef Kalesi

Urartu'ların önemli merkezlerinden biridir. Kalede çok odalı bir saray, hayvan ve bitki rölyefleri vardır.

Çavuştepe Kalesi

Van il merkezine 25 km. uzaklıkta, Gürpınar ilçesine bağlı Çavuştepe köyünde yer almaktadır. Bol Dağı silsilesinin batı ucuna kurulmuş olan kale; aşağı ve yukarı kalelerden oluşmaktadır. Kale, II. Sarduri tarafından M.Ö. 764-734 tarihleri arasında yaptırılmıştır. Kalelerde Haldi Tapınağı, açık hava tapınağı, surlar, depo, ahır, saray binaları, su sarnıçları, çivi yazısı bulunmaktadır.

Ayanıs Kalesi

Van'a 35 km. mesafedeki Ayanıs köyündedir. Arğişti'nin oğlu Rusa tarafından M.Ö. 645-643 tarihleri arasında yaptırılmıştır. Urartu tarihinin son safhalarının aydınlatılması açısından çok önemlidir. Van Gölü sahiline yakın bir alanda kuruludur.

Aşağı -Yukarı Anzaf Kaleleri

Van'ın 10 km. kuzeydoğusunda Van-Özalp karayolu yakınında yer almaktadır. Aşağı ve Yukarı Kalelerden oluşmaktadır. Her iki kalede surlar, kuleler, atölye, depo, saray yapısı, kitabe bulunmaktadır.

Tilkitepe Harabeleri

Tilkitepe Harabeleri haritası Van ili içinde yer almaktadır, coğrafi konum olarak ise; enlem:

38.417 ve boylam: 43.317 koordinatlarındadır.

Kale Harabesi Pizan

Kale Harabesi Pizan haritası Van ili içinde yer almaktadır, coğrafi konum olarak ise; enlem: 37.951 ve boylam: 43.948 koordinatlarındadır.

DİNİ MİMARİ

Van Ulu Cami

Eski Van şehrinde Tebriz Kapı ile İskele Kapı arasında yer almaktadır. Bugün oldukça harap olan yapıyı, 1913'deki W. Bachman'ın fotoğraf ve çizimleri ile 1970-1971 sezonlarında Prof. Dr. Oktay Aslanapa'nın yapmış olduğu kazılarda elde edilen buluntularla tanımak mümkün olmuştur. O. Aslanapa'nın Cami'yi 14. yüzyıl başlarına tarihlendirmesine karşın, tarihi sürece ve yapı hususiyetlerine baktığımızda Selçuklu devrinde yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Günümüze ulaşmasa bile, aslında, süsleme ve mimari özellikleri bakımından oldukça hususiyetli iç mekâna sahip olduğu, eski resimlerden anlaşılmaktadır. Süslemeler, iç mekan duvarlarında, mihrap ve dış cephedeki taç kapıda yoğunlaşmıştır. Tuğla ve alçıdan yapılmış süslemeler geometrik, bitkisel ve yazı örneklerinden oluşmaktadır.

Süleyman Han Camii

Van Kalesi'nin üst kesiminde, yukarı stadelin batısında yer almaktadır. E.Çelebi'ye dayanarak

K. Sultan Süleyman tarafından 1534 yılında tamir ettirildiği kabul edilmektedir.

Minaresi Osmanlı'nın yöreye hâkimiyetini gösteren sembol bir yapıdır. Cami, kare planlı olup, üzeri düz toprak dam örtülüdür. 1987-88 sezonunda Prof. Dr.

Taner Tarhan tarafından kazılarak harimi ortaya çıkarılmıştır. Van Kalesi'nin

silüetini etkileyen önemli kalıntılardan birisidir. Gevaş İzzeddin Şir Camii

Cami, Gevaş'ın Hişet Mahallesi'nde bulunmaktadır. Üzerinde inşasına ilişkin

herhangi bir kitabe bulunmamasına rağmen Van ve Hakkari Hakimi İzzettin Şir

tarafından yaptırıldığı kabul edilmektedir. Genel olarak XIV-XV yüzyıllara

tarihlendirilmektedir. Yapı kare planlı bir cami ile bunun kuzey duvarına bitişik

medreseden oluşmaktadır. Cami mihrap önü Kubbeli ve iki sahnıdır. Kubbe

duvarının ortasında beş kenarlı mihrap nişi yer almaktadır. Yapıda düzgün

kesme taş malzeme kullanılmıştır. Batı cephenin ortasındaki minare, günümüzde

eklenmiştir.

RESİM 10: Süleyman Han Camii

Kızıl Minareli Camii

Eski Van'ın doğusunda Tebrizkapı mahallesinde bulunmaktadır. Sinaniye Cami veya Tebriz Kapısı Camii olarak da adlandırılmaktadır. Bugünkü caminin minaresi Selçuklu döneminden, cami kısmı ise, Osmanlı devrinden kalmadır. Üzerinde kitabe bulunmadığından hangi tarihte yapıldığı belli değildir. Selçuklu devrinden kalma minare kare kaide üzerinde silindirik gövdeli olarak yükselmektedir. Kaide kısmı kesme taş, gövde kısmı tuğladan yapılmıştır.

Hüsrev Paşa Cami

Eski Van'ın Ortakapı Mahallesi'nde bulunmaktadır. Cami medrese, türbe ve imaretten oluşan bir külliye içerisinde yer almaktadır. Cami giriş kapısı üzerindeki kitabesine göre, Van Beylerbeyi Köse Hüsrev paşa tarafından 1567 tarihinde yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın eserleri arasında sayılmaktadır. Cami ve çevresinde Prof. Dr. A. Uluçam kazı ve restorasyon çalışmalarını yürütmüştür. Harim, kalın duvarlar üzerine kubbeyle örtülmüştür. Yapının duvarlarında kesme taş, tromp ve kubbede tuğla malzeme kullanılmıştır.

Resim 11 : Hüsrev Paşa Cami

Kaya Çelebi Camii

Eski Van'ın Ortakapı Mahallesi'nde surlara yakın bir yerde bulunmaktadır. Vakfiyesine göre Kaya Çelebi Zade Koçi Bey tarafından 1660 tarihinde yapımına başlanmış, ancak Koçi Bey'in idam edilmesi üzerine 1663 yılında, Cem Dedemoğlu Mehmet Bey tamamlattır. 1993 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yapmış olduğu onarımlardan sonra, ibadete açılmıştır. Cami, kare planlı ve tek kubbeli harim ile kuzeyindeki beş gözlü son cemaat yerinden oluşmaktadır. Kuzey batı köşede minaresi bulunmaktadır. İki renkli kesme taşlarla inşa edilmiş olan caminin cepheleri, değişik formlarda pencerelerle hareketlendirilmiştir.

Hamurkesen Camii

Gürpınar İlçesi'ne bağlı, Hamurkesen Köyü'nün içerisinde, kalenin doğu tarafında yer almaktadır. Giriş kapısı üzerindeki kitabesine göre, Seyyid Muhammed tarafından 1122 (1710) tarihinde yaptırılmıştır. Kare planlı, tek kubbeli bir harimden oluşmaktadır. Yıkılan kubbesi son yıllarda Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yeniden yaptırılmıştır. Düzgün kesme taş malzeme kullanılan yapıda sadece kuzey cephe taş kapıyla hareketlendirilmiştir.

Horhor Camii

Eski Van'ın Horhor bahçelerine yakın bir yerinde yer almaktadır. Kitabesi ve vakfiyesi bulunmadığından hangi tarihte ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Mimari özelliklerine bakarak XVIII. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Cami enine dikdörtgen planlı olup, güney ve doğu duvarları günümüze ulaşmıştır. Kible duvarının ortasına yerleştirilmiş caminin taş mihrabı önemlidir. Dışa taşıntılı mihrap, dikdörtgen görünüşlü, istiridye yivli kavsara ile sonlanan beş kenarlı niş şeklindedir. Mukarnaslı bir tepeliği bulunmaktadır. Üzerinde kök boyalarla yapılmış kalem işi süslemeler mevcuttur.

Abbas Ağa Camii

Eski Van'ın kuzeybatı tarafında, Horhor Camii ile Ulu Cami arasında yer almaktadır. Kitabesi bulunmadığından kim tarafından ve hangi tarihte yaptırıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak mimari durumuna bakarak XVIII-XIX. Yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Enine dikdörtgen planlı caminin duvarları sağlam olup, üst örtüsü yıkılmıştır. Duvarlar altta taş, üstte kerpiçe yapılmıştır. Harime kuzey cephenin ortasına açılmış bir kapıdan girilmektedir.

Giriş ekseninde, kible duvarının ortasına yerleştirilmiş yarım daire planlı bir niş şeklinde mihrap bulunmaktadır

TARİHİ KİLİSELER

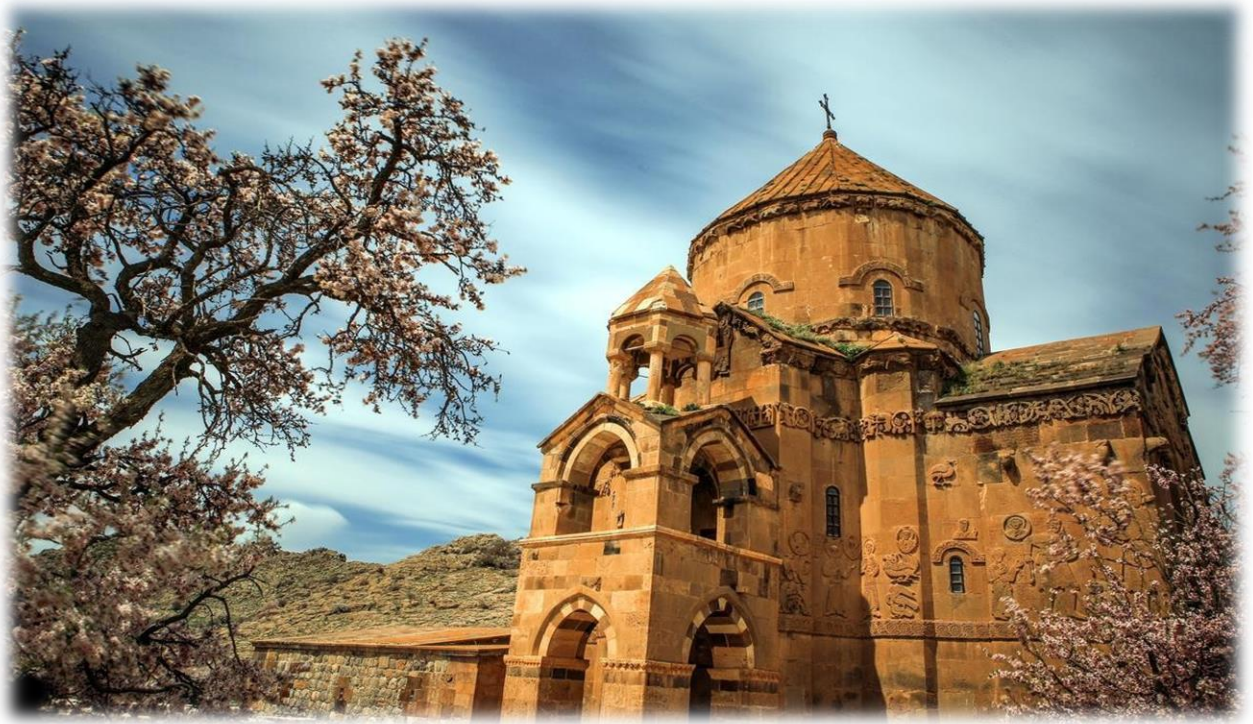
Akdamar Kilisesi

Gevaş İlçesi'nin sınırları dâhilindeki Akdamar Adası'nda yer almaktadır. Adanın güneydoğusuna kurulmuş olan kilise Kutsal Haç adına Vaspurakan Kralı I. Gagik tarafından 915-921 yılları arasında Keşiş Manuel'e yaptırılmıştır. Kilisenin kuzeydoğusundaki şapel 1296-1336 tarihlerinde; batısındaki jamaton 1763 tarihinde; güneyindeki çan kulesi 18.yüzyıl sonlarında ilave edilmiştir. Kuzeyindeki şapelin ise, tarihi bilinmemektedir. İlk yapıldığında Saray kilisesi olan yapı, sonradan Manastır Kilisesine dönüştürülmüştür. 2007 yılında geçirmiş olduğu restorasyon sonucunda Anıt müze olarak hizmete girmiştir. Kilise, mimarisi yanında dış cephelerindeki figürlü taş plastığı ile dikkat çekmektedir. Plan bakımından merkezi kubbeli, dört yapraklı yonca biçimli haç plana sahiptir. Orta mekân yüksek kasnaklı, içten kubbe, dıştan piramidal külahla örtülüdür. Kubbenin yüksek tutulması kilisedeki dikey etkiyi açıkça ortaya koymaktadır. Kiliseye batı ve güneyden birer kapı vasıtasıyla girilmektedir. Kilisenin çevresi daha sonraki dönemlerde ilave edilen yapılarla kuşatılmıştır. Kilisenin figürlü repertuarı oldukça zengindir. Bunun yanında İncil ve Tevrat'tan alınmış çeşitli sahneler bulunmaktadır. Yunus Peygamber'in denize atılması, Hz. Meryem ve kucağında İsa, Âdem ile Havva'nın Cennet'ten kovulması, Hz. Davut ile Kral Goliat'ın mücadelesi, Samson Filistinli ikilisi, ateşte üç ibrani genci, Aslan ininde Daniel sahneleri bunların başlıcalarıdır. Batı cephede Kral Gagik'i kilise maketini sunarken gösteren bir sahne yer almaktadır. Dört yöndeki alınlıklarda İncil yazarları boydan tasvir edilmiştir. Batı ve kuzey cepheye açılmış iki kapı vasıtasıyla giriş sağlanmaktadır. Bunlardan batıdaki portal şeklinde bir

düzenleme göstermektedir. Kesme taş malzeme kilisenin tamamında kullanılmıştır.

Düzgün kesme taş malzemeyle inşa edilen yapıda, dış cepheleri süsleyen mimari plastik, kiliseye etkin bir görünüm kazandırmaktadır. Abbasi yoluyla Orta Asya Türk sanatı etkilerini de üzerinde barındırması önemini arttırmaktadır.

Resim 12:Akdamar Kilisesi

Çarpanak Kilisesi

Kilisenin bulunduğu ada, Van merkeze bağlı Dibek düzü Köyü mevkiindedir. Adanın kuzey tarafında kurulmuş olan Ctouts manastır kompleksi St. Jean'a atfedilen bir kilise ile batısındaki jamaton ve kuzeydoğusundaki şapelden meydana gelmektedir. Manastır topluluğunun tarihi IX. Yüzyıla kadar inmektedir.

Adır Kilisesi

Ada, Van merkeze bağı Yaylıkaya Köyü Döşeme Mezrası sınırları içerisinde yer almaktadır. Adanın güney tarafında kurulmuş olan Lim Manastırı; St. Georges kilisesi St. Sion şapeli, jamaton ve diğer binalardan meydana gelmiştir. Günümüzde St. Georges Kilise'nin büyük bir kısmı yıkılmış olup, jamaton ve şapel mevcuttur. Manastır 1305 yılında yapılmıştır. Daha sonra 1621 yılında Aziz Georges Kilisesi, 1766 yılında ise, jamaton ve şapel eklenmiştir. Bugün yıkılmış olan kilisenin eski çizimlerden haç planlı olduğu görülmektedir. Batı tarafında sağlam kalan jamaton kare planlı ve dokuz bölümlüdür.

Yedi Kilise

Erek Dağı'nın eteklerinde kurulmuş olan bu manastır, bugün Van Merkeze bağı, Yukarı Bakraçlı Köyü'nde yer almaktadır. Tamamı Warak Wank Manastırı olarak adlandırılan yapı, aslında anıldığı gibi yedi adet kilise olmayıp iki grup halinde beş kilise, kiliseye eklenen bir Jamaton, bir kütüphane ve bir çan kulesinden oluşmaktadır. Manastırı teşkil eden kiliselerin en eskisi St. Sophia kilisesidir. 8. yüzyılda inşa edilmiş olup, sadece apsisi mevcuttur. İkincisi bunun kuzey duvarına bitişik inşa edilmiş ve günümüzde yıkık olan St. John Kilisesi'dir. Bu ikisi yapıların birinci grubunu teşkil etmektedir.

Albayrak ST. Bartholomeus Kilisesi

Başkale İlçesi'ne bağı Albayrak Köyü'nde bulunmaktadır. Büyük Zap Vadisi'ne bakan bir tepe üzerine kurulmuş olan kilise ve jamaton aynı tarihte yapılmıştır. Mimari ve süsleme özelliklerine bakarak 13. - 14. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Yapı daha sonra 1647-1655, 1760 ve 1877'de kapsamlı onarımlar geçirmiştir. Günümüze ulaşan şekil 17-19. yüzyıllardan kalmadır. Yapının tamamında düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır. Kiliseyle jamaton kısmının bütün olarak ele alınması yanında, batı cephedeki portalde yer alan figürlü plastik, yapının önemli yanlarını oluşturmaktadır.

Yanal (Soradir) Kilisesi

Başkale'nin Yanal Köyü'nde bulunmaktadır. St. Ejmiacin adına yapılan kilise, 7.-9. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Merkezi kubbeli, dörtlü yonca yaprağı planlıdır. Doğu ve batı kolları daha uzun tutulmuş kilisenin, orta mekânı karşılıklı ikişer kemerin kesişmesiyle oluşturulmuş kaburgalı bir kubbeyle örtülmüştür. Kubbe dışı, köşeleri pahlanmış kare biçiminde yüksekçe bir kasnakla yansıtılmıştır. Kilisenin kolları, içten yarım daire planlı, doğudaki apsis yuvarlağı ile batıdaki kol daha uzun tutulmuştur. Batıdaki kolun ortasına sivri kemerli bir kapı açılmıştır. Kuzey ve güneydeki kollar dışı beş kenarlı olarak yansıtılmıştır. Doğudaki kol, yanlarındaki hücreleriyle daha geniş bir cephe oluşturmaktadır. Hafif kırmızımtırak düzgün kesme taşlar yapıda kullanılmıştır.

Diğer Kiliseler

Van ve ilçelerinde bunlardan başka günümüze ulaşan birçok kilise ve manastır yapısı mevcuttur. Eski Van'da Çifte Kilise; Erciş'te Salmanağa Kilisesi; Muradiye'de St. Etienne Kilisesi; Gevaş'ta Kırmızı Kilise, St. Tomas Manastırı ve Deveboynu Manastırı; Bahçesaray da Aparank Manastırı, Dire Gele (St. Georges Kilisesi), St. Jacques Kilisesi ve Andzghousts Kilisesi; Çatak'ta Elmalı Kilisesi ile Ziv, Hişet, Hiris ve Aşağı Hiris Kiliseleri; Gürpınar'da St. Merinos Kilisesi bunların başlıcalarıdır.

EL SANATLARI

Seramik Sanatı

Ana malzemesi toprak olan seramik üretimi Anadolu topraklarında 8000 yıl önce başlamış ve tarihi süreç içerisinde gelişerek bir kültür hazinesi oluşturmuştur. Seramik sanatının Van'daki başlangıcını burada yaşamış olan Hurilere dayandırmak mümkündür. Hurrilerden sonra bölgede hüküm süren Mitaniler de seramik üretmiş, meydana getirmiş oldukları bu eserleri kırmızı, kahverengi ve siyah boyalar kullanarak süslemişlerdir. Mitaniler de süsleme ögesi olarak geometrik şekiller ve koşan, duran, dövüşen hayvan figürleri kullanmışlardır.

Bölgede yaşamış olan bir diğer devletin Urartular olduğunu belirtmiştik. Çanak-çömlek üretimi Urartuların karakteristik sanat dallarından biri idi. Urartuların üretmiş oldukları çanak- çömlekler teknik, renk ve biçim açısından önemli farklarla diğer devletlerin üretmiş oldukları çanak çömleklerden ayrılmaktadır.

Urartular saraylar ve dini törenlerin yanı sıra günlük hayatta da depolamak ya da yemek pişirmek için farklı seramik kaplar kullanmışlardır. Günlük hayatta kullanılan kaplar sıvı gıda, şarap saklamak ya da yemek pişirmek için kullanılmıştır.

Oyalar

Van'da oya, kadınları ve kızların özel uğraşları arasında yer alır. Küçük yaşta kız çocukları bir tığ ve bir yumak ipliği alıp oyanın temeli olan zinciri çekmektedir. Oyalar yapanın ve kullananın marifetini ortaya koyar, diğer el işlerinde olduğu gibi oyanın fazlalılığı ve düzeni, titizlikle yapılmış Olması, renk uyumu, kullanıldığı yere uygunluğu şahsın becerisinin aynasıdır. Oya gelinin kaynanasına götüreceği en güzel hediyedir. Oyaların yapımında oyanın özelliğine göre; yuvarlak boncuk, kesme boncuk, inci boncuk, boru boncuk gibi değişik boncuklar kullanılır. Van'da oyalar kullanıldıkları yere göre; leçek yazma oyaları, kese oyaları, köynek oyaları, bebek bakımında kullanılan oyalar, namaz tülbenti, mevlüt örtüsü oyaları ve dekoratif oyalar

Çoraplar

El sanatlarımız içerisinde halk arasında en fazla üretilen, çoğunlukla ihtiyacı karşılama amacıyla yapılan işlerin başında çorap örücülüğü gelir. Malzemesi tamamen yün olan çoraplarımız beş şişe örülür. Renkli motiflerle süslenen bu çoraplar aynı zamanda birduygunun da ifadesidir. Van ve yöresinde örülen çoraplar natürel renklerle ve renkli motiflerle süslü olmak üzere iki türdür. Kadınların ve genç kızların giydikleri çoraplar tamamı renkli motiflerle süslü çoraplardır. Erkek çoraplarının ise sadece burun ve taban kısımları renkli desenlerdir. Erkek çorapları genellikle uzun konçlu, boğazları lastikli ya dalastiksiz düz örülür. Konçların kenarlarına biritler yapılır, içinden bağcık geçirilmek sureti ile bağlanır. Kadınların ve kızlarının giydikleri çoraplar kısa boğazlı ve lastiklidir.

Kilim

Yöre insanın hayvancılıkla uğraşması dokuma malzemesinin yaygın olarak kullanılmasında etkili olmuştur. İnsanlar ihtiyaçlarını karşılama amacı ile dokudukları kilimleri evlerinde yaygı, minder, yastık, hurç, erzak torbası, çuval, çocuk beşiği, barzol olarak kullanmıştır. Van yöresinde dokunan kilimlerde

estetik güzelliğin yanında iletlediği mesaj çok daha önemlidir. İnsanımızilmekilmek, motif motif duygularını, sevgisini, açıkca söyleyemediği aşkını, üzüntüsünü, beklentilerini kilimine işlemiştir. En fazla görülen kilimler ise: Gülsarya, Nehrek, Şahneri ve Lüleperdir.

Resim 13 : Kilim

Gümüş – Savat

Savat; esas maddesi gümüş sülfür olan siyah bir minenin, gümüş bir levhanın önceden hazırlanmış bölümlerine kakılmasıyla gerçekleştirilen süsleme tekniğidir. Gümüşçülük son yıllarda açılan gümüş atölyeleriyle Van'da gelişmiştir. Van'da üretilen gümüş takılar çeşitli illere ve ülkelere de gönderilmektedir. Van'da gümüş işlemeciliği el sanatlarının önemli bir parçasını oluşturur. Bu nedenle takılar genellikle gümüştür. Kadınların kadife entarilerinin üstünden taktıkları boyunlarındaki altın Heb'ler evladiyeliktir. Yuvarlak altıntopların oluşturduğu bu takı oğul evlendirildiğinde geline takılır, o da kendi gelinine, böylece devam eder.

Ceviz Oymacılığı

Bahçesaray ve Çatak ilçelerimizde yapılan ceviz oymacılığı, çeşitli türdeki kaplar, süs eşyaları, satranç takımı, biblolar vb. ürünler şeklinde son derece iyi bir işçilikle sunulmaktadır.

GASTRONOMI

Yeme içme kültürü açısından ülkemizin her yöresinin kendine özgü nitelikleri vardır. İlimizin kendine has yemekleri ve de en önemlisi markalaşmış Van Kahvaltısı misafirlerin damaklarında güzel bir tat bırakmaktadır. Meşhur otlu peynir, cacık, murtuğa, kaymak, bal, kurut gibi farklı lezzetleri sunan kahvaltı salonları ile yöresel yemeklerin sunulduğu mekânları şehir merkezinde bulmak mümkündür. Turizm İşletme Belgeli 3 adet restoran yanında birçok Belediye Belgeli restoranda mevcuttur. Belediye Belgeli bu restoranlar gelen turistlere hizmet edebilecek düzeydedirler. Van yöresine özgü; Kurut Köftesi, Sengeser, Ayran Aşı, Kürt Köftesi, Ekşili, Boranı, Cılbır, Helise, Keledoş, Çırış Pilavı, Çırış Mıhlası gibi birçok yemek bulunmaktadır.

Resim 14 : Van Kahvaltısı

KÜLTÜREL DEĞERLER

Kedi Evi

Van'ın en önemli sembollerinden biridir. Van Kedisi'nin en belirgin özelliği iki farklı göz rengine sahip olmasıdır. Bir gözü mavi, bir gözü sarı, bazen de bir gözü mavi, bir gözü yeşil olabilmektedir. Suyu seven tek kedi türü olan Van

Kedisi, çok sadık bir evcil hayvandır.

Sevimli, cana yakın, zeki, çevik, sadık, güzel ve ilgi çekici görüntüsüyle Van Kedi'sinin neslinin tükenmemesi ve melezleşmesinin önlenmesi için tüm çabaların gösterilmesi gerekmektedir. Van Kedisi Yüzüncü Yıl Üniversitesi bünyesindeki Kedi Evi'nde genetik koruma altına alınmıştır.

RESİM 15 : Van Kedi Evi

Su Sporları

Yüksek irtifa dalışına ek olarak Van Gölü'nde kano, offshore, yelken, yüzme ve benzeri bütün su sporları yapılmaktadır. Edremit'te bulunan Van Gölü Su Sporları Merkezinde, periyodik olarak yarışlar düzenlenmektedir.

Van Gölü

Dünyanın en büyük sodalı gölüdür. Bir iç denizdir. Adalar: Akdamar, Çarpanak, Adır ve Kuş Adası yüksek irtifa dalışı için en elverişli sulardandır. Gevaş İskelesinden kalkan motorlarla mavi tur yapılabilmektedir. Turkuazın

bütün tonlarını barındıran göl bakir koyları ile ilgi çekmektedir. Sodalı sular; cilt hastalıkları için sağaltıcı özelliğe sahiptir. Fotoğraf tutkunları için eşsiz manzaralar sunar.

RESİM 16 : Van Gölü

Van Müzesi

1972 yılından itibaren hizmet vermeye başlayan Van Müze'sinde, el sanatları ürünleri, el yazmaları ve eski savaş aletlerinin yanı sıra, Urartu tarihi açısından da çok zengin bir eser koleksiyonu yer almaktadır. Bölgeye çok sayıda bulunan Urartu çivi yazılı zafer stelleri ile Akkoyunlu ve Karakoyunlulara ait koç ve koyun şeklindeki mezar taşları bulundukları yerlerden toplanarak müzeye nakledilmiştir. Etnografik eserler salonunda Van-Hakkâri yöresine özgü dokuma eserler, gümüş kemerler, tütün tabakaları, tespîh ve ağızlıklar, bronzdan mutfak kapları ve tepelikler teşhir edilmektedir. Van'ın otantik yapısını gözler önüne seren Şark Köşesi de ziyaretçilerin beğenilerine sunulmuştur.

Van Yöresi Halk Oyunları

Van Halk Oyunları bakımından en zengin yörelerden biridir. Bu geniş alan

üzerinde çok değişik oyunlar oynanmaktadır. Bu da kültürel zenginliğimizden kaynaklanmaktadır. Bugün oynanan oyun sayısı 30 civarında, ismi bilinen oyun sayımızın 120 civarında olduğu bilinmektedir. Halen oynanmakta olan oyunlarımız ise Bablekan, Basso, Dingo, Gülizar, Gerzani, Hedli, Lorke, Meş, Nare, Şevko, Hır-Hır, Havesor, Havcan, Kersi, Larilla ve Teymurağa bunlardan bazılarıdır.

Travertenler

Van'ın Başkale ilçesi merkezine 45 km mesafede Dereiçi (Sawkan Köyü) yakınlarındadır. Oluşumu devam eden Travertenler Akçalı travertenleri olarak Van'ın mucizevî doğal mirasları arasında yerini tutmuştur.

RESİM 17 : Travertenler

Kaplıca (Şifalı Sular) veya Termal Turizm

Kaplıca – şifalı sular veya termal turizm şeklinde anılan bu turizm türünde, termal tesis bünyesinde doktor ve sağlık personeli gözetiminde, tıbbi araç ve gereçler eşliğinde jeotermal suyun içerisinde bulunan belli oranlardaki minerallerin tedavi edici özelliğinden faydalanarak gerçekleştirilen kürlerin, sağlıklı yaşam ve dinlenmeye yönelik bütün hizmetlerini kapsamaktadır. Van da bulunan kaplıcaların bazıları ise: **Hasan Abdal Kaplıcası:** Erciş ilçesinin 28 km

kuzeydoğusunda ilçeye bağlı Deli çay bucağında yer alan bu kaplıca 68°C sıcaklığa sahip olup, debisi 7 lt/sn dir. Başta romatizma olmak üzere birçok hastalığa iyi geldiği ifade edilen bu kaplıca yöre halkı tarafından oldukça yoğun şekilde kullanılmaktadır.

Dergezin Kaplıcası: Muradiye ilçe merkezinin doğusunda Dergezin Köyü yakınlarında bulunan bu kaplıca 36°C sıcaklığı, 5 lt/sn lik debisi ve litresinde 1.8gıramlık mineral miktarı ile 3. derecede önemli kaplıcalar arasına girmektedir. Ulaşım ve konaklama imkânlarının olmayışı nedeniyle turizm amaçlı kullanılmamaktadır. Ancak yerel halk tarafından kullanılmaktadır.

Doğancı Kaplıcası: Erciş ilçesinde bulunan bu kaplıca, özel idare tarafından yaptırılmış olup su an hizmet vermektedir.

Defris Kaplıcası: Çaldıranda ilçesinde bulunan bu kaplıcanın su sıcaklığı 36°C olup debisi 0,05 lt/sn dir.

Zereni Kaplıcası: Çaldıran ilçesinde bulunan kaplıcanın su sıcaklığı 55°C debisi 1lt/sn'dir. Yukarıdaki kaplıcalara ilaveten kimyasal özelliği tespit edilememiş termal ve mineral amaçlı kullanılmayan sıcak su kaynakları, oluşacak taleple doğru orantılı bir şekilde, diğer turizm değerleri ile paralel yapılacak bir plan çerçevesinde kullanılabilir.

Hamamlar

Van Çifte Hamam, Eski Van'da birçok hamamdan bahsedilmesine karşın, günümüze sadece Çifte Hamam kalıntıları gelmiştir. Osmanlı devrinde yapılmış olmakla beraber, üzerinde yazıtı olmadığı için kesin tarihi belli değildir. Tebrizkapı Mahallesi'nde kurulmuş olan hamam, kadın ve erkeklere mahsus iki bölümden oluşmaktadır. Güneydeki daha büyük tutulmuş bölümü erkeklere kuzeydeki kısmı kadınlara mahsustur. Yapının örtüleri yıkılmış, duvarları da büyük ölçüde tahrip görmüştür. Kubbe ile örtülü soğukluk kısımları, ılıklik, sıcaklık ve en doğuda da külhan bölümleri mevcuttur. Her ikisinin sıcaklık bölümleri 4 eyvanlı merkezi kubbeli bir plana sahiptir. Yapıda kesme taş, moloz taş ve tuğla kullanılmıştır.

Vanı Ziyaret Eden Yerli Yabancı Turist Sayısı

2008 yılı yerli 283 bin 542, yabancı 43 bin 8,
2009 yılı yerli 475 bin 41, yabancı 75 bin 951
2010 yılı yerli 583 bin 697, yabancı 83 bin 219
2011 yılı yerli 431 bin 622, yabancı 93 bin 795,
2012 yılı yerli 179 bin 312, yabancı 25 bin 945
2013 yılı yerli 545 bin 677, yabancı 65 bin 345
2014 yılı yerli 660 bin 394, yabancı 186 bin 981
2015 yılı yerli 709 bin 742, yabancı 202 bin 868,
2016 yılı yerli 736 bin 83, yabancı 276 bin 514
2017’de ise 1 milyon 15 bin yerli ve yabancı
2018 yılında 652 bin 374’ü yerli ve 330 bin 31’ yabancı turist ziyaret etmiştir.

VAN İLİ OTELLERİN GENEL DURUMU

TABLO 25: Van İli İşletme Belgeli Oteller

NO	TESİSİN ADI	TESİSİN SINIFI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
1	Elite Word Otel	*****	230	460
2	Doubletree By Hilton	*****	94	190
3	Valeria Apart Otel	Apart otel	20	40
4	B. Urartu Otel	****	75	150
5	SCF MENUA OTEL	****	50	100
6	Yakut Otel	***	56	112
7	Akdamar Otel	***	66	147
8	B. Asur Otel	**	52	108
9	Mirava River Suits	***	35	87
10	Grand Otel Van	***	44	88
11	Özalp Grand Otel	***	52	120
12	Asvan Otel	***	25	50
13	Haldi Otel	***	75	156
14	Nevan süit Otel	***	75	166
15	Aliğa Apart Otel	Apart Otel	22	44
16	Gökdem Royal Otel	***	25	50
17	Di-met PARK Otel	***	49	98
18	Tamara Otel	****	68	136
		Toplam:	1113	2302

Kaynak Van Kültür Ve Turizm Müdürlüğü

TABLO 26: Van İli Turizm Yatırım Belgeli Oteller

NO	TESİSİN ADI	TESİSİN SINIFI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
1	Aşanlar Otel	****	40	80
2	Dimet-Park Otel	***	32	64
3	RBR	****	81	162
4	Lâçin Otel	***	39	78
5	Van Life Otel	***	48	96
6	The Van Otel	***	36	72
7	Hotem Golden City Van	***	70	140
8	Çaldıran Termal Otel	***	50	100
9	Van Kervan Otel	***	28	56
10	Tuşba Otel	***	40	80
11	Rönesans Life Otel	***	66	147
12	Şahmaran Otel	****	89	180
13	Hotel Fuat	****	53	106
TOPLAM :			672	1361

Kaynak Van Kültür Ve Turizm Müdürlüğü

6. ÇALDIRAN

6.1. BÖLGE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

6.1.1 ÇALDIRAN TARİHÇESİ

Çaldıran ilçesi 1987 tarihine kadar köy statüsünde Muradiye ilçesine bağlı iken 7 Haziran 1987 tarihinde belde belediyesi statüsüne ve 4 Temmuz 1987 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 3392 sayılı kanun ile ilçe statüsüne kavuşmuştur.

Çaldıran ilçesi il merkezine 109 km, Erciş ilçesine 68 km, Doğubayazıt ilçesine 65 km mesafede olup il merkezine bölünmüş yol ile bağlanmaktadır.

İlçenin yüz ölçümü 1587 km² ve rakımı 2050 metre olup, ilçe merkezi Çaldıran Ovası'na kurulmuştur. Etrafında Özalp, Doğu Beyazıt, Diyadin, Muradiye

ilçeleri ve İran bulunmaktadır. İlçe merkezinden E-99 karayolu geçmektedir.

İlçede doğan Bendimahi Çayı, ilçenin ortasından geçerek Van Gölü'ne dökülmektedir. İlçede yer alan başlıca dağlar ise, kuzeyde Büyük Tendürek (3538 m) ve Küçük Tendürek (3298 m)'den oluşan Tendürek Dağı, batıda Bemraz Dağı (2690 m), Köse Dağı (2646 m) ve Miladiriş Dağı (2611 m), güneyde Pirreşit Dağı (3109 m) ve Kebir Dağı (2539 m), doğuda Elegan Dağı (2653 m), Aktaş Dağı (2844 m), Dumanlı Dağı (3061 m) ve orta kesimine yakın yer alan Alikelle Dağı (2726 m), Boz Dağı (2593 m) ve Kaf Dağı (2464 m)'dir.

İlçe iklimi karasal iklimdir. Kışları çok sert geçer ve sıcaklık bazı gecelerde -40 lara ulaşır. Çaldıran Savaşının Çaldıran Ovasında yapıldığı bilinse de tarihçiler arasında görüş ayrılığı bulunmaktadır. Nitekim Çaldıranın doğusunda bulunan İran sınırları içerisindeki Siyah çeşme adlı yerleşim biriminin adı 2005 yılında Çaldıran (44.000 Nüfus) olarak değiştirilmiştir. Burada da Çaldıran Ovasından daha küçük olan bir ova bulunmaktadır. İranlılar Çaldıran Savaşının bu ova sınırları içerisinde yapıldığını iddia etmektedirler. 23 Ağustos 1514 tarihinde sonuçlanan Çaldıran Savaşının 2014 yılında 500. Yılı kutlanacak olup, bu yöndeki çalışmalar devam etmektedir.

6.1.2. COĞRAFİ ÖZELLİKLER

Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim'in Çaldıranda 23 Ağustos 1514'te Safevilerle yaptığı ve büyük bir zafer kazandığı yer olarak tarihe geçmiştir. Yapılan savaşta Osmanlı kuvvetleri büyük bir zafer kazanırken, Büyük bir bozguna uğrayan Safeviler dağılmış, Şah İsmail tahtını bırakıp kaçarak hayatını zor kurtarmıştır. Bu zaferle tarihe Çaldıran Zaferi olarak geçmesiyle Çaldıran Ovası bilinir olmuştur.

Çaldıran Ovası: Çaldıran Savaşı'nın buradaki ovada yapıldığı bilinse de tarihçiler arasında görüş farklılıkları vardır. İranlılar, Çaldıran Savaşının İran sınırları içerisindeki Çaldıran Ovasında yapıldığını iddia etmektedirler. Türkiye'deki geniş Çaldıran Ovası İran'daki küçük ovayla geçitlerle bir birlerine

bağlantılıdır. Arazilerin yapısı incelendiğinde Çaldıran Savaşı'nın Türkiye'deki ovada yapıldığı, belki savaşın kesin neticesinin ise İran tarafındaki ovada alındığı değerlendirilebilir.

Çaldıran Ovası Yeryüzü Yapısı:

Çaldıran Ovası'nın denizden yüksekliği 2050 metredir. 2012 yılı verilerine göre Çaldıran Ovası 149.614 hektar alana sahiptir. Bu araziler, 27.621 hektarı tarım alanı, 15.063 hektarı çayır, 92.307 hektarı mera, 14.623 hektarı da tarım dışı alanlardır. Ova, Çaldıran ilçe merkezine doğru hafif bir eğimle alçalır. Ovayı Bendimahı Çayı sulamaktadır. Kışın mevsiminde kalın bir kar tabakasıyla örtülü olan ova, baharla birlikte karların erimesiyle yer yer bataklık görünümü alır. Otlakların genişliği ekonomiyi hayvancılığa dayandırmıştır. **Çaldıran Ovasının** büyük kısmı otlak ve mera olarak kullanılır. Ovanın sulanabilen bölümlerinde arpa ve buğday yetiştirilir. İlçe merkezi, ovanın kuzey batı bölümünde, Bendimahı Çayının bir kolu kenarında kurulmuştur.

Çaldıran Ovası İklimi:

Yazları serin ve kurak olan ovada, kışları çok soğuk ve kar yağışlıdır. Türkiye'de bugüne kadar yapılan ölçümlerde en düşük sıcaklık 9 Ocak 1990 tarihinde -46,4 °C (Meteoroloji Sitesi) ile Çaldıran ilçesindedir. Temmuz ve ağustos ayları dışında kalan günlerde sıcaklık, geceleri sıfırın altındadır. İnsanların bilinçsizliklerinden kaynaklı ağaç dikimi azdır, sadece doğal olarak Tendürek Dağı'nda ağaç bulunmakta ama önceden belirttiğimiz gibi halkımızın bilinçsizliği ve ilçedeki yetkililerin buna göz yummasından dolayı son zamanlarda burada bulunan ağaçların kesimi çevrede bulunan köylerde yaşayanlar tarafından hızlanmış ve ağaçlar hızla tükenmeye baş göstermiştir.

6.1.3. ÇALDIRAN GENEL BİLGİLER

Dünya nüfusundaki hızlı artış ile teknoloji ve endüstri alanındaki hızlı gelişmeler insanların doğal ortam üzerindeki baskısını artırmıştır. Bu gelişmeler insanla doğal ortam arasındaki dengeyi bozmuş yeraltı ve yerüstü kaynakların birçoğu tükenme noktasına gelmiştir. Ortaya çıkan bu baskı sonucunda bozulan ekolojik dengenin yeniden kurulması eski haline dönmesi mümkün değildir.

Çünkü, insanların ekosistem üzerinde yapmış olduğu her türlü müdahale ekosistemin mutlaka değişmesine özellikle de olumsuz yönde değişmesine neden olmaktadır. Bunun için ekosistemi işleten yasaları iyi bilmek, doğayla iyi geçinme yollarını aramak ve onu tüketmeden kullanmayı öğrenmek gerekmektedir. Bu noktada bize yol gösterecek bilim dallarından biri de coğrafyadır. Herhangi bir sahanın fiziki coğrafya özelliklerini ortaya koyarak bu özellikler ile insan arasında ilişkiler kurmak fiziki coğrafyacının asli görevidir.

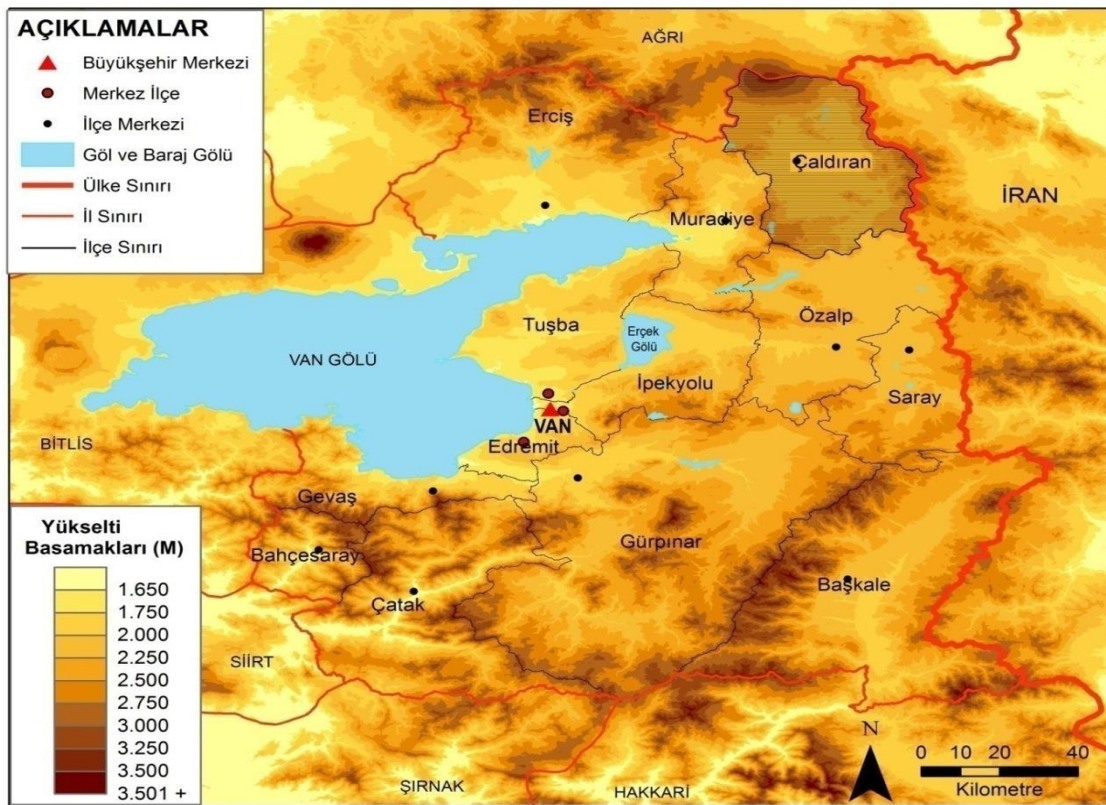
Bilindiği üzere herhangi bir bölgenin fiziki coğrafya şartları, o bölgede yaşayan nüfusun dağılışına, yerleşmelerin kuruluş ve gelişimine, ekonomik ve ulaşım faaliyetlerine yön vermektedir. İnsan doğal ortam ilişkisinin karşılıklı gerçekleştiği de unutulmamalıdır. Nitekim insan faaliyetleri de doğal ortam üzerinde geriye dönüşümü mümkün olmayan hava, toprak, su kirliliği, erozyon, bitki örtüsünün tahribi gibi bir çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle insansız bir fiziki coğrafya düşünmek bu konuda yapılacak en büyük hatadır. Nitekim Erinç'e göre fiziki coğrafyanın bilim dalı olarak varlığının gerekçesi insan ile fiziki ortam arasındaki karşılıklı ilişkileri ortaya koymaktır (Erinç, 1993:7)

Van Gölü kapalı havzasının kuzeydoğusunda yer alan Çaldıran Ovası 2000 m yükseltisi, kendine has iklim ve jeomorfolojik özellikleri bu özelliğin belirlediği nüfus yerleşme ve ekonomik faaliyetleri açısından dikkat çekmektedir. Çaldıran ilçesi, idari bölümlere yönünden Van il sınırları içinde yer alır. 2017 yılı TÜİK nüfus verilerine göre Çaldıranın merkez nüfusu 16073, köy nüfusu 47530, toplam nüfus ise 63603 kişidir. İlçeye bağlı 63 köy bulunmaktadır. Toplam nüfusun %74,7' si köylerde % 25,2'si ise ilçe merkezinde yaşamaktadır.

Çaldıran Ovası ve çevresinde, Van Gölü kıyısında yer alan Van, Muradiye, Erciş, Ahlat, Adilcevaz, Tatvan, Gevaş gibi yerleşim yerlerine göre iklimin daha sert ve daha karasal bir karakter göstermesi hayat şartlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Söz konusu yerleşim yerlerinde hayvancılıkla beraber tarım

faaliyetleri de yapılabilmektedir. Araştırma alanında tarıma elverişli alanların bulunmasına rağmen; iklim, topografya, toprak ve drenaj şartları, mevcut tarım alanlarından istenilen ölçüde faydalanılmasına engel teşkil etmektedir. Ekilen ürünler bazen kışların erken bastırmasıyla zamanından önce hasadı yapılmakta bazen de kar altında kalabilmektedir. Bu sebeple tarım faaliyetleri yörede ekonomik olmaktan çıkmaktadır. Doğal şartların etkisi altında olan ziraat faaliyetleri, daha çok vadi tabanları ve ova kesiminde tuzluluk ve bataklık problemi olmayan sahalarda yapılmakta ve hayvancılığı tamamlar niteliktedir.

RESİM:1-1: Araştırma Alanının Lokasyon Haritası

Kaynak: Çaldıran Kaymakamlığı

Çaldıran Ovası, yükseltisinin fazla olmasına rağmen karasallığa bağlı olarak ortaya çıkan, sahanın fiziki coğrafya özelliklerinin insan faaliyetlerini yer yer engellediği, yerine göre desteklediği bir alana karşılık gelmektedir. İnsanların doğal ortama müdahalesi sonucunda ortaya çıkabilecek olumsuzlukların ne boyutlara ulaşabileceğini göstermesi açısından da oldukça dikkat çekici bir sahadır. Bölgede yaşayan insanların sosyo-kültürel yapıları da, doğal ortamla ilişki kurulmasında belirleyici bir faktördür. Çaldıran Ovası ve çevresinde insan-

ortam ilişkisi açıklanırken öncelikle araştırma alanının yerleşme, nüfus ve ekonomik faaliyetleri hakkında bilgiler verilmiş; sonra genel arazi kullanımı, insan ile relief, iklim, hidrografiya, toprak ve bitki örtüsü arasındaki ilişkiler tartışılmıştır. Ayrıca araştırma alanında doğal ortam özelliklerinden kaynaklanan sorunlara da değinilmiştir.

Araştırma Alanında Yerleşme, Nüfus ve Ekonomik Faaliyetler

Van ili Paleolitik dönemlerden bugüne kadar geçici ve/veya daimi yerleşmelere ev sahip- liği yapmış bir alana karşılık gelmektedir. Fakat Çaldıran Ovası ve çevresi, Van'ın genel karakterini pek taşımamaktadır. Çünkü Van'ın tarihi dönemlerde en az yerleşilen bölgesi Çaldıran ve çevresidir. Yapılan kazılar sonucunda elde edilen bulgular Van'ın güneyi ve güneydoğusunda Prehistorik dönemlere ait bir çok kalıntıya rastlansa da Çaldıranda aynı izleri görmek mümkün değildir. Bu da, araştırma sahasının yerleşim yeri olarak daha geç kullanıldığı fikrini akla getirmektedir. Doğal faktörlerin yerleşime uygun şartlar meydana getirmemesi, doğayla uyumlu bir yaşamın zor gelişmesi, nüfusun yerleşim yeri tercihiinde etken olmuştur. Öyle ki araştırma sahasında bulunan en eski eser olan Kübik harabeleri, araştırma sahasının doğusunda, daha az arıza- lı, eğimin azaldığı ve ulaşımın nispeten rahat olduğu alanda yer almaktadır.

Kübik harabeleri iki kümbet ve çevresinde mezar taşlarından oluşan yapıtlardır. Mimarisi İslam mimarisini yansıtırken çevresindeki koyun motifli mezar taşları bu harabelerin Karakoyunlu ve Akkoyunlulara ait olabileceği ihtimal dahilindedir. Yaşı tam olarak kestirilememekle birlikte 15. yüzyılda yapılmış olabileceği bazı sanat tarihçilerince ifade edilmektedir. Kümbetin doğusunda bulunan yamaçta oyularak yapılan bazı kalıntıların eski bir yerleşim yeri olduğunu ifade etse de herhangi bir tarih belirtmemiştir (Tunçer, 1976:131-132). Herhangi bir arkeolojik çalışmanın yapılmadığı sahada, yerleşim tarihinin çok da eski olmadığı, antropojen kalıntılara rastlanmadığı düşünülürse, M.Ö. 7000 li yıllara kadar uzanan Van'ın geç yerleşilen bölgelerin- den birisi olduğu rahatlıkla anlaşılabılır.

Van vilayeti tarihi dönemlerden günümüze, daima yoğun bir nüfusun ikamet ettiği yerler- den birisi olmuştur. Zaman zaman belirli medeniyetlerin başkentliğini dahi yapmış olan vilayet, Cumhuriyet döneminde de fazlaca nüfus barındıran merkezlerden birisidir. Araştırma sahasını meydana getiren Çaldıran ve çevresi ise, Van'a göre, geçmişte daha az miktarda nüfus barındıran, nüfus yoğunluğu Van ortalamalarının altında olan bir nüfus yapısına sahip olmuştur. Cumhuriyet dönemi ile birlikte ulaşım imkanlarının gelişmesi, insanın doğal

çevrenin engellerini yenebilecek teknolojiler geliştirmesi, şüphesiz Çaldıran Ovası benzeri alanların gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu Çaldıranın artan nüfusundan kolaylıkla anlaşılabilir. 1988'e kadar Muradiye'ye bağlı bir bucak olan Çaldıran, 1988'den sonra fonksiyonu değişerek ilçe statüsü kazanmıştır. Şu anda bağlı 63 köyün idari olarak merkezi Çaldıran kasabasıdır. 2017 yılı TÜİK nüfus verilerine göre Çaldıranın merkez nüfusu 16073, köy nüfusu 47530, toplam nüfus ise 63603 kişidir. Nüfusun yaklaşık %25,2 si Çaldıran kasabasında, %74,7 si i köy ve köyden küçük yerleşim birimlerinde yaşamaktadır.

Nüfus, Çaldıran Ovası ve çevresindeki vadilerde toplanmıştır. Suyun fazla olduğu alanlar nüfus yoğunluğunun arttığı alanlardır. Araştırma sahası çevresinin yüksek, eğimi fazla dağlık kütlelerden ibaret olması nüfusu dar ve sıkışık bir alanda toplanmaya mecbur etmiştir. Nüfusun yaklaşık % 70'i Çaldıran Ovası kenarlarındaki köylerde ikamet etmektedir. 2000 metre izohipsinin biraz üstünde yer alan ova aynı zamanda araştırma sahasının en alçak alanlarından birisini oluşturur. Nüfus açısından ikinci önemli saha ovanın güneydoğusundaki yüksek plato sahasıdır.

Hem platonun hem de ovanın çevresindeki az eğimli yamaçlara yerleşmiş olan nüfus böylece bitkisel üretim ve hayvancılığı beraber yürütebileceği alanları yerleşim sahası olarak seçilmiştir. Bu alanlar su sıkıntısının çekilmediği ve daha fazla nüfusu besleyebilecek potansiyele sahip olan alanlardır. Ayrıca ovanın kuzey kenarı boyunca, doğal çevrenin yerleşime uygun ortam oluşturduğu lokal sahalarda da sık dokulu yerleşim alanları mevcuttur. Kuzeydeki köylerin daha sıkışık mimari tarzda inşa edilmesi köy alanının dar olması birim alana düşen nüfus yoğunluğunu artırır.

Araştırma sahası, doğal çevre şartları açısından bir çok olumlu ve olumsuz faktörü bünye- sinde barındırır. Ovanın kuzeyinde, volkanik arazi geniş bir alan kapladığı için tarımsal arazi kullanımına elverişli değildir. Kültür altına alınmış alan, volkanik sahanın güneyinden başlar ve bütün araştırma sahası boyunca devam eder. Volkanik saha dışındaki bütün alanlar tarımsal arazi kullanımına sahne olmaktadır. Fakat faydalanma şekilleri ve fonksiyonları farklılıklar arz etmektedir. Tarımsal olarak, araziden faydalanma noktasında farklı bölümlere ayrılabilir bir karakter göstermektedir. Tahıllar ve yem bitkileri dışında herhangi bir bitki türü ekilmemektedir. Ayrıca hayvancılığın ağırlıklı olduğu sahada, halkın geçimini karşılamaktan uzak bir görünü- mü çizen bitkisel ürünler, aynı zamanda iklim ve yükseltinin de etkisi ile uygun yetişme ortamına sahip değildir. Ovada suyun fazlalığı, bitkisel üretimi engelleyen diğer bir faktör

olmaktadır. Taban suyu yüksekliği çayırıları ve bataklık alanları ve yabani otları fazlaştırmaktadır. Tarıma elverişli birinci, ikinci ve üçüncü sınıf arazi miktarı toplam ekilen arazinin %70' ine karşılık gelmektedir. Fakat tarıma elverişli kabiliyetlere sahip arazilerde öteki doğal çevre şartlarının (iklim, yükselti), uygun olmaması, tarımsal bir değer oluşumunu engellemektedir. Kırsal nüfus, daha cazip ve ekonomik getirisinin fazla olduğunu düşündükleri hayvancılığı benimsediklerin- den yabancı oldukları üretim tarzlarına uzak durmaktadırlar.

Kaynak: Tuik

GENEL ARAZİ KULLANIMI VE DOĞAL ORTAM POTANSİYELİ

Çaldıran Ovası ve çevresinde fiziki coğrafya faktörleri, doğal ortam potansiyelini belirlemektedir. Özellikle jeomorfoloji ve iklim faktörü sahadaki yerleşmelerin ve nüfusun dağılışı- na, ekonomik faaliyetlere etki etmektedir. Araştırma sahasında tarım yapılabilecek araziler bulunmakla birlikte yörede görülen şiddetli kışlar tarımı kısıtlamakta ve hayvancılık faaliyetini zorunlu hale getirmektedir. Fiziki coğrafya faktörlerinin, inceleme sahasında hayvancılık faali- yetinden başka şans tanımaması Çaldıran Ovası ve çevresini coğrafi anlamda tam bir hayvancılık yöresi haline getirmiştir.

Türkiye'nin en doğusunda Türkiye-İran sınırında yer alan araştırma alanının çevresi yüz yıllarca farklı medeniyetlerin hakimiyeti altında kalmış savaş ve istilalara uğramıştır. Dolayısıyla bu bölgedeki doğal ortam insan ilişkilerinin temeli çok eskiye dayanmaktadır. Nitekim Van Gölü çevresinde, başta Van olmak üzere bir çok yerleşim yerlerinde görülen farklı medeniyetle- re ait tarihi eser kalıntıları bu bölgenin asırlardır iskana tabi olduğunun kanıtlarıdır. Van'da Urartular zamanından kalma Van Ovasını sulamak amacıyla yapılan Şamran kanalı ve Kehriz sistemleri ovanın yerleşmeye açılması ve o dönemdeki insanların temel ekonomik faaliyetleri- nin tarım olduğunu işaret etmesi açısından önemlidir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nin sahip olduğu yüksek relief ve iklim özellikleri, yerleşmeye açıldığı dönemden bu yana insanları farklı yönlerde etkilemiştir. Bölge genelinde dağlar arasın- da birbirinden alçak eşiklerle ayrılmış ovalar, yerleşme ve tarım faaliyetlerinin yoğunlaştığı sahaları oluştururken bu ovaları çevreleyen platoluk ve dağlık alanların akarsular tarafından fazla yarılmış olması, eğim değerlerinin fazla olması, şiddetli kışların hüküm sürmesi tarım faaliyetlerini sınırlamaktadır. Dolayısıyla bu alanlarda hayvancılık faaliyeti vazgeçilmez bir ekonomik hayat tarzı haline gelmiştir. Geçmişten günümüze kadar çalışma alanı ve çevresindedüz, alçak ve drenaj durumunun iyi olduğu

kesimlerde, yöresel klima özelliklerinin elverdiği ölçüde tarım faaliyetleri ağırlık kazanmıştır. Meraların geniş yer kapladığı platoluk ve dağlık alanlar ise hayvancılığın yoğunlaştığı alanlardır. Nitekim araştırma alanında yerleşmeler, ova çevresinde 2000-2050 m izohipslerinin çevrelediği kısımda, ovadan alçak platolara geçiş yerle-rinde kurulmuştur. Ortalama yükseltesi 2000 m olan ova tabanında, genellikle arasında küçük parseller halinde tarım faaliyetlerinde yapıldığı çayır arazileri, üst kesimler ise mera alanı olarak kullanılmaktadır. Van Gölü'nün, çevresindeki yerleşim yerlerine daha mülayim iklim şartları sunması göl çevresinde sıralanmış büyüklü küçüklü ovalarda çok çeşitli tarım bitkilerinin yetişmesini sağlamıştır. Ancak Çaldıran Ovası'nın gerek coğrafi konumu gerekse morfolojik özellikleri nedeniyle Van Gölü'nün ılımanlaştırıcı etkisinden uzak kalması daha karasal şartlar arz etmesi beşeri hayatı etkilemiştir. Çaldıran Ovası ve çevresinde arazi kullanımı iklim ve jeomorfolojinin kontrolü altındadır. İnceleme alanı sınırları içerisinde genel arazi kullanımı altı kategori altında toplanmıştır(TABLO1-1). Bunlar; çayır ve mera alanları, kuru tarım alanları, sulu tarım alanları, taşlık kayalık alanlar, yerleşim alanları ve diğer alanlar şeklindedir. Genel arazi kullanımı ele alınırken ilçe sınırları baz alınmıştır. Çalışma alanında genel arazi kullanım grupları içinde çayır ve mera alanlarının toplam yüzölçümün yarısından fazlasını kapladığı görülmektedir. 84806,5 ha' lık alan hayvancılık açısından büyük öneme sahiptir.

TABLO 1-1 :Çaldıran Ovası Arazi Kullanım Şekilleri

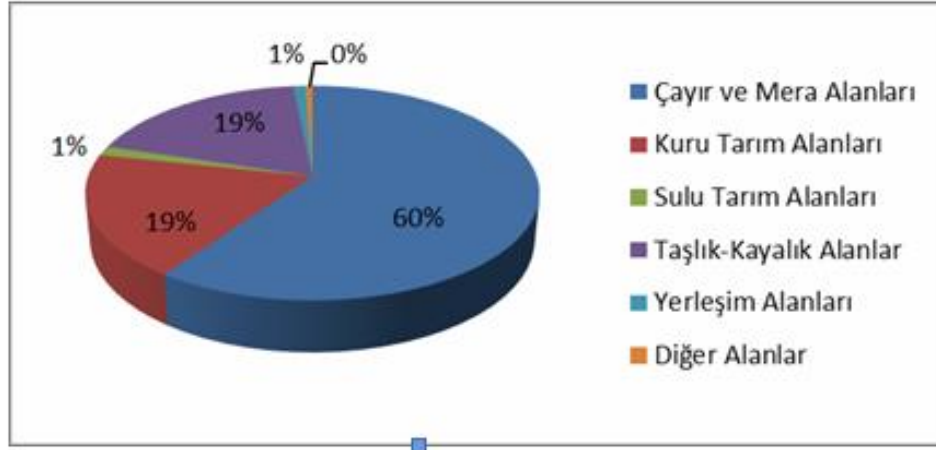
Arazi Kullanım Şekli	Alan (ha)	%
Çayır ve Mera Alanları	84806,5	59,7
Kuru Tarım Alanları	26404,3	18,6
Sulu Tarım Alanları	2055,6	1,4
Taşlık-Kayalık Alanlar	26480	18,7
Yerleşim Alanları	1408,6	1,0
Diğer Alanlar	828,3	0,6
İlçe Toplamı	141983,5	100,0

Kaynak: Çaldıran Kaymakamlığı

Tarım alanları genelde drenaj durumunun iyi olduğu Alikelle Dağı çevresi, ovayı batıdan sınırlandıran alçak plato alanlarının alt kesimleri ile Karasu derenin kuzeydoğusunda yoğunluk kazanmaktadır. Yeraltı su seviyesinin yüksek olduğu ova tabanında ise çayır alanları yaygınlık göstermektedir. Tarıma

elverişli olmayan bu sahada tahıl tarımı yerine daha çok yonca ve korunga ekilmektedir. Bataklık (diğer alanlar) alanlar ise çalışma alanı çerçevesi içinde % 0,6'lık bir alan kaplasa da bu oran ova yüzölçümüyle kıyaslandığında % 2,5'e çıkmaktadır. Bataklık alanların bir kısmı yazın kururken, Yassı tepe ve Han köy yakınlarında bulunan alan sürekli bataklık halindedir.

TABLO 1-2 :Çaldıran İlçesinde Genel Arazi Kullanım Guruplarının Dağılışı

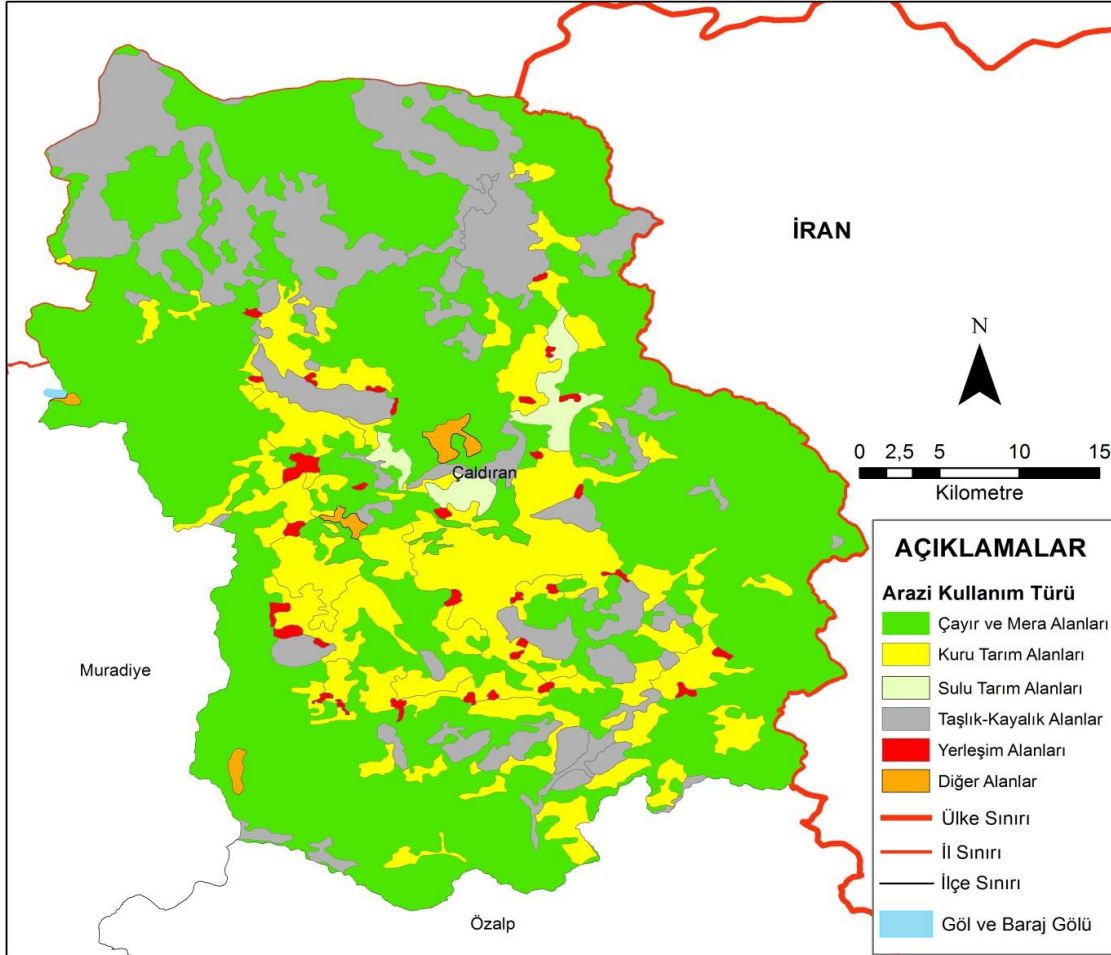
Kaynak: Çaldıran Kaymakamlığı

Yerleşmeler çalışma alanı genelinde ova ile alçak plato sahaları arasındaki geçiş bölgele- rinde kurulmuştur Yaklaşık 1408,6 ha alan kaplayan yerleşim birimlerinin büyük çoğunluğu burada yer almaktadır. Platoluk alanlarda ise yerleşmelere çok az rastlanılmaktadır. İnceleme alanında çayır ve mera alanlarından sonra en geniş sahayı birbirine oldukça yakın değerlere sahip taşlık ve kayalık alanlar ile kuru tarım alanları gelmektedir. Tendürek ve Alikelle dağı çevresinde yoğunlaşan bu alanlar diğer kesimlerde küçük parçalar halinde yer alır. Tendürek Dağı çevresi bu yüzden yerleşmelerin az yoğun olduğu bir alana karşılık gelir. Mevcut yerleş- meler ise leçelik arazilerin içinde dar alanlı alüvyal sahalarda kurulmuştur. Bu taşlık ve kayalık alanların çevresi ise genelde mera olarak kullanılmaktadır. Leçelik araziler içinde kalan alüvyal sahaların büyük kısmı çayır biçenek arazisi olarak değerlendirilmektedir.

Van Gölü'nün, çevresindeki yerleşim yerlerine daha mülayim iklim şartları sunması göl çevresinde sıralanmış büyüklü küçüklü ovalarda çok çeşitli tarım bitkilerinin yetişmesini sağlamıştır. Ancak Çaldıran Ovası'nın gerek coğrafi konumu gerekse morfolojik özellikleri nedeniyle Van Gölü'nün ılımanlaştırıcı etkisinden uzak kalması, daha kontinental şartlar arz etmesi, insan-doğal ortam arasındaki dengeyi bozmaktadır. Çalışma alanında tarım faaliyetlerinin yapı- lamayışı veya sınırlı ölçüde yapılması ilk etapta yöre halkı için dezavantaj gibi görülse de böl- genin yüksek bir çayır mera potansiyeline sahip olması, bölgede

modern metotlarla ve bilinçli bir şekilde yapılacak hayvancılık faaliyetinin, tarım faaliyetinden çok daha ekonomik olacağı bir gerçektir.

RESİM 1-2: Çaldıran İlçesinde Genel Arazi Kullanımı

kaynak: Çaldıran Kaymakamlığı

Bu yapılırken de dikkatli olunması gerekmektedir. Çünkü her ne kadar bölgenin çayır – mera potansiyeli fazla olsa da bu faaliyetlerin asırlar boyunca sahada yapılıyor olması bu alanların ot verimlerinin düşmesine hatta bazı kesimlerde büyük ölçüde ortadan kalkarak mera alanlarının daralmasına sebep olmuştur. Ayrıca bu kesimlerde erozyon faaliyetleri de ön plana çıkarak mera alanlarını tehdit etmektedir. Bu nedenle bölgede çayır ve meralardan faydalanılırken, erken otlatma, otlatma kapasitesinin üzerinde hayvan ile otlatma gibi hatalara düşülmemesi gerekir. Yörede yapılan hayvancılık faaliyetlerinin en önemli sorunu geleneksel, ekstansif hayvancılık ile insanların ahır hayvancılığına yönlendirilmemesidir. Son yıllarda ahır hayvancılığına eğilim görülse de yeterli düzeyde değildir. Çaldıran Ovası ve çevresinde, genel olarak planeter faktörlerin

belirlediği iklim, yörenin fiziki coğrafya koşullarına göre farklılığa uğramış farklı sıcaklık ve yağış şartları arz eden kesimlerin belirlenmesine neden olmuştur. Bu farklılık toprak, bitki örtüsü ve hidrografik şartlarını da etkilemiştir. Ova çevresinin relief özellikleri de gerek doğal ortam potansiyelini gerekse bu potansiyelin yöre halkı tarafından farklı şekillerde kullanılmasına zemin oluşturmıştır. Ova çevresinin dağlar ve platolarla çevrili olması bu kesimlerin sıcaklık ve yağış şartları bakımından alçak kesimlere göre farklılıklar göstermesi, yerleşmeler açısından bir takım dezavantajlara sahip olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de yerleşmeler ova kenarında sıralanmışlardır. Ancak yüksek kesimlerin fazla yağış alması özellikle kar yağışlarının fazla olması bazı avantaj- lar sağlamıştır. Çünkü bu sahalarda düşen karların yaz mevsiminin gelmesiyle yavaş yavaş eriyip toprağa sızması, yaz sıcaklıklarının da ova tabanına göre düşük değerler göstermesi bu kesimlerin ot örtüsüyle kaplanmasına neden olmaktadır.

Hayvancılığın en önemli sorunu, faaliyetin ekstansif metotlarla yapılmasıdır. Doğal ortamın bilinçsiz kullanımı, meraların ot verim kapasitesini düşürmektedir. Bu nedenle halkın en başta gelen geçim kaynağının daha verimli bir şekilde yapabilmesi için; öncelikle bu işle uğraşanları bilinçlendirmek, çayır ve mera alanlarının kullanım esaslarına uyulması yönünde yoğun bir eğitim programının başlatılması gerekmektedir. Bu eğitim programı kapsamında yöre halkına meralarda otlatmaya başlanacak zamanın önemli olduğu buna riayet edilmediği takdirde meralarda ot kapasitesinin düşeceği anlatılmalıdır. Yine meralarda otlatma kapasitesi üzerinde hayvan sayısı ile otlatıldığında bitkilerin kök ve gövde gelişimlerinin zarara uğradığı ve meraların bitki tür deseninin azaldığı dile getirilmelidir. Arazi çalışmaları esnasında, bu işle uğraşan yöre halkının mera kanunundan, bu kanunun kendilerine yüklemiş oldukları görevlerden, mera kullanım esaslarının ne olduğu hakkında habersiz oldukları gözlenmiştir. Bu nedenle yörenin öncelikli geçim kaynağının sürdürülebilir kalkınma çerçevesi dâhilinde yapılabilmesi için halkın öncelikle bu konularda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

İnceleme alanının diğer bir doğal ortam potansiyeli ise rezervleri konusunda kesin bilgiler bulunmamakla beraber çeşitli maden zuhurlarıdır. Bunlar, araştırma alanının kuzeydoğusunda Baş eğmez köyünün kuzeybatısında yer alan manyetit, Sarı çimen köyünün yaklaşık 1,5 km kuzey doğusunda Kükürtlü tepe civarında yer alan pirit, Osmanlı köyünün 500 m kuzeybatısında bulunan krom, Babacan ve Devetaş köyleri civarında da diatomitlerdir. Çaldıran ilçe merkezinin güneyinde Aşağıçanak ve Yukarıçanak köyleri civarında ise perlit ve

pomza yer almaktadır. Türkiye – İran sınırında yer alan Dumanlı Dağ çevresinde volkanitler ve flişler sınırında kükürt sahası yer almaktadır. Ancak bunların rezervleri konusunda da kesin bilgi bulunmamaktadır. Yine araştırma alanında çimento hammaddesi olarak kullanılabilecek kireçtaşı, tras ve killerde yer almaktadır. İnceleme alanında mostra veren kireçtaşları, kireç yapımında kullanılabilirler. Çaldıran Ovası, Nermik ve Kamercik çayırılığı içerisinde ile geniş alanlarda görülen killere rast- lanılmaktadır. Çaldıran – Doğubeyazıt karayolu üzerinde Alakaya ve Soğuksu köyleri civarında ise Traslar yer almaktadır (Çakır, 1995:130). Bunların rezervleri de tam olarak bilinmemektedir. Bu maden yataklarının ekonomiye kazandırılabilmesi için daha detaylı araştırmalar yapılarak ekonomik anlamda işletilme olanakları araştırılmalıdır.

İnceleme alanında değişik yerlerde enerji hammaddesi olarak kullanılabilecek kömür yatakları bulunmaktadır. Bunlardan ilki Babacan köyünün kuzeydoğusunda Jalon dere civarında Pliyosen yaşlı tuf ve killerin içerisinde yer alır. Kömür, linyit özelliğinde olup, ince ve orta tabakalıdır (Çakır, 1995:135). İkinci bir kömür sahası Çaldıran ilçe merkezinin 30 km güneydoğusunda Karadulda köyü civarında bulunmaktadır. Bu sahada yapılan çalışmalar sonucunda altı adet mostra tespit edilmiş ve toplam 706500 ton mümkün rezerv olduğu tespit edilmiştir. Ancak yapılan çalışmada rezervin zengin yataklanma verebileceği olasılığı göz önünde bulundurularak rezervin tam ve kesin bulunması için detaylı çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (Şener, 1983). Ayrancılar köyü yakınlarında Ayrancılar fayı olarak adlandırdığımız fay boyunca da sayı- ları 10'u bulan sıcak ve soğuk su kaynakları bulunmaktadır. Özellikle Ayrancılar köyünün 1 km kadar doğusunda Bendimahi Çayı kenarında bulunan kaynaklardan gaz çıkışı da görülmekte ve sıcaklığı 36 °C'dir (Çakır, 1995:136). Ovanın güneyinde Buğulukaynak köyü civarında da sıcak su kaynağı yer almaktadır. Ancak bu kaynaklar yeterince değerlendirilmemektedir.

Aşağımutlu, ve Kalkandelen köyü civarı ile Turşik ve Huni sazlığında çıkan maden suları (Çakır, 1995:137). Sadece yöre halkı tarafından kullanılmaktadır. Her ne kadar hazmı kolaylaştırdığı söylene de bu suların Tendürek bazaltlarının güneyinde yer alması nedeniyle içinde insan sağlığı açısından risk oluşturan florürünün bulunabileceği göz önünde bulundurularak kimyasal analizleri yapıldıktan sonra kullanılması daha uygun olacaktır.

Tendürek Dağı ve çevresi jeotermal enerji açısından da önem arz etmektedir. Bu bölgede yapılan çalışmalar sonucunda Doğu Anadolu'da

Çaldıran, Diyadin, Zilan ile Bingöl – Varto yöreleri jeotermal enerji kaynaklarının bulunabileceği alanlar olarak belirtilmektedir (Güner ve Diğ., 1987). Yine yörede yapılan diğer bir çalışmada Tendürek jeotermal alanının sıcak su kay- nakları (40 °C - 80 °C) fumeroller, buharla ısıtılmış su, buhar çıkaran zeminler, sıcak zemin, gaz çıkışları ve traverten tepecikleri ile aktif bir sistemin belirteci olarak yorumlanmıştır. Jeotermal sahadan çıkarılacak akışkanın sera, turistik amaçlar ve kent ısıtmacılığında kullanılabileceği belirtilmektedir.

Van ili Gevaş, Muradiye ve Çaldıran çevresinde tuğla-kiremit hammadde olanakları araştırılan bir çalışmada; Çaldıran Ovası'nda 2 m kalınlık 2-2,5 km² alanda 8-10 milyon ton alüvyon killi toprağın varlığı tespit edilmiştir. Çaldıran Ovası'nda dört ayrı yerden alınan numunelerin analiz sonuçlarına göre Kuskunkıran köyü yakınından alınan numunelerin tuğla ve kiremit yapımına elverişli bulunmuştur. Çaldıran ilçe merkezinin 500 m güneydoğusunda alınan numunenin su emme miktarının fazlalığı nedeniyle kiremit yapımına elverişsiz tuğla yapımına elverişli olduğu, daha plastik toprakla karıştırılarak kiremit yapımında da kullanılabileceği ifade edilmektedir. Çaldıran ilçe merkezinin 1,5 – 2 km doğusunda alınan üçüncü numunenin ise yüzeyde kireç patlamaları ve su emme miktarının fazlalığı nedeniyle kiremit yapımına elverişsiz, tuğla yapımına elverişli olduğu tespit edilmiştir. Çaldıran ilçe merkezinin 3-3,5 km güneyinden alınan dördüncü numunenin ise iri tane miktarının fazlalığı nedeniyle tuğla- kiremit yapımına elverişli olmadığı ancak öğütme sonrası tuğla-kiremit yapımında kullanılabileceği belirtilmektedir.

Van Gölü çevresi bir bütün olarak düşünüldüğünde turizm potansiyeli yüksektir. Değişik medeniyetlerden kalma tarihi eserler yanında fiziki çekicilikler açısından da zengindir. Araştırma alanı ise bu açıdan pek zengin olduğu söylenemez ancak Gönderme Boğazı içinde yer alan Muradiye şelalesi yazın Van ve çevre ilçelerden gelen kişilerin piknik yaptığı bir alana tekabül etmektedir. Ancak tesis yetersizliği ve çevre düzenleme eksikliği nedeniyle tam olarak değerlendirilememektedir.

İnsan-Relief İlişkisi

Çaldıran Ovası ve çevresinde yüksek kesimlerde tarım yapılabilecek toprakların bulun- maması ayrıca eğim değerlerinin yüksek olması buna ilaveten iklim şartlarının da gerek yerleş- meye gerekse tarıma müsait olmaması insanların bu sahalardan uzak durmasına neden olmuştur. Zaten tarih

boyunca kurulan yerleşmeler genelde dağlık kuşaklar arasında topografyanın düz veya hafif eğimli olduğu alanlarda kurulmuştur. Dolayısıyla ekonomik faaliyetler de buralarda yoğunlaşmıştır. Çaldıran Ovası ve çevresinde yerleşmelerin dağılışına bakıldığında köylerin büyük çoğunluğunun (yaklaşık %70'i) ova ve çevresinde 2000-2050 yükselti değerleri içinde kurulmuştur. Platoluk alanlara geçildiğinde ise yerleşim birimlerin azaldığı dikkati çeker.

İnceleme alanında yer alan yerleşmelerin yükselti basamaklarına göre dağılışı gösteren harita incelendiğinde 2250 metreden sonra yerleşmelerin yer almadığı görülmektedir. Ova çe resinde yükselti arttıkça yağış değerleri yükselmekte, sıcaklık değerleri ise alçalmaktadır. Reliefin, yağış ve sıcaklık değerlerine yaptığı bu etki aynı zamanda yöre halkının yerleşme ve ekonomik faaliyetlerde bulunduğu alanları ve şeklini belirlemiştir. Araştırma alanında ilk yerleşim yeri olarak kabul edilen Kübik Harabeleri de yine 2250 m. yükseltisinin altında, eğim değerleri az, drenaj durumunun iyi olduğu bir sahaya kurulmuştur. Çaldıranın kuzeyine doğru yeraltı su seviyesinin yükselmesi, bataklık alanların artması ve leçelik araziler, yerleşimi sınırlandıran doğal faktörlerdir. Günümüzde de kırsal yerleşmelerin büyük bir bölümü yine Kubik harabeleri çevre- sinde yoğunlaşmaktadır.

İnceleme alanında yerleşme tarihinin çok eskiye gitmemesi, doğal çevre ile yakından alakalıdır. Ovanın kuzeyi ve kuzeybatısı; Bemraz ve Tendürek volkanlarının oluşturduğu genç lav platosu, herhangi bir tarım faaliyetine ve yerleşime izin vermemektedir ayrıca sıcaklık ve yağış değerleri de yerleşmeye ve tarıma elverişli değildir.

Araştırma alanın yüksek reliefe sahip olması, eğim değerlerinin yüksek olması, tarih boyunca farklı mücadelelere sahne olması, güvenliğin sorun teşkil etmesine neden olduğu için geçici yerleşim tarzı, zaten yerleşmeye uygun doğal faktörleri çok taşımayan bölgede, daimi yerleşmelerin daha geç tarihlerde görülmesine neden olmuştur. Çaldıranın güneybatısında yer alan Gönderme geçidi, uzun dönem boyunca yerleşmelerin kuzeye doğru çıkmasını engellemiş- tir. Bu durum ulaşım şartlarının gelişmesine paralel olarak yavaş yavaş değişmiştir.

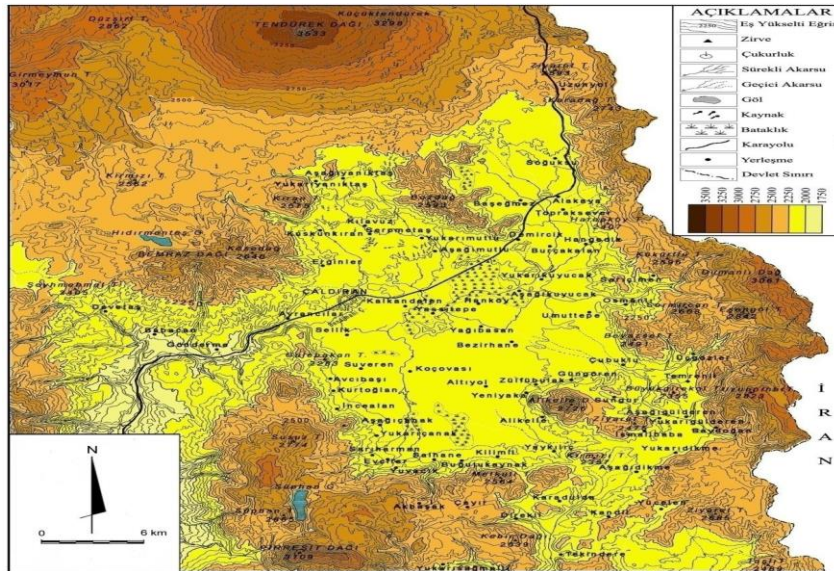
İnsan-İklim İlişkisi

Araştırma alanı ve çevresinde jeomorfolojik faktörlerin kısa mesafeler içinde çok değişkenlik göstermesi genel anlamda planeter faktörlerin belirlediği makro klima iklim içerisinde yöresel klima alanlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çaldıranın yıllık sıcaklık ortalaması 4°C'dir. Göl

kıyısında yer alan Muradiye ve Van'ın sıcaklık değerleri ise 8,2 ve 8,9 °C'dir. Yıllık maksimum sıcaklık 19,1 °C ile temmuzda ölçülmüştür. Minimum sıcaklık ise -12 °C ocak ayında ölçülmüştür. Don olaylı gün sayısı da 263,4 gündür, yaklaşık 500 mm'nin üzerinde yağış almaktadır (DGM verileri 2017). Bu ve diğer klimatolojik veriler Doğubayazıt, Muradiye ve Van'a ait verilerle kıyaslandığında Çaldıranda görülen iklimin tarım faaliyetleri açısından olumsuz şartlar arz ettiği görülür.

Van Gölü'nün çevresindeki yerleşim yerlerine daha mülayim iklim şartları sunması göl çevresinde sıralanmış büyüklü küçüklü ovalarda bir çok sebze ve meyvenin yetişmesini sağlamıştır. Yörede görülen şiddetli karasal iklim yerleşmelerin üst sınırını da belirlemiştir. Yerleşmeler genelde 2250 metrelerde son bulmaktadır. Merkezden çevreye doğru gidildikçe kış ayların da sıcaklık ve yağış şartlarındaki ani değişiklikler yerleşmeleri ova kenarına adeta hapsetmiş- tir. Aslında bu alçak sahalar yerleşmelerin kurulabilmesi için en uygun yerleri oluşturmaktadır. Çaldıran Ovası ve çevresinin karasallık derecesinin yüksek olması beşeri hayatı olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak karasallık derecesinin bölgede yerleşmenin ve tarımın üst sınırının Türkiye'nin diğer bölgelerine göre daha üst seviyelere taşınması karasallığın olumlu bir sonucudur.

RESİM 1-3:Çaldıran Ovası ve Çevresinin Topografya Haritası

İnsan-Toprak ve Bitki Örtüsü Arasındaki İlişkiler

Bir ekosistemin, ortamda meydana gelen değişiklikler neticesinde yerini bir

başka ekosiste me bırakmasına süksesyon denilmektedir. Süksesyon ise ya doğal ya da beşeri etkenlere bağlı olarak meydana gelmektedir (Erinç, 1984:16). İnceleme alanı ve çevresinde de ekosistemin değişmesi hem doğal hem de beşeri (antropojen) etkenlere bağlı olarak meydana gelmiş ve farklı süksesyonların oluşmasına neden olmuştur. Şöyle ki Van Gölü çevresinde son 10.000 yıl için- de meydana gelen iklim değişiklikleri ve günümüzden 9600-6400 yıl önceki devrede özellikle Van Gölü'nün güneybatı kesimlerinde step vejetasyonunun yaygın olduğu ve seyrek olarak meşe ve huş toplulukların bulunduğu tespit edilmiştir. Günümüzden 6400-3400 yılları arasında ise step yerini yavaş yavaş orman bırakmış meşe ve menengiç toplulukları yaygınlaşmış aşağı yukarı step ormanı veya kuru orman sahaya yerleşmiştir. Önce step karakterine sahip olan saha, doğal süksesyon neticesinde kuru orman ekosistemine dönüşmüştür. Günümüzden 1100 yıl önce ise sahada beşeri etkiler ön plana çıkmış ve doğal süksesyonun belirlediği kuru ormanlar insanlar tarafından çeşitli nedenlerle tahrip edilerek bugünkü antropojen step ekosistemi ortaya çıkmıştır..

Bugün için araştırma alanında, geçmişteki kuru ormanların bakiyelerine rastlanılmaması doğal ortam üzerine insan etkilerinin degradasyonel yönde hangi boyutlara ulaşabileceğinin tipik bir örneğidir. Örneğin Kılıç; XV. ve XVIII. yüzyıllarda Van hakkında yapmış olduğu çalışmasında Van Gölü çevresindeki orman tahriplerinden dolayı olarak bahsetmektedir. Kılıç, Van Sancağı'ndaki sanayi faaliyetlerini harp sanayi, gemi yapımı ve şehrsel sanayi olmak üzere üç ana grupta toplamaktadır. Bu sanayi kollarının ortaya çıkmasını da şehrin coğrafi ve jeopolitik konumunun büyük ölçüde etkili olduğunu vurgulamaktadır. Şehrin göl kenarında olması münasebetiyle gemi yapımı sanayi, İran hududuna yakın olması sebebiyle de harp sanayisinin geliştiğini belirtmektedir. O'na göre, o dönemde Van Sancağı'nda önemli sayılabilecek kapasite- tede demir madeni bulunuyordu. Bu maden her yıl bir miktar maden teslim etmek suretiyle iltizam usulüyle mültesimlere bırakılmıştır. Karcikan ve Gevar nahiyelerindeki demir madenleri 1574 yılında bulunmuştur. Nitekim 7 mart 1574 tarihinde Van Beylerbeyi'ne gönderilen bir hüküm ile Van'a bağlı Karcikan ve Gevar nahiyelerinde birkaç mahalde zuhur eden demir madenlerini işletmeye talip olan mültezimlere senede 40000 gülle teslim etmeleri şartıyla iltizama vermesi istenmiştir. Van Kalesi'nin ve eyalete bağlı diğer kalelerin darbzen (kale döven) veya top ihtiyacını temin etmek için Van'da bir top dökümhanesinin kurulduğu görülmektedir. Bu dökümhanelerde kullanılacak odun için mîrî meşelikler tahsis edilmiş ve bu meşeliklerden baş-

ka kişilerin odun kesmesi yasaklanmıştır. Demir madeni ve dökümhane için tahsis edilen mîrî meşeliklere erbâb-ı tımardan mîrîden hiç kimsenin müdahale etmemesi hususunda Van Beyler- beyi ile Bitlis ve Ahtamar kadılarına 6 Eylül 1577 tarihli bir hüküm gönderilmiştir .

Çaldıran Ovası ve çevresinin, 15 yüzyıldan beri yerleşmeye açık olması, bu sahada asırlardır sürdürülen insan faaliyetleri sadece o dönemde mevcut bitki örtüsünün tahrip edilmesi şeklinde gerçekleşmemiş aynı zamanda geçmişten günümüze yoğun bir şekilde yapılan hayvancılık faaliyetleri meraların ot verim kapasitesini düşürmüş, doğal ortam üzerindeki aşırı baskı nedeniyle toprak erozyonu da artmıştır. Günümüzde de bu alanların bilinçsizce kullanılması erozyonun artarak devam etmesine neden olmaktadır.

DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİNDEN KAYNAKLANAN PROBLEMLER

Şiddetli Karasallık

Araştırma alanında doğal ortam özelliklerinden kaynaklanan sorunların başında sahada görülen karasal iklim başta gelmektedir. Çaldıran Ovası ve çevresinin karasallık derecesinin yüksek olması beşeri hayatı olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak karasallık derecesinin bölge- de yerleşmenin ve tarımın yükselti sınırının Türkiye'nin diğer bölgelerine göre daha üst seviyelere taşınması karasallığın olumlu bir sonucudur. Sıcaklık değerlerin düşük olması yörede tarım faaliyetlerini kısıtlamaktadır. Nitekim göl kayısında yer alan Van, Erçiş ve Muradiye'de yetiştirilen ürünlerin geniş bir yelpazeye yayılması, Çaldıranda ise bu ürün yelpazesinin genelde arpa ve buğday tarımı ile sınırlı kalması yörenin şiddetli karasallığı ile alakalıdır.

Çaldıran Ovası'nın ortalama yükseltisinin (2000 m), Muradiye (1706 m) ve Van'a (1725

m) göre daha yüksek olması, daha fazla yağış alması ve drenajın yetersiz olması ova genelinde tahıl tarımını en aza indirmektedir. Çünkü yağış, toprakta doğal olarak bulunan veya toprağa doğal olmayan yollarla verilen bitki besin maddelerini bitkilerin alması için gerekli ıslak ve nemli ortam yaratan bir iklim elemanıdır. Ancak suyun toprakta bulunmaması kadar fazla bulunması da yarar yerine zarar getirmektedir. Toprak içine sızan fazla su bitki köklerinin bulunduğu bölgeyi doldurarak buradaki havayı boşaltmakta, suyla dolan toprak gözenekleri içinde bitki kökleri hava alamayacağına sararmalar ve hastalıklar ortaya çıkmaktadır (Oğuz er, 1993:43). Bu nedenle Çaldıran

Ovası'nın gerek fazla yağış alması gerekse yeraltı su seviyesinin yüksek olması tahıl tarımını sınırlayan en önemli faktördür. Bu nedenle yağışın fazla, zeminin yılın büyük bir kesiminde nemli ıslak olan Çaldıran Ovası'nda tahıl tarımı yapılan sahaların çayır – mera alanı olarak kullanılması daha ekonomik görülmektedir.

Son yıllarda devletin çiftçiye sağlamış olduğu doğrudan gelir desteği nedeniyle yöre halkı buğday ve arpa tarımını ikinci plana atmış yerine yonca ve korunga gibi yem bitkileri ekmeye başlamıştır. Çaldıran Ovası ve çevresinde görülen düşük sıcaklıklar don olaylı gün sayısının fazla olması tarımı sınırlayan diğer faktörlerdir. Bitkilerin vejetasyon derecesine $+5^{\circ}\text{C}$ başladığı kabul edilirse Çaldıran Ovası'nda vejetasyon devresi mayıs – ekim aylarıdır. Bu dönem içinde temmuz, ağustos ve eylül ayları kurak geçmektedir. Sahada tarım yapılan ürünler bu kurak dev- reyi toprakta birikmiş olan sudan, su noksanı görüldüğü aylarda da yüzey sularıyla sulama im- kanı olsa da Çaldıranda mayıs-ekim aylarında zaman zaman görülen don olayları tarımı olumsuz yönde etkilemektedir. Sonuç olarak diyebiliriz ki, şiddetli kışlar, kısa süren yaz mevsimi, ovadaki drenaj bozukluğu, ekip-dikmeye dayalı tarımı sınırlandırmış ve yörede hayvancılık faaliyeti ağırlık kazanmıştır.

Yeraltı ve Yerüstü Su Kalitesi

Çaldıranda yeraltı ve yerüstü su potansiyeli zengin olmasına rağmen su kalitelerinin iyi değildir. Levendoğlu'nun yapmış olduğu çalışmaya göre Bendimahı Çayı sularının Orta, Yüksek ve Çok yüksek derecede tuzluluk ve az miktarda alkalilik taşıyan sular olduğu tespit edilmiştir. Bendimahı Çayı'nın Yassitepe köyünden batıya doğru Gönderme köprüsüne kadar alınan su örneklerinin yüksek ve çok yüksek tuzluluk gösteren sular olduğu belirtilmektedir. Bendimahı Çayı'na Yassitepe köyünden katılan Huni Çayı ve Kaymaz deresinden alınan örneklerin çözüm- leme sonuçlarına göre yüksek tuzlu ve az sodyumlu sular olduğu anlaşılmıştır. Araştırma alanında bulunan kaynakların bir kısmında da yine tuzluluk problemi vardır. Nitekim, Yukarıkuyucak, Soğuksu, Yukarıyanıktaş köylerindeki yüksek debili kaynaklar yüksek tuzlu ve az sodyumlu sulardır. Yuvacık ve Kilimli köylerindeki yüksek debili kaynaklar az tuzluluk gösteren ve az sodyumlu iyi kaliteli sulardır. Çaldıran Ovası'nda sığ kuyu sularının kimyasal çözümleme sonuçlarına göre özellikle Altıyol, Bezirhane, Hanköy ve Çubuklu köylerindeki sığ kuyu sularının yüksek, çok yüksek tuzluluk gösteren az sodyumlu sular olduğu belirtilmektedir. Sığ akiferde görülen bu tuzluluk nedeniyle içme ve sulama suyu sağlanması için açılacak sondaj kuyularında bu

tuzlu seviyenin, derin akiferlerden kesinlikle tecrit edilmesi ve tuzluluğun özellikle deneti- minin gerektiği vurgulanmaktadır. Çaldıran Ovası'ndaki kuyu suları genellikle yüksek tuzlu, az sodyumlu sulardır. Bu nedenle; yeterli drenaj, tuza dayanıklı bitkilerin seçilmesi ve tuzluluğun özellikle denetimi gibi şartlarda ancak sulama suyu olarak kullanılabilir. Dolayısıyla araştırma alanında iklim özellikleri, tarımı olumsuz yönde etkilediği gibi sulama yapılan saha larda da suların tuzluluk oranının yüksek olması bitkiler için tehlike arz etmektedir. Bu suların içmeye uygunluk açısından değerlendirildiğinde kaynak sularının ve derin akiferde açılmış son daj kuyu sularının kimyasal özellikleri açısından içmeye uygun oldukları, sık kuyuların ise, içmeye uygun olmadığı tespit edilmiştir. (Levendoğlu, 1979)

Araştırma alanında yer alan suların kalitesi hakkında Oruç ve arkadaşları (1976) tarafın- dan yapılan diğer bir araştırmada Tendürek volkanı çevresindeki yüksek florür içerikli kaynak sularının hidrojeolojisi araştırılmış yörede pek çok kaynak sularının 2,5 – 12,5 ppm arasında değişen yüksek miktarda florür içerdiği anlaşılmıştır. Bu kaynaklardan araştırma alanı içinde kalanlar, Aşağımutlu ve Alakaya köylerinde yer alan kaynaklar ile Soğuksu deresi ve Bendimahı Çayı'dır. İnsan ve hayvanlar için zararlı sayılacak seviyelerde florür içeren bu suların insan ve hayvanlardan dış floruzu hastalığı ile bütün vücutta uyuşukluk ve yanma hissine sebep olan skelefal florosisin meydana geldiği belirtilmektedir. Bölgede yer alan yüksek flüorürlü suların Tendürek lavlarından gelen sodyum bikarbonatlı sular olduğu anlaşılmıştır. Bu suların insanlara olumsuz etkisi olduğu kadar hayvanların dişlerine de zarar vermesi nedeniyle hayvanların yeterince beslenmelerini önlediği ve ölümlere sebep olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca yüksek dozda flüorürlü su ile bulaşmış mera ve çayır arıcılığı ile hayvanların florür almasının önlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bunun yanında genç Tendürek lavlarından beslenen sulardan özellikle kaçınılması eğer kullanılacaksa temiz kaynak suları ile karıştırılarak kullanılması gerektiği ifade edilmektedir.

Karbondioksit Gazı Çıkışları

Araştırma alanında volkanik sahalardan kaynaklanın diğer bir problem ise Çaldıran ilçe merkezinde çıkan karbondioksit gazı oluşturmaktadır. 1976 Çaldıran depreminden sonra Çaldıran ilçesi Çaldıran fayının güneyinde yeni yerleşim yerinde 1977'de Afet İşleri Genel Müdürlüğü tarafından afet evleri yapılmaya başlanmıştır. İlk etapta 457 konut sahiplerine teslim edilmiş- tir. 1977 yılında ilçenin kuzeybatı kesiminde yer alan konutların bir bölümünde

gaz çıkışları başlamış sonraki yıllar giderek artmıştır. 1987 yılı itibariyle ilçenin 240 konutu bu gazdan etkilenmiştir. Başlangıçta gaz çıkan evlerin sadece tandırları kullanılmazken, sonraki yıllarda ağıllardaki hayvanlar ölmeye başlamış ve gaz çıkışları insan sağlığını etkiler hale gelmiştir. Bölgeyi bu gazdan arındırmak amacıyla 1987’de 4 adet arındırma sondajı açılmıştır. Gaz ölçümleri sonucu arındırma sondajları yapılmadan önce 240 olan gazlı konut sayısını 37’ye düşüğü saptanmıştır. Kuyulardan alınan gaz örneklerinin C13 yöntemiyle yapılan ölçümlerinde karbondioksit manto kökenli ve Tendürek volkanizması ürünü olduğu saptanmıştır. Üstte yer alan alüvyonların killi – milli seviyeleri örtü kaya özelliği göstermektedir ve gazları örterek korumaktadır. Aktif Çaldıran fayı hareket ettikçe gazlar örtü kayada oluşan kırık ve çatlaklardan yayılmaktadır (Yılmaz ve Açıkgoz, 1990:3-10).

Yukarıda yapılan açıklamalardan anlaşılaacağı üzere 1976 Çaldıran depreminden sonra yörenin tektonik özellikleri düşünülmeden yeni yerleşim yerinin fayın hemen güneyine kurulması ileride olabilecek depremde yeniden hasar görmesi ve o yıllarda yaşanan ve tehlikeli boyutlara ulaşan gaz çıkışlarına tekrar gündeme gelmesine zemin hazırlanmıştır. Yörede çıkan karbondioksit gazı kökeninin Tendürek Dağı olması ve Çaldıran fayının halen aktifliğini koruması araştırma alanının her an aynı sorunla yüz yüze kalabileceği aşıkardır.

Depremler

Araştırma alanında Neotektonik dönemde oluşan Çaldıran fayı ve bu fayla aynı özellikler taşıyan Balık Gölü, Tutak, Erçiş, Hasantimur gibi doğrultu atımlı faylar bölgede bazı morfolojik birimlerin gelişimine etki ederken bölgenin deprenselliğini de artırmıştır. Çaldıran fayında 7 büyüklüğünde depremlerin tekrarlanma periyodunun 400 yıl olduğu tahmin edilse de (Şaroğlu, 1985:196), doğal olarak depremlerin zamanı ve şiddeti tam olarak bilinmemektedir. Ovada Çaldıran fayı boyunca sıralanan başta Çaldıran ilçe merkezi olmak üzere bir çok köy bulunmakta- dır. Bu yerleşim yerlerinin alüvyonlar gibi sağlam olmayan zeminler üzerinde bulunması, ova kesiminde yeraltı su seviyesinin yüzeye yakın olması bu fay üzerinde oluşabilecek bir depremde felaketin boyutlarını artıracaktır. Nitekim Atabey’in de belirttiği gibi su kapsayan çakıl, kum, mil, kil, ve çamur yığınlarından oluşan zemine sismik kuvvet etki ettiğinde kum tanecikleri arasındaki denge bozularak kumla birlikte su yarıklardan yüzeye çıkmakta ve zeminin bir sıvı gibi davranmasına yol açmaktadır (Atabey, 2000:38). Sıvılaşma veya zemin yenilmesi denilen bu olayı araştırma alanında fayın ovayı kat ettiği hat boyunca yeraltı su

seviyesinin yüksek olduğu kesimlerde olası bir deprem sonrasında karşılaşmak mümkündür. Bu durumda deprem şiddetinin artması olağandır. Üstelik fay boyunca sıralanan veya faya oldukça yakın olan köylerde yapı malzemelerinin taş olması ve çoğunda birleştirici madde olarak çamurun kullanılması deprem sonrasında büyük çoğunluğunun yıkılabileceği söylenebilir. Sayıları 15-20'yi bulan bu köylerin toplam nüfusu yaklaşık 30.000 kişi civarındadır. Dolayısıyla bölgede oluşabilecek bir depremde söz konusu nüfus doğrudan tehlike altındadır.

Bir bölgede oluşan depremlerin büyüklüğü (magnitüdü) ve yinelenme sayısı, kısaca o bölgenin depremselliği olarak tanımlanabilir. Günümüzde zaman içinde süreklilik gösteren et- kin depremlerin tektonik kökenli olduğu bilinen bir gerçektir. Sürekli ve yıkıcı depremlerin, devinimli (hareketli) levha ya da levhacık sınırları boyunca yoğunlaşmış oldukları yadsınamaz bilimsel bir olgudur. Doğu Anadolu'nun depremselliğinden sorumlu olan jeotektonik yapılar Üst Kretase Günümüz aralığında, fakat değişik yaş kontaklarında oluşmuş Güney Anadolu Bindirmesi, Doğu Anadolu ve Kuzey Anadolu dönüşüm faylarıdır. Doğu Anadolu'da deprem- selliği yaratan jeotektonik yapılar, K-G yatay sıkışma sonucu oluşmuş ve oluşmakta olan bindirme, sol- sağ yanal atımlı faylar ve bu faylar arasındaki verev atımlı kırıklar boyunca gelişmiş çekme-açılma havzalarıdır .

Araştırma alanı ve çevresinde Balık Gölü, Tutak, gibi bir takım aktif fayların bulunması, yörenin deprem açısından aktif olduğu rahatlıkla söylenebilir. Nitekim yapılan ölçümler sonu- cunda Çaldıran ve çevresinde 1900-1977 yılları arasında magnitüdü 4,2'den büyük olan 53 adet deprem kaydedilmiştir .

Koçyiğit'e göre bölgede, M.S. 11 - 1970 yılları arasında ve son 15 yılda oluşmuş, magnitüdü 4'den büyük deprem episantrlarının ve yine M.S. 11 - günümüz arasında oluşmuş magnitüdü 5 ve üzerinde olan yıkıcı deprem episantrlarının dağılımları incelendiğinde, yukarıda belirtilen yapısal gidişlerle deprem episantrlarının dağılımı arasında büyük bir uygunluğun varlığı kolayca görüldüğü ve bölgenin depremselliğinden yukarıda sözü edilen jeolojik yapıları sorumlu olduğu yadsınamaz bir gerçek ortaya çıkmaktadır.

Erozyon

İnceleme alanında mevcut olan kuru ormanların, yüzyıllar önce değişik nedenlerle tahrip edilmesi bitki ve toprak ekosisteminin degradasyonel

süksesyona uğraması, zaten yüksek bir reliefe sahip olan bölgede erozyonun artmasına neden olmuştur. Ormanların tahribi sonucu yöreye yerleşen antropojen stepler üzerinde yoğun bir şekilde hayvancılık faaliyetlerinin yapılması iki farklı sorunu ortaya çıkarmıştır. Meralarda yapılan aşırı otlatma meraların kalitesinin düşme- sine neden olması yanında, bitki örtüsünün zayıfladığı alanlarda erozyonun da artmasına neden olmaktadır. İnceleme alanının çevresinde, dağlık alanların yer alması, eğim değerlerinin fazla olması, ayrıca bu kesimlerin meralara karşılık gelmesi nedeniyle hayvancılık faaliyetlerinin yoğun bir şekilde yapılıyor olması, aşınması kolay flişlerin bulunması gibi bir takım faktörler erozyona zemin hazırlamaktadır.

Ova kesiminde eğimin % 10'un altında olduğu yerlerde çok hafif erozyon mevcuttur. Eğim değerlerinin % 10-20 değiştiği alanlarda arazinin kullanım durumlarına göre normal orta şiddette veya şiddetli erozyon görülmektedir. Örneğin Hıdırmenteş Gölü'nün kuzeybatısında eğimli aşınım yüzeyleri hayvancılık faaliyetlerinin yoğunlaştığı alanlara karşılık geldiği için bu yüzeyler üzerinde şiddetli erozyon görülmektedir. Kuskunkıran köyü bazaltları çevresinde ise genelde çayır arazilerinin yer aldığı kesimlerde orta şiddette erozyon mevcuttur. Eğimin % 40'ta fazla bitki örtüsünün zayıf olduğu Pirreşit ve Dumanlı Dağı çevresi çok şiddetli erozyonun görüldüğü yerlerdir. Kuzeyde Tendürek Dağı ve çevresi ile çalışma alanı genelinde dağlık kuşak üzeri ile bazaltlar içinde derin bir şekilde gömülen akarsuların dik vadi yamaçları toprak örtüsünden yoksun kayalık alanlara karşılık gelmektedir. Çayır ve mera alanları hayvancılık sektöründe doğal ve ucuz yem sağlayan tek kaynaktır. Bu nedenle bu alanları korumak aslında toprağı erozyona karşı korumak anlamına da gelmektedir.

SONUÇ

Çaldıran Ovası ve çevresi doğal ortam insan ilişkisi bakımından oldukça ilginç(farklı kültürlerin bir arada olması, İran sınırında olması ve geçiş güzergahları üzerinde olması) bir sahaya karşılık gelmektedir. Bu ilişki, uzun bir tarihsel süreç içinde yoğun bir şekilde cereyan etmiştir. Yaşanan süreç, ülkelerin en önemli doğal zenginlik kaynağının toprak, hava ve su olduğunu göstermiştir. Bu doğal servetin gelecek nesillere aktarılması, sürdürülebilir olması, tüketilmeden kullanma esasları ve bunun gerekliliği, doğal ortamı kullanım bilinci insanlık için kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu nedenle ortam insan ilişkisi konusundaki araştırmalar büyük önem taşımaktadır.

Hayvancılık, Doğu Anadolu Bölgesi için önemli bir geçim kaynağıdır. Çaldıran ilçesi için de durum farklı değildir. Araştırma alanında ovayı çevreleyen platoluk ve dağlık alanlar, hayvancılığın yoğun bir şekilde yapıldığı sahalara karşılık gelmektedir. Mera potansiyeli açısından oldukça, zengin olan yörede yapılan hayvancılığın ekstansif metotlarla yapılması hem bu sektörden gerektiği ölçüde faydalanılamamasına hem de mera potansiyelinin günden güne azalmasına, erozyonun artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle bölgede yapılan hayvancılığın, geçmişten gelen yapısıyla devam etmesinin önüne geçilmeli, yöre halkı daha prodüktif şartlarda hayvancılığa teşvik edilmelidir. Özellikle ahır hayvancılığı teşvik edilerek meralar kısmen dinlendirilmeli böylelikle meraların kendilerini yenilemelerine fırsat verilmelidir. Bunlar yapılmadığı takdirde çayır ve mera alanlarının ıslah edilmesi yolunda yapılacak gübreleme, dinlendirme, üstten tohumlama gibi bir çok tedbirler sonuçsuz kalacaktır.

Mera ıslah çalışmaları konusunda yayınlamış birçok eserde gübrelemenin önemli olduğu ve bu sayede ekonomik olarak en iyi verim alınabileceği belirtilmektedir. Bu açıdan bakıldığında- da araştırma alanında ekonomik durumu iyi olan köylülerin gübreleme yaptıkları gözlenmiştir. Ancak bu faaliyette yine bilinçsiz olarak yapılmaktadır. Çünkü her şeyden önce inceleme alanında mera alanlarında yer alan bitkilerin buğdaygillerden mi yoksa baklagillerden mi oluştuğu tam olarak bilinmemektedir. Farklı bitki türlerinden oluşan meralarda gübreleme yapılması ve bunun sonucunda yüksek verim alınabilmesi için bitki türlerinin bilinmesi gerekmektedir. Nasıl ki tahıl tarımında farklı bitkilere göre farklı gübreler kullanılıyorsa meralarda da aynı durum geçerlidir. Aksi takdirde fayda vermesi için kullanılan gübreler meralara zarar verecektir. Bu nedenle araştırma alanında, bu konuyla ilgili kuruluşlar tarafından meraların bitki tür desenlerinin tespit edilerek yöre halkının bu esaslara göre gübreleme yapmalarına olanak tanınmalıdır.

Son yıllarda devletin doğrudan gelir desteği kapsamında çiftçiye sağlamış olduğu yardım hayvancılık faaliyeti için olumlu bir gelişmedir. Bu uygulamanın başlamasıyla yörede yonca ve korunga gibi yem bitkileri ekilmeye başlanmıştır. Ancak hayvancılık faaliyetin bu şekilde günü kurtaracak tedbirlerle bir yere geleceğini düşünmek yanıltıcıdır. Çünkü hayvancılık faaliyeti, birçok ayağı olan bir sektördür. Meraların verimli olması, kaliteli yem kullanılması, et, süt ve yün verimleri iyi olan hayvanların beslenmesi, bunların aşılınması, elde edilen ürünlerin pazarlanması yetmemektedir. Şöyle ki inceleme alanında bütün bu şartlar gerçekleştirilse

bile bu ekonomik faaliyetin iyi bir yere gelmesi için hayvan barınaklarının da iyi olması gerekmektedir. Nitekim arazi çalışmaları esnasında bir çok köyde hayvan barınaklarının sıhhi olmadığı tespit edilmiştir. Bu barınakların bir çoğu alçak, basık, ışıksız ve nemli koşullar arz etmektedir, bu durum uzun kış döneminde bu barınaklarda kalan hayvanların kilo kaybetmelerine hatta ölümlerine yol açmaktadır. Bu nedenle hayvan barınaklarının da iyileştirilmesi yolunda yöre halkı bilinçlendirilmelidir.

Arazi çalışmaları esnasında yörede yoğun bir şekilde hayvancılık yapıldığı gözlemlendiği halde bu sektörden elde edilen hammaddenin değerlendirileceği bir tesise .(Van'daki bir kaç tesis hariç) rastlanılmaması dikkat çekicidir. Köylüler elde ettikleri sütte pek de hijyenik olma- yan şartlarda, yağ ve yöreye özgü otlu peynir yapmakta ve bu ürünleri kendi imkanları dahilinde Van veya Erciş'e götürerek pazarlamaktadırlar. Bu nedenle Çaldıranda hayvancılık sektörün- den elde edilen sütün mamul hale getirilecek tesislerin yapılması gerekmektedir. Bu yapıldığı takdirde Çaldıranda sınırlı da olsa yeni iş imkanı doğacaktır.

İnceleme alanının fiziki coğrafya özelliklerinin bitkisel üretime imkan vermemesi ve doğal olarak hayvancılığın ön plana çıkması nedeniyle hayvancılık sektöründe en fazla girdiyi teşkil eden yem problemi çözülmeli devlet tarafından desteklenmelidir. Yem problemi çözülmediği takdirde yörede yapılan aşırı otlatma sonucunda meraların büyük bir kesimi tahrip olacaktır. Araştırma alanında çayır ve meralara bağlı olarak sürdürülen hayvancılık ekonomisinin otlaklarda oluşturduğu baskıyı azaltmak için, sahada ekstansif şartlarda yapılan, küçük aile işletmeleri, daha olumlu şartlar arz eden modern ahır işletmelerine dönüştürülmesi teşvik edilmelidir. İlçe tarım müdürlüğünün verilerine göre, ilçede büyükbaş hayvan varlığının %20'si kültür ırkı, %30'u melez ve %50'si yerli ırktır. Bu doğal olarak hayvansal ürünlerin verimini en alt seviyede gerçekleştirmektedir. Küçükbaş hayvan ırkı daha çok Akkaraman koyunudur. Küçük ve Büyükbaş hayvanlardan alınan verimin yükseltilmesi, bölgeye uygun büyük ve küçükbaş hayvan ırkının tespiti ile mümkündür. Böylece yapılan hayvancılık daha ekonomik, teknolojik ve optimum şekilde gerçekleştirilmiş olacaktır.

Yörenin en büyük doğal zenginliği olan meralarda, ıslah çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Çünkü meralarda yer alan farklı bitkilerin, vejetatif devrelerinin farklı zamanlarda başlaması nedeni ile zamanından önce otlatmaya tabi tutulması sonucunda, meraların zenginliğini yitirmesine neden olmaktadır. İlçe tarım müdürlüğünden edinilen bilgilere göre ilçede yonca ve

korunga ekimi devletin hayvancılığa destek projesi kapsamında önemli ölçüde artmıştır. Verilen destek hayvancılık ve mera alanlarının geleceği açısından olumlu şartlar doğurmakla birlikte, istenilen seviyeye ulaşılamamıştır. Çünkü hayvancılıktan tam verimin sağlanması, tüm organizasyonun birlikte geliştirilmesi ile mümkün olmaktadır. Toplam kalitenin sağlanmasına yönelik bu tarz bir girişim henüz düşünce aşamasında dahi değildir. Meraların ıslahı, tür iyileştirmesi, çiftçi eğitimi, gübre kullanımı, yem bitkilerinin seçimi ve verimi, pazarlama çalışmaları, entegre et ve süt tesisleri, entansif hayvan çiftliklerinin hepsinin birlikte olması durumunda yöre, bölge ve ülke ekonomisine fayda sağlayacak bir organizasyonu gerçekleştirmiş olursunuz. Bunların bi- rinde meydana gelebilecek kalkınma veya ilkelik tüm sistemden alınacak verimi ve emeğin karşılığını istenilen ölçüde sağlamayacaktır.

İnceleme alanında problemlili sahalardan bir diğerini ova tabanında yeraltı su seviyesinin yüzeye çok yakın olduğu sulak sahalardır oluşturmaktadır. Bu sulak alanların yerleşmeye, ulaşım olumsuz etkisi olmasa da atıl durumda olması tasvip edilecek bir durum değildir. Bu alanlar drene edilerek çayır (biçenek) alanları olarak veya yonca ve korunga gibi daha çok yem bitkilerinin ekildiği sahalardır olarak değerlendirilmelidir.

Araştırma alanını KB-GD yönde kat eden Çaldıran fayı ve yakın çevresi de problemlili alanlardan birine karşılık gelmektedir. Fay hattı boyunca başta Çaldıran ilçe merkezinin yer alması ve bu tektonik hat boyunca oldukça fazla yerleşim yeri bulunması bölgede olabilecek bir deprem sonucunda çok fazla etkilenecek dolayısıyla can ve mal kaybı en fazla olacaktır. Bu yerleşim birimlerinin zemin açısından depreme daha dayanıklı sahalara nakledilmesi mümkün görülmediğinden yapılacak yeni kayak alanındaki konutların deprem yönetmeliğine uygun depreme dayanıklı konutlar şeklinde inşa edilmesi bu konuda gerekli desteğin sağlanması, deprem bilincinin oluşturulması gerekmektedir.

Özetle; “Araştırma sahası Coğrafi anlamda kış, doğa, termal ve sağlık turizmi açısından elverişli bir bölgedir. Gelişime müsaittir..” Bu nedenle yörede yapılması düşünülen her projenin merkezinde turizm ve organik tarım olmalıdır. Çevresine göre farklı fiziki coğrafya özelliklere sahip olan araştırma alanında yöreye özgü farklı tanıtım ve pazarlama politikaları oluşturulmalı ve yöreye has potansiyel en iyi şekilde değerlendirilmelidir.(kaynak İmar ve iskan bakanlığı- yüzüncü yıl üniversitesi)

7- ÇALDIRAN TERMAL KIŞ TURİZM MERKEZİ

7.1 GÖZLEM VE TESPİTLER ÇALDIRAN TURİZM TESİS YATIRIMI GENEL YAKLAŞIMLAR

Kış turizmi merkezi ve sportif etkinlik alanlarına yönelik doğacak ihtiyaçlar, şu şekilde sıralanabilir:

- Yapılan incelemeler neticesinde Kış sporu alanlarının başlangıçta takriben 2075 – 2270m. rakımlar arasında olması öngörülmüştür . Bu rakımlar arasındaki kar örtüsünün, kayak açısından Mart ayı sonuna kadar verimli olacağı tahmin edilmektedir. Çaldıranda yaklaşık 2075m.de bulunan mevcut kayak evi mevkiinde güçlü bir giriş noktası öngörülmüştür. Bu nokta topoğrafik doğal yapı, mavi pistler ve eğitim alanları için mükemmel imkanlar sağlamaktadır.
- Konaklama tesis yapıları, yerel insanlarında yatırım yapabileceği maliyetler düşünülerek çeşitli ölçeklerde öngörülmüştür. Binaların tasarım ve konumlandırılmaları hem kış turizmine hem de sağlık-termal turizmine yönelik tasarlanmıştır..
- Ayrıca sistemin kurulmasına müteakip güçlü bir gününbirlik ziyaretçi akımı beklenmelidir.
- Özellikle hafta sonu ve kış aylarının önemli tatil günlerinde bölgeye yoğun günü birlik ziyaretçi akını olacağından girişteki sosyal günü birlik tesisler minimum 3000 kişiye göre tasarlanması ön görülmüştür. (Cafe, restaurant, umumi w.c., mescit, shop ve kiralama ticarethaneleri, sağlık ünitesi v.b.).
-
- Yapılan incelemelerde çaldıran kış turizmi merkezi alanında, yaklaşık 2075-2270m. arasındaki yüksek rakımlı yamaçlarda usta kayakçılar ve adrenalin tutkunlarına yönelik kırmızı pistler, snowboard ve snowkite alanlarının yapılabileceği belirlenmiştir. Bu alanlarda slalom, süper G, snowboard, dağ kayağı, ski do v.b. branşlarında yapılabilecek ulusal ve uluslararası yarış imkânları sağlanması da ileride mümkün olacaktır. Ayrıca bu parkurlar yaz spor aktiviteleri için de hazır altyapı oluşturacaktır. Bölgede bulunan mevcut stabilize yollar, tasarlanacak olan mavi, kırmızı ve siyah pistler ve diğer parkurlara entegre edilerek, pist ve parkur çeşitliliği artırılabilecektir.
- Bu projenin etaplar halinde gerçekleştirilmesinde fayda vardır. Bölgede yeni turizm alanında altyapı ile ilgili ihtiyaçlar birinci etap işleri içerisinde düşünülmeli ve çevresel faktörler dikkate alınarak hızlı ve titizlikle yerine getirilmelidir.

7.1.2. ÇALDIRAN TERMAL KAYAK MERKEZİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

Yüksekliği	: 2.075 m.
Ulaşım	: Van il merkezine 110 km.
Bitki örtüsü	: Doğal çim, ve kevenle kaplıdır.
Karın özelliği	: Kristal ve toz kar
Karın kalma süresi	: 120 gün
Toplam Pist uzunluğu	: 6500 m.
Etap sayısı	: 2
Eğim	: %15, %25
Mevsim.	: Aralık ve Nisan arası

7.1.3. ÇALDIRAN TERMAL KIŞ TURİZM MERKEZİ VE TURİZM MASTER PLAN VİZYONU

Kış turizm ve kış spor olaylarına ve uzun vadede Van Çaldıran ı Türkiye'nin kış sporları merkezi haline getirmektir.

Projenin hedefleri:

- Van ekonomisi ve nüfusu için sürekli gelir kaynağı oluşturmak,
- 500 civarında iş imkanı, 1000 civarında gece konaklama,
- Doğrudan ve dolaylı gelir etkisi,
- Yurt içi ve dışından gelecek ziyaretçiler için cazip bir sportif ve sosyal merkez oluşturmaktır
- Termal ve kış sporlarının birlikte icra edileceği özel merkez olmak.

7.1.4.ÇALDIRAN PROJE KAPSAMINDA PLANLANAN KIŞ SPOR AKTİVİTELERİ

7.1.2.1 Planlanan Kış Sporları Aktiviteleri;

Çaldıran proje kapsamında kış sporlarının her yıl kasım ayı başından mart ayı sonuna kadar yapılması planlanmaktadır. Bu tarihler arasında planlanan spor aktiviteleri ise;

☒ Alp disiplini	☒ Snowboard
☒ Snow kite	☒ Kar kızıağı
☒ Serbest stil kayak	☒ Kayak turları
☒ Snowtubing (şişme pls. kızak)	☒ Kar motoru
☒ Cross country (Kuzey disiplin)	☒ Biathlon
☒ Buz pateni	☒ Kar ayakkabılı arazi yürüyüşü

Alp Tarzı Kayak

Alp tarzı kayak veya yokuş aşağı kayak, dağdaki kayak merkezlerinde kayak liftlerinin altyapısı geliştirildiğinde açık alan kayağının geliştirilmesiyle meydana gelmiş eğlenceli bir aktivite ve spordur. Bu tip kayma, dağ ve kar hayranları arasında halen en popüler kış sporudur. Alp tarzı kayak turistler için yeterli altyapının, dağ yamaçlarının ve kar kombinasyonunun bulunabildiği her yerde popülerdir. Bunun da ötesinde, Alp tarzı kayak, başlı başına bir olimpiyat disiplini. Yokuş aşağı kayma, slalom tekniği, geniş slalom stili, süper-g hızı ve çok yönlülük gibi pek çok farklı element, Alp tarzı kayak ve onun çeşitli yöntemlerini kış sporlarının en popüler ve en büyüleyici kış sporuna dönüştürmüştür. Alp tarzı kayak ayrıca, snowblading, büyük ayak, serbest sürüş ve buz karı kayağı gibi pek çok oyunu da içermektedir.

Hedef Kitle: Herkes

SNOWBOARD (KAR SÖRFÜ)

Snowboard kayağa benzeyen fakat sörf yapma ve dalga sörfünden ilham alınmış bir spor dalıdır. Günümüzde, dünyada çok yaygın olan bir kış sporudur. Snowboard, 1998 yılında Olimpiyatlarda bir disiplin haline gelmiştir ve sporların en görülmeğe değer olanlarından biridir.

Hedef Kitle: Gençler, öğrenciler ve 30 yaşına kadar olan herkes

Konum: Tüm Kayak liftleri, pist dışıdır.

SERBEST STİL KAYAK

Serbest stil kayak, yüksek akrobatik yetenek gerektiren bir dizi yöntemi tanımlamaktadır. Daha geleneksel olan türleri mogul kayağı ve havada ve kar üzerinde kayak akrobasisidir. Son zamanlarda, serbest stil kayak yeni okul olarak isimlendirilmiştir ve yarım boru, büyük akrobasi stili ve kros kayağı gibi tarzları ihtiva etmektedir

Hedef Kitle: Sportif, genç, adrenalin arayanlar

KAYAK TURLARI

Kayak turları pek çok fırsat sunmaktadır. Bazıları el değmemiş doğada yürüyüşü ve trekkingi (dağ yürüyüşü) sever. Diğerleri için, kayaklarla dağa olabildiğince hızlı tırmanarak vücutlarını eğitmeyi tercih ederler. El değmemiş toz halindeki karda yürümeyi eşsiz bir kayak zevki için arayanlar, kayak turunu takdir ederler.

Çaldıran bölgesi kayak turları için bütün dağları olsun, kayak pistleri olsun bir bütün olarak uygundur.

Hedef Kitle: Özellikle fiziksel dayanıklılığa ve doğa deneyimine değer veren her yaş grubu

CROSS COUNTRY (KUZEY DİSPLİNİ) KAYAĞI

Cross-Country kayağı, hemen hemen her kayak bölgesinde uygulanan popüler bir kış sporudur. Çok uzun bir süredir Olimpik Kış Oyunlarında bir disiplin olarak uygulanmaktadır. İki tekniği mevcuttur: klasik ve serbest stil. Kaynağı, karlı İskandinav bölgelerinde bir ulaşım aracı olmaktan gelmektedir. Mukavemet Kayağı, hem deneyimli atletlere, hem de amatör sportmenlere çekici gelmektedir ve temel tekniği oldukça çabuk öğrenilir. Bu spor dalı iyi bir kardiyovasküler eğitim olup eklemler üzerinde de hassastır.

Çaldıran termal kayak merkezi pistleri ve etrafında bulunan dağlar kuzey disiplini kayağı için oldukça uygundur.

Hedef Kitle: Tüm yaş grupları, fiziksel form tutmak isteyenler, kalabalık ortamlardan uzak olmak isteyenler

BIATHLON

Biathlon terimi, iki ayrı yöntemin birleşmesinden oluşan herhangi bir spor dalı için kullanılmaktadır. Bununla beraber, genelde, spesifik olarak, mukavemet kayağı ve tüfek atışını birleştiren bir kış sporu olarak tanınmaktadır.

Bir biathlon yarışması, yarışmacıların yarısı yatay vaziyette, yarısı da ayakta olmak üzere, toplam uzaklığın iki ya da dört atış turu ile bölündüğü bir mukavemet parkurunun etrafında kaymalarından meydana gelmektedir.

Çaldıran termal kayak merkezi pistleri bu spor dalı için mükemmel imkanlar sunmaktadır.

Hedef Kitle: Yerleşim Sakinleri ve Spor Kulüpleri

KAR KIZAĞI

Kızağa binme, hem yetişkinler hem de çocuklar için eğlenceli ve sosyal bir deneyimdir. Çocuklar genelde sadece dağa tırmanırlar ve kızaklarıyla aşağıya kayarlar. Bununla birlikte, kızak binme, kayak liftlerini kullanarak ta mümkündür. Bu gibi durumlarda, kar kızıağı için ayrı bir yol hazırlanması ve bu yolun kayak alanından ayrı tutulması tavsiye edilir. Kızak kayma, projektör ışıklarıyla ve bir lokantada veya alp tarzı bir kulübede verilecek bir molayı da içerdiğinde, geceleri de oldukça eğlencelidir.

Hedef Kitle: Herkes

SNOW TUBİNG (ŞİŞME PLASTİK KIZAK)

Plastik kızak, şişme oturaklı bir halkayı karda, üstelik suda veya son dönemlerde olduğu gibi havada kullanma aktivitesini tanımlar. Bu halkalar, şekillerine istinaden, “donut” veya “bisküvi” olarak ta bilinmektedir. Küçük çocuklar için (aşağıdaki Çocuk Parkı şemasını görün) düz arazilerde, diğerleri içinse özellikle kardan yapılmış kızak parkurları, pistleri bir kar motoru ve benzerleri tarafından çekilerek kullanılabilirler

Hedef kitle: Çocuklar ve Aileler

KAR MOTORU

Bir manzara eşliğinde kaymak, taze karlarda savrulmak, büyük kar bulutları içinde yol almak gerçek bir keyiftir.

Hedef Kitle: Yetişkin ve sportif adrenalin tutkunları

BUZ PATENİ

Buz pateni, donmuş göl ve kanallarda olduğu kadar yapay soğutma aracılığıyla kapalı ve açık kayak pistlerinde yapılabilir. Oldukça popüler bir kış sporudur, ve hem yetişkinler hem de çocuklar tarafından yapılır. Projede buz pateni pisti belirtilmiştir.

Hedef Kitle: Herkes

Konum: Kış sporları merkezindeki buz pisti.

YÜRÜYÜŞ VE KAR AYAKKABILI (HEDİKLİ) ARAZI YÜRÜYÜŞÜ

İşıldayan kış manzarasındaki yürüyüş büyüleyici olabilir. Özel bir şekli de, insanların toz kar üzerinde hareketli olabilmesini sağlayan kar ayakkabılı arazi yürüyüşüdür. Kar ayakkabılarıyla, sadece kış kuşlarının ve küçük hayvanların ayak izlerinin bulunduğu yerlerde deneyimler yaşamak mümkündür. Dahası, geceleyin el feneri vasıtasıyla yürüyüşte eşsiz bir deneyimdir

Hedef Kitle: Herkes

SNOW KITE

Çaldıran termal kayak merkezi bulunduğu konum itibarıyla bölgede stratejik bir yere sahiptir. Yüksek rakıma sahip olan dağlar kışın yüklü miktarda kar almaktadır. Ayrıca bölgenin kurak ikliminden dolayı kar kalitesi yüksek rakımlı dağlardaki toz kardır.

Kayak ve snowboard sporcularına yeni başlayanlar için dağın hafif eğimli ilk etabı bu sporları öğrenmelerini kolaylaştıracaktır. Bu sporları ileri seviye yapanlar için dağın ikinci etaplarındaki dik eğimli yamaçlar son derece tatmin edici olacaktır. Pist dışında bolkar kayanlar içinde birçok doğal rotalar yer almaktadır.

Bu dağın en önemli özelliklerinden biride snowkite (uçurtma kayağı) sporunu yapmaya elverişli olmasıdır Ayrıca snowkite sporu için zirve noktaları ardında bulunan kullanılmayan hafif eğimli yamaçlar uygun olacaktır. Bu sporu yapacak sporcular liftleri kullanarak bu bölgelere ulaşabileceklerdir.

Snowkite sporu bir kayak merkezi için ekstra tercih sebeplerinden biri olacaktır. Ayrıca çok uzaktan görülebilmesi sebebiyle insanların ilgisini çekecektir ve görsel bir şölen sunacaktır. Çaldıran ilerde yapılabilecek kış sporları

organizasyonlarına ve etkinliklere snowkite sporunu da dâhil ederek diğer kayak merkezlerinden daha cazip ve farklı bir yere sahip olacaktır.

Hedef Kitle: Sportif ve genç

7.1.5.ÇALDIRAN PROJE KAPSAMINDA PLANLANAN YAZ SPOR AKTİVİTELERİ

Planlanan Yaz Sporları Aktiviteleri;

Aladağ proje kapsamında yaz sporlarının her yıl haziran ayı başından ağustos ayı sonuna kadar yapılması planlanmaktadır. Bu tarihler arasında planlanan spor aktiviteleri ise;

☒ Dağ yürüyüşü (trekking)	☒ Dağ bisikleti
☒ Atletizm	☒ Yamaç paraşütü
☒ At sırtında gezinti	☒ Yaz kızak yolu (Toboggon)
☒ Paragliding ve hang-gliding	☒ Kros

Otel ve lift olanaklarından ekonomik sebeplerden dolayı olabildiğince fazla faydalanılması gerektiğinden, Çaldıran turistlerin kışın olduğu kadar yazın, sonbaharda ve ilkbaharda da ziyaret etmeleri de büyük önem taşımaktadır. Avrupa'daki ve Amerika'daki başarılı turizm merkezlerinin en iyi uygulama

örnekleri, kış sporları merkezlerinin ekonomik performanslarının, tüm yıl boyunca uygulanabilecek otel ve spor altyapılarının geliştirilmesiyle arttırılabileceğini göstermektedir.

Kış tatilini tercih edenlerin arasından, diğer mevsimlerde yaz tatilini tercih eden hedef kitleler bulunabilir ama bunların yanı sıra, deniz kenarındaki sahillerde yapılan tatilin çok sıcak geldiği hedef grupları da bulunabilir. Diğer fırsatlar da iş seyahatlerinde bulunabilir. şirketler de küçük çaplı konferanslar, seminerler, satış toplantıları için tatil merkezlerini seçmektedirler. Bunun sebebi, katılımcıların bölünmeyen ilgisine sahip olmaları, bu merkezlerin orijinal ve cazip yapısı ve sağlıklı, sportif bir çevrenin ev sahibi kuruluşa pozitif ve dinamik bir çehre kazandırmasıdır.

DAĞ YÜRÜYÜŞÜ / TREKKİNG

Bu aktivite tüm duyuları uyandırır ve yürüyüş yapanlara bölgenin tüm flora ve faunasını kavrama olanağı verir. Huzur ve vahşi doğa, bu spor türünü tercih edenlerin aradıkları arasındadır. Dağ yürüyüşü, yürüyüşçü kendi hızını belirlediği için çok sağlıklı bir spor dalıdır. Doğayı gözlemleme olanağı, yürüyüşçünün stresten ve telaşlı bir ortamdan uzaklaşarak huzurlu bir atmosferde olmasını sağlar. Son olarak yürüyüşçünün ödülleri arasında, sarf ettiği enerjinin karşılığında muhteşem bir manzarayı seyretmesi de vardır.

Bilindiği üzere, kentsel yapılaşmanın yoğun etkilerinden uzaklaşmak ve sağlıklı yaşam için insanlar doğa sporlarına yönelmektedirler. Çaldıranın, bu konuda insanların her türlü ihtiyaçlarını karşılayabilecek doğal yapıya sahip olduğu görülmektedir.

Kampçılık, trekking ve dağcılık branşlarında, yaz ve kış her yaş grubundan kitlelere hitap edebilecek alan ve parkurlara sahiptir. Yürüyüş ve yükselme açısından, yürüyüşçüleri zorlamayacak eğimler barındıran yapısıyla, başlangıç ve sonuçta metabolizmayı aşırı yormayan, diyafram hareketlerinin son derece rahat hissedilebildiği bir atmosfer ortamı sağlamaktadır.

Doğa sporları için son derece önem arz eden su kaynaklarının bolluğu ile büyük bir avantaj sağlamaktadır. Ayrıca, panoramik yapısı dolayısıyla tehlike arzeden taş dökülmesi, heyelan, çığ, doğada kaybolma v.b. etkenlerden uzaktır. Kendine has orman ve bitki örtüsü ve son derece uygun arazi yapısıyla her mevsim etkinlik düzenleme imkanı vermektedir.

Doğa sporlarının başlangıcı ve gelişimi için son derece uygun atmosfer, zemin, eğim ve meteorolojik verilere sahip olduğu gözlenen çaldıran , görsel açıdan da cazibeli bir coğrafyada olduğunu kanıtlamaktadır.

DAĞ BİSİKLETİ

Dağ bisikleti, gruplar halinde yapılması daha eğlenceli ve daha az tehlikeli olduğundan grup halinde yapılması tercih edilen ama bireysel olarak ta yapılabilen pist dışı bisiklet sürme sporudur. Dağ bisikleti sahaları, hem deneyimli hem de acemi bisikletçilerin ideal şartları bulabilecekleri dağlık bölgelerde kullanıma sunulmaktadır. Dağın tepesinden aşağı yapılacak yarışlar göz önüne alındığında bu sporun çok macera dolu olduğu da belirtilebilir.

BİSİKLET SPORU DEĞERLENDİRMESİ

Dağ bisikleti, diğer bisiklet türlerine göre çok daha yaygınlaşmış bisiklet tipidir. Kullanım rahatlığı, dengesi, kontrol edilebilirliği ve çeşitli zemin şartlarına uyumlu yapısı dağ bisikletlerinin yaygınlaşmasının temel sebeplerindendir. Bu bağlamda ÇALDIRAN bu sporu yapanlar için birden fazla parkurıyla insanları buraya çekmeye aday bir merkez olabilir. Türkiye’de son yıllarda bisiklet spor kulüplerinin sayısında ciddi bir artış gözlenmektedir. Şehir merkezleri yerine doğal alanlarda dağ bisikleti sürmeyi tercih eden insanların arayışlarına her türlü cevap verebilecek bir bölgeye sahiptir.

Dağ bisikletleri de kullanım şartlarına göre:

- 1 "Downhill (iniş-yüksek tempolu yarış türü)
- 2 "Freeride", (serbest sürüş)

3-"Cross-Akrobasi (akrobatik tasarlanmış parkurlar)

YAMAÇ PARAŞÜTÜ

Paragliding, eğlenceli ve rekabete dayanan bir spordur. Bir uçurtma, serbest uçuş ve ayakla iniş yapılan bir hava aracıdır. Pilot; rüzgarın basıncıyla şekil alan kumaştan bir kanadın altında sallanan bir koşuma oturur.

Bu hava sporu çok muhteşemdir ve bazı pilotlar “potansiyel bağımlılık” ihtimalinden bile bahsetmektedirler. Paragliding; dünyaya bir kuşun gözlerinden bakabilme şansını veren bir spor dalıdır. Pilotlar, rüzgarla kendileri arasında cam veya metal olmadan yöreyi deneyimleme tutkularını tatmin ederler.

Hanggliding çok yakından paraglidingle bağlantılıdır ve oda paragliding gibi rekabete dayanan ve eğlenceli bir spordur. Hanggliding yapanlar, daha az karmaşık ve daha ucuz malzeme kullanırlar. Kanat alüminyum çerçeveli kumaştandır ve pilotlar kontrolü vücutlarının değişimiyle sağlarlar ve kanadın çerçevesinden sarkan bir koşumun üzerine konuşlanırlar.

İSKANDİNAV YÜRÜYÜŞÜ

İskandinav Yürüyüşü veya kayak yürüyüşü, temel olarak, değiştirilmiş kayak batonlarıyla yürüyüştür. Bu yürüyüş, kuzey disiplini kayağının vücut hareketlerinin avantajını ve yürüyüş ile koşmanın olumlu etkisini birleştirir. Sıradan yürüyüşle kıyaslandığında İskandinav yürüyüşü, sırtta ve alt eklemlerde daha az basınç yarattığından çok sağlıklı bir spordur ve zarar görmüş bir dize, kalçaya veya sırtta sahip insanlar tarafından daha çok tercih edilmektedir. Ayrıca koşudan daha az yorucudur ve gruplar halinde veya ikili yapıldığında çok eğlencelidir.

PARAGLİDİNG & HANG-GLİDİNG UÇURTMA SÖRFÜ

Paragliding, eğlenceli ve rekabete dayanan bir spordur. Bir uçurtma, serbest uçan ve ayakla iniş yapılan bir hava aracıdır. Pilot; rüzgârın basıncıyla şekil alan kumaştan bir kanadın altında sallanan bir koşuma oturur. Bu hava sporu çok muhteşemdir ve bazı pilotlar “potansiyel bağımlılık” ihtimalinden bile bahsetmektedirler. Paragliding; dünyaya bir kuşun gözlerinden bakabilme şansını veren bir spor dalıdır. Pilotlar, rüzgarla kendileri arasında cam veya metal olmadan yöreyi deneyimleme tutkularını tatmin ederler.

Hanggliding çok yakından paraglidingle bağlantılıdır ve oda paragliding gibi rekabete dayanan ve eğlenceli bir spordur. Hanggliding yapanlar, daha az karmaşık ve daha ucuz malzeme kullanırlar. Kanat alüminyum çerçeveli kumaştandır ve pilotlar kontrolü vücutlarının değişimiyle sağlarlar ve kanadın çerçevesinden sarkan bir koşumun üzerine konuşlanırlar.

Uçurtma Sörfü; uçurtma boardu olarak ve bazen uçuş sörfü olarak ta tanımlanır; ve sörf tahtasını çekmek için bir güç uçurtması kullanımını içerir. Yıllar içerisinde uçurtma sörfü, özellikle iyi hava koşullarına sahip bölgelerde çok popüler bir spor dalı haline gelmiştir. Uçurtma sörfü, deniz üzerinde yapılmak zorunda değildir, yazın yeterli rüzgar alan göller de tutkulu sörfçüler tarafından normalde tercih edilen başlıca yerlerdendir.

AT SIRTINDA GEZİ

Uzun zamandan beri atlar, insanları bir yerden bir yere götürmek için veya ağır yükleri taşımak için kullanılmaktadır. At arabalarına koşumlanmış olarak kullanılan bu hayvanlar, iyi bir hizmet gerçekleştirmektedirler. Bunun yanı sıra, ata binme, her zaman bir spor dalı olmuştur ve pek çok spor dalı da at sırtında yapılmaktadır (polo gibi). Ata binme, ayrıca pek çok tatil mekanında sunulan eğlenceli bir aktivite türüdür. Pek çok kişi için bu tip sporlar özel bir mutluluktur çünkü doğanın tadını at sırtında çıkarma şansına sahiptirler.

YAZ KIZAĞI :

İster çayır, ister kayalık, her türlü arazi üzerinde yerden çok az yukarıda, keskin virajlarla ve sıçramalarla bir alüminyum boru üzerinde vadiye iniş yolculuğudur. Sistem doğrudan kayak pistlerinin üzerine de monte edilebilir, çünkü yaz kızıağı pisti kış sezonu için kolayca sökülebilir.

Yaz toboggan (kızak) yolu, sadece özel bir tür kızakla kullanılabilir. Bu kızıağın dört tane sert kauçuktan tekerleği vardır ve özel bir tür kumanda koluna sahiptir. Kızakçı, kızıağı yavaşlatan manivela kolunu vücuduna doğru çekerek hızı kontrol etmek için bu kumanda kolunu kullanır. Yaz tobogganining (kızıağı) tüm

aile için bir maceradır. Çocuklar kızak yolundan aşağıya yarışmaya bağımlı hale gelirler ama yetişkinlerin bu eğlenceden daha da fazla keyif aldıkları bilinmektedir.

8. KAYAK MERKEZİ ANA GİRİŞ NOKTASI İLE ANA ULAŞIM HATTI

İlçeden karayoluyla bağlantısı sağlanan kayak merkezi ulaşım ana giriş noktası, Ayrancılar mevkiinde planlanmıştır. Bu alan, yeterli sayıda otopark yapma imkanı da sunmaktadır. Ziyaretçi trafik akışı ve kontrolü kolaylıkla sağlanabilecektir.

RESİM 1.4 : Kayak Merkezi Ulaşım Hattı

9.KIŞ TURİZMİ FİZİBİLİTE PLANI HAZIRLANMASI

9.1.1. ÇALIŞMA ARAZİSİ PROGRAMLAMASI

Uygunluk

Çaldıran termal kış turizm bölgesinde Uzman ve Teknik ekibimizin yerinde yapmış olduğu gözlemler, tespitler ve araştırmalar, resmi raporların titizlikle incelenmesi ile birlikte van Meteoroloji Müdürlüğü'nden alınan meteorolojik verileri de dikkate alarak **Çaldıran Termal Kayak Merkezi** alanının 2075m ile 2270m rakımlar arasında planlanması ve yapılabilirliği uygun görülmüştür.

Bu rakımlar arasındaki yamaçların genel bitki örtüsü tamamen doğal ve yoğun keven ile kaplıdır. Bu arazinin topoğrafyası ve sırtlardaki eğimler her seviyedeki kış sporları ziyaretçileri için oldukça uygun olduğu tespit edilmiştir. Bölgenin iklimsel verileri genelde doğu Anadolu'daki diğer kayak merkezlerinin iklimsel verileri ile benzerdir. Bu nedenle Aralık ile Nisan ayları arası verimli kayak sezonu olarak değerlendirilmelidir.

Kayakçı / snowboard'cu lar ve snowkite cılar için temel aktiviteler ve mekanik taşıyıcılar, yükleme alanları ve kayak dışı faaliyet alanları için yüzey eğim analizleri yapılmıştır. Ana arazinin projelendirmesi; binaların konumlarını, kayak yer servisleri hizmet alanları, yollar, park alanları plana işlenmiştir. Perspektif çizimleri yapılmıştır (üst istasyon, binalar, otoparklar, restoran, ana arazi toplanma alanları vb.)

Türkiye'deki kış turizm potansiyelinin artması ve mevcut kayak merkezlerinde, ana sezonda doluluk oranlarının %100'e ulaşması açısından, bu bağlamda Çaldıran bölgesinin ülkemizin önemli ve jeotermal yapısından dolayı farklı kış turizmi merkezlerinden biri haline gelebileceğinin güçlü işaretleri bulunmaktadır.

Ayrıca doğu Anadolu bölgesinde bulunan diğer kayak merkezleri alt yapı sorunları, modernize olamama ve kar olmamasından dolayı düzenli olarak çalışmamaktadır. Abalı kayak merkezinde 2018 yılında sezon açılışı yapılamamış 2019 yılında ise 5 şubatta açılıp 17 martta sezonu kapatmıştır. Yine Bitliste ve Nemrutta bulunan kayak merkezleri ilgisizlikten alt yapı sorunlarından ve kar olmadığı için sezonu açamamıştır. Bu bilgiler ışığı altında Çaldırana kayak merkezi yapılmasının ne kadar doğru bir karar olduğu görülmektedir. Abalıda Nemrutta ve Bitlis te bulunan mekanik tesisler düşük kaliteli ve kullanışsızdır. Çaldıran için düşünülen mekanik tesisler en son teknoloji ile üretilen son sistem güvenilir mekanik tesislerdir. Ayrıca çaldırana düşünülen karlama ünitesi ilede kar sorunu yaşanmayacaktır.

İlçe merkezinde hâlihazırda ticari konaklama, günübirlik tesisler bulunmamaktadır.

Kış Turizmi Merkezi Ve Sportif Etkinlik Alanlarına Yönelik Doğacak İhtiyaçlar, Şu Şekilde Sıralanabilir:

Yapılan incelemeler neticesinde Kış sporu alanlarının takriben 2075 –2270 m. rakımlar arasında icra edilecektir. Bu rakımlar arasındaki kar örtüsünün, kayak açısından Mart ayı sonuna kadar verimli olacağı tahmin edilmektedir. Çaldıranda yaklaşık 2075 m.de bulunan kayak evi mevkiinde güçlü bir giriş noktası öngörülmüştür. Bu nokta topoğrafik doğal yapı, mavi pistler ve eğitim alanları için mükemmel imkanlar sağlamaktadır.

Konaklama tesisleri kapasitesi, çeşitli ölçeklerde 300 oda olarak öngörülmüştür. Ayrıca günübirlik ziyaretçilerin istifade edeceği diğer tesislerin minimum 3000 kişiye göre tasarlanması düşünülmektedir. Rezerv otopark alanı 1000 araç olarak tasarlanmıştır.(oteller bölgesi 300 günübirlik tesis alanı 700) (Cafe, restaurant, umumi W.C., mescit, shop ve kiralama ticarethaneleri, sağlık ünitesi v.b.).

- İlçe merkezine yaklaşık 2 km mesafede konumlandırılacak olan teleferik alt istasyonu çevresinde otopark ve diğer gereksinimleri karşılayacak sosyal tesis üniteleri bölgenin ve pistlerin tamamına hakim olacak şekilde tasarlanmıştır. Gerek ilçe merkezinde gelecek ziyaretçiler gerekse il ve il dışından gelen günübirlik ziyaretçiler, konaklama tesislerinin bitmesine müteakip konaklayan ziyaretçiler adeta panoramik bir terasta oturur gibi bütün pistleri ve kayak alanlarını görebileceklerdir. Konaklayan ziyaretçilerin çıkış yapacakları her bir konaklama ünitelerinden pistlere erişimleri ve girişleri son derece kolay olacaktır. Etkinlikten sonraki dönüşleri de kayarak mümkün olacaktır.
- Günü birlik ziyaretçilerin sosyal tesislerden pist erişimleri de son derece rahat ve kolay bir şekilde tasarlanmıştır. Özellikle çocuklu ailelerin ve acemi kayakçıların bu merkezde güvenilir ve rahat bir şekilde gerek eğitim alanı gerekse kayak pistlerine erişimleri yürüme mesafesindedir, kayarak her tarafa ulaşmaları mümkündür.
- Ana taşıyıcı teleferik tesisinin kurulumuna müteakip üst istasyonun yanına yapılacak olan zirve cafe restorant binasının konumu tüm ovayı, kayak alanı içerisindeki tüm pistleri görebilecek hakim noktadadır.
- Yapılan incelemelerde Çaldıran kış turizmi merkezi alanında, yaklaşık 2075-2270 m. arasındaki eğimli yamaçlarda usta kayakçılar ve adrenalin tutkunlarına yönelik pistler, snowboard ve snowkite alanlarının uygun maliyette yapılabileceği belirlenmiştir.

- Arazinin tomografik yapısı ve bitki örtüsü pist hazırlanmasında büyük bir inşaat çalışması gerektirmemektedir. Bazı bölümlerde büyük taş ve kaya parçalarının bertaraf edilmesi söz konusudur. Genel olarak snow truck kar ezme araçları ile pist çeşitliliği, genişliği karlı zeminde mevsim süresince rahatlıkla yapılabilir.
- Bu alanlarda slalom, büyük slalom, snowboard, dağ kayağı, tele mark ve diğer branşlar yapılabilir. Bu branşların bazıları ile merkez bölge özdeşleşmesi sağlanacak bu doğrultu da ulusal ve uluslararası yarış ve organizasyon yapılması mümkün olacaktır.Çaldıran termal kayak merkezi ve çevresindeki yüksek rakımdaki geniş ovalar Snowkite ve kar motoru kullanıcılarına yönelik doyumsuz fırsatlar sunmaktadır.
- Ayrıca bu parkurlar yaz spor aktiviteleri için de hazır altyapı oluşturacaktır. Bölgede bulunan mevcut stabilize yollar, tasarlanacak olan mavi, kırmızı pistler ve diğer parkurlara entegre edilerek, pist ,parkur ve etkinlik çeşitliliğini artıracaktır.

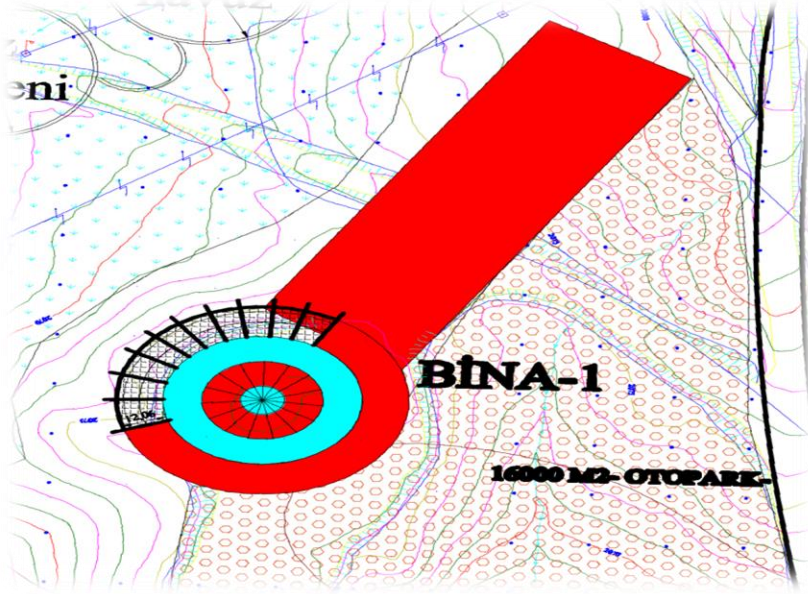
9.1.2 KAYAK MERKEZİ YERLEŞİM BÖLGESİ DETAYLI BİLGİLERİ

1 NOLU BİNA : (ANA GİRİŞ VE OTOPARK)

- ANA BİNA (RAKIM: 2075) İNŞAAT ALANI:
- * İDARE BİNASI.
- * KAFETERYA.
- * VİP BÖLÜMÜ.
- * DÜKKANLAR.
- * SOSYAL TESİS.

Çaldıran ilçesine 2 km mesafede ve 2075 rakım da bulunan bu alan ana giriş noktası olarak tasarlanmıştır. Bu bina içerisinde vip bölümü,. info, yönetim odaları ,kayak kulüpleri için odalar, kayakçılar için kiralık dolaplar, wc, anne odası, mescit ve ikinci katında da çok amaçlı toplantı ve etkinlik salonu bulunacaktır.ayrıca bina çevresinde yol tarafında geniş bir otopark pist tarafında

da tırmanma bahçesi fun park(buz paten alanı , termal havuz) yapılması uygun görülmüştür.

BİNA - 2 : TEKNİK HİZMET BİNASI (RAKIM: 2085)

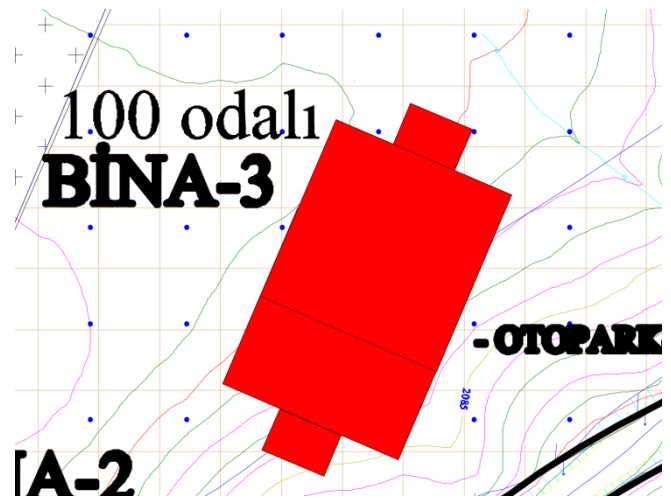
- * GARAJ
- *TRAFO
- * KAFETERYA.
- * DÜKKANLAR.
- * SOSYAL TESİS.

2 nolu bina günübirlik ziyaretçilerin lokanta ve kafeterya ihtiyaçlarına cevap verecek, binanın önemli bölümü günü birlik ziyaretlerde ve ziyaretçilerin kişisel eşya ve spor malzemelerini güvenli bir depolama yapmaları için kiralık depolama dolapları olacaktır.spor malzemeleri satış ve kiralama dükkanları da bu bina alanında yer alacaktır. (wc, anne odası , mescit vs)

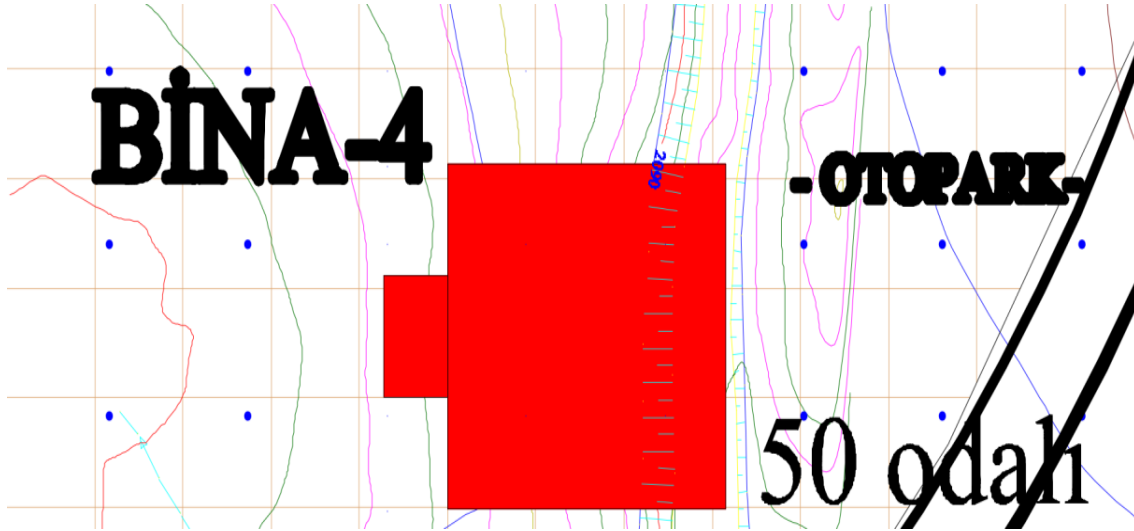
BİNA - 3 : SPA OTEL BİNASI 100 ODA (RAKIM: 2085)

- *100 ODALI OTEL
- *SAĞLIK TERMALİ SPA MERKEZİ
- * ÇOK AMAÇLI KONFERANS SALONU
- *TERMAL HAVUZ

BİNA - 4 : OTEL BİNASI 50 ODA (RAKIM: 2087)

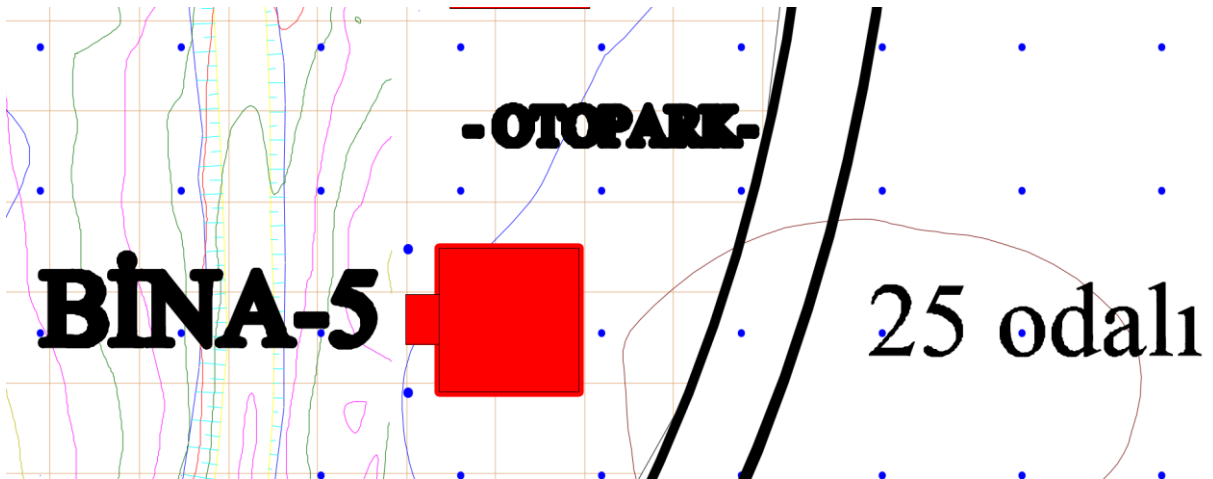
*50 ODALI OTEL

3 ve 4 yıldız

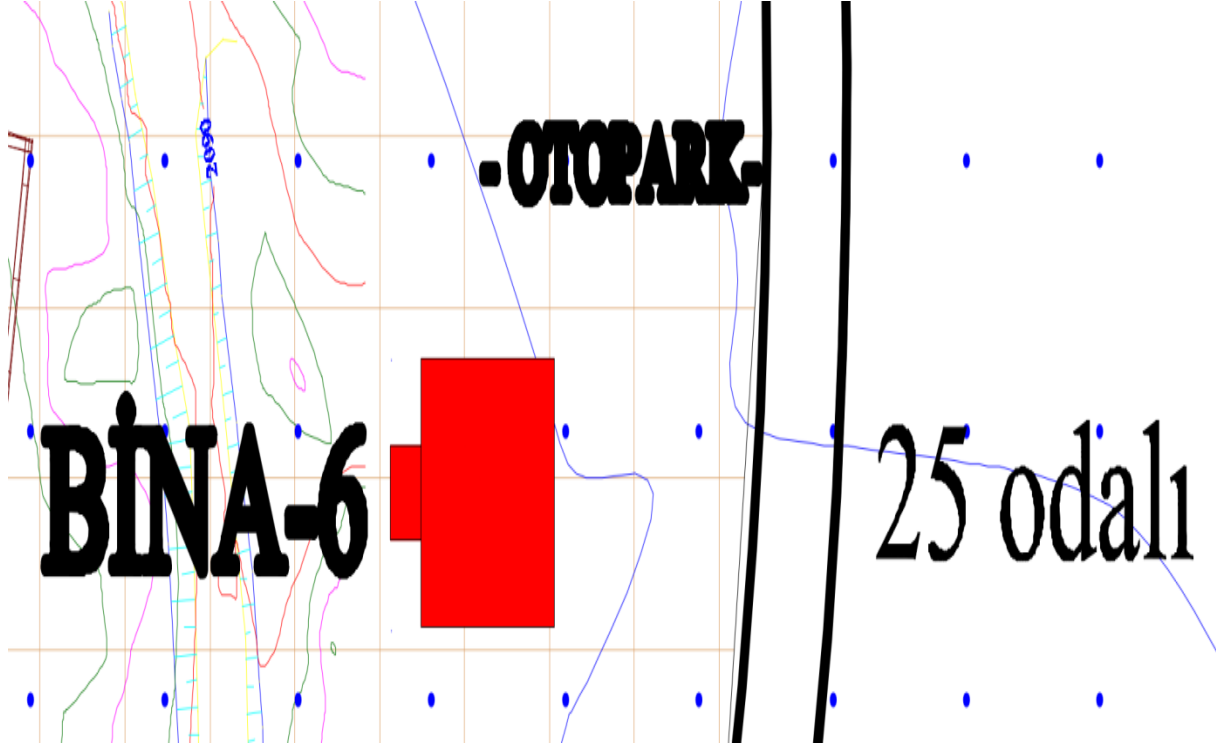
BİNA - 5 : BUTİK OTEL BİNASI 25 ODA (RAKIM: 2090)

*25 ODALI OTEL

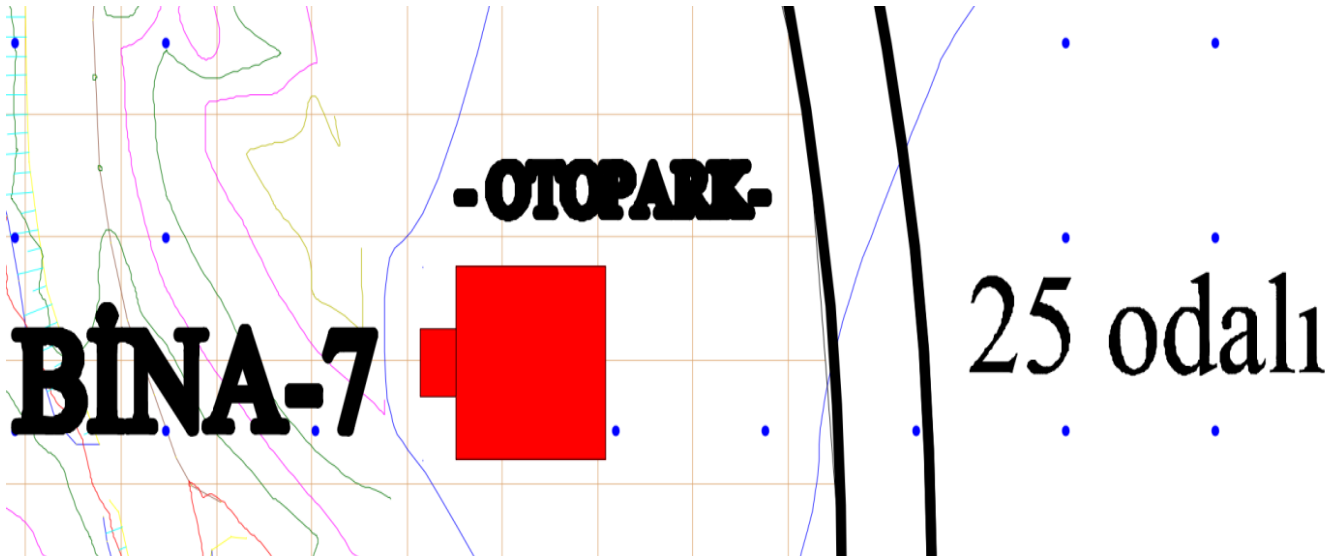
BİNA - 6 : BUTİK OTEL BİNASI 25 ODA (RAKIM: 2090)

*25 ODALI OTEL

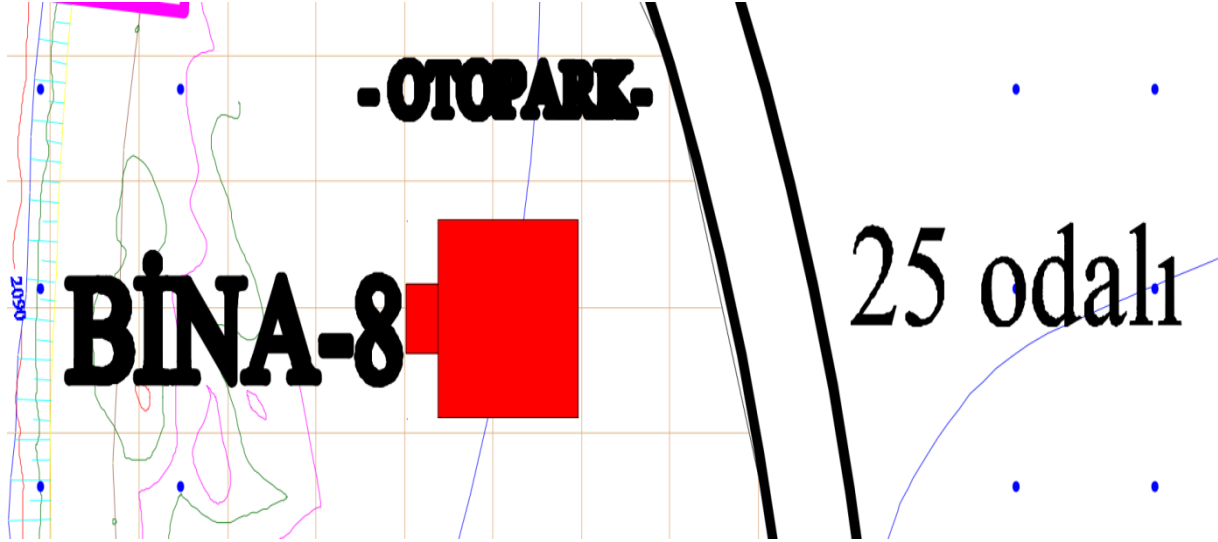
BİNA - 7 : BUTİK OTEL BİNASI 25 ODA (RAKIM: 2090)

*25 ODALI OTEL

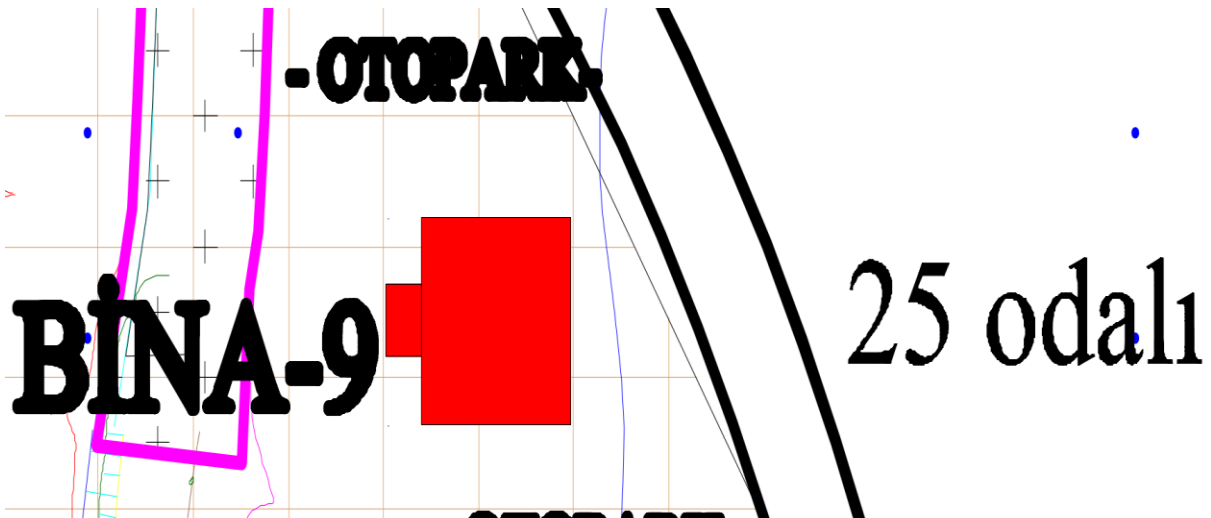
BİNA - 8 : BUTİK OTEL BİNASI 25 ODA (RAKIM: 2090)

*25 ODALI OTEL

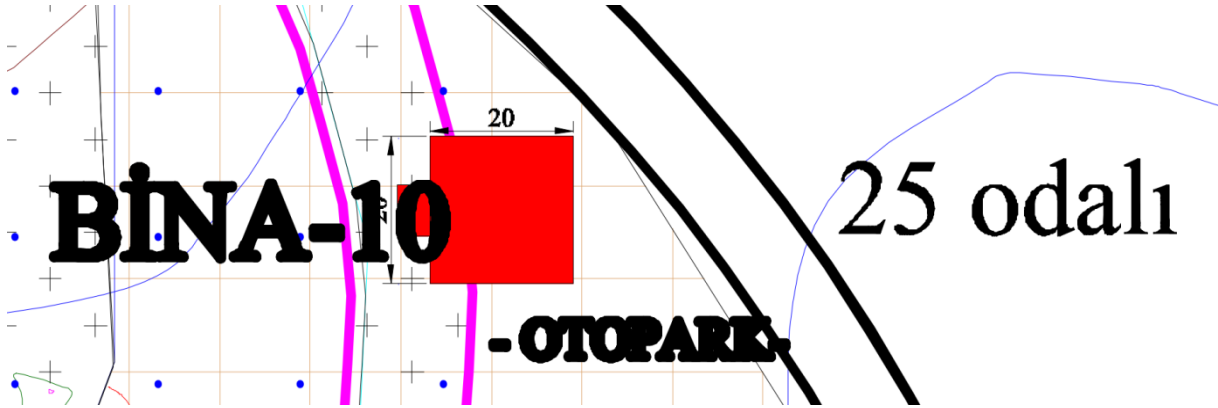
BİNA - 9 : BUTİK OTEL BİNASI 25 ODA (RAKIM: 2090)

*25 ODALI OTEL

- BİNA - 10 : BUTİK OTEL BİNASI 25 ODA (RAKIM: 2090)

*25 ODALI OTEL

5,6,7,8,9,10 nolu konaklama üniteleri butik otel, pansiyon ,apart tarzında yapılarak konaklama çeşitliliği zenginleştirilmelidir. Bu binalar bölgedeki yerel yatırımcılar tarafından süratle yapılması teşvik edilmelidir.

BİNA - 11 : TRAFO -BİLET- KARLAMA POMPA İSTASYONU

(RAKIM: 2075)

*TRAFO 1800 KW

*KARLAMA POMPA İSTASYONU

*WC LER

*BİLET GİŞESİ

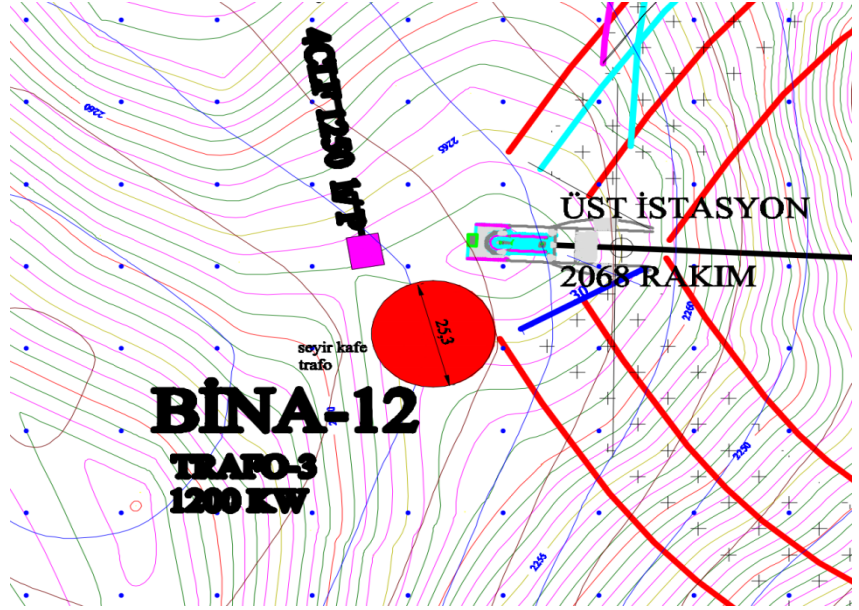
- BİNA - 12 : PANORAMİK TEPE KAFETERYA (RAKIM: 2270)

*KAFETERYA

*WC

*TRAFO 1200 KW

* DEPO

9.1.3 Kayak Merkezi Giriş Alanında Olması Gereken Diğer Hizmetler;

- ☐ Tuvalet ve Hijyen İmkânları
- ☐ Danışma
- ☐ Bilet satışları
- ☐ Spor malzemeleri satış ve kiralama üniteleri
- ☐ Yöresel ürünler satış dükkanları.
- ☐ Kayak okulu ofisi / danışma merkezi
- ☐ Yemek hizmetleri
- ☐ Spor ekipmanları tamir ve bakımı
- ☐ Hizmet istasyonlarından en az bir tanesinin de anne-babalar kayak yaparken çocuklarını bırakabilecekleri bir çocuk yuvasını da içermesi önerilmektedir.

9.1.4 KAYAK PARKI VE EĞİTİM ALANI:

Kayak parkı 2075m. rakımda ve 2 no.lu bina ile oteller bölgesi arasında yürüme mesafesindedir. Kızak ve kayak eğitim alanı 25.000m² olarak planlanmıştır. Topoğrafyası bu hizmetler için son derece uygundur. Bu parkta baby liftin yanı sıra ayrıca 250m. uzunluğunda yürüyen bant tarzında bir taşıma sistemi bulunmalıdır. Bu taşıma sisteminin kullanıcılarının kötü hava koşullarından etkilenmemesi için üzerinin kapalı olması tavsiye edilir.

Bu parkın temel gayesi; güvenli ve rahat bir şekilde yeni başlayanların ve çocukların kayak öğrenmesini ve kızakla eğlenmesini sağlamaktır.

Yürüme mesafesinde olan 2 no.lu binada; yorulduklarında veya hava çok soğuk olduğunda ve kaymak istemediklerinde ziyaretçiler bu binanın barınma imkânlarından istifade edeceklerdir. Çünkü çocuklar söz konusu olduğunda ağır kar botlarıyla ve kayak ayakkabıları ile yürümek oldukça zor olduğundan spor ve kayak malzemeleri ünitelerine yakın olmalıdır. Örneğin; malzemedede bir sorun çıktığında, güneş kremi veya güneş gözlüğü gerektiğinde hemen tedarik edilebilmelidir. Ayrıca eğitim alanının bu mesafede konumlandırılması velilerin temel eğitimi alan çocuk gruplarının izlenmesini mümkün kılacaktır.

Eğitim alanının çevresi güvenlik fileleri ile güvenli bir alan haline getirilmelidir. Bu alan içerisinde, çocuklar için masal kahramanları figürlerine yer verilebilir.

Çocukların kayağın temel eğitimini öğrenmesi hiçbir zaman mecburiyet halini almamalı, ilginç ve eğlenceli bir oyun şeklinde temel eğitimlerini bu alanda

başarılı bir şekilde tamamlayarak Mavi Pistlerdeki 2. aşama eğitime geçebilmeliler.

YÜRÜYEN BANT (MAGIC CARPET)

Kayakçı potansiyelleri az olan ve yeni kurulan kayak merkezlerinde kayak-kızak eğitim alanları çok önemli fonksiyonlar sağlar.

Kayak eğitim alanının eğitim programları ile iyi işletilmesi önemlidir. Bölgenin yeni kayak merkezinin potansiyelini arttırmak için eğitim alanı ve ana binanın bütünsel hizmet etmesi önemlidir.

9.1.5 KAYAK OKULU BİNASI:

Çaldıran da ulusal ve uluslararası boyutta rekabet edebilecek yaz ve kış doğa sporları turizm merkezi amaçlanmaktadır.

Mavi pistin varış bölgesine hâkim, teleferik alt istasyonuna yakın bölgede kayak okulu binası konumlandırılmıştır. Kayak okulu binası, il ve ilçedeki sporcular ve yeni kurulacak kayak kulüplerin istifade edeceği, içerisinde tamir bakım merkezleri de bulunan önemli bir teknik tesis olacaktır. Bu binanın ilçeye bakan yönünde atv ve kar motoru garajları ve parkurları bulunacak şekilde planlanmıştır. Binanın piste bakan tarafı (teras) teleferik alanını gören alana sahip ve 2075 m. rakımlıdır. Bu binada başta sporcuların yeme, içme gibi genel ihtiyaçlarının giderileceği alanlara ve ayrıca antrenman esnasında kullanılacak ekipmanlarla birlikte ve sporcuların özel spor aletlerini depolayacakları teknik alanlara da yeterince yer verilmiştir.

Çaldıran yeni kayak merkezinde, kayak okulu hizmetleri de uluslararası standartlarda olmalıdır. Projenin başlamasına müteakip kış sporları eğitim personeli ve rehberleri, eğitim açısından özenle organize edilmelidir. Çünkü; “İyi eğitim, iyi eğiticilerle mümkündür.” Bölgede kısa bir zaman dilimi içerisinde yaklaşık 50 ye yakın kayak ve board eğiticilerine ihtiyaç olacağı düşünülmelidir.

Ülkemizde kış spor branşlarına ait milli takımlar mevcuttur. Çaldıran Termal Kayak Merkezi ilçede birçok gence bu yönde ilerleme ve milli olma fırsatı sunacaktır ayrıca bölgedeki var olan diğer kayak kulüpleri ve kış sporcularının da en önemli antrenman ve çalışma sahası olacaktır.

Antrenman sürecini tamamlayan sporcular ve teknik kadro mavi pist bitimindeki bu binaya kayarak veya yürüyerek rahatlıkla ulaşabilirler ve malzemelerini kolaylıkla taşıyarak burada depolayabilirler.

Hedef; diğer spor branşlarında olduğu gibi, kayak milli takımlarına ilçemiz sporcularını göndererek sportif başarısı ile bölgenin bilinirliğine ve farkındalık oluşturulmasına katkıda bulunmalarını sağlamaktır..

Projenin yapım süreci ile birlikte il ve ilçelerde yeni kayak kulüpleri oluşturma faaliyetleri desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

KAYAK OKULU BİNASINDA SUNULACAK HİZMETLER AŞAĞIDAKİ FAALİYETLERİ KAPSAYACAKTIR;

- Çocuk sporcular için kış sporları eğitimi ve malzemeleri.
- Tüm seviyelere yönelik eğitim.
- Kayak rehberliği ve kayak tur programları.
- Kar aktivite ve gösterileri. Skidoo ekipmanları.
- Kondisyon ekipmanları.
- Yeme-içme hizmetleri (Sporcu tabağı sunumu) .
- Genel ihtiyaç alanları (Oturma, toplantı, wc v.b.)
- Farklı bölgelerden gelen ziyaretçi kulüplerine yönelik lojistik hizmetler.
- Yaz aktivite ve sporları için güvenli depolama hizmetleri. (Kros koşu, trekking, MTB, ATV v.b.)

9.1.6 ÜST İSTASYON :

Kayak merkezinin planlandığı bu bölgenin en üst noktası olan 2270m. rakımlı zirve bölgesi, ana mekanik teleferik taşıyıcısının iniş yeridir. Bu noktada inenler tüm pistleri kullanarak (mavi ve kırmızı parkurlar) alt istasyona çeşitli eğimli mesafelerden gidebileceklerdir.ayrıca bu noktadan diğer telesiyej (2nolu) alt istasyonuna ulaşmak mümkündür. kayak merkezinin zirvesine çıkan telesiyejin (4CLF) üst istasyonuna yakın, panorama hakimiyeti oldukça yüksek bir yerde konumlandırılmış cafe tasarlanmıştır. .Kapalı ve açık terası bulunan bu Cafe-restorant yaz ve kış mevsimlerinde tüm aktivist ve ziyaretçilerin keyif alabileceği görselliğe sahip olması açısından memnuniyetle tercih edilen bir yer olacaktır.

9.1.7 DETAYLI MEKANİK TAŞIYICI TANIMI VE PİST PROJELENDİRMESİ.

Ana haritaların hazırlanıp analizlerin tamamlanmasıyla, detaylı planlama ve dağın projelendirilmesine başlanmıştır. Kayak mekanik taşıyıcılar ve pistleri 1/25.000 topoğrafik ana haritalarda plana işlenmiştir. Her bir mekanik taşıyıcı için kayak mekanik taşıyıcı ayrıntıları formu ve profili oluşturulmuş. Kayakçı / snowboard'cu ve yaz sporları, verimli bekleme sahaları tasarlanmış ve plana işlenmiştir.

Önerilen pistler 1/25.000 ölçekli topoğrafik haritalarla belirlenerek aşağıda bilgilendirilmiştir.

- Uluslar arası standartlarda pist projelendirmeleri yapılarak detayları haritalarda gösterilmiştir.
- Kayakçı yetenek sınıflandırmaları yapılmış mavi, kırmızı ve pist alanları belirlenmiştir.
- Fiziksel ayrıntılar (eğim uzunluğu, dikey uzunluk, eğim yüzdesi, genişlik, toplam alan) detaylı olarak yapılmıştır.
- Pist kapasitesi (aynı anda olabilecek kayakçı sayısı) hesaplanarak aynı anda kaç kişi kayabilir belirlenmiştir.
- Kayakçı yoğunluğu (pistte kayak yapan veya yapmayan kayakçı sayısı) hesaplanarak detaylı bilgiler verilmiştir.
- Kayakçı / snowboard'cu tipi ve sayısı hesaplanmış her bir spor dalı için ayrı pistler belirlenmiştir.
- Mekanik taşıyıcı sistemleri belirlenmiştir.
- Snowboard'cu alanı belirlenmiştir.
-

9.1.7.1 KAYAK LİFTLERİ

Yeni kayak teleferiklerinin hizmet vereceği tüm bölgelerdeki kayak pistleri uygun kriterlere göre(kayakçı yoğunluk durumu, arazi yapısı, kullanılabilirlik) tasarlanmış ve disiplinlere göre tanımlanmış, haritalara koordinatlarıyla işlenmiştir.

Yaklaşık 2075-2270m. rakımları arasında bulunan pistler için saatte 3500 kişi taşıma kapasiteli telesiyej hatları planlanmıştır.

1nolu ana telesiyej hattı 2075-2270m rakımları arasındadır. taşıma kapasitesi saatte 2000 kişi olarak hesaplanmıştır. Bu hattın türü; **4 kişilik sandalye tarzı**

telesiyej mekanik tesisidir (4CLF Sabit klemensli telesiyej). Bütçe imkanları çerçevesinde 4CLD (Ayrılabilir Klemensli Telesiyej 4 kişilik sandalye tarzı model, hat üzerinde daha yüksek bir hıza, istasyon içerisinde daha düşük bir hıza olanak sağlar ve sandalyeye biniş ve inişleri daha rahattır) tercih edilebilir.

Giriş bölgesinin ana taşıyıcısı olacak olan bu hat, kurulumuna müteakip hafta sonları ve tatil günlerindeki yoğunluğa bu taşıma kapasitesi ile güvenli çıkış imkânları sunacaktır. Mekanik taşıyıcılar arasında Telesiyej tesis modeli çocuklara ve yetişkinlere en uygun ve güvenli bir çıkış sistemidir. bu sistem tüm branşların güvenle çıkış yapabilecekleri bir sistemdir .Teleski ;yerden çeken model bu projede tavsiye edilmemektedir.

Güvenli ve seri hareket kabiliyeti olan bu lift modeli ile birlikte ziyaretçiler sandalyelerde oturarak hızla yüksek taşıma kapasiteli çıkışlar yapabilecektir. Ayrıca bu modelin sandalyeleri istenildiğinde kapatılabilir (Bubble).

1. TELESİYEJ HATTI (4 CLF) 1-LİFT 4 CLF 2000 p/h

Teknik Veriler:

Yatay uzunluk : Yaklaşık 950 m
Alt istasyon rakım : 2075 m
Üst istasyon rakım : 2270 m
Taşıma kapasitesi: 2000 kişi/saat

2.TELESİYEJ HATTI (4 CLF) 2- LİFT 4 CLF 1500 p/h

Teknik Veriler:

Yatay uzunluk : Yaklaşık 325 m
Üst istasyon rakım : 2270 m
Alt istasyon rakım : 2200 m
Taşıma kapasitesi: 1500 kişi/saat

3- BABY LİFT UZUNLUK 250 MT 1000 h/p

Tasarlanan kayak alanları, genelde kar katmanı açısından güvenli rakım olan 2075 m. ve üzerinde planlanmıştır..Bu lift modeli yürüyen bant tarzındadır kayak merkezlerinin en önemli taşıyıcısıdır. Yürüyen bant liftinde kayak-board öğrenmek isteyenler ve ayrıca kızak tubing vb. kullanıcılar güvenle çıkışlarını

gerçekleştirecektir. Bu lift eğitim alanı içerisinde yer alacak sağından kayakçılar sol tarafında kızakçılara hitap edecektir.

9.1.8 PİSTLER:

Çaldıranın fiziki yapısı ve mevcut bitki örtüsü incelendiğinde pistlerin yapım maliyetleri oldukça ekonomiktir. Arazinin doğal yapısını bozacak ağır inşaat işlemleri gerekmemektedir. Snow truck (kar düzeltme) araçlarıyla kış aylarında uluslararası standartlarda pistlerin yapımı kolaylıkla gerçekleştirilebilecektir.

Proje başlangıcında 1no.lu lifte bağlı olan mavi pistlerin daha yoğun kullanılacağı öngörülmüştür. Çekirdek merkezdeki toplam kayılabilir alan yaklaşık 2.500.000 M2 olup, bunun 86.000m2 kırmızı pist alanı, 99.000 m2 mavi pistlerden oluşmaktadır. 10.000 kişi aynı anda pistleri kullanabilecektir. Kayak merkezi gece kayagına uygundur bolgenin faaliyete gecmesinden sonra pist hattı, ışklandırılarak gece kayağı etkinlikleri yaptırılabilir.

PLANLANAN PİSTLER:

(TOPLAM 210.000 M2 – UZUNLUK TOLAM 6250 M)

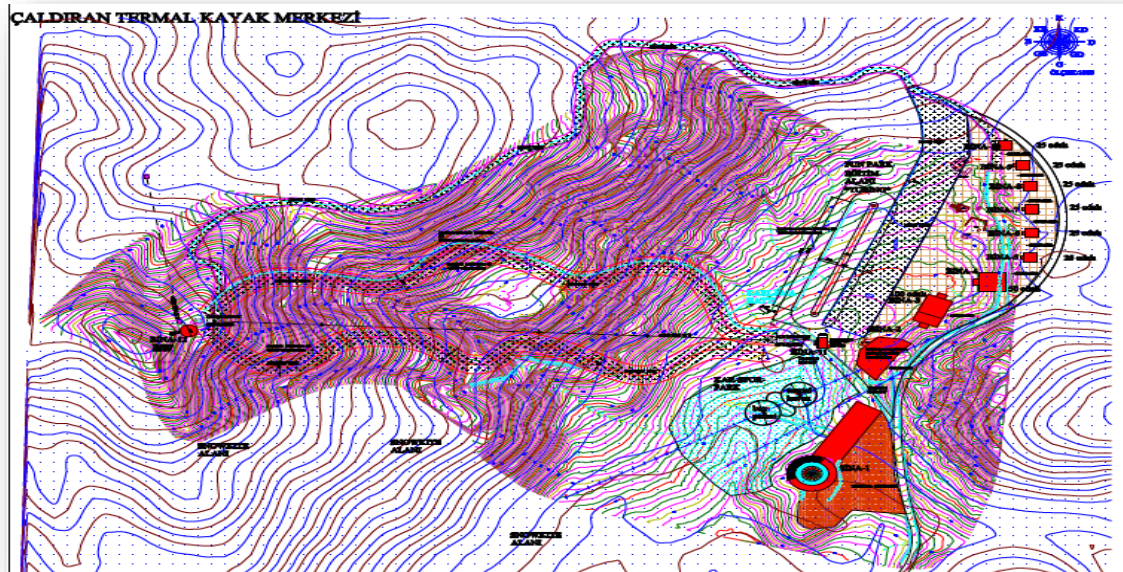
* KIRMIZI PIST-1 UZUNLUK 1100 MT 44000 M2 KAYAK ALANI

* KIRMIZI PIST-2 UZUNLUK 1050 MT 42000 M2 KAYAK ALANI

MAVİ PİST 1- 3000 M 75.000 M2

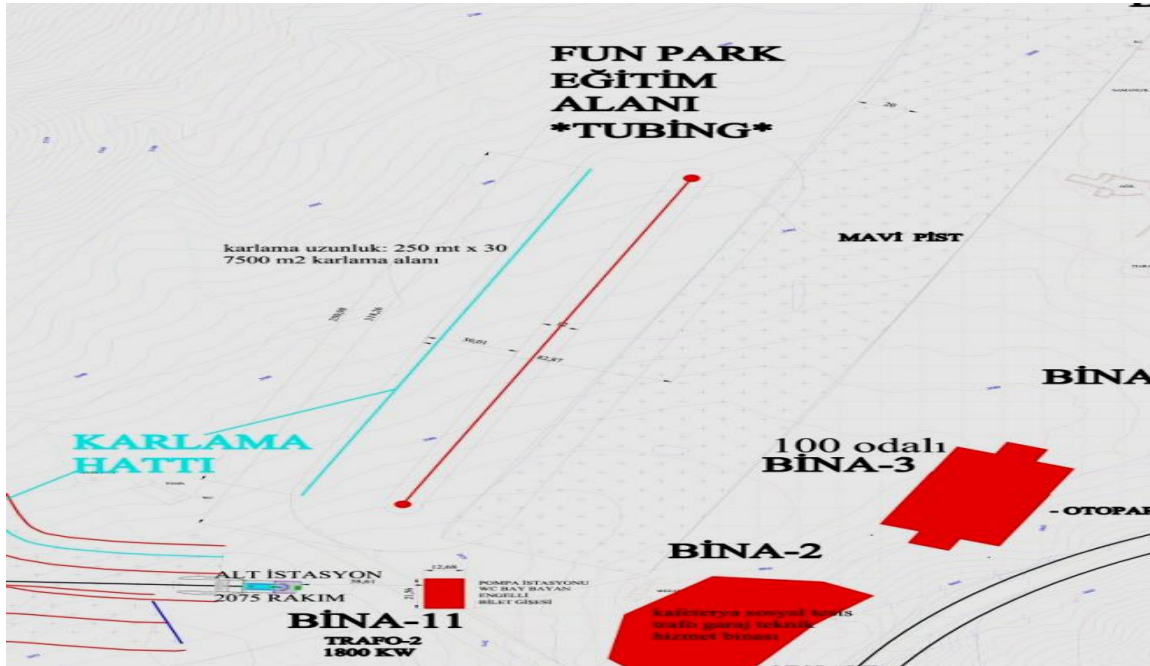
MAVİ PİST 2- 400 M 12.000 M2

MAVİ PİST 3- 400 M 12. 000 M2

* FUN PARK EĞİTİM ALANI- TUBİNG SİSTEM

EĞİTİMALANI 250 M 25.000 m²

Yukarıda bahsedilen kriterler kadar, merkezin girişi, kayak pistlerinin genişliği, pistin morfolojik yapısındaki değişiklikler gibi teknik faktörler de önemli rol oynar. Ayrıca kayak alanı daha sonraki bir tarihte uluslararası yarışmalara ev sahipliği yapabileceğinden bitiş alanının seçimi ve tertibi önemlidir. Buradaki temel öncelik mümkün olduğu kadar çok seyircinin harika bir yarış atmosferi yaşamasını sağlamaktır.

9.1.9. KAYAK PİSTLERİNDE TEKNİK KAR YAPMA VE PİSTLERİN DÜZELTİLMESİ.

9.1.9.1 YAPAY KAR YAPMA (69.000 m²)

Her ne kadar tanımı yapay karlama olarak geçiyor olsa da, yapay kar aslında tamamen doğal ve tabiatı taklit eden metotla üretilir. Üretim esnasında herhangi bir kimyasal ya da katkı maddesi kullanılmaz. Prensipinde yapay kar cihazları, yüksek basınçlı su ve hava kombinasyonu ile su tanecikleri atomize edilip (-) eksi derecedeki havaya püskürtülerek kar üretimi gerçekleştirilir.(RESİM 2.1)

Geniş alanda yapay kar yapma ölçümleri için kullanılan temel yaklaşım şöyledir:

Kayak alanının yüksekliği ve kısmen doğu cepheli olması sebebiyle kayak pistinin kar yapımına ihtiyaç duyulan her hektarı, ilk kar-yapım safhasında yaklaşık 1500 metreküp suya ihtiyaç duyacaktır. Bu miktar, benzer bir yükseklikte ve benzer iklim şartlarında işleyen teknik kar yapma tesislerinin su gereksinimi analiziyle elde edilmiştir.

Buharlaştırma ve rüzgar aşındırması v.b. yoluyla yaklaşık %15 civarında bir kar kaybı varsayıldığında, bu miktarda su kullanılarak ortalama 35 cm. derinliğinde kompakt bir kar tabakasının yaratılacağı hesaplanabilir. Bu miktar yaklaşık 90 cm. lik doğal kara eş değerdir.

Yapay kar yapma prosedüründe, ana kayak pistlerindeki ana katmanın yapay karla kaplanması için +/- 75 saatlik kar yapma süresi dikkate alınmalıdır. Bu tip geniş kapsamlı, en kısa bir sürede yapay kar üretiminde, uygun bir boru altyapısı ve yeterli sayıda kar üreticisi kadar, su depolama olanakları ve yüksek basınç için büyük bir pompa da gerektirmektedir.

Hem katmanı yaratmak için kullanılan ilk kar yapma esnasındaki karı, hem de var olan kar katmanını desteklemek ve yamamak için kullanılan yoğun kar yapma aktivitesindeki karı, yüzeye yaymadan önce en az bir gün bekleterek nemini atması gerekmektedir.

RESİM 2.1 :Karlama üniteleri

9.1.9.2 PİSTLERİN DÜZELTİLMESİ

Pistlerin yeterli genişlikte düzeltilmesi için 20-40m mesafe yeterlidir. Pist hazırlanmasında snowtruck araçlarına ihtiyaç vardır. Snowtruck- kar düzeltme makinesi (RESİM 2.2), sayısı ve tipi hesaplanmış, toplam 2 adet pist yapım aracına (Snow truck) ihtiyaç olduğu belirlenmiştir.

Bu hesaplamalarda kar yapma ihtiyaçları, kayakçı yetenek seviyeleri, görevli personel ve malzemenin ulaşım imkânları da düşünülmüştür. Pist düzeltme makinelerinin bakım fonksiyonları ve gerekli binaları için gerekli alanların yerleri arazide belirlenerek haritalara işlenmiştir.

RESİM 2.2: SNOW TRUCK

RESİM 2.3: Paletli pist düzenleme aracı (Snow truck)

10. FİNANSAL BÖLÜM.

10.1. Yatırım Maliyetleri

Çaldıran Termal Kış Turizm Merkezi Master Planı kapsamında planlanan mekanik ve mekansal işlerin, yaklaşık yatırım maliyetleri aşağıda değerlendirilmiştir:

Mekanik Tesisler

1 Nolu Kayak Lifti 2000 h/ p	950 M	18.000.000 TL
Yürüyen Bant Ve Eğitim Alanı		1 700.000 TL
Snow Truck Kar Ezme Araçları		2 000.000 TL
İnşaat işleri ve montaj giderleri:		8 500 000 TL
2 nolu gelişim alanı lifti 375 m		7.500.000
Pist - Parkur emniyet İşleri ve İşaretleri		500.000 TL
Geçiş Entegre Sistemleri		850.000 TL
Yapay karlama ünitesi		10 000 000
Diğer Spor Tesisleri (tırmanma duvarı, buz pateni.thermal havuz)		5.950.000 TL
Toplam YaklaşıkMaliyet		54.500.000 TL

10.2. Konaklama Alanı Yatırım Planı:

Altyapı işleri (termal teknik tesisat-su-elk-kanal vb)

Kayak Merkezi 1, 2 , 11 Ve 12 Nolu Binalar

*Bina 1 (ana bina) toplam: 10 bin m2 inşaat alanlı:

*Bina 2 (mekanik garaj ,sosyal tesis ,dükkanlar) 8000 m2 inşaat alanlı

*Bina 11 (gişe wc pompa ist) 300 m2 inşaat alanlı:

*Bina 12 seyir kafe 1400 m2 inşaat alanlı

Toplam inşaat alanı 19.700 m2

Yaklaşık inşaat maliyeti : 20 milyon TL

Konaklama Yapıları:

Bina- 3 (***otel-100 odalı)15 milyon TL

Bina -4 (***otel 50 oda).....7,5 milyon TL

Bina 5-6-7-8-9-10 (**butik otel 25 odalı) ... 1.6 milyon x 6: 9.6 milyon TL

Yaklaşık maliyet:.....32 milyon TL

Genel Toplam: 107 milyon TL

Birinci etap yatırımları gerçekleştikten sonra ziyaretçi akınının başlayacağı düşünülmelidir. Hatta teşvik etmek amacıyla ilk yıl yapılan lift çıkışlarının bedelsiz olarak uygulanması tavsiye edilir. Bu süreçte trafik ve park yoğunluğu iyi gözlemlenmeli 2.Etap yatırımlarıyla birlikte taleplerin yoğun artış göstereceği göz önünde bulundurularak, kayak merkezinin üst rakımdaki liftleri, pistleri ve diğer tamamlayıcı mekansal alanların tamamlanması da doğru bir strateji olacaktır..

10.3 1. Etap başlangıç yatırımları:

- Otopark , 1 -2 ve 11 Nolu Sosyal Tesisler
- İstasyon Garaj Ve Depolar
- Lift- 1 4 Clf 2000 p/h 950 M
- Pist Uygulaması
- Fun Park Eğitim Alanı
- Snow Truck Aracı (1 Adet)
- Bilet Sistemi
- Genel Alt Yapı Yatırımları (Enerji, Su ,Atık Su Vb

1. ve 2. Etap yatırımları master planın yaz ve kış faaliyet alanlarını ortaya çıkaracak, etkileri oldukça güçlü bir şekilde hissedilecektir. değerlendirilen planın tamamlayıcısı olan diğer etkinlik ve sportif alanlar, iyileştirmeler tamamlayıcı diğer öğelerle beraber bu süreçte yapımları tamamlanarak kayak merkezinin bütünsel işlevselliğini ortaya çıkaracaktır.

Merkezin yönetim şekli, anahtar personel oluşturulması, tanıtım ve pazarlama işlerinin organizasyonu bu süreçle birlikte yürütülerek tamamlanmalıdır.

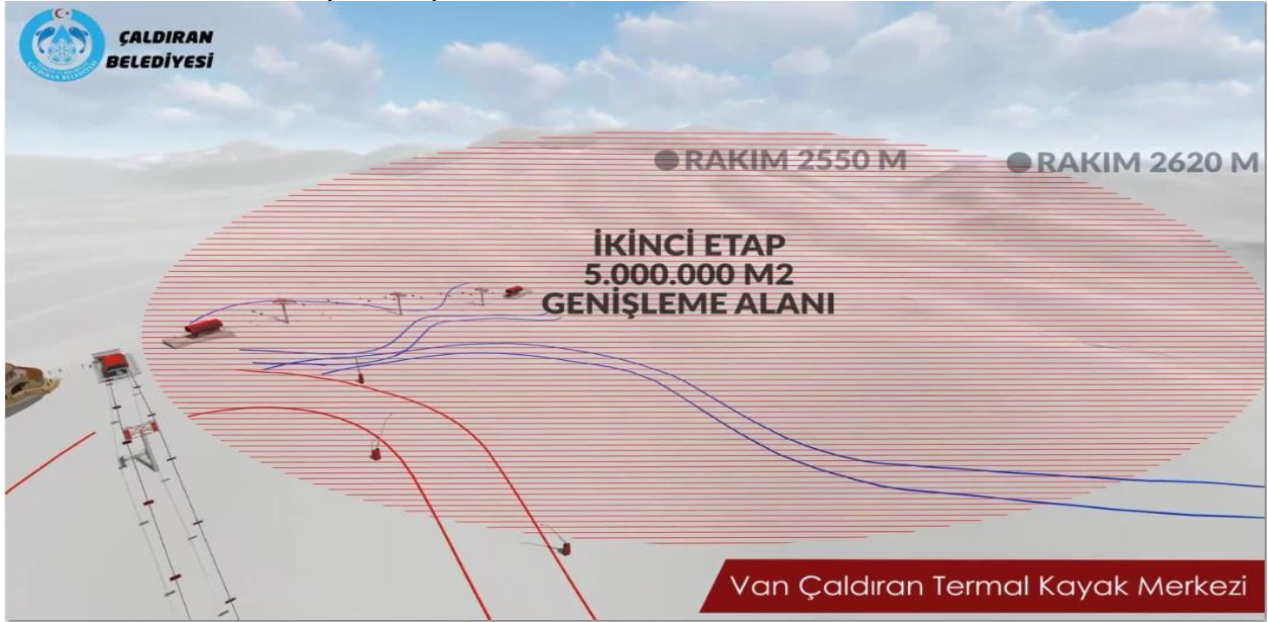
10.4.2. Etap nihai ve tamamlayıcı yatırımlar:

- İdari bina ve diğer ek binalar
- Kayak okulu binası
- Yapay karlama ünitesi
- Yaz kızağı ve tırmanma duvarı
- Kamping ve rekreasyon alanı
- Binicilik ve diğer spor merkezleri
- Arıtma tesisi
- 2 nolu gelişim alanı lifti 375 m
- Proje alanı geliştirme ek yatırımları

Plan çerçevesinde planlanan değişik türden her bir dağ faaliyeti, kayakçı servis aktiviteleri ve yapısal unsurlara ait bütçeler kayak alanı için önem derecelerine göre göz önünde bulundurularak, sezon gün sayısı da dikkate alınarak hesaplanmıştır. Yapım-İnşaat maliyetlerine yönelik bütçe fiyat tahminleri için yararlanılan fiyatlar, Bayındırlık birim fiyatlarına göre oluşturulmuştur. Diğer tüm hizmet ekipman ve elemanları (Liftler, snow truck, karlama üniteleri v.b.) yapımcı ve imalatçı firmalardan alınan bilgilerle belirlenmiş olup, master planın toplam maliyetinin yaklaşık 107.000.000 TL civarında olacağı varsayılmaktadır.

10.4.3 İKİNCİ ETAP KAYAK MERKEZİ GENİŞLEME ALANI

RESİM 3.1 : 2. Etap Genişleme Alanı

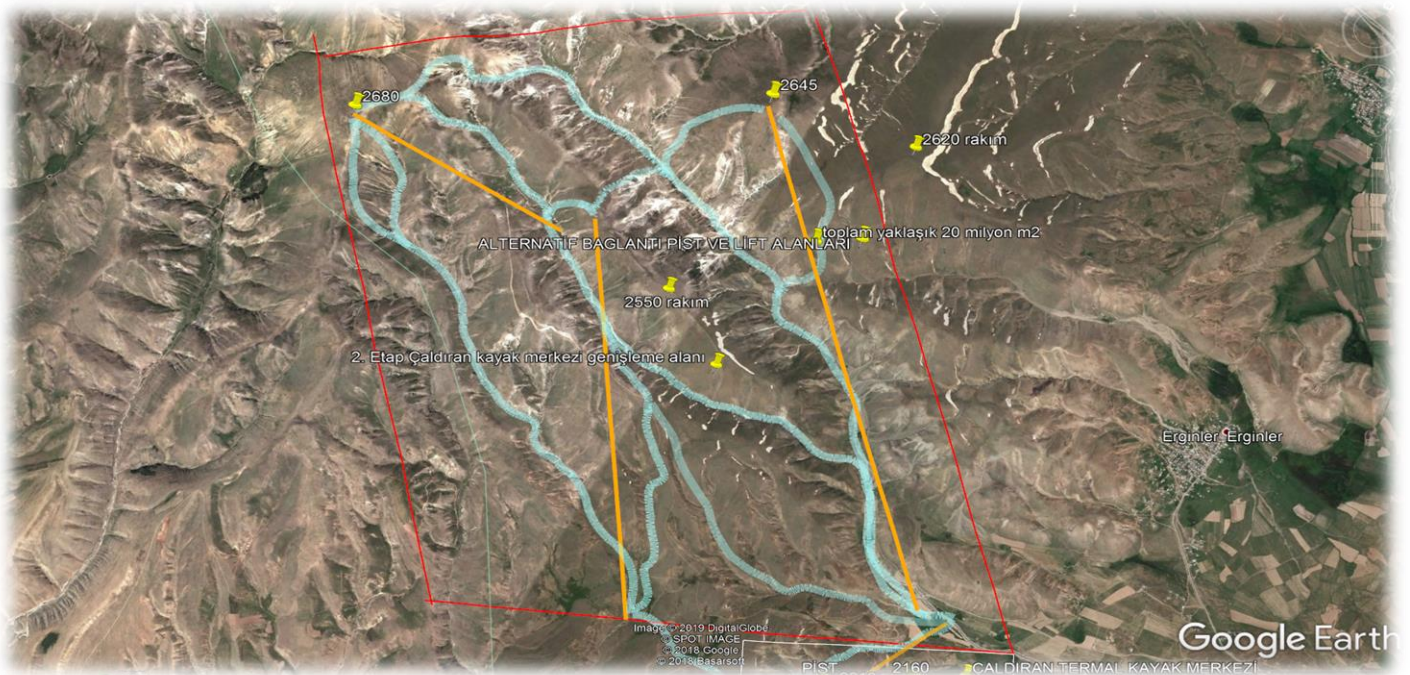
Çaldıran termal kayak merkezi üst istasyon dan kuzey yönü istikametinde 2600 rakıma kadar genişleme bölgeleri mevcuttur.

Bu alanlarda 1 etap çekirdek bölge oluşturulduktan sonra 2. etap çalışmalarında değişik varyasyonlarda 5 milyon metrekarelik alanda çeşitli pistler çıkması ve şekillenmesi imkân dâhilindedir.

- Çaldıran da 2680-2645-2620 rakımlardan oluşan zirvelerde toplam 20 milyon metre kare potansiyel genişleme alanı bulunmaktadır.
- Bu zirveler arasındaki akıcı ve derin vadiler içerisinde mavi ve uzun aile pistleri yapmak mümkündür.
- Zirvelerin dik yüzeylerinde değişik varyasyonlu pistler için yeterince uygun alan bulunmaktadır.
- Bu geniş coğrafyadaki kayak alanlarına erişimler yaklaşık 4-5 adet mekanik tesislerle mümkün olabilecektir.

- 2. etap gelişim kayak alanı içerisinde 30 km yi aşkın pistler oluşturmak mümkün görülmektedir.
- Özellikle snowboard cular için heyecanlı ve uzun vadiler değerlendirilebilir.
- Bütün bu teknik çalışmaların 2. Etap gelişim alanının teknik çalışmaları 1. etap çekirdek merkezinin uygulamaya başlaması ile süratle değerlendirilmelidir.
- 2. etap genişleme alanı ile birlikte Çaldıran Termal Kayak Merkezi ülkemizin önemli kış turizm merkezleri arasında hızla yer alabilir.
- Verimli bir 1. Etap çalışma uygulaması 2. Etap yatırımları için kamuda ve özelde motivasyon ları artıracaktır.
- “ Çaldıran Termal Kayak Merkezi; termal kaynakların kar ve soğukla birleştiği nadir ve özel merkezlerden biridir.”
Bu farklılığı büyük bir avantaj olarak görülmeli ve yatırımlar bu doğrultuda uygulanmalıdır.

RESİM 3.2 : 2. ETAP GENİŞLEME ALANI

10.5. PROJEDE KAPSAMINDA TEKNİK İŞLER İÇİN GEREKLİ ANAHTAR PERSONEL SAYISI

	GEREKLİ PERSONEL SAYISI	KİŞİ
1	TEKNİK SAHA SORUMLUSU	1
2	KARLAMA EKİBİ(1 adet kar motoru 1 adet atv)	5
3	SNOW TRUCK EKİBİ (2 kişi operatör 2 kişi tamir bakım)	4
4	LİFT İÇİN	10
5	YAZ KIZAĞI	4
6	PİST GÜVENLİK	4
7	PAZARLAMA TANITIM	2
8	BİLİŞİM UZMANI	2
9	MUHASEBE	2
10	BİLET SATIŞ	2
11	OTOPARK	4
12	TEMİZLİK	4
13	PİST GÜVENLİK VE TAHLİYE ELEMANLARI	4
	TOPLAM	48

10.6. TAHMİNİ GELİR VE GİDER SENARYOLARI:

Yaklaşık Personel giderleri: 12 AY (SEZON)

4000 X 48 kişi X 12 ay(Barınma,yeme,içme)	2.304.000
ELEKTRİK	120.000
YAKIT (doğal gaz)	70.000
YEDEK PARÇA VE BAKIM ONARIM	100.000
TANITIM	75.000
DİĞER GİDERLER mazot benzin vb	250.000
TOPLAM :	2.919.000 TL

GELİR SENARYOSU (30 gün verimli kayak yapma gün sayısı baz alınmıştır)

Günlük Ziyaretçi Hedefi	10.000 Kişi
Sezon Verimli Gün Sayısı	30 Gün
$10.000 \times 30 = 300.000$ Kişi	

Kişi Başı Ortalama Harcamalar:

1000 Yatak (Y / P)	150 TL
Kiralama (kayak ,kızak ,snowboard)	50 TL
Lift Bilet	30 TL
Öğle Yeme İçme	25 TL
Spor Eğitimleri	50 TL
Alış Veriş	30 TL
Kişi başına Toplam	355 TL
Hedeflenen günlük ciro Toplam 355×9000	= 3.015.000 TL
150×1000 (Hedef konaklayan 1000) =	150.000 TL
Sezonluk ciro hedefi $3.165.000 \times 30$ gün	= 94 ,950.000 TL

(İlave gelir kaynakları Sponsorluk, Reklam ,Müsabaka ve organizasyon)

Yapılan hesaplamalar da da görüldüğü üzere çalışmalar tamamlandıktan sonra yapılan harcama tutarı 107 milyon tl sezonluk ciro 94.950.000 tl olarak hesaplanmıştır.

Bu durumda kayak merkezi 5 ila 10 yıl gibi bir sürede kendini amorti edebilecektir.

11. KAYAK MERKEZİ İŞLETME ÖNERİLERİ

11.1. 1 . İşletme Modeli:

Kış turizminin ve kış sporunun son derece gelişmiş olduğu Batı ülkelerinde başta Alpler, ABD, Kanada, İskandinav ülkelerinin bu merkezlerinde özel sektörün ağırlıkta olduğu başarılı işletim sistemleri bulunmaktadır. Avrupa’da bu durum genellikle mevcut dağ köyü belediyelerinin ve yöredeki diğer yatırımcıların iştirakleri ile iki ana koldan yürütülmektedir.

Birincisi saha yönetimi (lift ve pist vb). Seçilen şirket türüne göre bu yönetim resort’ün lift, pist, karlama, bilet satışı, snowtruck ve kar işleri gibi ana hizmetlerini yürütmektedir. İkincisi ise esas yönetimdir (manegement). Bu yönetim modeli resort’ün vizyonunu belirler. Hedeflere nasıl ulaşılacağına rotasını oluştururken tanıtım ve pazarlama stratejileri belirlenir. Hedef pazara, sponsorlar, resmi kurumlar, ilgili federasyonlara karşı bu kol muhatap ve sorumludur.

Avrupa’da bu şirket hisselerinin belirleyici bölümünde özel sektör hakimiyeti vardır. Kamusal pay belirleyici değildir (%5-%25 arasında). Elbette bu ülkelerde kış turizminin yaygınlığı, verimliliği oldukça yüksektir, dolayısıyla özel sektör yatırımlarının ilgi alanlarıdır. İdarelerin özellikle çevre konularında hassaslaşmış başarılı bir kontrolörlük görevini üstlendiği gözlenmektedir. Gerek mimarı yapılarında gerekse dağ yamaçlarının verimli kullanım şekillerinde ziyaretçi rakamları da incelediğinde bu başarı açıkça görülmektedir. Alplerin derin kayak ve turizm tarihinin bölge ile uyumlu hatta korumacı bir şekilde yönetildiğini görebiliriz. Genelde Alpler den sonra gelişen ve bu pazarda cazip merkezler olarak bilinen Kuzey Amerika ülkelerinin kış turizmi bölgelerinde ise yapı genelde birkaç büyük özel yatırımcının, bazen tek bir şirketin bölgeye kendi özel yatırımlarıyla start vererek geliştiğini görebiliriz. Yine bu bölgelerdeki kayak sporuna olan sosyal ilgi, toplum arasındaki yaygınlık özel sektörün başarılı bir yatırım yapma fırsatlarını arttırdığını görüyoruz.

Ülkemizde ise kış turizm merkezlerimizin oluşmaları özel yatırımcıların henüz bu alana ilgi göstermemesi, genelde isteksiz yatırım yapmaları nedeni ile kamu tarafından uygulanmıştır. Birçok ilimizde alt yapının yanı sıra, toplu taşıma türü olan teleferik sistemlerini ve sosyal hizmet alanları hatta konaklama Ünitelerinde (DSİ, Bakanlıklar, Belediyeler, İlçe Belediyeleri, Askeriye, KKK,

HVKK., Üniversiter, Özel İdareler) Kaymakamlıklar gibi resmi kurumları yatırım yapanlar olarak görmekteyiz.

Ülkemizde kış turizm merkezi bulunan illerde resortlerin tamamında başarılı bir yönetim modeli henüz oluşmamıştır.

Kayseri-Erciyes Kayak Merkezinin bir dağ modeli konsepti çerçevesinde yönetilmesi Erciyes Planında önemle vurgulanmış ve uygulanmaktadır.

Genelde Gençlik Spor İl Müdürlükleri bünyesinde veya kayak federasyonu ya da ilgili kaymakamlıklarla yönetilmeye çalışılmış Palandöken, Sarıkamış, Ergani v.b. gibi kayak merkezlerimizin geçmişten günümüze yönetim şekillerine bakıldığında sıkça bu kurumlar arasında el değiştirildiği görülebilir. Uludağ ve Kartal kaya'da ise her otel kendi lifti ve kendi alanını yönetme gayreti içerisinde. Özel Sektörün daha yoğun olduğu bu illerde sorumlu ve başarılı bir dağ yönetiminin olduğu söylenemez. Resort'ün oluşmasında altyapı ve mekanik yatırımları başta Van Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilmelidir. Çünkü bu projeler sürdürülebilir sosyal hayatı zenginleştiren ciddi ekonomik katkılar sağlayabilen yatırım alanları ve gelir kaynaklarıdır. Özel sektörün ilgisinin artması için Kamunun başlangıç (start up) yatırımlarına ve sürekli uygun fiyatla işletilmesinin doğru olduğu düşünülmelidir.

Her ne kadar ülkemizde yeni oluşan kayak bölgeleri var olan kayak pazarından pay almak için hedef koysalar da, ülkemizin büyük potansiyeli dikkate alınmalı bilgi, farkındalık ve bilinirliğini arttırmak için etkin turizm politikaları ve satış metotları geliştirmelidir.

Üst yapı-Altyapı yatırımlarının gerçekleşmesine müteakip çok ciddi bir tanıtım hamlesi yapılması tavsiye edilir.

- Bu yönetimin işletme bütçesi başlangıç yıllarında bilet satış gelirleri ile karşılanamayabilir.
- Dağ yönetiminin sürdürülebilirliği için büyükşehir tarafından belirli bir süre sübvansede edilmesi gerekebilir. Bu gibi durumlar idaremizin de arzu etmediği bir noktadır.

Herhangi bir maddi destek talep etmeden kayak merkezinin verimli işletilebilmesi için biletleme haricinde ek gelirlere ihtiyaç duyulacaktır. Management şirketinin otopark gelirleri gibi kayak merkezinde kiralanacak olan

özel işletmelerin kira gelirleri ile bu iş desteklenmelidir. Ayrıca dağ yönetim kurulu, yeni alanın gelişiminde oluşacak yeni ihtiyaçlarının giderilmesinde ziyaretçilerin konfor ve güvenlikleri için gerek duyulabilecek ilave yatırımları daha hızlı bir şekilde gerçekleştirecektir.

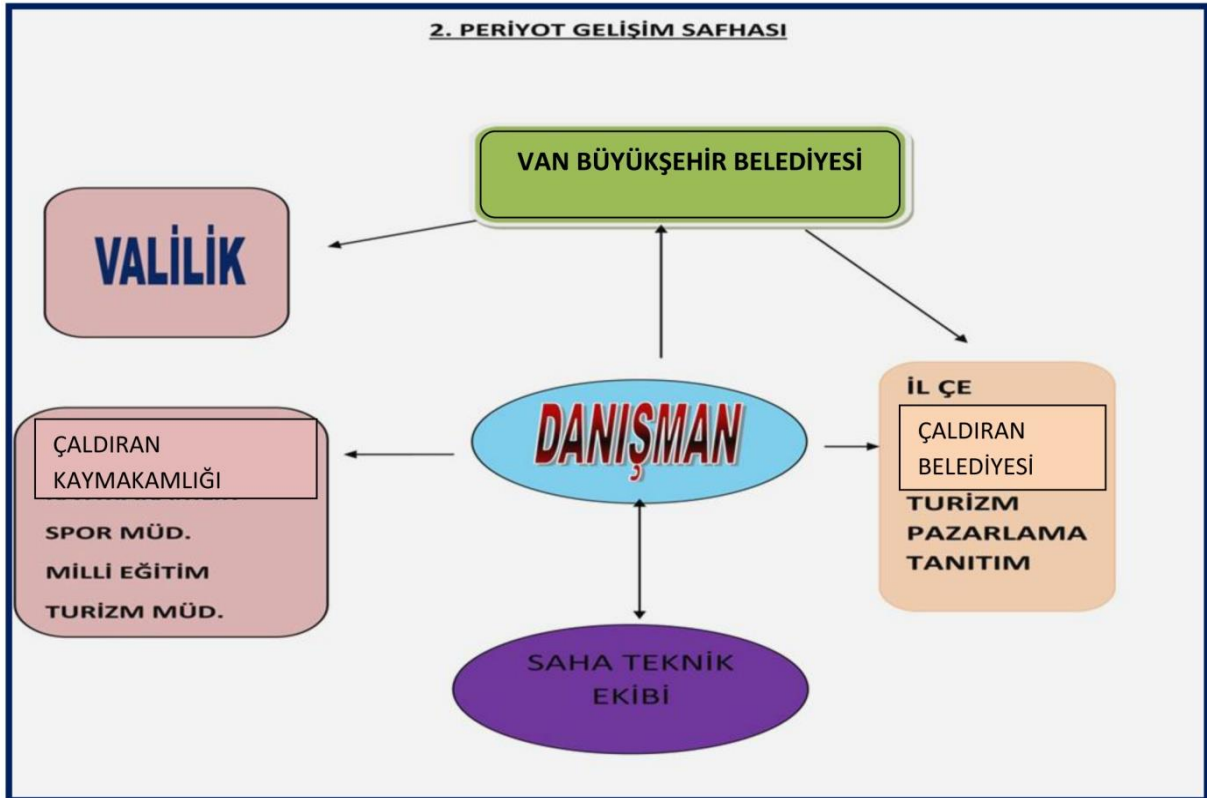
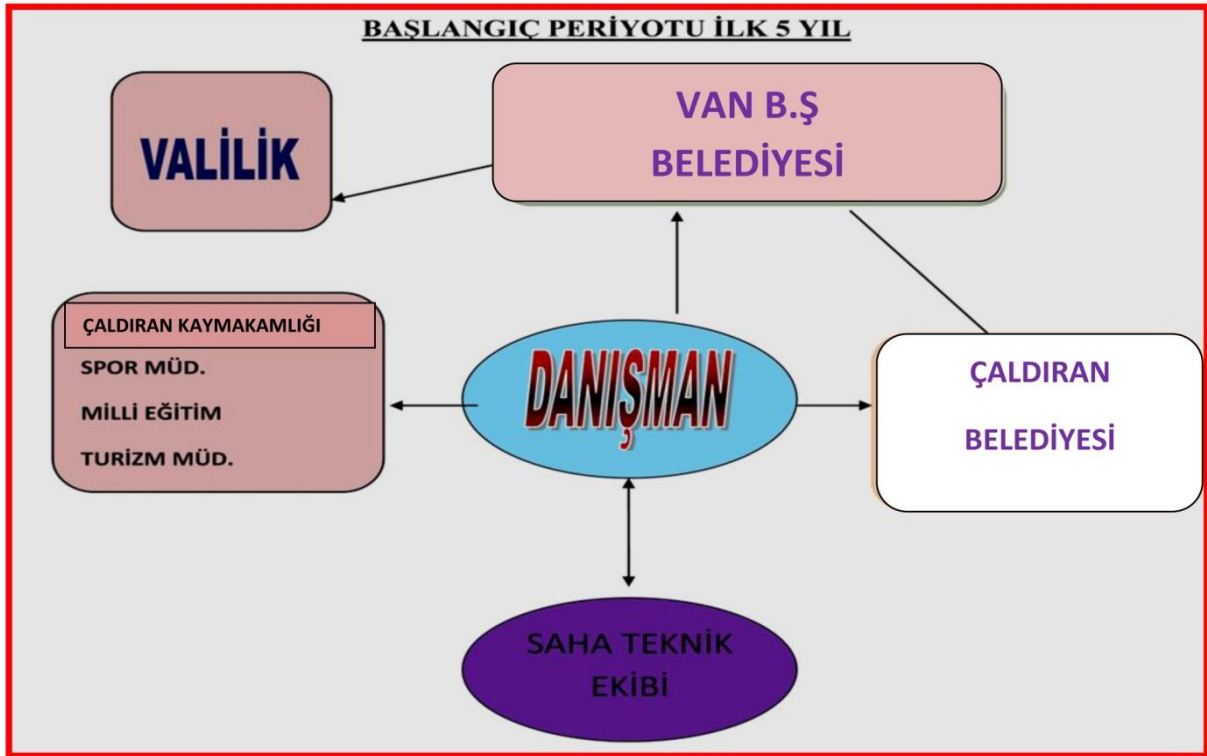
Bu model çerçevesinde oluşacak yönetim biçiminin, alanlarında uzman bir ekibin koordinasyonunda, belli bir zaman dilimi içerisinde hizmet alınması tavsiye edilir.

➤ İnşa edilecek olan bu kayak merkezi şehir olarak benimsenmeli İlçenin yükü el birliği ile hafifletilmelidir. Projenin gelişiminde ve yapımında bu kurumlar doğal olarak yer alacaktır. Ayrıca bu birliktelikten doğacak güç ile Çaldıran termal kış turizm merkezinin tanıtımı, bilinirliği, pazara girişi çok daha güçlü olacaktır.

Şu unutulmamalıdır ki esas iş yatırımlar gerçekleştikten sonra başlayacak. Başta sabit işletme giderleri ve diğer giderler olmak üzere ilk yatırım maliyetinin geri dönüşü sabit işletme ve diğer giderler ile yakından alakalı olacaktır.

Dolayısıyla burada uygulanacak kolektif ve başarılı işbirliği Türkiye için de örnek model teşkil edecektir. Ayrıca ilk ziyaretçi izlenimlerinin son derece önemli olduğunun bilinmesi gereklidir.

TABLO 3.1 Birinci İşletme Modeli Şeması

11.2. 2. İşletme Modeli

Genelde kamuya ait yatırımlarla ortaya çıkan bu ürünün (kamu-özel işletme modeli) yapılan yeni kış turizm merkezi yatırımlarını ve onun hassas işletilmesine ilgi gösteren tecrübeli ve deneyimli özel sektör ile de yürütülebilir. Böyle bir modelde baştan iki aşamalı gelir dağılımı düşünülmelidir. İlk 5 yıl ve takip eden yılları kapsayan işlet-devam et modeli olabilir.

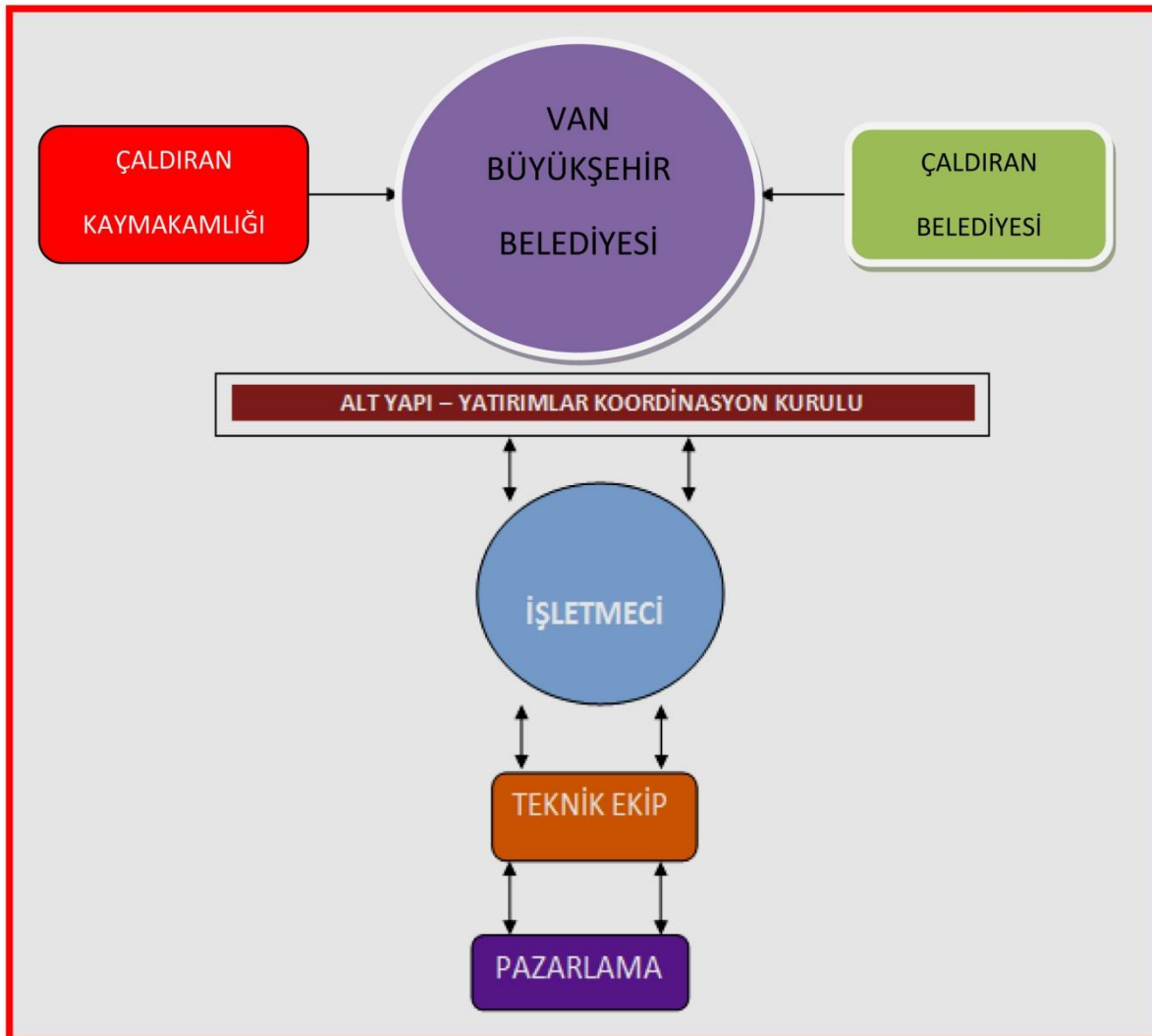
Taahhütlerini başarı ile yerine getiren ve tecrübelenen bu ekibin işletmeye devam etmesi teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

Doğal olarak paydaşların İşveren ve İşletmeci olarak 2 heyetten oluştuğu bu model en işlevsel model olabilir.

Paydaşların sözleşmesinde başlangıç yıllarını (ilk 5 yıl) ve takip eden yılları kapsayan, yıllık cirodan % dilimleri belli olmalıdır.

Süreç içerisinde bölgenin yeni yatırım ihtiyaçları, gerek sosyal alanlar gerekse teknik alanların (yeni liftler, kapasite artırımı) bu özel sektör tarafından yapılması ön görülmelidir.

TABLO 3.2 :İkinci İşletme Modeli Şeması

12. DAĞ YÖNETİMİNİN TEMEL GÖREVLERİ :

Lift operasyonları ve lift yönetimi kayak merkezlerinin en önemli parçasıdır. Her kayak merkezinin temel hedefi güvenlik, müşterilerin konforu, verimli operasyonlar üzerine kurulmalıdır. Ayrıca genel manada lift sistemi, işletmenin en pahalı kısımlarından birisidir.

- -Liftlerin işletilmesi
- -Yapay kar üretme işleri
- -Pist güvenlik ve işaretlemeleri
- -Kayak eğitim alanlarının oluşturulması
- -Etkinlik ve organizasyon işleri
- -Bilet satış ve takip işleri
- -Tüm mekanik sistem ve araçların tamir ve bakım işleri
- -Tanıtım ve pazarlama işleri
- -Personel eğitim işleri
- -Snow truck pist ezme ve düzeltme işleri
- -Lift arızalarında tahliye işleri
- -İnsan trafik yönetimi işleri (Seyahat acenteleri, tur şirketleri ve diğer grupları) otopark, wc ler, anne odası, mescit
- -Kayak merkezi proje alanındaki iş yerlerinin kiralanması

13 . SWOT ANALİZ

13.1 FIRSATLAR

Alternatif turizm türleri için potansiyelin yüksekliği

Doğa, tarih ve kültür turizmine olan ilginin artması

Öğrenci ve eğitim kenti olması

Doğu Anadolu bölgesinin artan çekiciliği

TERMAL Su kaynaklarının varlığı

Çaldıran ilçesi ve etki alanında rekabeti olmayan tek merkez olacağı

Kış şartlarının uygunluğu

Bölgedeki diğer turizm alanlarıyla paket program yapmaya müsait olması

Yöresel el sanatları ve diğer ürünlerin yerinde direkt pazarlama olanakları

Genç ve dinamik nüfus varlığı

İş gücü maliyetlerinin düşük olması ve istihdam sağlaması

Turizm yatırım alanlarında. Devlet teşvikleri.

Bölgede mevcut bulunan Jeotermal enerjinin tüm binalarda kullanıldığı takdirde yakıt giderleri önemli ölçüde azalacak olması

TABLO 3.3: Güçlü Yönleri

13. 2. TEHDİTLER

İlçenin turistik imajının zayıf olması

Çaldıran ilçesinin çevre ve imar estetiğinin yetersizliği

İlçenin bilinirliğinin az olması

TABLO 3.4 : Zayıf Yönleri

14. DEĞERLENDİRMELER :

14.1. Donanım ve Altyapı Gelişimi :

Dört mevsim boyunca kullanılan, entegre bir dağ merkezi olarak hizmet verebilmek için, belirli sayıda kış sporu ve yaz aktivitesi dizayn edilmelidir ve gerekli olanakların her biri uygulanmalıdır.

Oteller Bölgesi Gelişimi:

Bu görev, gerekli altyapının teklif verme usulünü, yüklenilmesini, ayrıntılı planlanmasını ve inşa edilmesini içermektedir. Yatırımcılar için mimari yönergeler belirlenmelidir.

. Kurum Binası: Tüm Merkez için yönetim yapısının yaratılması: Kuzey Amerika'da ve Avrupa'da merkez gelişimine başarılı örnek olanlar takip edilirse; birleşmiş bir “dağ yönetimi” merkez içindeki tüm aktivite ve hizmetlerin yanı sıra, özel sektörün sorumluluğunda olan aktivite ve hizmetleri de gözlemlemek ve denetlemek durumundadır. Daha da önemlisi, tüm işletmenin kalitesi ve etkinliğinin, Çaldırana gelen tüm ziyaretçilerin menfaatleri doğrultusunda garanti altına alındığından emin olunmalıdır. Tek bir hizmetle yaşanacak kötü bir deneyimin, tüm tatili ziyan edebileceği apaçık bir gerçektir.

Şunun anlaşılması gerekir ki, uzun vadede sürdürülebilir ekonomik başarıyı, sadece merkezde sunulan tüm hizmetlerin; (otellerde, restoranlarda, kayak liftlerinde, spor etkinliklerinde ve benzeri...) yüksek standartlarda ve kalıcı olması garanti altına alır. En iyi pazarlama ve promosyon stratejisi bile, ağızdan ağıza yayılan, tatmin olmuş ve mutlu ayrılan ziyaretçilerin ailelerine, arkadaşlarına, meslektaşlarına anlatarak ve bu kişilerin de birer müşteri olarak geri dönmesini sağlayan reklamın yerini alamaz. Destinasyon yönetimi, her zaman müşterilerin çoğunluğu tarafından iyi algılanmasını garanti altına almak durumundadır..

. Özel ve Kamu Ortaklığı Yaratılması: Planlanmış dağ merkezinin bazı elementlerinin belediye tarafından yapılması gerekirken, oteller, restoranlar,

mağazalar, kayak okulları gibi diğerleri içinse özel sektörden yatırımcılar saptanmalıdır. Tüm bölgenin yararına olması açısından, özel ve kamu sektöründen bir araya geleceklerin arasında değerli bir sinerji yaratmak için, çalışma mekanizmaları kurulmalıdır.

· **Kapasite İnşası:** Uluslararası seviyede en iyi uygulamalara eşit düzeyde hizmet standardını almak için, kayak liftlerinde, otellerde, hizmet alanlarında, kayak okullarında, mağazalarda, dağ güvenliğinde benzeri alanlarda görev alacak personelin yeterli düzeyde eğitimi de garanti altına alınmalıdır. Bunun yanı sıra, Bu Planda belirtilen çeşitli aktiviteleri yürütmeyi öneren kişi ve organizasyonlar arasından da, uygun olanlar saptanmalıdır.

14.1.1 PAZARLAMA AKTİVİTELERİ

Çaldıran için, destinasyon pazarlama stratejisi geliştirilmelidir. Muhtelif aktörlerin destinasyon pazarlama aktivitelerine yapacakları katkıları aydınlatmak adına, prosedürler ve mekanizmalar geliştirilmelidir. Destinasyon pazarlamasından sorumlu bir organizasyon yaratılmalıdır ve sorumlulukları tanımlanmalıdır.

14.1.2.RİSKLER

Teknolojik Risk ve Varsayımlar: Teknolojik risklerin nispeten daha düşük seviyede olacağı varsayılmaktadır. Proje ekibi, sektördeki mevcut gelişmelerle ilgili üstün bilgiye sahiptir ve projede tavsiye edilen teknik çözümlerin önümüzdeki 10-15 yıl için yüksek seviyede yeterli olacağını şiddetle varsaymaktadır.

Güvenlik Riskleri ve Varsayımları: Bölgenin ve Türkiye'nin, bir bütün olarak seyahat edilmesi güvenli bir yer olacağı varsayılmaktadır. Uzun dönemde, bir veya iki bağlantılı güvenlik sorununun üstesinden gelinebilecekken, sürekli devam eden güvenlik problemleri, Türkiye'deki herhangi bir turistik gelişiminde olduğu gibi dağdaki merkezin gelişimini de riske atacaktır.

Çevresel Risk ve Varsayımlar: İklimin daha sıcak bir duruma geleceği varsayılmaktadır ki bu da kayak merkezlerinin, daha yüksek irtifalarda kurulması ve etkili yapay kar yapma olanaklarının sağlanması anlamına gelmektedir. Ortalama daha yüksek sıcaklıklar beklense bile, Çaldıran orta ve

uzun vadede kar açısından güvenli bir merkez olmalıdır. Yaz aktiviteleri içinse, daha sıcak dereceler kayak merkezi için bir avantaj haline bile dönüşebilir.

Sosyal Risk ve Varsayımlar: Sosyal çevre, bölgede sosyal sorunlar yaratmadan hangi tür pazarların hedeflenebileceğini ve hangi tür turizmin geliştirilebileceğini belirler. Master Plan, aile ve spor merkezli bir formda olan turizmin bölgede sosyal açıdan kabul göreceğini varsaymaktadır. Ayrıca, Batı Avrupa'daki kayakçı ve kar sörfçülerinin (snowboard) sayısı durgun kalırken, kayak gibi kar sporlarının Türkiye'de popülerliğinin artacağı varsayılmaktadır.

Ekonomik Risk ve Varsayımlar: Türkiye, şu anda, güçlü bir ekonomik gelişmeyi tecrübe etmektedir ve Van, Türkiye'de ekonomik anlamda olumlu bir pozisyona sahiptir. Ekip, önümüzdeki 10-15 yılda bununla bağlantılı olarak yüksek bir gelişme oranı beklemektedir. Ekonomik riskler temel olarak, siyasi gelişmelere bağlı ekonomik problemler veya enerji fiyatlarında belirgin bir artış gibi daha global bağlamda görülmektedir. Daha sonraki riskler ise orta seviyede olarak hesaba katılmaktadır.

Yukarıda tanımlanmış riskler ve varsayımlar, projenin doğasıyla bağlantılıdır ve sadece belli bir seviyeye kadar, o da mümkünse kontrol edilebilir. Buna rağmen, birimsel genişleme yaklaşımı sayesinde PROJE, belediyenin, çevrede oluşabilecek nihai değişikliklere hızlı ve esnek bir biçimde tepki vermesini sağlamaktadır. Bununla beraber, risklerin sadece proje çerçevesiyle bağlantılı olarak var olmayacağı da not edilmelidir. Dağ merkezinin uygulanması da karmaşık bir görevdir ve profesyonel yönetim gerektirmektedir. Sadece ve sadece yukarıda belirtilen muhtelif proje içerikleri başarılı bir biçimde yürütülürse Çaldıran potansiyelinin tamamını değerlendirebilir. Siyasi destek ve özel sektör-kamu sektörü ortaklığı, projenin gerçekleştirilmesi için en önemli gereklilikler varsayılmaktadır.

15. ÖZET

15.1. “ÇALDIRAN TERMAL KAYAK MERKEZİ DENEYİMİ”

Günümüz turistleri her yerde, tatillerinde özel bir deneyim arayışındadırlar. Bundan dolayı ürünü, özel bir pazarlama stratejisi geliştirildiğinde önemli bir rol oynayacak belirli konulara bağlı olarak teklif edilecek şekilde yapılandırmak

önemlidir. Bu da, tüm aile için ve toplumun başlıca kesimleri için bir strateji olmalıdır.

Esenlik Deneyimi: Dağ, Yerel nüfus ve turistlerin esenliğinin gelişimi için yaz ve kış için imkanlar ve eğlence programları sunacaktır. Bu da, temiz havayı soluma, güzel bir manzara karşısında zaman geçirme, fiziksel aktivitelerden keyif alma, aileyle rahatlatıcı zaman geçirilmesi gibi özellikleri içermektedir.

Doğa Deneyimi: Çaldıran , çok farklı ve eşsiz bir doğal alandır. Bölge sakinleri ve turistler, doğal manzaralı bölgelere kurulmuş lokantaların manzaraları, iyi dizayn edilmiş dağ yolları, kayak pistleri, dağ yürüyüşleri ve benzerleri sayesinde harika manzarayı tecrübe edeceklerdir. Açık olarak, bu deneyimin yaşanması için, doğal çevrenin korunması en gerekli ayrıntıdır.

Aile Deneyimi: Bu kayak merkezinin en önemli önceliği, çocukları, büyükanne ve büyükbabaları da içerecek şekilde tüm aile için aktiviteler ve imkanlar yaratmaktır. Buna ek olarak, tüm aile üyeleri kayakçı olmayabileceğinden, kayak yapmayan ve sporla daha az ilgili olan kişiler için, diğerleri kayak yaparken günlerini doldurmaları için yürüyüş patikaları, buz pateni alanları, alışveriş merkezleri, termal tesisler gibi pek çok aktivite planlanmıştır. Ayrıca, çok küçük olanlar için planlanmış çocuk alıştırma alanı, lokantalara çok yakın konumlandırılmıştır; bu sayede örneğin, büyükanne ve büyükbabalar sevdiklerinin kardaki ilk adımlarını izlerken bir yandan da keyifli zaman geçirebileceklerdir.

Spor Deneyimi: Pek çok insan zamanlarının büyük bir çoğunluğunu ofiste veya bilgisayarlarının başında geçirmektedir. Vücutlarını hareket ettirmeye meraklıdırlar. Kayak ve snowboard, bu gibi kişiler için, fiziksel aktiviteyi, eğlenceyi, Açık hava deneyimini ve benzeri pek çok şeyi birleştiren harika spor aktiviteleridir. Ayrıca, çok limitli bir süre pratik yaparak (her yıl bir hafta gibi) insanlar oldukça yetenekli bir hale gelip vücutlarını eğiterek hoş zaman

geçirebilirler. Bu açıdan, kayak benzersiz bir spordur..Her bir spor çeşidi, farklı ilgi alanlarına sahip belirli bir hedef kitleye hitap etmektedir. Bu sonuçla, dağlardaki spor deneyimi, geniş alanda hedef kitlelerinin ilgisini çekmek açısından güçlü bir kuvvettir.

Adrenalin Deneyimi: Spor deneyimlerinin daha özel bir çeşidi de adrenalin deneyimidir. Bu da daha çok sportif, genç ve erkek hedef kitlesinin pazarına hitap etmektedir. Çaldıran , snowboard un, dağ planörünün, kar yürüyüşünün, kar raftinginin yanı sıra, , serbest stil kayma, kar kızağı gibi pek çok aktivite imkanı sunmaktadır. Türkiye’de bu tip aktivitelerin pazarı, başlangıçta küçüktür. Bununla beraber, bu tip aktivitelerin promosyon açısından etkisi göz ardı edilmemelidir. Yazılı medyada ve televizyonda bedava yer almayı sağlayacak olaylar ve yarışmalar organize etmek, ekonomik açıdan büyük bir yük getirmemektedir.

Rahatlama deneyimi: Adrenalin deneyiminin zıddı da rahatlama, gevşeme deneyimidir. Bazıları için bu, dağlarda yürüyüş anlamına gelirken başkaları için bir lokantada oturup kayak pistlerini izlemek anlamına gelebilir. Yine diğerleri, gerekli tüm imkanlarla hazırlanmış özel alanlarda yapılacak barbeküyü tercih edebilirler. Hepsi bir arada dağ, boş zamanların canlandırıcı aktivitelerini veya tembellik edilen rahatlamasını bir araya getirmektedir.

Sosyal Deneyim: Sosyal hayat ve sosyal irtibatlar, bölge halkı için ve tüm Türkiye’den ve yurtdışından gelecek turistler için, temel insan ihtiyaçlarıdır. Yerel halk, özellikle de çocuklar, hâlihazırda çeşitli kayak kulüplerinin aktivitelerinden yararlanacaktırlar. Bunun yanı sıra dağ; lokantalar, kafeler, açık alan yarışları ve hatta bir ibadet yeri imkanı sunmaktadır..

16. MASTER PLANIN İDAREYE TESLİMİ

EKLER

- Alanın konumu 1/25.000
- Çalışma alanı 1/25.000
- Eğimler 1/ 25.000
- 3D görünüş 1/25.000
- Yükselme aralıkları 1/25.000
- Güneş analizleri 1/25.000
- Çalışma sahasının ve kayak alanının Proje haritası 1/5.000 – 10.000

17- KAYNAKÇA

- Van yüzüncü yıl Üniversitesi internet sitesi, www.atauni.edu.tr
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, www.dmi.gov.tr
- Eurostat,
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>
- European Consumer Centers Network,
<http://ec.europa.eu/consumers/ecc/>
- Van Kültür Ve Turizm Müdürlüğü
- Van Valiliği
- Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, www.kultur.gov.tr
- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü,
www.kvmgm.gov.tr
- Mavi Bayrak Türkiye, www.mavibayrak.org.tr
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), www.tuik.gov.tr
- Türkiye Otelciler Federasyonu, www.turofed.org.tr
- World Tourism and Trade Council (WTTC), www.wttc.org
- Van ticaret odası
- Erciyes Kış Turizm Merkezi Erciyes Aş.

- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21530>,
- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21532>
- <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11569/mavi-bayrak.html>
<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,72942/turizm-gelir-gider-ve-ortalama-harcama.html>
- World Travel & Tourism Council, Travel & Tourism Economic Impact 2017 Turkey

18 .ÇALIŞMA EKİBİ

GENEL KOORDİNATÖR : Mehmet EĞLENCEOĞLU

MİMAR : Hakan ŞAHAN

İNŞAAT MÜHENDİSİ : Barış DÜLDÜL

3/D YAZILIM VE GÖRSEL : Ali TUNCER

HARİTACILIK : Kemal KARSLI

TURİZM UZMANI RAPORTÖR : Fikret ÇELİKESİR

KAYAK SNOWBOARD VE SNOWKITE DANIŞMANLIĞI:

ARLBERG GENÇLİK SPOR KULÜBÜ